ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ

ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତ

ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ

ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନମଇଁ ନରନାରାୟଣ । ଜ୍ୟୋତିସ୍ୱରୂପ ଭଗବାନ ॥ 1
ବୈକୁଣ୍ଠ ପୁରୁଷ ପୁରାଣ । ଅଖିଳ ପତିତ ପାବନ ॥ 2
ଯାହାର ଆଦି ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ବେଦ ଯା' ମହିମା ନ ପାଇ ॥ 3
ନମଇଁ ପ୍ରଭୁ ଭାବଗ୍ରାହୀ । ଭକତ ହିତେ ଦେହ ବହି ॥ 4
ମତ୍ସ୍ୟ କୁରୁମ ଯେ ବରାହ । ନୃସିଂହ ରୂପେ ଦେହ ବହ ॥ 5
ବାମନ ପର୍ଶୁରାମ ରାମ । ହଳୀ ଯେ ବୁଦ୍ଧ କଲ୍‌କୀ ନାମ ॥ 6
ଏମନ୍ତେ ନାନା ଅବତାର । ଖଣ୍ଡିଲ ଅବନୀର ଭାର ॥ 7
ଜୟ ମଙ୍ଗଳ ହେ ଈଶ୍ୱର । ମହିମା ନ ଜାଣେ ଈଶ୍ୱର ॥ 8
ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ନ ପାଇଲା ଅନ୍ତ । ନମସ୍ତେ ପୁରୁଷ ଅବ୍ୟକ୍ତ ॥ 9
ଅନନ୍ତ ନିର୍ମଳ ପ୍ରକାଶ । ପରମଜ୍ୟୋତି ରବି ତ୍ରାସ ॥ 10
ନମସ୍ତେ ହେ ଭକ୍ତବତ୍ସଳ । ଅନାଦି ଆଦି ବିଶ୍ୱମୂଳ ॥ 11
ହେ ଜଗନ୍ନାଥ ଜଗଦ୍‌ଭୁତ । ସୃଷ୍ଟିପାଳକ ହେ ଅଚ୍ୟୁତ ॥ 12
ନମଇଁ ଜୟ ବିଶ୍ୱଦେହ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସର୍ବପାପ ଦହ ॥ 13
ନିର୍ଗୁଣ ନିରଞ୍ଜନ ରୂପ । ତୁ ପଞ୍ଚଭୂତର ସ୍ୱରୂପ ॥ 14
ନମଇଁ ଜୟ କୃଷ୍ଣଶ୍ୟାମ । ସକଳଭୂତେ ଆତ୍ମାରାମ ॥ 15
ନମଇଁ ପତିତପାବନ । କୃପାବାରିଧି ଭଗବାନ ॥ 16
ନମଇଁ ଗୋପୀପ୍ରାଣପତି । ଶ୍ରୀ ବାସୁଦେବ ଜଗତ୍‌ଜ୍ୟୋତି ॥ 17
ଜୟ ଗୋପୀଜନବଲ୍ଲଭ । ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ସୁଲଭ ॥ 18
ନମଇଁ ନରନାରାୟଣ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ଯେ ନିର୍ଗୁଣ ॥ 19
ନିର୍ମଳ ଜ୍ୟୋତି ରୂପ ପ୍ରଭା । ବଦ୍ରିକା ଆଶ୍ରମେ ତୋ' ଶୋଭା ॥ 20
ହେ ନାରାୟଣ ନରଋଷି । ମହିମା କେ କହୁଁ ବିଶେଷି ॥ 21
ମହିମା ତୋହର ଅନନ୍ତ । ନମସ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଭାଗବତ ॥ 22

ଶିରେ କପିଳ ଜଟାଭାର । ତେଜ ବିରାଜେ ଦିବାକର ॥ 23
ମୂର୍ତ୍ତିର ଗର୍ଭେ ଦେହବହି । ଧର୍ମର ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଜନ୍ମ ହୋଇ ॥ 24
ଭାରତବରଷରେ ପୁଣି । ତୁ ଇଷ୍ଟଦେବତା କାରେଣି ॥ 25
ଅଖିଳ-ଲୋକ-ପୂଜ୍ୟ ତୁହି । ତୋ ନାମ ଅନ୍ତେ ଯେ ଧରଇ ॥ 26
ସକଳ ପାପ କ୍ଷୟ ଯାଇ । ବୈକୁଣ୍ଠପଦ ସେ ଲଭଇ ॥ 27
ଚତୁରାକ୍ଷର ନାମ ତୋ'ର । ମୁଖେ ଉଚ୍ଚାରି ଅଜାମିଳ ॥ 28
ସକଳ ପାପରୁ ତରିଲେ । ତୋ' ଦୂତେ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ନେଲେ ॥ 29
ସେ ନାରାୟଣ ପାଦେ ମୁହିଁ । ଶରଣ ପଶି ଯେ ଅଛଇ ॥ 30
ଦ୍ୱାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟା ନିର୍ମିତ ॥ 31
ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ପ୍ରକାଶ । କରିତେ ଲୋଡୁଅଛି ଆଶ ॥ 32
ନାମ ମୋହର ମହାଦେବ । ବିପ୍ରର କୁଳେ ମୁଁ ସମ୍ଭବ ॥ 33
କୃଷ୍ଣସଙ୍ଗତେ ଜଗନ୍ନାଥ । ଚଳିଲେ ଗୋଲକ ଯେ ପଥ ॥ 34
ମୁଁ ଏହା କରଇ ବିଚାର । ପୁରାଣ ଅଷ୍ଟାଦଶ ସାର ॥ 35
ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟା ତ୍ରୟୋଦଶ । ଯେମନ୍ତ ହୋଇବ ପ୍ରକାଶ ॥ 36
ପୁରାଣମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧାରି । ଶୁକ ଯା କହିଲେ ବିଚାରି ॥ 37
ଭବିଷ୍ୟେ ରାଜାମାନ ଯେତେ । କରିବେ ଭୋଗ ଏ ଜଗତେ ॥ 38
ଶୌନକ କହେ ତୋଷମନେ । ସୂତଙ୍କୁ ବିନୟ ବଚନେ ॥ 39

ଶୌନକ ଉବାଚ

କହ ସେ କଳିଯୁଗ ଗତି । ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟେ ଯେ ନୃପତି ॥ 40
କେବା କେମନ୍ତ ଭୋଗ କଲା । କି ରୂପ କଳି ବିଶ୍ରାମିଲା ॥ 41
ଏ ଆଦି ଯେବଣ ଚରିତ । କହ ସେ ସୂତ ତପୋବନ୍ତ ॥ 42
ସୂତ ଯେ କହନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି କୃଷ୍ଣପାଦେ ॥ 43
ନୈମିଷାରଣ୍ୟ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନେ । ମୋ ପିତା ରୋମହରଷଣେ ॥ 44
ସୂତ ପୌରାଣିକ ତା ନାମ । କହିଲେ ଭାଗବତ ଧର୍ମ ॥ 45
ଶୁକଦେବ ଯେ ମହାମୁନି । ପରୀକ୍ଷିତର ଭକ୍ତି ଘେନି ॥ 46
କହିଲେ ଭାଗବତ ରସ । ପିତା ମୋ ଶୁଣି ଉପଦେଶ ॥ 47
ତାହାଙ୍କ ଠହୁଁ ଶୁଣି ମୁହିଁ । ତୁମ୍ଭ ଆଗରେ କହିଲଇଁ ॥ 48

ବର୍ତ୍ତମାନ ନନ୍ଦରାଜନ । ଭବିଷ୍ୟେ ପୁରଞ୍ଜୟ ନାମ ॥ 49
କଳିଯୁଗ ଆଦ୍ୟ ପ୍ରବେଶ । ଯୁଧିଷ୍ଠି ଛତିଶ ବରଷ ॥ 50
ପାଳିଣ ପଞ୍ଚଦେଶ ସୀମା । ଶୁଣିତ ଅଛ ଏ ମହିମା ॥ 51
ପରୀକ୍ଷିତକୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଇ । ହିମାଳେ ଗଲେ ପାଞ୍ଚଭାଇ ॥ 52
ଏକଷଠି ବରଷ ପୁଣ । ପରୀକ୍ଷ ହୋଇଲେ ରାଜନ ॥ 53
ସେ ପୁଣି ବ୍ରହ୍ମଶାପ ଫଳେ । ଭସ୍ମ ତକ୍ଷକ ବିଷଜ୍ୱାଳେ ॥ 54
ତା ସୁତ ଜନ୍ମେଜୟ ପୁଣ । ସର୍ପଯଜ୍ଞ ପିତା ଛଳେଣ ॥ 55
ଶତେବରଷ ରାଜପଣ । ତା' ସୁତ ଶତାନୀକ ଜାଣ ॥ 56
ନଉ ବରଷ ସେ ରାଜତ୍ୱ । ତା' ସୁତ ଅଶ୍ୱମେଧ ବୃତ୍ତ ॥ 57
ଅଶୀ ବରଷ ରାଜା ଏକ । ତା' ସୁତ ହୋଇଲା ରାଜକ ॥ 58
ପଞ୍ଚସ୍ତରୀ ବରଷ ରାଜା । ହୋଇ ପାଳିଲେ ଜନପ୍ରଜା ॥ 59
ଦେବଳ ତାହାର ତନୟେ । ସତୁରିବର୍ଷ ରାଜା ହୋଏ ॥ 60
ତା'ର ତନୟ ସୁପାରୁଶ । ପଞ୍ଚଷଠି ବର୍ଷ ଆୟୁଷ ॥ 61
ତା' ସୁତ ଅଜ ଯେ ପାରୁଶ । ପଞ୍ଚପଞ୍ଚାଶ ପାଳେ ଦେଶ ॥ 62
ଶମୀକ ତାହାର ତନୟ । ପଞ୍ଚାଶ ବରଷ ସେ ରାୟ ॥ 63
ସୁବଳ ତାହାର ତନୟେ । ପଞ୍ଚଚାଳିଶ ରାଜା ହୋଏ ॥ 64
ତା'ର ତନୟ ଦେବଭାଗ । ଚାଳିଷ ବରଷ ସେ ଭୋଗ ॥ 65
ଦେବକ ତାହାର ସନ୍ତତି । ପଞ୍ଚତିରିଶ ଭୋଗ ପୃଥ୍ୱୀ ॥ 66
ତା' ସୁତ ଅଜକର୍ଣ୍ଣ ନାମ । ପଞ୍ଚତିରିଶ ସେ ରାଜନ ॥ 67
ଶ୍ୟାମ ଯେ ତାହାର ସନ୍ତତି । ତିରିଶ ବରଷ ନୃପତି ॥ 68
ତା' ସୁତ ମେଘଶାନ୍ତି ହେଲେ । ଅଠତିରିଶ ଭୋଗକଲେ ॥ 69
ତା' ସୁତ ବିଖ୍ୟାତ ଯେ ନାମ । ପଞ୍ଚତିରିଶ ସେ ରାଜନ ॥ 70
ଶୋଭିତ ତାହାର ସନ୍ତତି । ତିରିଶ ବର୍ଷ କ୍ଷିତିପତି ॥ 71
ତା' ସୁତ ମହାବଳ ରାଜା । ସୁଖେ ପାଳଇ ଜନ ପ୍ରଜା ॥ 72
ଚାଳିଶ ବରଷ ସେ ହୋଇ । ଏଠାରୁ ସୋମବଂଶ ରହି ॥ 73
ଯୁଧିଷ୍ଠି ଆଦି ଊନବିଂଶ । ସହସ୍ରେ ଏକଦଶ ବର୍ଷ ॥ 74
ପରୀକ୍ଷ ଆଦି ଅଷ୍ଟାଦଶ । ପାଳିଲେ ରାଜା ହୋଇ ଦେଶ ॥ 75

ପୂର୍ବେ ସୋମବଂଶରେ ଜାତ । ଇନ୍ଦ୍ରଶେଖର ନରନାଥ ॥ 76
ଗଙ୍ଗାତୀରରେ ବିଦ୍ୟମାନ । ପାଟଳୀ ନଗ୍ରତା'ର ନାମ ॥ 77
ବିଂଶ ବରଷ ରାଜା ହୋଇ । ଆନନ୍ଦେ ରାଜ୍ୟ ସେ ପାଳଇ ॥ 78
ତା ସୁତ ଶୂର ଯେ ଅଟଇ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ବରଷ ହୋଇ ॥ 79
ଶୌର ଯେ ତାହାର ତନୟେ । ଷୋଳ ବରଷ ରାଜା ହୋଏ ॥ 80
ପଦ୍ମ ଯେ ତାହାର ସନ୍ତତି । ଅଠର ବର୍ଷ ରାଜା କ୍ଷିତି ॥ 81
ମହାପଦ୍ମ ତା'ର ତନୟେ । ସପ୍ତ ବରଷ ରାଜା ହୋଏ ॥ 82
ନନ୍ଦ ଯେ ତାହାର କୁମର । ପଞ୍ଚଦଶ ଏ ନୃପବର ॥ 83
ଏ ଷଟ ପୁରୁଷ ରାଜନ । ଶତେ ପାଞ୍ଚ ବରଷ ପୁଣ ॥ 84
ଏମନ୍ତେ ପଞ୍ଚବିଂଶ ରାଜା । ପାଳିଲେ ଏ ଜନ ପରଜା ॥ 85
ଏଗାରଶତ ପଞ୍ଚଦଶ । ଏଠାରୁ ଶୁଣ ହେ ଭବିଷ୍ୟ ॥ 86

ଶୁକ ଉବାଚ

ମଗଧ ଦେଶରେ ପ୍ରକାଶ । ବୃହଦ୍ରଥ ରାଜାର ବଂଶ ॥ 87
ପୁରଞ୍ଜୟ ନାମେ ରାଜନ । ହୋଇବ କିଛିଦିନ ପୁଣ ॥ 88
ତା ମନ୍ତ୍ରୀ ଶୁନକ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ସେ ପୁରଞ୍ଜୟକୁ ମାରିଣ ॥ 89
ଆପଣା ସୁତକୁ ସ୍ଥାପିବ । ବଳେ ପୃଥିବୀ ଆକର୍ଷିବ ॥ 90
ତାହାର ନାମ ଯେ ପ୍ରଦ୍ୟୋତ । ପାଳକ ତା'ର ନିଜ ପୁତ୍ର ॥ 91
ବିଶାଖଯୂପ ତା' କୁମର । ରାଜକ ଜନ୍ମ ତା' ବୀର୍ଯ୍ୟର ॥ 92
ନନ୍ଦିବର୍ଦ୍ଧନ ତା' ତନୟେ । ପଞ୍ଚପୁରୁଷ ରାଜା ହୋଏ ॥ 93
ଶଏ ଅଠତ୍ରିଂଶ ବରଷ । ପାଳିବେ ରାଜାପଣେ ଦେଶ ॥ 94
ନନ୍ଦିବର୍ଦ୍ଧନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନାମ । ଶିଶୁନାଗ ତା' ନାମ ପୁଣ ॥ 95
ନନ୍ଦିବର୍ଦ୍ଧନକୁ ସେ ମାରି । ମନ୍ତ୍ରୀ ହୋଇବ ଦଣ୍ଡଧାରୀ ॥ 96
ତଦନ୍ତେ ରାଜା ଶିଶୁନାଗ । ପୃଥିବୀ କରିବ ସେ ଭୋଗ ॥ 97
ତା' ସୁତ କାକବର୍ଣ୍ଣ ନାମ । ତା ପୁତ୍ର କ୍ଷେମଧର୍ମା ଜାଣ ॥ 98
କ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞ ଅଟେ ତା'ର ସୁତ । ତାହାର ବିଧିସାର ପୁତ୍ର ॥ 99
ଅଜାତଶତ୍ରୁ ତା' କୁମର । ଦର୍ଭକ ତାହାର ବୀର୍ଯ୍ୟର ॥ 100
ଦର୍ଭକ ବୀର୍ଯ୍ୟରୁ ତନୟ । ପ୍ରକାଶ ନାମ ତା' ଅଜୟ ॥ 101

ନନ୍ଦିବର୍ଦ୍ଧନ ତା'ର ସୁତ । ମହାନନ୍ଦି ତହୁଁ ସମ୍ଭୂତ ॥ 102
ଶିଶୁନାଗମନ୍ତ୍ରୀ ବଂଶରେ । ଦଶପୁରୁଷ ରାଜ୍ୟ କରେ ॥ 103
ତିନିଶ ଷାଠିଏ ବରଷ । ପାଳିବେ ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ଦେଶ ॥ 104
ସେହି ମହାନନ୍ଦି ରାଜାର । ଶୂଦ୍ରା ଭାରିଯା ହେବେ ତା'ର ॥ 105
ତା' ଗର୍ଭୁ ହୋଇବ କୁମର । ନନ୍ଦ ନାମ ଯେ ହେବ ତା'ର ॥ 106
ମହାପଦ୍ମପତି ନାମରେ । ରାଜା ହୋଇବ ବାହୁବଳେ ॥ 107
ସଇନି ହୋଇବେ ଅପାର । ଯୁଦ୍ଧେ ହୋଇବ ମହାମଲ୍ଲ ॥ 108
ସକଳ କ୍ଷତ୍ରିୟ ବିନାଶ । ସେ ରାଜା କରିବ ଅବଶ୍ୟ ॥ 109
ଏହାର ପରେ ହେବେ ପୁଣ । ଅପରେ ଯେତେକ ରାଜନ ॥ 110
ଶୂଦ୍ରେ ହୋଇବେ ସବୁ ରାଜା । ଅଧର୍ମେ ପାଳିବେ ପରଜା ॥ 111
ଅଧାର୍ମିକ ପଣେ ରାଜନ । କରିବେ ପରଜା କଷଣ ॥ 112
ଅଳପଦିନେ ନାଶ ଯିବେ । ସେ ରାଜା ବଡ଼ ବୋଲାଇବେ ॥ 113
ଏକଛତ୍ର ନନ୍ଦ ରାଜନ । ପୃଥିବୀ କରିବ ଶାସନ ॥ 114
ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାୟ ବିଦ୍ୟମାନ । ଦ୍ୱିତୀୟ ପର୍ଶୁରାମ ସମ ॥ 115
ସର୍ବାଧିକାରୀ ରାଜା ହୋଇ । ପାଳନ କରିବ ସେ ମହୀ ॥ 116
ନନ୍ଦର ଅଷ୍ଟସୁତ ହୋଇ । ସୁମାଲ୍ୟ ଆଦି ଅଷ୍ଟଭାଇ ॥ 117
ନନ୍ଦ ଯେ ମୃଗୟା ଗମନେ । ପଶିବ ଗହନ କାନନେ ॥ 118
ଶତେ ବରଷ ପୃଥ୍ୱୀପତି । ହୋଇ ପାଳିବେ ବସୁମତୀ ॥ 119
ଚାଣକ୍ୟ ନାମରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତାହାକୁ କରିବ ନିଧନ ॥ 120
ତାହାଙ୍କ ଅଭାବରେ ପୁଣ । ମଉର୍ଯ୍ୟ ହୋଇବ ରାଜନ ॥ 121
ଚାଣକ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟରେ ପୁଣ । ଚନ୍ଦ୍ରଗୁପ୍ତ ହେବ ରାଜନ ॥ 122
ତାହାକୁ ଅଭିଷେକ କରି । ବାରିସାର ପୁତ୍ର ଏହାରି ॥ 123
ତା' ସୁତ ଅଶୋକବର୍ଦ୍ଧନ । ସୁଯଶା ତାହାର ନନ୍ଦନ ॥ 124
ତା' ପୁତ୍ର ନାମ ଯେ ସଙ୍ଗତ । ଶାଳିଶୂକ ନାମେ ତା' ସୁତ ॥ 125
ତା' ସୁତ ନାମ ସୋମଶର୍ମା । ତା' ସୁତ ହେବ ଶତଧନ୍ୱା ॥ 126
ବୃହଦ୍‌ରଥ ଯେ ତା' ତନୟେ । ତା' ପୁତ୍ର ଦେବମିତ୍ର ହୋଏ ॥ 127
ଭୋଗ ଯେ ଏ ଦଶ ପୁରୁଷ । ବରଷ ଶଏସପ୍ତତ୍ରିଂଶ ॥ 128

ବୃହଦ୍ରଥର ସେନାପତି । ପୁଷ୍ପମିତ୍ର ନାମେ ବିଖ୍ୟାତି ॥ 129

ରାଜାକୁ ମାରି ରାଜା ହେବ । ଶୁଙ୍ଗ ବଂଶରେ ତା' ସମ୍ଭବ ॥ 130

ପୁଷ୍ପମିତ୍ରଜ ଅଗ୍ନିମିତ୍ର । ସୁଜ୍ୟେଷ୍ଠ ନାମେ ତା'ର ପୁତ୍ର ॥ 131

ବସୁମିତ୍ର ଯେ ସୁତ ତା'ର । ଭଦ୍ରକ ତାହାର କୁମର ॥ 132

ପୁଲିନ୍ଦ ତାହାର ତନୟେ । ଘୋଷ ତା ତହୁଁ ଜାତ ହୋଏ ॥ 133

ତା' ପୁତ୍ର ହେବ ବଜ୍ରମିତ୍ର । ଭାଗବତ ଯେ ତା'ର ପୁତ୍ର ॥ 134

ତା' ସୁତ ହେବ ଦେବଭୂତି । ଶୁଙ୍ଗବଂଶେ ଦଶ ଉତ୍ପତ୍ତି ॥ 135

ଏ ଶଏଦ୍ୱାଦଶ ବରଷ । ରାଜାପଣରେ ଭୋଗ ଶେଷ ॥ 136

ଦେବଭୂତି ରାଜାର ମନ୍ତ୍ରୀ । କଣ୍ୱ ନାମରେ ତା' ବିଖ୍ୟାତି ॥ 137

ରାଜାକୁ ମାରି କଣ୍ୱ ରାଜା । ହୋଇ ସେ ପାଳିବ ପରଜା ॥ 138

ତା' ସୁତ ବସୁଦେବ ନାମ । ଭୂମିତ୍ର ତାହାର ନନ୍ଦନ ॥ 139

ତା' ସୁତ ନାମ ନାରାୟଣ । ସୁଶର୍ମା ଏହାର ନନ୍ଦନ ॥ 140

ଏ କଣ୍ୱ ପାଞ୍ଚଜଣେ ଯୋଗ । ତିନିଶ ପାଞ୍ଚାଳିଶ ଭୋଗ ॥ 141

ସୁଶର୍ମା ନାମେ ରାଜ୍ୟ ଏକ । ବୃଷଳ ତାହାର ସେବକ ॥ 142

ସେ ଆନ୍ଧ୍ରଜାତି ଶୂଦ୍ରାଧମ । ରାଜାକୁ ମାରିଣ ରାଜନ ॥ 143

ତା' ଅନ୍ତେ ଭାଇ କୃଷ୍ଣ ନାମ । ରାଜା ହୋଇବ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ 144

ଶ୍ରୀକାନ୍ତକର୍ଣ୍ଣ ତାର ସୁତ । ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ ତା' ତହୁଁ ଜାତ ॥ 145

ତା' ସୁତ ନାମ ଲମ୍ବୋଦର । ଚିବିଳକ ଯେ ତା' କୁମର ॥ 146

ତା' ପୁତ୍ର ନାମ ମେଘସ୍ୱାତି । ଅଟମାନ ତା'ର ସନ୍ତତି ॥ 147

ଅନିଷ୍ଟକର୍ମା ତା'ର ପୁଅ । ତା' ପୁତ୍ର ନାମ ଯେ ହାଳେୟ ॥ 148

ତଳକ ତା'ର ହେବ ସୁତ । ପୁରୁଷଭୀରୁ ତା'ର ପୁତ୍ର ॥ 149

ସୁନନ୍ଦନ ଯେ ତା' କୁମର । ତା' ସୁତ ନାମ ଯେ ଚକୋର ॥ 150

ବଟକ ତାହାର ସନ୍ତତି । ତା' ସୁତ ନାମ ଶିବସ୍ୱାତି ॥ 151

ତା' ସୁତ ନାମ ଯେ ଗୋମତି । ପୁରୀମାନ ତା'ର ସନ୍ତତି ॥ 152

ତା' ସୁତ ନାମ ମେଦଶିର । ତା' ସୁତ ଶିବସ୍କନ୍ଦ ବୀର ॥ 153

ଯଜ୍ଞଶ୍ରୀ ପୁତ୍ର ନାମ ତା'ର । ବିଜୟ ତାହାର କୁମର ॥ 154

ଚନ୍ଦ୍ରବିଜ୍ଞ ତା'ର ସନ୍ତତି । ତା' ଭ୍ରାତା ନାମ ଯେ ଲୋମଧି ॥ 155

ଆନନ୍ଦେ ତିରିଶ ପୁରୁଷ । ଚାରିଶ ଛପନ ବରଷ ॥ 156

ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ କଥା ଶୁଣ । ଅବଭୃତି ନଗରେ ପୁଣ ॥ 157

ସପ୍ତ ଆଭୀର ରାଜା ହେବେ । ଦଶ ଗର୍ଦ୍ଧଭୀ ଏହି ଭାବେ ॥ 158

ଷୋଡ଼ଶ କଙ୍କ ଏଥି ପରେ । ରାଜା ହୋଇବେ ଏ ସଂସାରେ ॥ 159

ଧର୍ମାର୍ଥପଣ ନ କରିବେ । ଅଧର୍ମ ମାର୍ଗେ ଦିନ ନେବେ ॥ 160

ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭଗ୍ରସ୍ତ ହେବେ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ଅତିଦୁଃଖ ଦେବେ ॥ 161

ମ୍ଳେଛ ଆଚାର ତା'ଙ୍କ କର୍ମ । ସଂସାରେ ନ ସ୍ଥାପିବେ ଧର୍ମ ॥ 162

ଏ ଯେଣୁ ମେଳଛ ହୋଇବେ । ମ୍ଳେଛେ ଯେ ଭୂମି ଆକର୍ଷିବେ ॥ 163

ଏ ଅନ୍ତେ ହୋଇବେ ଯବନ । ଆଠପୁରୁଷ ସେ ରାଜନ ॥ 164

ଚଉଦପୁରୁଷ ତୁରସ୍କ । ରାଜାପଣେ ସେ ଅଭିଷେକ ॥ 165

ଏ ଅନ୍ତେ ଗୁରୁଣ୍ଡକ ବଂଶ । ହୋଇବେ ସେ ଦଶପୁରୁଷ ॥ 166

ଏଣୁ ସକଳ ଧର୍ମ ଯିବ । ବର୍ଣ୍ଣ ଆଚାର ନ ରହିବ ॥ 167

ଏ ଅନ୍ତେ ମଉନ ମୋଗଲ । ପୃଥ୍ୱୀକୀ ହୋଇବେ ସେ ଶଲ ॥ 168

ଏଗାର ପୁରୁଷ ରାଜନ । ହୋଇବେ ମୋଗଲ ବଂଶେଣ ॥ 169

ରାଜା ହୋଇବେ ସର୍ବଦେଶ । ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥରେ ସେ ପ୍ରକାଶ ॥ 170

ଖୁରୁଷାଣି ଜନମ ଆଦି । ଚାରିଜାତିରେ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ 171

ଛୟାଳିଶ ପୁରୁଷେ ପୁଣ । ଏଗାରଶତ ଏକ ଊନ ॥ 172

ଏମନ୍ତେ ଏଗାର ପୁରୁଷ । ମଉନ ରାଜ୍ୟଭୋଗ ଶେଷ ॥ 173

ଏଥୁ ଅନ୍ତରେ ନୃପବର । କିଳିକିଳା ନାମେ ନଗର ॥ 174

ଭୂତନନ୍ଦ ଯେ ରାଜା ହେବ । ଦ୍ୱିତୀୟେ ବଙ୍ଗିରି ହୋଇବ ॥ 175

ଶିଶୁନନ୍ଦ ନାମେ ରାଜନ । କରିବ ପ୍ରଜା ସେ ପାଳନ ॥ 176

ତାହାର ଭାଇର ବଂଶର । ଯଶୋନନ୍ଦ ନାମ ତାହାର ॥ 177

ପ୍ରବୀରକ ଯେ ତା'ର ସୁତ । ପାଞ୍ଚପୁରୁଷ ସେ ଏମନ୍ତ ॥ 178

ଏକଶତ ଛଅ ବରଷ । ଏହାଙ୍କ ରାଜ୍ୟଭୋଗ ଶେଷ ॥ 179

ଏହାଙ୍କ ତ୍ରୟୋଦଶ ସୁତ । ବାହ୍ଲୀକ ନାମେ ହେବ ଖ୍ୟାତ ॥ 180

ପୁଷ୍ପମିତ୍ର ନାମେ ଆବର । ହୋଇବ ଏକ ନୃପବର ॥ 181

ଦୁର୍ମିତ୍ର ତାହାର ସନ୍ତତି । ସୁଖେ ପାଳିବ ସେହୁ କ୍ଷିତି ॥ 182

ଏ ଅନ୍ତେ ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶୀ ପୁଣ । ସାତପୁରୁଷ ସେ ରାଜନ ॥ 183
ଏମନ୍ତ କୋଶଳ ଦେଶର । ସାତପୁରୁଷ ନୃପବର ॥ 184
ପୁଣି ସେ ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟ ନଗରେ । ସପ୍ତପୁରୁଷ ନୃପବରେ ॥ 185
ସାତପୁରୁଷ ହେ ରାଜନ । ହୋଇବେ ନିଷଧ ଦେଶେଣ ॥ 186
ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳେ ଅଧିପତି । ପାଳିବେ ଏକାବେଳେ କ୍ଷିତି ॥ 187
ଏ ଅନ୍ତେ ମଗଧ ଦେଶେଣ । ବିଶ୍ୱସ୍ଫୁର୍ଜି ନାମେ ରାଜନ ॥ 188
ପୁରଞ୍ଜୟ ତା' ନାମ ଆର । ସେ ରାଜା ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରବଳ ॥ 189
ଏ ଅତି ଅଧାର୍ମିକ ପୁଣ । କରିବ ପରଜା କଷଣ ॥ 190
ଏକ ଆଚାର ସେ କରିବ । ବର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମ ସେ ନ ରଖିବ ॥ 191
ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର । କରିବ ସେହୁ ଏକାକାର ॥ 192
ପୁଳିନ୍ଦ ଯଦୁ ଯେ ମଦ୍ରକ । ସଙ୍ଗୁ ସେ ନୋହିବ ପୃଥକ ॥ 193
ସର୍ବେ ହୋଇବେ ଏକାକାର । ନ ଥିବ ବେଦର ବିଚାର ॥ 194
ମ୍ଳେଚ୍ଛଙ୍କ ପ୍ରାୟ ବ୍ୟବହାର । ହେବ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ବର୍ଣ୍ଣର ॥ 195
ସବୁଜାତି ଏକତ୍ର କରି । ଅଧାର୍ମିକପଣ ଆଚରି ॥ 196
କର୍ମ ଧର୍ମ ସବୁ ଛଡ଼ାଇ । ଦୁଷ୍ଟ ଆଚରଣ ବଢ଼ାଇ ॥ 197
ବିବିଧ ବର୍ଣ୍ଣର ପ୍ରଚାର । କରିବ ଏହୁ ନୃପବର ॥ 198
ବର୍ଣ୍ଣାତିରିକ୍ତ ମ୍ଳେଚ୍ଛ ପ୍ରଜା । ପାଳନ କରିବ ଏ ରାଜା ॥ 199
ବଳବନ୍ତରେ ଜିଣି ମହୀ । ସବୁ କ୍ଷତ୍ରିୟ ମାରି ସେହି ॥ 200
ପଦ୍ମାବତୀ ନାମ ନଗରେ । ରାଜା ହୋଇବେ ତେଜଭରେ ॥ 201
ହସ୍ତିନା ଦ୍ୱାରକା ମଥୁରା । ପ୍ରୟାଗ ଯାଏ ଗଙ୍ଗାଦ୍ୱାରା ॥ 202
ଏକାଙ୍ଗ ହୋଇବ ନରେନ୍ଦ୍ର । ଅଧର୍ମେ ନାଶି ପ୍ରଜାବୃନ୍ଦ ॥ 203
ସୌରାଷ୍ଟ୍ର ଅବନ୍ତୀ ଆଭୀର । ଅର୍ବୁଦ ମାଳବ ଯେ ଶୂର ॥ 204
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ସଂସ୍କାରରେ ହୀନ । ଶୂଦ୍ର ପ୍ରାୟେକ ଆଚରଣ ॥ 205
ତାହାର ସମସ୍ତରେ ପୁଣ । ନଶିବ ସର୍ବଗୁଣମାନ ॥ 206
କରିବେ ଶୂଦ୍ରଧର୍ମ କର୍ମ । ବେଦବିଦ୍ୟାରେ ହେବେ ଭ୍ରମ ॥ 207
କ୍ଷତ୍ରିୟେ ଶୂଦ୍ର ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ପ୍ରଜା ପୀଡ଼ିବେ ରାଜା ହୋଇ ॥ 208
ଏ ପୁରଞ୍ଜୟ-ବଂଶ ପୁଣ । ଚଉଦ ପୁରୁଷ ରାଜନ ॥ 209

ସାତଶଅଶୀ ଯେ ବରଷ । ରାଜପଣେ ପାଳିବେ ଦେଶ ॥ 210
ଏ ଅନ୍ତେ ପୁଣି ସେ ରାଜନ । ହୋଇବେ ଯେମନ୍ତ ଭାବେଣ ॥ 211
ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ଯେ ସିନ୍ଧୁତଟ । କୌନ୍ତୀ ଯେ କାଶ୍ମୀର ନିକଟ ॥ 212
ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରି ନାମଧାରୀ । ଶୂଦ୍ରେ ହୋଇବେ ଅଧିକାରୀ ॥ 213
ମ୍ଳେଚ୍ଛ ଶରୀରେ ରାଜା ହେବେ । ଅଧାର୍ମିକ ପଣେ ବର୍ତ୍ତିବେ ॥ 214
ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣାଦି ମାରିବେ । ମିଥ୍ୟାବାଦରେ ଦିନ ନେବେ ॥ 215
ହିଂସା-ଗ୍ରାମ୍ୟଧର୍ମ ଆଚରି । ସତ୍ୟ-ଧର୍ମ-ଗୁଣ ପାସୋରି ॥ 216
ଅଳପ ଦାନ ସେହୁ ଦେବେ । ଅଳପେ କ୍ରୋଧ ସେ କରିବେ ॥ 217
ଅଦୋଷେ ଦଣ୍ଡିବେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି । ବିଚାର ନ ଥିବ ତହିଁକି ॥ 218
ସ୍ତିରୀ-ବାଳକ-ଗୋ-ବ୍ରାହ୍ମଣ । ମାରି କରିବେ ରଣଭଣ ॥ 219
ପରଦ୍ରବ୍ୟ ବଳେ ହରିବେ । ପରଦାରା ଯେ ସେ କରିବେ ॥ 220
ଅଳପ ସମ୍ପତ୍ତି ହୋଇବ । ଉଦୟ ଅସ୍ତ ପ୍ରାୟ ଯିବ ॥ 221
ଅଳପ ଦିନେ ଯିବେ ନାଶ । ଅଯଶେ ରଖି ନିଜ ଅଂଶ ॥ 222
ଯମ ଭୁବନ ସେ ଦେଖିବେ । ଅନ୍ତେ ସେ ଅଗତିକି ଯିବେ ॥ 223
ଅସଂସ୍କାର ଯେ କ୍ରିୟାହୀନ । ରଜତମରେ ଯୁକ୍ତ ମନ ॥ 224
ସେ ମ୍ଳେଚ୍ଛରୂପୀ ରାଜାମାନ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କରିବେ ପୀଡ଼ନ ॥ 225
ସେ ଦିନେ ପ୍ରଜାମାନେ ପୁଣ । ଦେଖିଣ ରାଜା ଆଚରଣ ॥ 226
ଅବିଦ୍ୟା ଅକର୍ମେ ବର୍ତ୍ତିବେ । ସେ ରାଜଭାଷା ହିଁ କହିବେ ॥ 227
ପ୍ରଜାଏ ଅନ୍ୟୋଅନ୍ୟେ ହୋଇ । ଆପଣା ଛାଏଁ ନାଶ ଯାଇ ॥ 228
ଏକ ଆରକେ ଗର୍ବ କରି । ମରିବେ ହିଂସାଭାବ ଧରି ॥ 229
ରାଜାଏ ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ନାଶିବେ । ଗୁହାରି କଲେ ନ ଶୁଣିବେ ॥ 230
ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ । ଶୌନକ ମୁନି ସନ୍ନିଧାନେ ॥ 231
କହଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । କଳିର ଆଗତ ଭବିଷ୍ୟ ॥ 232

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୁକ ଉବାଚ

ଶୁକ କହନ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନେ । ଶୁଣ ରାଜନ ସାବଧାନେ ॥ 1
କଳିଯୁଗ-ଧର୍ମ-ବିଧାନ । ଏ ଯୁଗେ ହୋଇବ ଯେସନ ॥ 2
ସତ୍ୟ ଶଉଚ ଦୟା କ୍ଷମା । ତୁଟିବ ଧର୍ମମାର୍ଗ ସୀମା ॥ 3
କାଳ ଯେ ବଳବନ୍ତ ହୋଇ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଗ୍ରାସିବ ଯେ ସେହି ॥ 4
ଏଣୁ ଯେ ଧର୍ମହାନି ହୋଇ । ବଳ ଆୟୁଷ କ୍ଷୟ ଯାଇ ॥ 5
ଜ୍ଞାନ ଯେ ଧର୍ମ ନ ରହଇ । ଧର୍ମ ନ ଥିଲେ ପୁଣ୍ୟ କାହିଁ ॥ 6
ଏଣୁ ଧର୍ମାଦି ପୁଣ୍ୟହୀନ । ବର୍ଦ୍ଧନ ହେବେ ମ୍ଳେଚ୍ଛଜନ ॥ 7
ଯେଉଁ ଜନର ଧନ ଥିବ । ସଂସାରେ ବଡ଼ ସେ ହୋଇବ ॥ 8
ତାଙ୍କର ସର୍ବଗୁଣ ପୁଣ । ଜାତି ଆଚାର କୁଳ ବର୍ଣ୍ଣ ॥ 9
ଶୀଳ ବୁଦ୍ଧି ଆଜି ଯେ ଗୁଣ । ଧର୍ମ ନ୍ୟାୟ ଯେ ବିଚାରଣ ॥ 10
ବଳବନ୍ତ ହୋଇବେ ସେହି । ତା' ବିନୁ କେହି କିଛି ନୋହି ॥ 11
ବିବାହ ସମ୍ବନ୍ଧେ ଅଗ୍ରଣୀ । କୁଳ ନ ବିଚାରିବେ ପୁଣି ॥ 12
ଯେ କନ୍ୟା ଯେ ବର ବରିବ । ସେ ଇଚ୍ଛା ସୁଖେ ବିଭାହେବ ॥ 13
ଯା' ମନ ଯାହାକୁ ଭଜିବ । ସେ ବର ତା'କୁ ବିଭା ହେବ ॥ 14
ଆରମ୍ଭୀ ଦମ୍ଭୀ ଖଳପ୍ରାଣୀ । ସେ ବଡ଼ ଏ ସଂସାରେ ପୁଣି ॥ 15
ଯାହାର ସତ୍ୟଗୁଣ ଥାଇ । ତାହାକୁ ନ ମାନିବେ କେହି ॥ 16
କରିବେ କପଟ ବେଭାର । ଧର୍ମ ଆଚାର ଲୋକାଚାର ॥ 17
ଛନ୍ଦ କପଟ ମାୟା ସର୍ବ । ମିଥ୍ୟା ପାଷଣ୍ଡଭାବ ଗର୍ବ ॥ 18
ସ୍ତିରୀଏ ସ୍ତିରୀଙ୍କି ରମିବେ । ପୁରୁଷ ପୁରୁଷେ ଭଜିବେ ॥ 19
ମୁଖେ ମୁଖେ କାକୁସ୍ଥରତି । ଏମନ୍ତ ହୋଇବ ପ୍ରକୃତି ॥ 20
କେବଳ ରୁଚି ଅନୁସାରେ । ରତି ଯେ ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷରେ ॥ 21
କ୍ରୀଡ଼ା ବିହାର ଜାତିହୀନେ । କରିବେ ଯେ ଅଭିଗମନେ ॥ 22
ବେଶ୍ୟାକୁ ପାଇ ନିଜନାରୀ । ଛାଡ଼ି ତା' ସଙ୍ଗେ କ୍ରୀଡ଼ାକରି ॥ 23
ଜାତି ଭେଦକୁ ଭୟ ନାହିଁ । ଦୀପେ ପତଙ୍ଗ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ॥ 24
ବ୍ରହ୍ମତ୍ୱ କିଞ୍ଚିତ ପ୍ରକାରେ । ରହିବ ଯଜ୍ଞୋପବୀତରେ ॥ 25

ନାମେ ବୋଲାଇବେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଦ୍ୱାଦଶଗୁଣେ ହେବେ ହୀନ ॥ 26
ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯେ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ । ନାମରେ ବହିବେ ସେ ଚିହ୍ନ ॥ 27
ଦଣ୍ଡକମଣ୍ଡଳୁ ଅଜୀନ । ଧରିଣ ଆଶ୍ରମର ଚିହ୍ନ ॥ 28
ଏମାନେ ଛାଡ଼ି ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ । ନାନା ବିକାରେ ହେବେ ଭ୍ରମ ॥ 29
ଆଶ୍ରମ ଧର୍ମେ ନ ରହିବେ । ସଂସାର ମାର୍ଗରେ ଚଳିବେ ॥ 30
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ । ବର୍ଣ୍ଣ-ଧର୍ମ ଛାଡ଼ି ଅଜ୍ଞାନ ॥ 31
ଆନ ଆନ ବର୍ଣ୍ଣେ ପଶିବେ । ଅମାର୍ଗପଥ ଆଚରିବେ ॥ 32
ଅଷ୍ଟାଦଶ ପାଟକ ଜନ । ବର୍ଣ୍ଣଶଙ୍କର ଜାତିମାନ ॥ 33
ଏମାନେ ଦମ୍ଭେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବେ । ଆରମ୍ଭେ ବଡ଼ ବୋଲାଇବେ ॥ 34
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ନିଜକର୍ମ । ବେଦ ଆଚାରେ ଜ୍ଞାନ ଧର୍ମ ॥ 35
ତା' ଛାଡ଼ି ଅକର୍ମେ ବତ୍ତିବେ । ଶୂଦ୍ରା ଗର୍ଭରେ ରେତ ଦେବେ ॥ 36
କରିବେ ଶୂଦ୍ରଙ୍କ ବିଧାନ । ନ ଜାଣି ବେଦର ବଚନ ॥ 37
ଶୂଦ୍ରାଦିମାନେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ । ସନ୍ୟାସ ବୈଷ୍ଣବେ ପ୍ରଚରି ॥ 38
ବେଦମାର୍ଗ ନିନ୍ଦା କରିବେ । କିଞ୍ଚିତ ଜ୍ଞାନେ କରି ଗର୍ବେ ॥ 39
ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ହୋଇ ଶିଷ୍ୟ । ଘେନିବେ ମନ୍ତ୍ରଉପଦେଶ ॥ 40
ଗୁରୁ ବୋଲାଇ ହେବେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନେ ବସି ବଶିଷ୍ଠ ॥ 41
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ବର୍ଣ୍ଣମାନେ । ନମସ୍କାର କରି ଅଜ୍ଞାନେ ॥ 42
ଏ ରୂପେ କଳିଯୁଗ ଗତି । ଅଜ୍ଞାନେ ହୋଇ ଦୁଷ୍ଟମତି ॥ 43
ନ୍ୟାୟ-ଅନ୍ୟାୟ ବିଚାରଣ । ନ କରି ଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରମାଣ ॥ 44
ଯେ ଜନ ନିର୍ଦ୍ଧନ ହୋଇବେ । ସାହା ତାଙ୍କୁ କେହି ନୋହିବେ ॥ 45
ନ୍ୟାୟରେ ସେ ଲୋକ ହାରିବ । ସଭାରେ ନିନ୍ଦିତ ହୋଇବ ॥ 46
ପଣ୍ଡିତ ଯେହୁ ବୋଲାଇବେ । ଚଞ୍ଚଳ ବଚନ କହିବେ ॥ 47
ଦରିଦ୍ର ହେବ ଯେଉଁଜନ । ନଷ୍ଟ ହୋଇବ ସର୍ବଗୁଣ ॥ 48
ଅସାଧୁ ବୋଲାଇବ ସେହି । ସତ୍ୟ ବଚନ ମିଥ୍ୟା ହୋଇ ॥ 49
ସାଧୁ ଯେ ଦମ୍ଭେ ବୋଲାଇବେ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ହୃଦେ ହିଂସୁଥିବେ ॥ 50
ଜାତି ଧର୍ମକୁ ନ ବିଚାରି । ବଚନେ ଉପ୍ରୋଧ ନ କରି ॥ 51
ସ୍ୱୀକାର ବଚନରେ କରି । ବିଭା ହୋଇବେ ଅବିଚାରି ॥ 52

କରେ ପାନିଆ ଘେନି ଥିବେ । କେଶ କୁଣ୍ଡାଇ ସୁଖଭାବେ ॥ 53
ସ୍ନାନ କଲୁ ବୋଲି ବୋଲିବେ । ଦୂର ଗାଡ଼ିଆ ପାଶେ ଯିବେ ॥ 54
ତାହାକୁ ତୀର୍ଥ ବୋଲି ଜାଣି । ସ୍ନାନ କରିବେ ତହିଁ ପୁଣି ॥ 55
କେବଳ କେଶର ଧାରଣ । ହୋଇବ ଲାବଣ୍ୟ କାରଣ ॥ 56
ଆପଣା ପେଟକୁ ପୋଷିବା । ବଡ଼ ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇବା ॥ 57
କାର୍ଯ୍ୟକଳାର ପ୍ରାଜ୍ଞ ମଣି । ସେ ଲୋକ ହୋଇବେ ଅଗ୍ରଣୀ ॥ 58
ଆଣ୍ଟ ପଣରେ ଶତେ ଗୁଣ । କୁଟୁମ୍ବପୋଷି ବଡ଼ପଣ ॥ 59
ଚତୁର ବୋଲାଇବେ ସେହି । ଏ ରୂପେ ଯୁଗଧର୍ମ କହି ॥ 60
ଧର୍ମ କରିବେ ଯଶ ଅର୍ଥେ । ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ମଣିବେ ଅନର୍ଥେ ॥ 61
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ । ପାପ ଆଚ୍ଛାଦିବ ଶସ୍ଥଳେ ॥ 62
ପରଜାମାନେ ଦୁଷ୍ଟପଣେ । ପୃଥ୍ୱୀ ପୂରିବ ଦୁଷ୍ଟଜନେ ॥ 63
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ଚାରିବର୍ଣ୍ଣେ । ବଳ-ବିଚାର-ପରାକ୍ରମେ ॥ 64
ବଳିଷ୍ଠ ବୋଲାଇବେ ଯେହି । ନୃପତି ବୋଲାଇବେ ସେହି ॥ 65
ଏମାନେ ଦୁର୍ବୃତ୍ତ ହୋଇବେ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଭାବକୁ ବହିବେ ॥ 66
ପ୍ରଜାମାନଙ୍କୁ କଷ୍ଟଦେବେ । ଅଧର୍ମ-ବଳ-ଗୁଣ-ଭାବେ ॥ 67
ସର୍ବସ୍ୱ ପ୍ରଜାଙ୍କର ନେବେ । ବିକଳ କେହି ନ ଶୁଣିବେ ॥ 68
ପରଦାରାଧନ ହରିବେ । ଶୋକବିପତ୍ତିରେ ଦଣ୍ଡିବେ ॥ 69
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଯେତେବେଳେ । ପ୍ରଜାଙ୍କୁ ପୀଡ଼ିବେ ଶସ୍ଥଳେ ॥ 70
ବନପର୍ବତରେ ଲୁଚିବେ । ସ୍ୱଦେଶ ଧର୍ମରେ ରହିବେ ॥ 71
ଭକ୍ଷିବେ ଶାକ କନ୍ଦମୂଳ । ଆମିଷ ପୁଷ୍ପ ମଧୁଫଳ ॥ 72
ଇନ୍ଦ୍ର ବରଷା ନ କରିବ । ଏଣୁ ଯେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହୋଇବ ॥ 73
କରପୀଡ଼ାରୁ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ବିଷାଦ ହୋଇବେ ଯେ ଜନେ ॥ 74
ରାଜାଏ କ୍ଷମା ନ କରିବେ । ଯମକିଙ୍କର ପ୍ରାୟ ହେବେ ॥ 75
ଶୀତ ବାତ ଖରା ବରଷା । ପୀଡ଼ିବ ବ୍ୟାଧି କ୍ଷୁଧା ତୃଷା ॥ 76
ଚିନ୍ତା-ସନ୍ତାପ-ଜ୍ୱରେ ଦୁଃଖୀ । ପ୍ରଜାଏ ହେବେ ନିରିମାଖି ॥ 77
କଳିଯୁଗରେ ପ୍ରାଣୀମାନ । ପାପେ ହୋଇବେ ଆୟୁହୀନ ॥ 78
ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଆୟୁଷ । ବିଂଶ କି ତିରିଶ ବରଷ ॥ 79

ପ୍ରାଣୀ ଆୟୁଷ ଦିନେ ଦିନେ । କ୍ଷୀଣ ଯେ ହୋଇବ ଅଧର୍ମେ ॥ 80
ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ ଚାରିଆଶ୍ରମ । ତୁଟିବ ବେଦମାର୍ଗ-ଧର୍ମ ॥ 81
ସକଳ ଧର୍ମ ନାଶଯିବେ । ପାଷଣ୍ଡ ବହୁତ ହୋଇବେ ॥ 82
ରାଜାଏ ଦସ୍ୟୁପରି ହେବେ । ପ୍ରଜାଏ ଏମନ୍ତ କରିବେ ॥ 83
ଚୋରି ମିଥ୍ୟା ହିଂସା ବିବାଦ । ବିଶ୍ୱାସଘାତ ବୃତ୍ତିଛେଦ ॥ 84
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବେ ପ୍ରାଣୀ । ଜୀବିକା କରିଣ ଅଗ୍ରଣୀ ॥ 85
ସକଳ ବର୍ଣ୍ଣରେ ବିସ୍ତାର । ଶୂଦ୍ରେ ଯେ ବଢ଼ିବେ ଅପାର ॥ 86
ସବୁ ଯେ ବର୍ଣ୍ଣମାନଙ୍କର । ଶୂଦ୍ର ପରି ହେବ ଆଚାର ॥ 87
ଗାଈ ଯେ ଛେଳି ପ୍ରାୟ ହୋଇ । ଅଭକ୍ଷ ଭକ୍ଷି କ୍ଷୀର ଦେଇ ॥ 88
ସର୍ବ ଆଶ୍ରମୀମାନେ ପୁଣ । କରିବେ ଗୃହୀ ଆଚରଣ ॥ 89
ଗୃହସ୍ଥ ଧର୍ମ ଆଚରିବେ । ବେଦବଚନ ନ ମାନିବେ ॥ 90
ସର୍ବ ଯେ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର । ଶାଳକେ ହେବେ ସ୍ନେହଭର ॥ 91
ଧାନ୍ୟାଦି ସର୍ବ ଶସ୍ୟମାନ । ସକଳ ହେବ ରସହୀନ ॥ 92
ବୃକ୍ଷ ସକଳ ଶମୀ ତୁଲ୍ୟ । ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୀଣ ପତ୍ର ଫଳ ॥ 93
ମେଘ ଯେ ଗର୍ଜନ କରିବେ । ବିଜୁଳିମାନେ ଆଚ୍ଛାଦିବେ ॥ 94
ବରଷା କିଞ୍ଚିତେ କରିବେ । ପବନେ ମେଘ ଉଡ଼ିଯିବେ ॥ 95
ବରଷା ଫିରିଫିରି କରି । ପ୍ରଜା ଚାଷ କରି ନ ପାରି ॥ 96
ଘରମାନ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇବେ । ପ୍ରାଣୀଏ ନିର୍ଦ୍ଧନେ ବଞ୍ଚିବେ ॥ 97
ଗର୍ଦ୍ଦଭ ପ୍ରାୟ ଆଚରଣ । କରିବେ ପ୍ରାଣୀ ପରିଶ୍ରମ ॥ 98
ଏମନ୍ତେ ଘୋରକଳିଯୁଗ । ଯେବେ ହୋଇବ ଶେଷଭାଗ ॥ 99
ସର୍ବେ କରିବେ ଦୁଷ୍ଟରୀତି । ତାହା ଜାଣିଣ ଶିରୀପତି ॥ 100
ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣକୁ ଆଶ୍ରେ କରି । ମାନବ ରୂପେ ଦେହ ଧରି ॥ 101
ସେ କାଳେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଧର୍ମ ରକ୍ଷଣେ ହେବେ ଜନ୍ମ ॥ 102
ଏମନ୍ତେ ଦଶସସ୍ରବର୍ଷ । କଳିର ହୋଇବ ଯେ ଶେଷ ॥ 103
ଉତ୍କଳଦେଶ ସିନ୍ଧୁତଟେ । ନୀଳଗିରି କଳପବଟେ ॥ 104
ନୀଳାଚଳରେ ଜଗନ୍ନାଥ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନରେ ସେ ଗୁପତ ॥ 105
ଗଙ୍ଗାରେ ସ୍ରୋତ ନ ବହିବ । ପୋତିଣ ଉତ୍ସର୍ଗ ହୋଇବ ॥ 106

ଦେବଦେବୀମାନେ ଯେ ପୁଣ । ସକଳେ ଯିବେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।। 107
ସକଳ ପୁଣ୍ୟସ୍ଥାନ ମାନ । ତମରେ ହୋଇବ ଗୋପନ ।। 108
ପ୍ରାଣୀ ଅଜ୍ଞାନେ କହୁଥିବେ । ଏଠାରେ ଥିଲେ ପୂର୍ବେ ଦେବେ ।। 109
ଏମନ୍ତ ଦେଖିଣ ଶ୍ରୀହରି । କୀକଟ ନାମେ ଯେ ନଗରୀ ।। 110
ଗୟାରେ ଆଶ୍ରମ ତାହାର । ଅଙ୍ଗିରା ନାମେ ଦ୍ୱିଜବର ।। 111
ସୁଗତି ନାମେ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ତା'ର ଗର୍ଭରେ ତପୋଧନୀ ।। 112
ଧର୍ମରକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ କରି । ବଉଦ୍ଧ ରୂପେ ଜାତ ହରି ।। 113
ସେ ବାସୁଦେବ ଚକ୍ରଧାରୀ । ଜନ୍ମିଣ ଯୋଗାରୂଢ ହରି ।। 114
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ କୀଟରେ । ପୂରି ଯେ ଈଶ୍ୱର ଭାବରେ ।। 115
ସେ ବାସୁଦେବ ନାରାୟଣ । ଅଧର୍ମ ସମୂହ ନାଶିଣ ।। 116
ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବେ ଧର୍ମ ପୁଣ । ଏକାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର ଜପିଣ ।। 117
ଯଜ୍ଞାଦି ହିଂସା ଧର୍ମନାସ୍ତି । କରିବେ ପ୍ରଭୁ ଶିରୀପତି ।। 118
ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଜ୍ଞାନମାର୍ଗେ ସ୍ଥାପି । ଏକତ୍ୱ ଭାବେଣ ନିରୋପି ।। 119
ବେଦ ଯେ ଧର୍ମ ଛଡ଼ାଇବେ । ସର୍ବେ ଏକାକାର କରିବେ ।। 120
ଜ୍ଞାନରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଭଜିବେ । ନିର୍ଗୁଣ ମାର୍ଗରେ ରହିବେ ।। 121
କରଣି ନ କରିବେ ପୁଣ । ଏଯେଣୁ ମାୟାର ଭିଆଣ ।। 122
ସେ ଯେ ସମୟମାନଙ୍କରେ । ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କ୍ରୟବିକ୍ରୟରେ ।। 123
ସମସ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ଏକଠାରେ । ବସିଣ ଭକ୍ଷିବେ ସୁଖରେ ।। 124
ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଦକୁ ବିକିବ । କର୍ମେଣ ଜ୍ଞାନଲୋପ ଯିବ ।। 125
କୁଳସ୍ତ୍ରୀ ଅନ୍ୟାୟ କରିବେ । ପରପୁରୁଷେ ମନ ଦେବେ ।। 126
କୁଳଧର୍ମକୁ ନ ରଖିବେ । ବର୍ଣ୍ଣଭେଦକୁ ସେ ଛାଡ଼ିବେ ।। 127
ବେଭାରେ ଜାତିଭେଦ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଏକାକାର ହୋଇ ।। 128
ଏ ଭାବେ କଳିଯୁଗ ଶେଷ । ଥିବ ଦଶସସ୍ର ବରଷ ।। 129
ସାଧୁଙ୍କ ଧର୍ମ ରଖିବାରେ । ସମ୍ଭଳ ନାମକ ଗ୍ରାମରେ ।। 130
ସେ ଚରାଚର ଗୁରୁ ଈଶ । ସକଳ ଆତ୍ମାରେ ପ୍ରକାଶ ।। 131
ସାଧୁଜନଙ୍କ ପରିତ୍ରାଣେ । ଜନ୍ମକର୍ମ ମୋକ୍ଷ କାରଣେ ।। 132

ବିଷ୍ଣୁଯଶା ନାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ତା'ର ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଜନ୍ମ ।। 133
ଯଶୋବନ୍ତୀ ନାମେ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ । ତା' ଗର୍ଭେ ଜନ୍ମ ଚକ୍ରପାଣି ।। 134
କଲ୍‌କୀ ନାମରେ ଅବତାର । ହୋଇବେ ପରମ ଈଶ୍ୱର ।। 135
ସେ ପୁଣି ସହସ୍ର ବରଷ । ତପଜ୍ଞାନ ଯୋଗେ ପ୍ରବେଶ ।। 136
ସେ ଅନ୍ତେ ଈଶ୍ୱର ପ୍ରସନ୍ନ । ଅଗ୍ନିରୁ ଅଶ୍ୱ ସମର୍ପିଣ ।। 137
ନନ୍ଦକ ନାମେ ଖଡ୍ଗ ଦେବ । ଯୋଜନେ ବିସ୍ତାର ହୋଇବ ।। 138
ଖଡ୍ଗ ସେ ଧରି ଦେବଦତ୍ତ । ଅଶ୍ୱ ଚଢ଼ିବେ ବେଗବନ୍ତ ।। 139
ସେ ଅଶ୍ୱ ଚଢ଼ି ଖଡ୍ଗ ଘେନି । ଅଷ୍ଟ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ରସଦାନୀ ।। 140
ପୃଥ୍ୱୀରେ ବୁଲିବେ ପ୍ରକୋପେ । ମ୍ଳେଛ ନାଶନେ ମହାଦର୍ପେ ।। 141
ରାଜବଂଶରେ ଯେତେ ଦୁଷ୍ଟ । ଖଣ୍ଡ ରାକ୍ଷସ ଯେ ପାପିଷ୍ଠ ।। 142
ମାରିବେ କୋଟିକୋଟି ଧରି । ପୃଥିବୀ ନିକ୍ଷତ୍ରିୟ କରି ।। 143
ଏ ଅନ୍ତେ ସାଧୁଙ୍କୁ ପାଳିବେ । ଯେବା ତାହାଙ୍କୁ ଭଜୁଥିବେ ।। 144
ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ଯେହୁଥିବେ । ସେ ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଦେଖିବେ ।। 145
ସେ ସାଧୁପ୍ରଜାମାନେ ପୁଣ । ବାସୁଦେବସଙ୍ଗ ଲଭିଣ ।। 146
ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗବାସନା ଲାଗି । ସର୍ବେ ହୋଇବେ ସୁଖଭାଗୀ ।। 147
ନିର୍ମଳମନା ଯହୁଁ ହେବେ । ସର୍ବେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣେ ଚଳିବେ ।। 148
ପୁର ନଗର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଦେଶ । ହୋଇବେ ଦୁଷ୍ଟମାନେ ନାଶ ।। 149
ସାଧୁ ଉତ୍ତମେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବେ । ଉତ୍ତମ ଧର୍ମେ ମନ ଦେବେ ।। 150
ଭଗବାନ ବାସୁଦେବଙ୍କୁ । ହୃଦୟେ ଧରିଣ ତାହାଙ୍କୁ ।। 151
ଭଜିବେ ପରମ ପୁରୁଷ । ସର୍ବକଳୁଷ ଯିବ ନାଶ ।। 152
କଳକୀ ଅବତାର ଯେବେ । ସକଳ ଧର୍ମରକ୍ଷା ତେବେ ।। 153
ସେ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣାତ୍ମକ ଭାବେ । ପ୍ରଜାଏ ଜନମ ଲଭିବେ ।। 154
ସତ୍ୟଯୁଗ ଧର୍ମ ହୋଇବ । କଳିଯୁଗ ଧର୍ମ ରହିବ ।। 155
ଯେ କାଳେ ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ବେନି । ପୁଷ୍ୟାନକ୍ଷତ୍ର ଗୁରୁ ଘେନି ।। 156
କର୍କଟରାଶି ଏକାବେଳେ । ଆସିବେ ଏ କଥା ଦେଖିଲେ ।। 157
ଜାଣିବ ସତ୍ୟଯୁଗ ଆଦ୍ୟ । ଏଭାବେ ପୁରାଣ ସମ୍ବାଦ ।। 158

ସୋମ ସୂର୍ଯ୍ୟାଦି ବଂଶେ ଯେତେ । ନୃପତି ଥିଲେ ଏ ଜଗତେ ॥ 159
ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଯେତେ ଛନ୍ତି । ଭବିଷ୍ୟେ ଯେତେକ ନୃପତି ॥ 160
ତାହା ତ ସଂକ୍ଷେପି କହିଲୁ । ଏବେ କି ସନ୍ତୋଷ ଲଭିଲୁ ॥ 161
ପରୀକ୍ଷିତ ତୋ' ଜନ୍ମଆଦି । ନନ୍ଦରାଜାଭିଷେକାବଧି ॥ 162
କଳିଯୁଗର ଭୋଗ ଶେଷ । ଏଗାରଶତ ପଞ୍ଚଦଶ ॥ 163
ସପ୍ତରଷିରୁ ଆଦ୍ୟେ ପୁଣି । ଉଦେ ପୁଲହ କ୍ରତୁ ବେନି ॥ 164
ଅଶ୍ୱି ଆଦି ଏ ମଧ୍ୟୁ ଏକ । ତା' ମଧ୍ୟେ ଦିଶଇ ଯେ ଋକ୍ଷ ॥ 165
ତହିଁରେ ସପ୍ତରଷି ଥା'ନ୍ତି । ଶତେବରଷ ସେ ବସନ୍ତି ॥ 166
ମଘା ନକ୍ଷତ୍ରେ ସପ୍ତରଷି । ଅଛନ୍ତି ଏବେ କୁରୁବଂଶୀ ॥ 167
ଯେ ଦିନେ କୃଷ୍ଣ ଅବତାର । ତେଜିଲେ ନରକଳେବର ॥ 168
ମଘା ନକ୍ଷତ୍ରେ ସପ୍ତରଷି । ସେ ଦିନ ଉଦୟେ ପ୍ରକାଶି ॥ 169
କଳି ପ୍ରବେଶ ସେ ଦିନରେ । ପାପ ପ୍ରବେଶ ପ୍ରାଣୀଙ୍କରେ ॥ 170
କୃଷ୍ଣର ପାଦପଦ୍ମ ଚିହ୍ନ । ଥିଲା ପୃଥ୍ୱୀରେ ଯେତେ ଦିନ ॥ 171
ସେଦିନ ଯାଏ କଳିଯୁଗ । ପୃଥ୍ୱୀକି ନୋହିଥିଲା ଭୋଗ ॥ 172
କୃଷ୍ଣ ବୈକୁଣ୍ଠେ ବିଜେ ଯେଣୁ । ସଂସାରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିଲା ତେଣୁ ॥ 173
ମଘା ନକ୍ଷେତ୍ରେ ସପ୍ତରଷି । କଳି ଆଦ୍ୟରେ ପରବେଶି ॥ 174
ଦେବତାମାନଙ୍କ ବରଷ । ବାରଶ ବରଷରେ ଶେଷ ॥ 175
ମନୁଷ୍ୟ ବରଷରେ ଶେଷ । ଚାରିଲକ୍ଷ ସସ୍ର ବତିଶ ॥ 176
ସପତରଷିମାନେ ଯେବେ । ମଘାରୁ ପୂର୍ବାଷାଢେ ଯିବେ ॥ 177
ନନ୍ଦ ନାମେ ଯେଦିନୁ ରାଜ । ସେ ଦିନୁ କଳିଯୁଗ ତେଜ ॥ 178
ମାଘ ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନରେ । କଳିଯୁଗ ଜନ୍ମ ସଂସାରେ ॥ 179
ଯେବଣ ଦିନେ ଯେଉଁ କ୍ଷଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗଲେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ॥ 180
କଳି ପ୍ରବେଶ ତତକ୍ଷଣେ । ବୋଲନ୍ତି ପୁରାବିଦଜନେ ॥ 181
ଦେବ ବରଷରେ ସହସ୍ର । ଅନ୍ତେ ସତ୍ୟଯୁଗ ପ୍ରବେଶ ॥ 182
ପ୍ରାଣୀଏ ସତ୍ୟ ଯେ କହିବେ । ଆତ୍ମାଜ୍ଞାନରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବେ ॥ 183
ଏ ମନ୍ୱନ୍ତରେ ମନୁ ଜାତ । ବୈବସ୍ୱତ ନାମ ବିଖ୍ୟାତ ॥ 184
ଏହାଙ୍କ ବଂଶରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ବୈଶ୍ୟ ଶୂଦ୍ରଜନ ॥ 185

ଏ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ହେଉଛନ୍ତି । ଏ ଚାରିଯୁଗେ ଲେଉଟନ୍ତି ॥ 186
ଦୁଇଶ ଚଉରାଶୀ ଯୁଗ । ମନ୍ୱନ୍ତର ଗୋଟିକେ ଭୋଗ ॥ 187
ବଇବସ୍ୱତ ମନ୍ୱନ୍ତର । ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ଗଣ୍ଡା ଯୁଗର ॥ 188
ଶତେ ବାର ଯୁଗ ଯେ ଭୋଗ । ଏ ମନ୍ୱାନ୍ତରକୁ ସଂଯୋଗ ॥ 189
ଏ ଯୁଗେ ଯେତେ ପ୍ରଜାଜନ । ବୈବସ୍ୱତ ମନୁ ବଂଶେଣ ॥ 190
ଏ ସର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ଚିହ୍ନ । ନାମ କୀର୍ତ୍ତି ମାତ୍ର ପ୍ରମାଣ ॥ 191
ଅବଶେଷେ ରହେ ଧରଣୀ । ଗମନ୍ତି ପାପପୁଣ୍ୟେ ପ୍ରାଣୀ ॥ 192
ହୋଇବ ସତ୍ୟଯୁଗ ଯେବେ । ସୋମ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ ହୋଇବେ ॥ 193
ସୋମବଂଶରେ ରାଜା ପୁଣ । ହୋଇବେ ଯେମନ୍ତ ଭାବେଣ ॥ 194
ଦେବାପି ଶାନ୍ତନୁର ଭାଇ । ସୋମ ବଂଶରେ ରାଜା ହୋଇ ॥ 195
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ ଉତପନ୍ନ । ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ନାମେଣ ରାଜନ ॥ 196
ତାହାର ବଂଶେ ମନୁ ଜାତ । ତା' ତହୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶ ଖ୍ୟାତ ॥ 197
ଏ ଦୁଇବୀର ତପୋବଳେ । ଚିରଞ୍ଜିବୀ ହୋଇ ଶସ୍ଥଳେ ॥ 198
ହେମବନ୍ତ ଉତ୍ତରଭାଗେ । କଳାପ ନାମ ଗ୍ରାମ ଲାଗେ ॥ 199
ତପସ୍ୟା ମହାଘୋର କରି । ଥିବେ କଳିଶେଷ ଆବୋରି ॥ 200
କଳିର ଅନ୍ତେ କଳ୍କୀରୂପୀ । ଏ ଦୁଇ ରାଜାଙ୍କୁ ନିରୋପି ॥ 201
ମରୁକୁ ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଆଣି । ସ୍ଥାପିବେ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ॥ 202
ଦେବାପି ହସ୍ତିନା ନଗରେ । ସ୍ଥାପିବେ ଯୁଗ ଅନୁସାରେ ॥ 203
ସେ ବାସୁଦେବ ଆଜ୍ଞାଧରି । ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ପ୍ରଜା ପାଳି ॥ 204
ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣକୁ ସେ ବିସ୍ତାରି । ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମମାନ ପ୍ରଚରି ॥ 205
ସତ୍ୟ ତ୍ରେତା ଦ୍ୱାପର କଳି । ଏ କ୍ରମେ ଚାରିଯୁଗ ଚଳି ॥ 206
ପୃଥ୍ୱୀରେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ବେଭାରେ । ପ୍ରବର୍ତ୍ତ କରିବେ ଆଚାରେ ॥ 207
ଏ ଭାବେ ଆତଯାତ ହୋଇ । ମନ୍ୱନ୍ତର ଭୋଗ ସରଇ ॥ 208
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଏକଘଡ଼ି ଜାଣ । ଏଭାବେ ଚଉଦ ମନ୍ୱେଣ ॥ 209
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଘଡ଼ିରେ ଦିନ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ହୁଅଇ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ॥ 210
ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଏକଘଡ଼ି ଯାଇ । ଏହି ପ୍ରମାଣେ ରାତ୍ର ହୋଇ ॥ 211
ଏହା ପୁରାଣରେ ବର୍ଣ୍ଣନ । ଦେବତା ମନୁଷ୍ୟେ ଗଣନ ॥ 212

ସମର୍ଥ ଭାବରେ ପୃଥିବୀ । ମୋହର ବୋଲି ଲୋଭେ ସେବି॥ 213
ରାଜାଏ କାଳେ ନାଶ ଗଲେ । କଥାମାତ୍ରକ ରୁହାଇଲେ ॥ 214
ଏ ଦେହ ବିଷ୍ଠା ଭସ୍ମ କୃମି । ମାୟାବଳରେ ବ୍ୟର୍ଥେ ଭ୍ରମି ॥ 215
ସଙ୍ଗତେ ଏ ଭୂମି ନ ନେଲେ । ପୃଥ୍ୱୀରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଥିଲେ ॥ 216
ଅନିତ୍ୟ ଶରୀରକୁ ବହି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦ୍ରୋହ ଯେ ଚିନ୍ତଇ ॥ 217
ମାୟା ଶରୀରେ ଗର୍ବ ବହି । ଆଜ୍ଞାନେ ଯାତନା ସଞ୍ଚଇ ॥ 218
ନରକ ଭୋଗ ସେ କରଇ । କୃମି ଚଣ୍ଡାଳ କୋଳ ହୋଇ ॥ 219
ସେ ବିଷ୍ଣୁମାୟାରେ ମୋହିତ । ହୋଇଣ ପ୍ରାଣୀ ଉନମତ୍ତ ॥ 220
ଏ ପୃଥ୍ୱୀ ଅଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ । କେମନ୍ତେ ମୋତେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ॥ 221
ମୋ' ପୂର୍ବପୁରୁଷ ସେମାନେ । ଏ ଭୂମି ଭୁଞ୍ଜି ସୁଖମନେ ॥ 222
ମୋହର ପୁତ୍ରପୌତ୍ରମାନେ । କେମନ୍ତେ ଭୁଞ୍ଜିବେ ଅବିଘ୍ନେ ॥ 223
କରିବେ ଅଖଣ୍ଡିତ ଭୋଗ । ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ସଂଯୋଗ ॥ 224
ମମତ୍ୱ ମାୟାବଦ୍ଧ ହୋଇ । ଆତ୍ମା ଉଦ୍ଧରି ନ ପାରଇ ॥ 225
ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର କୁଟୁମ୍ବାଦି କରି । ମୋହର ବୋଲିଣ ବିଚାରି ॥ 226
ମୋହ ତ୍ରିଗୁଣ ରଜ୍ଜୁପାଶ । ବନ୍ଧନ କରିଅଛି ବିଶ୍ୱ ॥ 227
ଅନ୍ତେ ଯେ କାଳବଶ ହୋଇ । ସବୁ ଛାଡ଼ିଣ ଚଳିଯାଇ ॥ 228
ଏକଥା ମିଥ୍ୟା କରି ଜାଣ । ପାପ ପୁଣ୍ୟକୁ ଅବଧାନ ॥ 229
ଯେ ରାଜାମାନେ ପୂର୍ବେ ଥିଲେ । ପୃଥିବୀ ଭୋଗକଲେ ବଳେ ॥ 230
ସେ ପୁଣି କାଳବଶେ ନାଶ । କଥା ରହିଲା ଅବଶେଷ ॥ 231
ପୁଣି କଳ୍ପକେ ଯାଏ କ୍ଷୟ । ଏମନ୍ତେ ବିଷ୍ଣୁ-ମାୟାମୋହ ॥ 232
କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥ 233

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୁକ ଉବାଚ

ଶୁକ କହନ୍ତି ତୋଷମନ । ଶୁଣ ହେ ପରୀକ୍ଷ ରାଜନ ॥ 1
ଏ କଳିଯୁଗରେ ପୃଥ୍ୱୀରେ । ଅଛନ୍ତି ଯେତେ ରାଜା ବୀରେ ॥ 2
ଏକ ଆରେକ ହିଂସା ବହି । ଜିଣିବା ଅର୍ଥେ ଦଣ୍ଡବାହି ॥ 3
ସଇନିମାନଙ୍କୁ ସାଜିଣ । ରାଜ୍ୟ ଜିଣନ୍ତି କରି ରଣ ॥ 4
ମୁହିଁ ଘେନିବି ବଳେ ଜିଣି । ଏମନ୍ତ ଭାବେ ଗର୍ବେ ଭଣି ॥ 5
ଯେ ଭୂମି ମୋ' ଭାଗେ ହୋଇବ । ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରାଦି କାଳେ ଥିବ ॥ 6
ଏମନ୍ତ ବୋଲି ସୈନ୍ୟ ଘେନି । ତା' ଦେଖି ହସଇ ମେଦିନୀ ॥ 7
ଦେଖ ବିଧାତା କାଳଗତି । ସ୍ୱଭାବେ କଳିଯୁଗ ରୀତି ॥ 8
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥାମାନ ଦେଖ । ଏ ରାଜାମାନେ ଯେ ମୁରୁଖ ॥ 9
ମୃତ୍ୟୁଦେବତା ଖେଳଘର । ମଞ୍ଜେ ଜନମ ଏହାଙ୍କର ॥ 10
ମୋତେ ଜିଣିବେ ଲୋଡୁଛନ୍ତି । କେ କେତେ ଗଲେଣି ଏ ପୃଥ୍ୱୀ ॥ 11
ରାଜାମାନଙ୍କର ଯେ ମନ୍ତ୍ରୀ । ସୁଜ୍ଞାନ ବୁଦ୍ଧି ନ କହନ୍ତି ॥ 12
ପଣ୍ଡିତମାନେ ଯେତେ ଛନ୍ତି । ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରବାଦେ ଭ୍ରମନ୍ତି ॥ 13
ଏହି ବିଚାର ବ୍ୟର୍ଥ ପ୍ରାୟ । ଯେଣୁ ଶରୀର ମିଥ୍ୟାମୟ ॥ 14
ତେଣୁ ଏ ଫେନ ପ୍ରାୟେ ଦେହ । କ୍ଷଣକେ ଛାଡ଼େ ସର୍ବମୋହ ॥ 15
ଏ ଦେହେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି । ଷଡ଼ଅଇରି ଦେହେ ଛନ୍ତି ॥ 16
କାମାଦି ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରି । ଅବିଦ୍ୟା କୁହୁକରେ ବନ୍ଦୀ ॥ 17
ଏହାଙ୍କୁ ଜିଣିତ ନାହାଁନ୍ତି । ମନରେ ବିଚାରୁଅଛନ୍ତି ॥ 18
ପ୍ରଥମେ ଯାଇ ଶତ୍ରୁଘରେ । ଘେନିବା ରାଜ୍ୟ ଗଡ଼ ଖରେ ॥ 19
ଜିଣିଣ ସେ ପୁରଜନଙ୍କୁ । ବଶ କରିବା ପୁରୋଧାଙ୍କୁ ॥ 20
ମନ୍ତ୍ରୀ ଯେ ଅମାତ୍ୟମାନଙ୍କୁ । ଆବର ନଗର ଲୋକଙ୍କୁ ॥ 21
ଅର୍ଥ ବଚନେ ବଶ ତା'ଙ୍କୁ । ଏମନ୍ତେ ଜିଣିବା ରାଜାଙ୍କୁ ॥ 22
ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ମାରିଣ ସେ ରାଜ୍ୟ । ଆମେ ହୋଇବା ତହିଁ ରାଜ ॥ 23
ଉତ୍ତମ ରାଜ୍ୟ ଏହୁ ସୀମା । ଭୋଗ କରି ରହୁ ମହିମା ॥ 24

କ୍ରମରେ ପୃଥିବୀ ଜିଣିମା । ସମୁଦ୍ରଅନ୍ତ ଯା'ର ସୀମା ॥ 25
ଏ ଆଶା ହୃଦୟରେ ବାନ୍ଧି । ହିଂସା ସ୍ୱଭାବେ ହୋଏ ବନ୍ଦୀ ॥ 26
ନିକଟ ଶିରପରେ ମୃତ୍ୟୁ । ତାହା ନ ଜାଣେ ମତ୍ତ ହେତୁ ॥ 27
ଲୋଭ ଯେ ଗ୍ରାସିଛି ମନକୁ । ଭୟ ନାହିଁ ପାପପୁଣ୍ୟକୁ ॥ 28
ସମୁଦ୍ର ଯାଏ ପୃଥ୍ୱୀ ଜିଣି । ଅତି ତାମସ-ଲୋଭେ ପୁଣି ॥ 29
ବୋଇତେ ଚଢ଼ି ବଣିଜାରେ । ପଶନ୍ତି ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ॥ 30
ଏତେ ପ୍ରଭାବେ ମୋତେ ଜିଣି । କି ଭୋଗ କରେ ସେ ଧରଣୀ ॥ 31
ମୋତେ ତ ନେଇ ନ ପାରନ୍ତି । ବ୍ୟର୍ଥକର୍ମରେ ସେ ଭ୍ରମନ୍ତି ॥ 32
ଯେବେ ଆପଣା ଆତ୍ମା ଜାଣେ । ଭଜେ ବାସୁଦେବ ଚରଣେ ॥ 33
ତେବେ ସେ ମୁକ୍ତିଫଳ ପାଇ । ସକଳ ପାପୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ॥ 34
ଯେ ରଜାମାନେ ପୂର୍ବେ ଜିଣି । ମୁଁ ଭୋଗ କରିବି ଧରଣୀ ॥ 35
ଭୋଗ କରିବେ ପୁତ୍ର ନାତି । ଏମନ୍ତ ମନେ ଥିଲେ ଚିନ୍ତି ॥ 36
ମନୁବଂଶୀୟ ରାଜାଗଣ । ତାହାଙ୍କ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରମାନ ॥ 37
ସେମାନେ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଗଲେ । ଏ ଲୋକେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖିଲେ ॥ 38
ଏବେ ଏ କଳିଯୁଗ ପ୍ରାଣୀ । ଅଳ୍ପ ଆୟୁଷ ପରିମାଣି ॥ 39
ଅଳପବୁଦ୍ଧି ଦୁଷ୍ଟମତି । ମୋତେ ଜିଣିମା ଲୋଡୁଛନ୍ତି ॥ 40
ମୋର ନିମନ୍ତେ ପିତାପୁତ୍ର । ଭ୍ରାତା ଆଦି ଜ୍ଞାତି ମାନନ୍ତ ॥ 41
ଇଷ୍ଟ ମିତ୍ର ବନ୍ଧୁ ସ୍ୱଜନେ । ବାଦ ବିଗ୍ରହ ଚିନ୍ତି ମନେ ॥ 42
ତାମସେ ପ୍ରାଣୀ ଦୁଃଖ ନେଇ । ଅସାଧୁ ବୁଦ୍ଧି ଥା'ନ୍ତି ଧାୟି ॥ 43
ଏ ରାଜାମାନେ ମମତ୍ୱରେ । ପଡ଼ି ତ୍ରିଗୁଣ ବନ୍ଧନରେ ॥ 44
ଏ ସର୍ବ ଭୂମି ଯେ ମୋହର । ରେ ମୂର୍ଖ ନୁହଇ ତୋହର ॥ 45
ମୂର୍ଖପଣରେ ଏହା ଭାଷି । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟେ ହୁଅନ୍ତି ବିନାଶି ॥ 46
ମୋର ନିମନ୍ତେ କରି ବାଦ । ଅର୍ଜନ୍ତି ହରାନ୍ତି ସମ୍ପଦ ॥ 47
ସତ୍ୟଯୁଗାଦି ଯେତେ ରାଜା । ଯେସନେ ପାଳୁଥିଲେ ପ୍ରଜା ॥ 48
ପୃଥୁ ପୁରୁରବା ଯେ ଗାଧି । ସହସ୍ରାର୍ଜ୍ଜୁନ ନହୁଷାଦି ॥ 49
ମାନ୍ଧାତା ଶ୍ରୀରାମ ସଗର । ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗରାଜା ଧୁନ୍ଧୁମାର ॥ 50
ରଘୁ ତୃଣବିନ୍ଦୁ ଯଯାତି । ଶାନ୍ତନୁ ଭରତ ଶର୍ଯ୍ୟାତି ॥ 51

ନୈଷଧ ଭଗୀରଥରାୟ । କକୁତ୍‌ସ୍ଥ ନୃଗ କୁବଳୟ ॥ 52
ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ସମ୍ବର । ରାବଣ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ବୀର ॥ 53
ବୃତ୍ତ ନମୁଚି ଯେ ତାରକା । ଆବର ଅସୁର ନାରକା ॥ 54
ଏ ଆଦି ଯେତେ ରାଜା ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଦାନବ ମହୀପାଳେ ॥ 55
ସମସ୍ତେ ସର୍ବବିଜ୍ଞ ବୀର । ମହିମା ଶୁଣିଛ ତା'ଙ୍କର ॥ 56
ସମର୍ଥ ସର୍ବଜ୍ଞ ଅଟନ୍ତି । ବଳେ ସର୍ବତେଜା ବୋଲାନ୍ତି ॥ 57
ଏମାନେ ଆଶା ମମତାରେ । ମୃତ୍ୟୁର ବଶ ଯେ ହୋଇଲେ ॥ 58
ଏ ମୋତେ ନେଇ ନ ପାରିଲେ । କଥାମାତ୍ରକ ରୁହାଇଲେ ॥ 59
ଯେ ଯାହା ଅର୍ଜିତ କର୍ମରେ । ଭୋଗ ଦୁଃଖ ସୁଖ ମାର୍ଗରେ ॥ 60
ଗୁଣ-କର୍ମେ ହୋଇ ବନ୍ଧନ । ଜାଣି ନ ପାରି ରାତ୍ରଦିନ ॥ 61
କାଳବଶରେ ଅକୃତାର୍ଥ । ଲୋଭେ ନ ସଞ୍ଚି ପରମାର୍ଥ ॥ 62
କୃଷ୍ଣ ପଦାରବିନ୍ଦ ଛାଡ଼ି । ପତିତମାର୍ଗେ ଚିତ୍ତ ବଢ଼ି ॥ 63
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ଜାଣିଲେ ଯେଣୁ । ଯାତନା ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ତେଣୁ ॥ 64
ଏମନ୍ତ ଭାଷି ମହୀ ହସି । ବିଷ୍ଣୁଲୀଳାକୁ ପରଶଂସି ॥ 65
ଶୁକ କହନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ । ଏମନ୍ତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରିତ ॥ 66
ଏ ଯେଉଁ କଳିଯୁଗ ରୀତି । କହିଲୁ ନୃପକୁଳ ଖ୍ୟାତି ॥ 67
ଏ ଯେ ଉଦୟ-ଅସ୍ତ ପ୍ରାୟେ । ସଂସାର ମାୟାଜାଲ ମୋହେ ॥ 68
ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ଅନୁଭବ । ବିଭୂତି ପରମାର୍ଥ ଭାବ ॥ 69
ଏମାନ ନାହିଁ ଏହାଙ୍କର । ଏଣୁ ଅଧର୍ମେ ପରିଚାର ॥ 70
ଏ କଳିଯୁଗ ଗତି ଜାଣ । ପ୍ରସଙ୍ଗେ କହିଲୁ ପୁରାଣ ॥ 71
ଉତ୍ତମ ଶ୍ଳୋକ ବାସୁଦେବ । ତାହାଙ୍କୁ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଭଜିବ ॥ 72
ନାମ ଗାୟନ ଗୁଣବାଦ । ନାଶଇ ସକଳ ପ୍ରମାଦ ॥ 73
ଅଶୁଭମାନ ନାଶ କରେ । ନିତ୍ୟେ ଯେ ତା' ନାମ ସୁମରେ ॥ 74
ଶୁଣି ଶୁଣାଇ ଯେବେ ମଜ୍ଜେ । କୃଷ୍ଣ ପଦାରବିନ୍ଦ ଭଜେ ॥ 75
ନିର୍ମଳ-ଭକ୍ତି ବାଞ୍ଛା କରି । ଅନ୍ତେ ସେ ଲଭେ ବିଷ୍ଣୁପୁରୀ ॥ 76
ପୁଣି ପରୀକ୍ଷିତ ପଚାରି । ଶୁକ ଚରଣ ଶିରେ ଧରି ॥ 77

ପରୀକ୍ଷିତ ଉବାଚ

ହେ ଭଗବାନ ଆତ୍ମାରୂପୀ । କଳି ଘୋଟିବ ତମ ବ୍ୟାପୀ ॥ 78
ଏ ଯୁଗେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ନିସ୍ତାର । ହୋଇବ ଯେବଣ ପ୍ରକାର ॥ 79
ମୃତ୍ୟୁକୁ କେମନ୍ତେ ଜିଣିବେ । ଏହା ସଂକ୍ଷେପି କହ ଏବେ ॥ 80
ଯୁଗ ଧର୍ମ ଯୁଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । କଳ୍ପର ପ୍ରଳୟ ବିଷୟ ॥ 81
ଈଶ୍ୱରରୂପୀ ଯେଉଁ କାଳ । କହ ତା' ଗତି ଅନ୍ତରାଳ ॥ 82
ଶୁକ ହୋଇଣ ତୋଷମନ । କହନ୍ତି ଯୁଗଧର୍ମମାନ ॥ 83

ଶୁକ ଉବାଚ

ସତ୍ୟ ଯୁଗର ଧର୍ମ ଶୁଣ । ଥିଲା ଯେ ଚାରିପାଦ ପୁଣ୍ୟ ॥ 84
ସେ ଯୁଗେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ପୁଣ । ଚାରିପାଦେ ଧର୍ମ କରିଣ ॥ 85
ସତ୍ୟ ତପସ୍ୟା ଦୟା ଦାନ । ଧର୍ମର ଏ ଚାରିଚରଣ ॥ 86
ସେ ଯୁଗେ ପ୍ରାଣୀ ଦୟାଶୀଳ । ସନ୍ତୋଷ ସତ୍ୟ କ୍ଷମା ଧୀର ॥ 87
ଶାନ୍ତ ତପସ୍ୱୀ ଆତ୍ମାରାମ । ସମଦରଶୀ ସାଧୁ ସମ ॥ 88
ତ୍ରେତାରେ ଧର୍ମ ତିନିପାଦ । ସତ୍ୟ ପାଦକ ହୋଏ ଛେଦ ॥ 89
ଅଧର୍ମ ଏହାକୁ ନାଶଇ । ଯାହାର ଚାରିପାଦ କହି ॥ 90
ମିଥ୍ୟା ହିଂସା ଯେ ଅସନ୍ତୋଷ । ବିଗ୍ରହ ଏ ଚାରି ପ୍ରକାଶ ॥ 91
ସେ କାଳେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ପୁଣ । କ୍ରିୟା ତପୋନିଷ୍ଠା ଯୋଗେଣ ॥ 92
ଅହିଂସ ଅଲମ୍ପଟ ହୋନ୍ତି । ଧର୍ମାର୍ଥ କାମ ସେ ସାଧନ୍ତି ॥ 93
ଋକ ଯଜୁ ଯେ ସାମ ତିନି । ଏ ତିନି ଯଜ୍ଞରେ ଅଗ୍ରଣୀ ॥ 94
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆଦି ବର୍ଣ୍ଣମାନ । ଉତ୍ତମ ମଧ କନିଷ୍ଠେଣ ॥ 95
ଏ ଭାବେ ଏ ଯୁଗ ଚଳଇ । ତିନିପାଦେ ଧର୍ମ ରହଇ ॥ 96
ଦ୍ୱାପରେ ଧର୍ମ ଦୁଇପାଦ । କ୍ରମେ ଦ୍ୱିପାଦ ହୋଏ ଛେଦ ॥ 97
ତପ ସତ୍ୟ ଦୟା ଦାନରୁ । ତୁଟଇ ଯୁଗ ଅନୁସାରୁ ॥ 98
ହିଂସା ଅସନ୍ତୋଷ ବଇର । ମିଥ୍ୟା ଲକ୍ଷଣ ଅଧର୍ମର ॥ 99
ଏହାଙ୍କ ସକାଶରୁ ପୁଣ । ଧର୍ମ ତୁଟଇ ଏ କ୍ରମେଣ ॥ 100
ଏ ଯୁଗେ ପ୍ରାଣୀମାନେ ପୁଣ । ଯଶସ୍ୱୀ ଶୀଳରେ ନିପୁଣ ॥ 101
ସର୍ବଦା ସେ ବେଦ ପଢନ୍ତି । ବିପ୍ରେ ବିଷ୍ଣୁସେବା କରନ୍ତି ॥ 102
ଧନ କୁଟୁମ୍ବେ ହୃଷ୍ଟମତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରିୟେ ବଢନ୍ତି ॥ 103

କଳିଯୁଗରେ ଧର୍ମ ପୁଣ । ରହଇ ଏକଇ ଚରଣ ॥ 104
ଅଧର୍ମ ହେତୁ କରି ପୁଣ । ତିନିପାଦ ହୁଅଇ ଛିନ୍ନ ॥ 105
ସତ୍ୟ ତପ ଦୟା ଯେ ଯାଇ । କେବଳ ଦାନମାତ୍ର ରହି ॥ 106
ଯୁଗାନ୍ତେ ସେହୁ ନାଶଯିବ । ଏକାନ୍ତେ ତମ ଆଚ୍ଛାଦିବ ॥ 107
ଏ ଯୁଗେ ଯେତେ ଲୋକମାନେ । ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଦୁରାଚାର ମନେ ॥ 108
କରି ଅକାରଣେ ବଇରୀ । ଅଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ହତଶିରୀ ॥ 109
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭୀ ଜନେ ହେବେ । ଶୂଦ୍ରେ ଯେ ବହୁତ ବଢିବେ ॥ 110
ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ତ୍ରିଗୁଣ । ପୁରୁଷେ ଥାଇ ଅନୁକ୍ଷଣ ॥ 111
କାଳର ବଳେ ଗୁଣ ଦୋଷ । ହୁଅଇ ଅଳପ ବିଶେଷ ॥ 112
ବଢଇ ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣ ଯେବେ । ମନ ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତେବେ ॥ 113
ଜ୍ଞାନ-ତପରେ ରତ ହୋଇ । ଶ୍ରୀବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଭଜଇ ॥ 114
ତାଙ୍କ ପଦାରବିନ୍ଦେ ଭକ୍ତି । ଉଦୟ ହୋଇଲେ ମୁକତି ॥ 115
ଭକତି କୃଷ୍ଣପାଦେ ଜାଣ । ସତ୍ୟଯୁଗର ଏ ଲକ୍ଷଣ ॥ 116
ଯେବେ କାମ୍ୟକର୍ମ ଯଶରେ । ବୁଦ୍ଧି ବଢେ ରଜୋଗୁଣରେ ॥ 117
ତ୍ରେତାଯୁଗର ଚିହ୍ନ ଏହି । ଯଜ୍ଞରେ ପଶୁବଧ ଯହିଁ ॥ 118
ତହୁଁ ସ୍ୱର୍ଗାଦିଭୋଗ ପା'ନ୍ତି । ସେ ପୁଣି ହୋ'ନ୍ତି ଗତାଗତି ॥ 119
ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ତା' ଜାଣି । ନିଷ୍କାମେ ଭଜେ ଚକ୍ରପାଣି ॥ 120
ଯେବେ ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ହୋଇ । ରଜ ତମ ଗୁଣ ବଢଇ ॥ 121
ଲୋଭ ଅସନ୍ତୋଷାଭିମାନ । ଦମ୍ଭ-ମତ୍ସର-କାମ୍ୟକର୍ମ ॥ 122
ଏମାନେ ଅଧିକ ବଢନ୍ତି । ଦୟା ଦାନ ଦୂରେ ରହନ୍ତି ॥ 123
ଅଧର୍ମ ତିନି ଯେ ଚରଣ । ବଢଇ ଏମନ୍ତ ଭାବେଣ ॥ 124
ହିଂସା ଯେ ମିଥ୍ୟା ଅସନ୍ତୋଷ । ଦ୍ୱାପର ଲକ୍ଷଣ ବିଶେଷ ॥ 125
ଯେବେ ସେ କଳିଯୁଗ ହୋଇ । ଏକା ତମୋଗୁଣ ବଢଇ ॥ 126
ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ଯେ ପୁଣ । ଅଳସ ମାୟା ମିଥ୍ୟା ଗୁଣ ॥ 127
ବିଷାଦ ନିଦ୍ରା ହିଂସା ଶୋକ । ବଢାଏ ମାୟାମୋହ ଦୁଃଖ ॥ 128
ଏତେ ଗୁଣରେ କଳି ହୋଇ । ସେ କଳି ତାମସ ବୋଲାଇ ॥ 129
ପ୍ରାଣୀଏ ହୋ'ନ୍ତି ମନ୍ଦମତି । ଅଳପ-ଭାଗ୍ୟେ ସେ ଜୀଅନ୍ତି ॥ 130

ବହୁତ ଭକ୍ଷନ୍ତି ଆହାର । କାମୀ ହୁଅନ୍ତି ମୂର୍ଖନର ॥ 131
କୁଟୁମ୍ବୀ ଜୀବିକାବିହୀନ । ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ବଞ୍ଚେ ଦିନ ॥ 132
କୁଳସ୍ତ୍ରୀ ହୋଇ ଦୋଚାରୁଣୀ । ଅସତୀ ପଣେ ସାହସିନୀ ॥ 133
ଦେବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୁରୁ ସ୍ୱାମୀ । ଶାଶୁ ଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ନ ଗଣି ॥ 134
ରାଜ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବେ । ବେଦକୁ ପାଷଣ୍ଡେ ଦୂଷିବେ ॥ 135
ପ୍ରଜା ସର୍ବସ୍ୱ ରାଜା ନେବେ । ତାଙ୍କୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦେବେ ॥ 136
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଜିହ୍ୱା-ଇନ୍ଦ୍ରିବଶ । ହୋଇଣ କର୍ମେ ଯିବେ ନାଶ ॥ 137
କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ ବେଦ କରି । ବ୍ରତୀ ନୋହିବେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ॥ 138
ସନ୍ୟାସୀ ହେବେ ଅନାଚାରୀ । କୁଟୁମ୍ବ ଘେନି ଗୃହକରି ॥ 139
ଲୋଭେ ବୈଶ୍ୟବୃତ୍ତି କରିବେ । ଭେକ ଧରି ନାମ ବହିବେ ॥ 140
ଯେତେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ତପସ୍ୱୀ । ଅଜ୍ଞାନେ ହେବେ ଗ୍ରାମବାସୀ ॥ 141
ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷେ ଅସୁନ୍ଦର । ବିରୂପ ବିକଟ ଶରୀର ॥ 142
ସହଜେ ସ୍ତିରୀମାନେ ପୁଣ । ବହୁତ କରିବେ ଭୋଜନ ॥ 143
ହୋଇବେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ଲ୍ଲଜ । ବିସ୍ତାର ହୋଇବେ ତନୁଜ ॥ 144
ନିରତେ କହି କଟୁବାଣୀ । ଶାଶୁଶ୍ୱଶୁରଙ୍କୁ ନ ଗଣି ॥ 145
ସ୍ୱାମୀ ଗୁରୁଜନ ନ ମାନି । ଚଉର୍ଯ୍ୟ ମାୟା ସାହସିନୀ ॥ 146
ପାପିଷ୍ଠବୁଦ୍ଧି ମତ୍ତଗର୍ବେ । ବ୍ୟଭିଚାରିଣୀ ଏ ସ୍ୱଭାବେ ॥ 147
ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସାନସାନ । କେହି ବା ହୋଇବେ ବାମନ ॥ 148
ମନୁଷ୍ୟ ମନ୍ଦଗତି ହୋଇ । କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟାଧିରେ ପୀଡ଼ା ପାଇ ॥ 149
କ୍ରୟ ବିକ୍ରୟ ବ୍ୟବହାରେ । କୂଟ କପଟ ବଣିଜାରେ ॥ 150
ବ୍ୟାଧ ଆଚାର ଆଚରିବେ । ମୃଗ ମତ୍ସ୍ୟ ବଧ କରିବେ ॥ 151
ଛନ୍ଦ କରି ଜୀବ ମାରିବେ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ହିଂସାରେ ନାଶିବେ ॥ 152
ବିନା ବିପଦେ ସର୍ବଜନେ । ଆପଣା ବୃତ୍ତି ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟେ ॥ 153
ନିନ୍ଦିତ ଜୀବିକା କରିବେ । ପତିତ କର୍ମ ଆଚରିବେ ॥ 154
ସ୍ୱାମୀ ନିର୍ଦ୍ଧନ ହେବ ଯେବେ । ସେବକେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିଯିବେ ॥ 155
ସେବକେ ଅସମର୍ଥ ଦେଖି । ସ୍ୱାମୀଏ ତାହାଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷି ॥ 156
ଉତ୍ତମ ଗାଈ ବୃଦ୍ଧା ହେଲେ । ନ ପାଳି ଛାଡ଼ିଦେବେ ଭଲେ ॥ 157

ପିତା ମାତା ଭ୍ରାତା ବାନ୍ଧବ । ମିତ୍ର ସୁହୃଦଗୁଣ ଭାବ ॥ 158
ସକଳ ସଙ୍ଗ ତ୍ୟାଗ କରି । ଶ୍ୱଶୁର ଶାଳକେ ପଚାରି ॥ 159
ଶୀଳ ଅଚାର ନ କରିବେ । ସ୍ତିରୀଙ୍କ ବଶେ ଦିନ ନେବେ ॥ 160
କେ କାହା ପିତା କେହୁ ମାତ । ଆପଣା କର୍ମେ ଆତଯାତ ॥ 161
ଏମନ୍ତ ବିଚାରିବେ ମନେ । ରହି ଶ୍ୱଶୁର ସନ୍ନିଧାନେ ॥ 162
ତପସ୍ୱୀ ଶୂଦ୍ରମାନେ ହେବେ । ଦାନପ୍ରତିଗ୍ରହ କରିବେ ॥ 163
ସେମାନେ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନେ ଥିବେ । ଧର୍ମାଦି ନ୍ୟାୟ ସେ କହିବେ ॥ 164
ସଂସାରେ ଗୁରୁ ବୋଲାଇବେ । ସକଳେ ସେ ବୋଲ ପାଳିବେ ॥ 165
ପ୍ରଜାଏ କରପୀଡ଼ା ପାଇ । ଦୁର୍ଭିକ୍ଷେ କଷ୍ଟି ହେବେ ସେହି ॥ 166
ମନ ଉଦ୍‌ବେଗ କରିବେ । ଅନ୍ନବସ୍ତ୍ରାଦି ନ ପାଇବେ ॥ 167
ଦେବେ ବରଷା ନ ବରଷି । ଏ ରୂପେ ନଷ୍ଟ ଯିବ କୃଷି ॥ 168
ଅକାଳେ ବରଷିବ ଜଳ । ଏ ଘେନି ନ ଫଳିବ ଫଳ ॥ 169
ପ୍ରାଣୀଏ ସ୍ଥାନଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇ । ଦେଶ ଭାଜିଣ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ॥ 170
ଅନ୍ନ ପାଣି ବସ୍ତ୍ର ଭୋଜନ । ସ୍ନାନ ଭୂଷଣ ଆଦ୍ୟେମାନ ॥ 171
ନ ମିଳି ହୋଇବେ ଦାରୁଣ । ପିଶାଚ ସ୍ୱରୂପ ଧାରଣ ॥ 172
ବୋଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ମରିବେ । ଅତି ତମେ ଯେ ଗ୍ରସ୍ତହେବେ ॥ 173
ଆପଣା ପ୍ରିୟଲୋକ ମାରି । ଐହିକ ସୁଖ ମଣେ ଶିରୀ ॥ 174
ତାତ ଜନନୀ ବୃଦ୍ଧକାଳେ । ତାଙ୍କୁ ନ ପୋଷେ ମତ୍ତଭୋଳେ ॥ 175
ଛାଡ଼ି ସାଧବୀ ପତିବ୍ରତା । ହୋଇବେ ମତ୍ତ ଅନ୍ୟେ ଭର୍ତ୍ତା ॥ 176
ପୁରୁଷେ ବେଶ୍ୟାଙ୍କୁ ଭଜିବେ । ଲମ୍ପଟେ ନାରୀଙ୍କି ଛାଡ଼ିବେ ॥ 177
କୁଳସ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏହିମତେ । ନାଶିବେ କୁଟୁମ୍ବ ସହିତେ ॥ 178
ଇନ୍ଦ୍ରି ଲାଳସେ ପେଟ ପୋଷି । ରହିବେ ହୋଇ ଦାସଦାସୀ ॥ 179
କଳିର ତମ ଆଚ୍ଛାଦନେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ନ ଭଜିବେ ଜନେ ॥ 180
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦପଦ୍ମରସ । କେହି ଯେ ନ କରିବେ ଆଶ ॥ 181
ପାଷଣ୍ଡଚିତ୍ତେ ବୁଦ୍ଧିଭେଦେ । ନ ଭଜେ ଚରଣାରବିନ୍ଦେ ॥ 182
ଯେ ନାମ ପତିତପାବନ । ମହାବିପତ୍ତି ବିନାଶନ ॥ 183
ମରଣକାଳେ ଯେଉଁ ନାମ । ଧଇଲେ ନ ଦଣ୍ଡଇ ଯମ ॥ 184

ଅତି ଆତୁରେ ବିବଶରେ । ପତନ ସ୍ଖଳନ କାଳରେ ॥ 185
ଯେ ନାମ ଗ୍ରହଣ ମାତ୍ରେଣ । କର୍ମବନ୍ଧୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଣ ॥ 186
ବୈକୁଣ୍ଠପଦକୁ ଲଭଇ । ଯେ ସୁଖ ତିନିଲୋକେ ନାହିଁ ॥ 187
ତାଙ୍କୁ ନ ଭଜେ ମୂଢପ୍ରାଣୀ । ମାୟାକୁ ସତ୍ୟପ୍ରାୟ ମଣି ॥ 188
ଏ କଳିଯୁଗେ ପାପ ଯେତେ । ପ୍ରାଣୀ ସଞ୍ଚଇ ମାୟାଗ୍ରସ୍ତେ ॥ 189
ନାମ ମାତ୍ରକେ ପାପ ନାଶେ । ଅନ୍ତେ ବୈକୁଣ୍ଠପୁରେ ବସେ ॥ 190
ଯେ ନାମ ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ । ପୂଜା-ଆଚରଣ ଧିଆନ ॥ 191
ହୃଦ-କମଳ ମଧ୍ୟେ ଥାଇ । ଅଶେଷ ପାପକୁ ଦହଇ ॥ 192
ଅନନ୍ତ କୋଟି ଯେ କଲ୍ମଷ । ସ୍ମରଣେ କରେ ତାହା ନାଶ ॥ 193
ଏ କଳିଯୁଗେ ଏକା ସାର । ଭଜନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପୟର ॥ 194
ଏ ବିନୁ ଆନଗତି ନାହିଁ । ଭଜ ସୁଜନେ ମନ ଦେଇ ॥ 195
ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଗ୍ନିରେ ଦହିଲେ । ତାହାର ମଳ ହରେ ଭଲେ ॥ 196
ଏ ରୂପେ ପଶି କୃଷ୍ଣଦେହେ । ପାପ ଯେ ନାଶନ୍ତି ପ୍ରାଣୀଏ ॥ 197
ବିଦ୍ୟା ତପସ୍ୟା ପ୍ରାଣାୟାମ । ମିତ୍ରତା ତୀର୍ଥଜଳେ ସ୍ନାନ ॥ 198
ବ୍ରତ ଆରମ୍ଭ ଯଜ୍ଞଦାନ । ଦେବତା ପୂଜା ନାନାକର୍ମ ॥ 199
ଏଥେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ । ଆତ୍ମା ଉଦ୍ଧରି ନ ପାରଇ ॥ 200
ଏ ସର୍ବଫଳେ ଅଧିକାରୀ । ପାପପୁଣ୍ୟକୁ ଭୋଗକରି ॥ 201
ବାସୁଦେବ ଭଜନ ବିନୁ । ଉଦ୍ଧରି ନ ପାରଇ ତନୁ ॥ 202
ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ । ବିଧାନେ ହୁଅ ସାବଧାନ ॥ 203
ମାନସେ ବାଞ୍ଛା ଯେ କରିଣ । ନିରନ୍ତରେ କରେ ଭଜନ ॥ 204
କାଳେ ମରଣ ନିକଟରେ । କୃଷ୍ଣର ନାମ ଯେ ଉଚ୍ଚାରେ ॥ 205
ତେବେ ସେ ପରାଗତି ପାଇ । ନିଦାନେ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଇ ॥ 206
ଏବେ ତୁ ଶୁଣ ହେ ରାଜନ । ହୃଦୟେ ଗୋବିନ୍ଦ ଚରଣ ॥ 207
ଧରି ମରଣ ନିକଟର । ସେ ନାମ ମୁଖରେ ଉଚ୍ଚାର ॥ 208
ଏଣେ ତୁ ସାବଧାନ ହୁଅ । ଅନ୍ତେ ପରମଗତି ପାଅ ॥ 209
ତୁମେ ଯେ ରାଜଋଷି ଯେଣୁ । ତାଙ୍କ ଚରଣେ ଭଜ ତେଣୁ ॥ 210
ଅନେକ ଜନ୍ମେ ଭାଗ୍ୟେ ଥାଇ । ଲୟ ଲଗାଅ ତାଙ୍କ ତହିଁ ॥ 211

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ମନକୁ ନିବେଶ ଆନନ୍ଦେ ॥ 212
ସାୟୁଜ୍ୟ-ମୁକ୍ତିକି ପାଇବ । କଳି କଳୁଷ ନାଶ ଯିବ ॥ 213
ଯେ ଜନ ଭଜେ ବିଷ୍ଣୁପାଦ । ଲଭେ ସାୟୁଜ୍ୟ ମୁକ୍ତିପଦ ॥ 214
ସେ ବିଷ୍ଣୁଅଙ୍ଗେ ଲୀନ ହୋନ୍ତି । ସେ ବିନା ନାହିଁ ଅନ୍ୟଗତି ॥ 215
ସେ ବାସୁଦେବ ସର୍ବମୟ । ସର୍ବାତ୍ମା ସର୍ବଜନାଶ୍ରୟ ॥ 216
ସେ ବାସୁଦେବର ମହିମା । ସକଳଗୁଣ ପୁଣ୍ୟସୀମା ॥ 217
ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ ନୃପବର । ଏ କଳିଦୋଷର ସାଗର ॥ 218
ଏ କଳିଯୁଗର ମହିମା । ଅଛଇ ଏକା ଗୁଣସୀମା ॥ 219
ସେ ବାସୁଦେବ ନାମ ଶୁଣି । ବୈକୁଣ୍ଠ ଲଭେ ହେଲେ ପ୍ରାଣୀ ॥ 220
ସତ୍ୟଯୁଗର ଧ୍ୟାନଫଳ । ତ୍ରେତାରେ ଯଜ୍ଞାଦି ସକଳ ॥ 221
ଦ୍ୱାପରେ ପୂଜାର ବିଧାନ । କଳିରେ ନାମ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ॥ 222
ଏମନ୍ତ ମହିମା ଯାହାର । ସୁଜନେ ଭଜ ସେ ପୟର ॥ 223
ମୁହିଁ ଯେ ପାପିଷ୍ଠ ଅଧମ । ମୋହର ଦୋଷ ନ ଘେନିମ ॥ 224
କହଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । ତ୍ରାହି କରିବେ ପୀତବାସ ॥ 225

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୁକ ଉବାଚ

ଶୁକ କହନ୍ତି ପରୀକ୍ଷିତ । ଶୁଣ ହେ କାଳର ଚରିତ ॥ 1
କାଳର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଯେ ଗତି । ତା' ସୂକ୍ଷ୍ମ କେହି ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 2
ପରମଅଣୁ ଠାରୁ ମୁହିଁ । କାଳ ଗଣନା କହିଛଇଁ ॥ 3
ଦୁଇ ପରାର୍ଦ୍ଧ ପରିଯନ୍ତେ । ବ୍ରହ୍ମାର ପରମାୟୁ ଯେତେ ॥ 4
ଯୁଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଆଦି ମୁହିଁ । ତୃତୀୟସ୍କନ୍ଧେ କହିଛଇଁ ॥ 5
ଏବେ କଳ୍ପ ପ୍ରଳୟ ଚାରି । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିବା ବିସ୍ତାରି ॥ 6
ନୈମିତ୍ତିକ ଯେ ପ୍ରାକୃତିକ । ନିତ୍ୟ ଆବର ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ॥ 7

ଏ ଚାରି ପ୍ରଳୟର ଗୁଣ । ରାଜନ ତୋଷମନେ ଶୁଣ ।। 8
ସହସ୍ର ଚାରିଯୁଗ ଶେଷେ । ବ୍ରହ୍ମାର ହୁଅଇ ଦିବସେ ।। 9
ଚଉଦମନୁ ଉତପନ୍ନ । ତାହାର ନାମ କଳ୍ପ ଜାଣ ।। 10
ଏହି ପ୍ରମାଣେ ରାତ୍ର ହୋଇ । ଯହିଁ ତ୍ରିଲୋକ ନାଶ ଯାଇ ।। 11
ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱସ୍ରଷ୍ଟା ପୁଣ । ବିଶ୍ୱ କରନ୍ତି ସଂହାରଣ ।। 12
ତିନିଭୁବନ ଆଦି କରି । ନାଭିକମଳେ ବ୍ରହ୍ମା ଭରି ।। 13
ବିଷ୍ଣୁ ସହିତେ ଥାଏ ଶୋଇ । ପ୍ରଳୟ ନୈମିତ୍ତିକ ହୋଇ ।। 14
ଏ ଭାବେ ଶତେକ ବରଷ । ବ୍ରହ୍ମାର ପରମାୟୁ ଶେଷ ।। 15
ଦୁଇ ପରାର୍ଦ୍ଧ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ । ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଳୟ ତେବେ କହି ।। 16
ପଞ୍ଚତନମାତ୍ର ସହିତେ । ମହତ ଅହଙ୍କାର ଯେତେ ।। 17
ପ୍ରକୃତି ପ୍ରଳୟ ହୁଅଇ । ତେଣୁ ପ୍ରାକୃତ ସେ ବୋଲାଇ ।। 18
ଶୁଣ ରାଜନ ପରୀକ୍ଷିତ । ଯେ ଭାବେ ପ୍ରଳୟ ପ୍ରାକୃତ ।। 19
ସେ କାଳେ ଦ୍ୱାଦଶ ଆଦିତ୍ୟ । ଉଦୟେ ହୋନ୍ତି ତେଜବନ୍ତ ।। 20
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଭାଣ୍ଡ ତା ତେଜେଣ । ଦଗ୍ଧ ହୋଏ ତତକ୍ଷଣ ।। 21
ପ୍ରଥମେ ଦେବଙ୍କ ବରଷେ । ଶତେବରଷ ନ ବରଷେ ।। 22
ତେଣୁ ଅନାବୃଷ୍ଟି ହୁଅଇ । ତହୁଁ ସକଳ ନାଶ ଯାଇ ।। 23
ଅନ୍ନ ବିହୁନେ ଭୋକେ ଲୋକେ । ଭକ୍ଷନ୍ତି ଏକକୁ ଆରକେ ।। 24
ସର୍ବ ରଚନା କ୍ଷୟ ଯାଇ । କାଳ ତା ସକଳ ହରଇ ।। 25
ସମ୍ବର୍ତ୍ତ ନାମେ ରବି ତହୁଁ । ପ୍ରଚଣ୍ଡେ ଉଦେ ହୁଏ ଯହୁଁ ।। 26
ତେଜ ପ୍ରଳୟାଗ୍ନି ଲାଗିଣ । ସମୁଦ୍ର ପୃଥ୍ୱୀ ଜଳମାନ ।। 27
ପ୍ରାଣୀ ଦେହରୁ ରସ ଜଳ । ସବୁ ଶୁଖାଏ ମହାନଳ ।। 28
ତହୁଁ ସମ୍ବର୍ତ୍ତ ନାମେ ଅଗ୍ନି । ସଙ୍କର୍ଷଣଙ୍କ ମୁଖୁଁ ଜନ୍ମି ।। 29
ପବନ ବେଗେ ମହାତେଜ । କରଇ ସକଳ ଦହିଜ ।। 30
ସେ ସର୍ବ ଭୂମିର ବିବର । ଶୂନ୍ୟ ପାତାଳ ଚରାଚର ।। 31
ଗ୍ରାସ କରଇ ମହାନଳ । ଅଧ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଯେତେ ସ୍ଥଳ ।। 32
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଏହି ଅଗ୍ନି ଦହି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଶିଖା ଯାଏ ଲାଗଇ ।। 33

ଶୁଷ୍କ ଗୋମୟ ଭସ୍ମ ପ୍ରାୟେ । ସଞ୍ଚା ମାତ୍ରକ ଦିଶୁଥାଏ ।। 34
ତହୁଁ ପ୍ରଚଣ୍ଡବାତ ବହି । ସମ୍ବର୍ତ୍ତ ନାମ ସେ ବୋଲାଇ ।। 35
ସଙ୍କରଷଣ ମୁଖୁଁ ଜାତ । ବରଷ ଅଷ୍ଟୋତ୍ତରଶତ ।। 36
ଦେବଙ୍କ ବରଷରେ ଜାଣ । ବହଇ ଅବିଶ୍ରାନ୍ତ ପୁଣ ।। 37
ଆକାଶ ମଧ୍ୟେ ଧୂମବର୍ଣ୍ଣ । ଭସ୍ମରେ କରେ ଆଚ୍ଛାଦନ ।। 38
ସଙ୍କର୍ଷଣର ମୁଖୁଁ ପୁଣ । ଜାତ ସମ୍ବର୍ତ୍ତ ମେଘମାନ ।। 39
ଦେବଙ୍କ ବରଷରେ ପୁଣ । ଶତେ ବରଷ ପରିମାଣ ।। 40
ମୁଷଳଧାରା ପରମାଣେ । ବୃଷ୍ଟି ସେ କରନ୍ତି ଗର୍ଜନେ ।। 41
ସେ ଦିନେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପ୍ରଳୟ । ପୃଥ୍ୱୀରେ ଯେତେକ ସଞ୍ଚୟ ।। 42
ଗନ୍ଧଗୁଣାଦି ଲୀନ ହୋଏ । ହୁଅଇ ସର୍ବ ଜଳମୟେ ।। 43
ସେ ଜଳ ଅଗ୍ନି କରେ କ୍ଷୟେ । ଜଳ ତେଜରେ ଲୀନ ହୋଏ ।। 44
ପବନ ତେଜରୂପ ହରେ । ପବନ ରୂପ ଲୀନ କରେ ।। 45
ଆକାଶ ବାୟୁଗୁଣ ହରେ । ପବନ ଆକାଶେ ସଞ୍ଚରେ ।। 46
ଆକାଶ ଶବଦତା ଗୁଣ । ତାମସ ଅହଙ୍କାରେ ଲୀନ ।। 47
ଅହଙ୍କାର ଯେ ଏକାଦଶ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦେବତା ବିଶେଷ ।। 48
ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱରେ ପ୍ରକାଶିବ । ମାୟାରେ ସର୍ବ ଲୀନ ହେବ ।। 49
ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଯେ ତିନିଗୁଣ । କାଳରେ ପ୍ରବେଶଇ ପୁଣ ।। 50
ତ୍ରିଗୁଣ କାଳ ଆଦି ହୋଇ । ପରମାଣୁରେ ପ୍ରକାଶଇ ।। 51
ମାୟାରେ ସର୍ବ ଲୀନ ଯାଇ । ମହାପ୍ରକୃତି ରୂପ ସେହି ।। 52
ମାୟା ଅବ୍ୟକ୍ତ ପୁରୁଷେଣ । ଲୀନ ସତ୍ତ୍ୱାଦି ଗୁଣମାନ ।। 53
ଅନାଦି ପୁରୁଷ ଅବ୍ୟକ୍ତ । ତାହାର ନାହିଁ ଆଦି ଅନ୍ତ ।। 54
ନିତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ନିରଞ୍ଜନ । ଅବ୍ୟୟ ଜଗତ କାରଣ ।। 55
ତାହାର ପ୍ରଳୟ ଯେ ନାହିଁ । ଶୁଣ ରାଜନ ମନ ଦେଇ ।। 56
ମନବଚନ ତିନିଗୁଣ । ପ୍ରାଣ ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନ ।। 57
ମହତଆଦି ଯେତେ ଛନ୍ତି । ଏମାନେ ତା’କୁ ନ ଜାଣନ୍ତି ।। 58
ଏ ଲୋକ ସମୂହ କାରଣ । ଯା’ ମାୟା କଳ୍ପନା ଭିଆଣ ।। 59

ସ୍ୱପ୍ନ ଜାଗ୍ରତ ଯା'ର ନାହିଁ । ସୁଷୁପ୍ତି ଭେଦ ହିଁ ନ ଥାଇ ॥ 60
ପୃଥ୍ୱୀ ଜଳ ଅଗ୍ନି ପବନ । ଆକାଶ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ମାନ ॥ 61
ଏମାନେ ଯହିଁ ଭେଦ ନୋହିଁ । ଅଲେଖ ଚିହ୍ନ ବର୍ଣ୍ଣ କାହିଁ ॥ 62
ଅନୁଭବୀ ତର୍କୀ ନ ପାଇ । ମୂଳ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ସେହି ॥ 63
ତାଠାରେ ଯୋଗମାୟା ଲୀନ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସମେତ ହୋଇଣ ॥ 64
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଲୟ ହୋଏ । ପ୍ରାକୃତ ପ୍ରଳୟ ବୋଲାଏ ॥ 65
ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଅର୍ଥମାନ । ଜ୍ଞାନରେ ଯେବେ ହୋନ୍ତି ଲୀନ ॥ 66
ଏ ଯେ ପ୍ରଳୟ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ । ଅପର ନାମ ତା'ର ମୋକ୍ଷ ॥ 67
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସମେତ ହୋଇଣ । ତା' ଲୋମକୂପେ ହୋନ୍ତି ଲୀନ ॥ 68
ଏ ଯେ ପୁରୁଷ ନିରଞ୍ଜନ । ଯୋଗ ମାୟାଦି ସମେତେଣ ॥ 69
ଆପଣା ସ୍ୱଗୁଣରୁ କରି । ପ୍ରଭାକୁ ଆକାଶେ ବିସ୍ତାରି ॥ 70
ଲୀନ ହୁଅଇ ସେ ଇଚ୍ଛାକୁ । ମହାପ୍ରଳୟ ବୋଲି ତା'କୁ ॥ 71
ନିରାକାର ଯେ ନିରଞ୍ଜନ । ତାହାର ନାହିଁ ଦରଶନ ॥ 72
ଆକାଶ ପ୍ରାୟ ଶୂନ୍ୟ ରୂପୀ । ସ୍ୱଇଚ୍ଛା ଗୁଣେ ସର୍ବବ୍ୟାପି ॥ 73
ଦୀପ ଚକ୍ଷୁ ରୂପ ଯେସନ । ଜ୍ୟୋତିରୁ ନୁହଁନ୍ତି ଏ ଭିନ୍ନ ॥ 74
ଇଚ୍ଛାରେ ଏମାନ ହୁଅଇ । ତାହାର ଭେଦବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ ॥ 75
ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପଞ୍ଚଭୂତ । ଶବଦ ଆଦି ପଞ୍ଚମାତ୍ର ॥ 76
ନିରାକାରରେ ଲଗ୍ନ ହୋଇ । ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷର ତହିଁ ॥ 77
ବୁଦ୍ଧି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଯେ ବିଷୟ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ଜ୍ଞାନମୟ ॥ 78
ସୁସୁପ୍ତି ସ୍ୱପ୍ନ ଜାଗରଣ । ବୁଦ୍ଧିର ଏହି ତିନିଧର୍ମ ॥ 79
ଏମାନେ ମାୟାର ସ୍ୱରୂପୀ । ଜୀବ ଆଚ୍ଛାଦି ଥା'ନ୍ତି ବ୍ୟାପି ॥ 80
ଯେମନ୍ତ ହୋଇ ମେଘମାନେ । ପବନ ସକାଶୁ ଗଗନେ ॥ 81
ଘୋଟନ୍ତି ପୁଣି ଛାଡ଼ିଯା'ନ୍ତି । ତେମନ୍ତ ହୋଇ ମାୟାଗତି ॥ 82
ମାୟା ସକାଶୁ ଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ । ଉତ୍ପତ୍ତି କ୍ଷୟ ପୁଣି ରୁଣ୍ଡ ॥ 83
ଯେମନ୍ତ ସୂତାଖିଅ ହୋଇ । ଓତଃପ୍ରୋତଃ ବସ୍ତ୍ର ହୁଅଇ ॥ 84
ସେ ବସ୍ତ୍ର ଫିଟିଲେ ସେ ସୂତ୍ର । ଏମନ୍ତ ଈଶ୍ୱରର ଯନ୍ତ୍ର ॥ 85
ତେମନ୍ତ ବିକାର ମାୟାର । ବ୍ରହ୍ମଟି ବୋଲାଏ ସଂସାର ॥ 86

ଯୋଗମାୟା ପୁରୁଷଠାରେ । କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ଯେ ଆବୋରେ ॥ 87
ଅନ୍ୟୋନ୍ୟେ ଆଶ୍ରୟ ସେ କରେ । ସଂଯୋଗ ବିଯୋଗ ପ୍ରକାରେ ॥ 88
ଏଣୁ ସେ ଭ୍ରମ ହେଉଅଛି । ସଂସାର ଜଡ଼ ଆବୋରିଛି ॥ 89
ଏ ଯେତେ ଆତଯାତ ହୋନ୍ତି । ମାୟାକୁ ଧରି ସେ ଜନ୍ମନ୍ତି ॥ 90
ଏ ମାୟାବିକାର କାରଣ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବିଷ୍ଣୁଦେହୁଁ ଜନ୍ମ ॥ 91
ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ତେଣୁ ନାମ । ଅନାଦି ପରମ କାରଣ ॥ 92
ସେ ଅବିନାଶୀ ଯେ ପୁରୁଷ । ବିକାର ଭେଦେ ଅପ୍ରକାଶ ॥ 93
ଯାହାର ରୂପରେଖ ନାହିଁ । ତାହାର ବର୍ଣ୍ଣଭେଦ କାହିଁ ॥ 94
ତାହାର ମାୟାର ରଚନା । ନାନା ରୂପ କରେ ସର୍ଜନା ॥ 95
ଯେମନ୍ତେ ଠୁଳ ସୁବର୍ଣ୍ଣାଦି । କାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ କୁଣ୍ଡଳାଦି ॥ 96
ନାନା ଅଳଙ୍କାର ଗଢାଇ । ବହୁ ବିଚିତ୍ର ନାମ ଦେଇ ॥ 97
ତା' ପୁଣି ଭାଙ୍ଗି ଦଗଧିଲେ । ଏକ ହୁଅଇ ଯେ ପ୍ରକାରେ ॥ 98
ମାୟାରୁ ଜୀବ ଏ ବେଭାରେ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ କଳ୍ପେ ଏ ପ୍ରକାରେ ॥ 99
ଦେହ ଯେ ହୁଅଇ ବିନାଶ । ନାମ ଯଶ ରହେ ବିଶେଷ ॥ 100
ଏ ଭାବେ ବାସୁଦେବ ଲୀଳା । ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରଭାବ ଅଂଶ କଳା ॥ 101
ବାସନା ପ୍ରବେଶ କରିଣ । ନାମ-ରୂପ-ବର୍ଣ୍ଣ ଭେଦେଣ ॥ 102
ବେଦପୁରାଣେ ତା'ଙ୍କୁ ଚିନ୍ତି । ମହିମା ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରନ୍ତି ॥ 103
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଯେତେ ଋଷିମାନେ । ଯାକୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ଯୋଗଧ୍ୟାନେ ॥ 104
ମେଘ ସୂର୍ଯ୍ୟ-ତେଜୁଁ ଜନ୍ମଇ । ଆକାଶେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ାଇ ॥ 105
ସୂର୍ଯ୍ୟ-ତେଜୁଁ ଚକ୍ଷୁ ଜନ୍ମଇ । ମେଘରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନ ଦିଶଇ ॥ 106
ବ୍ରହ୍ମରୁ ଜନ୍ମ ଏ ପ୍ରକାର । ତ୍ରିଗୁଣମୟ ଅହଙ୍କାର ॥ 107
ଆତ୍ମଦର୍ଶନ ବିରୋଧଇ । ମାୟାରେ ଉହାଡ଼ କରଇ ॥ 108
ସେ ମେଘ ପୁଣି ନାଶ ଗଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ହୋଏ ଭଲେ ॥ 109
ସେ ଗଲେ ଚକ୍ଷୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେଖେ । ଅଜ୍ଞାନ ତେହ୍ନେ ଜୀବ ପାଖେ ॥ 110
ଆତ୍ମା ଅହଙ୍କାର ଅଜ୍ଞାନ । ଯେବେ ଦୂରକରେ ଏମାନ ॥ 111
ଜୀବ ପରମ ତେବେ ପାଇ । ଅଜ୍ଞାନ ତମକୁ ନାଶଇ ॥ 112
ଆତ୍ମା ବିବେକ ଜ୍ଞାନମୟ । ମାୟା ଅହଙ୍କାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥ 113

ପାଶବନ୍ଧନ ଜ୍ଞାନ ଖଡ୍‌ଗେ । ଯେବେ ନ ଛେଦେ ମତିଭଙ୍ଗେ ॥ 114
ଅଜ୍ଞାନ ଭ୍ରମ ସେ ଭ୍ରମଇ । ଆତ୍ମାକୁ ଦର୍ଶନ ନ ପାଇ ॥ 115
ଯେବେ ସେ ମାୟାକୁ ଛେଦଇ । ବ୍ରହ୍ମଶରୀରେ ଲୀନ ହୋଇ ॥ 116
ସାଯୁଜ୍ୟ ମୁକ୍ତି ସେ ଲଭଇ । ମାତୃଗର୍ଭରେ ଲୀନ ହୋଇ ॥ 117
ତେବେ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ପ୍ରଳୟ । କହିବି ଯେ ନିତ୍ୟ ପ୍ରଳୟ ॥ 118
ନିତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଦିମାନଙ୍କର । ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଳୟ ସଞ୍ଚାର ॥ 119
ହୁଅଇ ପୁଣି ନିତିନିତି । ସୂକ୍ଷ୍ମଜ୍ଞାନୀଏ କହିଥା'ନ୍ତି ॥ 120
କାଳ ସିନ୍ଧୁସ୍ରୋତ ବେଗରେ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ପ୍ରାଣୀ ଏ ସଂସାରେ ॥ 121
ଭାସି ଯାଇ ପୁଣି ଉଠିଣ । ପଡ଼ନ୍ତି ସେ ସ୍ରୋତ ଧାରେଣ ॥ 122
ପରିଣାମେ ନାନାବସ୍ଥାରେ । ଭୋଗ କରେ କଷ୍ଟମାନରେ ॥ 123
ଏ ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । କେହି ତା' ନ ଜାଣନ୍ତି ଗତି ॥ 124
ଏ ଯେ କାଳ ଈଶ୍ୱର ମୂର୍ତ୍ତି । ନାହିଁ ତା' ଆଦିଅନ୍ତ ସ୍ଥିତି ॥ 125
ଲଭଇ ନାନା ପରିଣାମ । ଯେହ୍ନେ ଆକାଶେ ଜ୍ୟୋତିର୍ଗଣ ॥ 126
ତେମନ୍ତ କାଳର ମହିମା । ଯା' ଅନ୍ତ ନ ଜାଣନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମା ॥ 127
କୋଟି କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡମାନ । ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ଅବସାନ ॥ 128
କାଳର ଅନ୍ତ ନାହିଁ ରୂପ । ଯେଣୁ ବାସୁଦେବ ସ୍ୱରୂପ ॥ 129
ମାୟାର ଅଗୋଚର ଯେଣୁ । ଚାରି ପ୍ରଳୟ କରେ ତେଣୁ ॥ 130
ଏ ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଦୁଇ । ପ୍ରାକୃତ ଆତ୍ୟାନ୍ତିକ ହୋଇ ॥ 131
କାଳ ଏ ପ୍ରଳୟ କରଇ । ଈଶ୍ୱର ଦେହେ ଲୀନ ହୋଇ ॥ 132
ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରୀକ୍ଷିତ । ନାରାୟଣ ଜଗତ ତାତ ॥ 133
ବିଧାତା ସ୍ୱରୂପ ସେ ପୁଣି । ତହିଁ ଆଶ୍ରିତ ସର୍ବପ୍ରାଣୀ ॥ 134
ଏଥେ ସଂଯୋଗ ମାୟାରୂପେ । ଯା' ଅବତାର କଳ୍ପେ କଳ୍ପେ ॥ 135
ଲୀଳାବତାରଙ୍କର ସୀମା । ସଂକ୍ଷେପି କହୁଛି ମହିମା ॥ 136
କେ ବା ବିସ୍ତାରି କହୁ ଅର୍ଥ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ନୋହିବେ ସମର୍ଥ ॥ 137
ସଂସାର-ସମୁଦ୍ର ଦୁସ୍ତର । ତାରଣେ ବିଷ୍ଣୁ କର୍ଣ୍ଣଧାର ॥ 138
ବାସୁଦେବ-ପଦାରବିନ୍ଦ । ଯେବେ ନ ଧରେ ହୃଦମଧ ॥ 139
ସେ କାହିଁ ତରିବ ସଂସାର । ବୁଡ଼ଇ ତମ-ମହାଘୋର ॥ 140

ବୋଇତ ଆଶ୍ରେ ବିନା ପ୍ରାଣୀ । ବାଣିଜ୍ୟେ ସମୁଦ୍ର ନ ଜିଣି ॥ 141
ତା' ଲୀଳା ଅବତାର କଥା । ଶୁଣିଲେ ଖଣ୍ଡେ ଭବବ୍ୟଥା ॥ 142
ପଢ଼ି ଗାୟନ କଲେ ପ୍ରାଣୀ । ତରେ ସଂସାର ତରଙ୍ଗିଣୀ ॥ 143
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ପୁରାଣରେ । ଅମୃତ ପୂରିଛି ବିସ୍ତାରେ ॥ 144
ଏ ତତ୍ତ୍ୱ ଭାଗବତ ଯେଣୁ । ପୁରାଣ ଭାଗବତ ତେଣୁ ॥ 145
ଏ ଯେ ପୁରାଣରସ ଗୀତା । ପ୍ରଥମେ ଏକାକ୍ଷର କଥା ॥ 146
ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ମୁଖୁଁ ଜାତ । ପ୍ରଣବ ସ୍ୱରୂପେ ସମ୍ଭୁତ ॥ 147
ତା'କୁ ଯେ ତିନି ଅକ୍ଷରେଣ । ଅନନ୍ତେ ଉପଦେଶ ପୁଣ ॥ 148
ପୁଣ ଚଉବିଂଶ ଅକ୍ଷରେ । ଅନନ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ଯେ ଦେଲେ ॥ 149
ବ୍ରହ୍ମାଠାରୁ ଚାରିଶ୍ଳୋକେଣ । ପାଇଲେ ନରନାରାୟଣ ॥ 150
ନାରଦେ ନରନାରାୟଣ । ଦଶଶ୍ଳୋକେଣ ଦେଲେ ପୁଣ ॥ 151
ନାରଦ ବ୍ୟାସେ ଉପଦେଶ । ଶତଶ୍ଳୋକରେ ପରକାଶ ॥ 152
ସେ ବ୍ୟାସମୁନି ବିଚକ୍ଷଣ । ଅଠର ସହସ୍ର ଶ୍ଳୋକେଣ ॥ 153
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଶୁକ ତା'ଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଲେ ଉପଦେଶ ॥ 154
ଏବେ ଏ ଗଙ୍ଗାର ତୀରରେ । ବ୍ରହ୍ମଋଷି ସଭା ମଧରେ ॥ 155
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହି ଏ ପୁରାଣ । ଆମ୍ଭେ ଯେ ହୋଇଲୁ କାରଣ ॥ 156
ଏହି ପୁରାଣ ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣି । ଲଭିବ ବିଷ୍ଣୁଅଙ୍ଗ ପୁଣି ॥ 157
ଏ ଭାଗବତ ଧର୍ମସାର । ଚାରିବେଦୁଁ ଅର୍ଥ ବାହାର ॥ 158
ଏବେ ଏ ଗଙ୍ଗାପାଶେ ଜାଣ । ସମ୍ବାଦ ତୁମ୍ଭ ଆମ୍ଭ ପୁଣ ॥ 159
ସୂତ ପୌରାଣିକ ଶୁଣିଲେ । ସକଳ ଜ୍ଞାନ ସମ୍ପାଦିଲେ ॥ 160
ଏ ପୁଣି ନୈମିଷ ଅରଣ୍ୟେ । ଶୌନକ ଆଦି ଋଷିଜନେ ॥ 161
ଯଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭେ ତୋଷମନେ । କହିବେ ସଭା ସନ୍ନିଧାନେ ॥ 162
ହରି ଚରିତ କରି ପାନ । କାଳ ଖଣ୍ଡିବେ ମୁନିଜନ ॥ 163
କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥ 164

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପରୀକ୍ଷିତ ଉବାଚ

କହେ ପରୀକ୍ଷ ନୃପମଣି । ଭୋ ମୁନି ଶୁଣ ମୋର ବାଣୀ ॥ 1
ଏ ତୋର ମୁଖୁଁ ଜ୍ଞାନମାନ । ଶୁଣି ଶ୍ରୁତିରେ କଲି ପାନ ॥ 2
ଘୋର ସଂସାରୁ ଉଦ୍ଧାରିଲ । ବିଷ୍ଣୁର ଚରିତ କହିଲ ॥ 3
ଏବେ ସନ୍ଦେହ ମୋର ମନ । ତକ୍ଷକ କରିବ ଦଂଶନ ॥ 4
ଏ କାଳରୂପୀ ମହାସର୍ପ । ହରିବ ମୋର ଏଡ଼େ ଦର୍ପ ॥ 5
ଦଂଶିବ ଲୋଚନେ ଦେଖିବି । କେମନ୍ତ ଦେହ ସମର୍ପିବି ॥ 6
ଏଣୁ ମୋ' ଚିତ୍ତେ ଭୟ ପାଇ । ତୁମ୍ଭ ଛାମୁରେ କହିଲଇଁ ॥ 7
ଦୁଃସହ-ସଙ୍କଟ କଷଣ । ଏଥିରୁ କର ପରିତ୍ରାଣ ॥ 8
ଏମନ୍ତ ରାଜା ମୁଖୁଁ ଶୁଣି । କହନ୍ତି ଶୁକ ମହାମୁନି ॥ 9

ଶୁକ ଉବାଚ

ଶୁକ କହନ୍ତି ଶୁଣ ରାୟ । ଶ୍ରୀଭାଗବତର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥ 10
ଏ ଭାଗବତ ଆଦିଅନ୍ତ । ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ହରିର ଚରିତ ॥ 11
ଭଗବାନ ପରଂପୁରୁଷ । ଅମାୟ ରୂପେ ପରକାଶ ॥ 12
ଯାହାର ଅନୁଗ୍ରହ କରି । ବ୍ରହ୍ମା ଜନମି ସୃଷ୍ଟି କରି ॥ 13
ଯାହାର ସ୍ୱରୂପ ହୋଇଣ । ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରୁ ବିଷ୍ଣୁଜନ୍ମ ॥ 14
ଜନ୍ମି ସଂସାର ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି । ପାଳିଣ ରଚନା କରନ୍ତି ॥ 15
ଯାହାର କ୍ରୋଧୁ ଜାତ ହୋଇ । ରୁଦ୍ର ଜଗତ ସଂହାରଇ ॥ 16
ଶୁଣ ପରୀକ୍ଷ କ୍ଷିତିପତି । ମରିବୁ ବୋଲି ଯେଉଁ ଭୀତି ॥ 17
ପ୍ରାଣୀ ତା' ଅଜ୍ଞାନେ କରନ୍ତି । ତୁ ଏବେ ଛାଡ଼ ଏହି ଭ୍ରାନ୍ତି ॥ 18
ଜନମ କଉଣସି ଦିନ । ନୋହିଛ ତୁମ୍ଭେ ତ ରାଜନ ॥ 19
ଆଗରେ ଜନମ ନୋହିବ । ବର୍ତ୍ତମାନରେ ନ ମରିବ ॥ 20

ଔହିକେ ଜାତ ନୋହିଅଛ । ଜନମ ନୋହିଥିଲ ପଛ ॥ 21
ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ଯା'ର ନାହିଁ । ବିନାଶ ହୋଇବ କିପାଇଁ ॥ 22
ପୁତ୍ର ପୌତ୍ରାଦି ଏ ତୋହର । କେହି ଯେ ନୁହଁନ୍ତି କାହାର ॥ 23
ସମ୍ପତ୍ତି ଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ-ମତ୍ତ । ବାସୁଦେବ ମାୟା ସଞ୍ଚିତ ॥ 24
ଯେମନ୍ତେ ବୀଜରୁ ଅଙ୍କୁର । ତହୁଁ ବୃକ୍ଷାଦି ଅବତାର ॥ 25
ସେ ଫଳ ଫଳଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ । ବୀଜ ଅଙ୍କୁରି ପୁଣି ବୃକ୍ଷେ ॥ 26
ତେମନ୍ତ ନୋହେ ପିତାପୁତ୍ର । ସମ୍ବନ୍ଧ ଜାଣ ପରୀକ୍ଷିତ ॥ 27
ଏହା ସେ କହିବା ବୁଝାଇ । ଯେହ୍ନେ କାଷ୍ଠରେ ଅଗ୍ନି ଥାଇ ॥ 28
ଅରଣି କରି ତା' ମନ୍ଥିଲେ । ଅଗ୍ନି ପ୍ରକାଶ ହୋଏ ଭଲେ ॥ 29
ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦର୍ଶନ ଦିଅଇ । ଅରଣି ଭସ୍ମ ସେ କରଇ ॥ 30
ଆପଣେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେ ଯାଇ । ଏ ଭାବେ ଦେହେ ମାୟା ଥାଇ ॥ 31
ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସରେ ମନ୍ଥିଲେ । ଦର୍ଶନ ପାଇ ତା'କୁ ଭଲେ ॥ 32
ସେ କର୍ମବନ୍ଧନ ଶରୀର । ଦଗ୍‌ଧ କରି ହୁଏ ଅନ୍ତର ॥ 33
ସ୍ୱପ୍ନେ ଯେ ମୁଣ୍ଡକାଟ ଯାଇ । ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ ହୋଇଣ ଥାଇ ॥ 34
ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗରେ ମିଥ୍ୟା ହୋଇ । ଏ ଭାବେ ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଦୁଇ ॥ 35
ଏ ଆତ୍ମା ଶରୀରୁ ବିଲଗ । ଜନ୍ମ ମରଣେ ନାହିଁ ସଙ୍ଗ ॥ 36
ଘଟର ଭିତରେ ଆକାଶ । ସେ ଘଟ ଯେବେ ହୋଏ ନାଶ ॥ 37
ଆକାଶ ପୂର୍ଣ୍ଣମୟ ଦିଶେ । ଘଟ ବିୟୋଗେ ରହେ ଶେଷେ ॥ 38
ସେ ଭାବେ ଦେହ ନାଶ ଗଲେ । ଜୀବ ମିଶଇ ବ୍ରହ୍ମ ତୁଲେ ॥ 39
ଘଟର ବିନାଶ ହୁଅଇ । ଜନ୍ମ ମରଣ ତା'ର ନାହିଁ ॥ 40
ଜୀବ ଅବିନାଶୀ ବୋଲାଇ । ପୁଣି ଶରୀରେ ପ୍ରକାଶଇ ॥ 41
ମନ ହିଁ ଦେହ ଗୁଣ କର୍ମ । ଆପଣେ କରଇ ସୃଜନ ॥ 42
ସେ ମନ ମାୟାରୁ ସମ୍ଭବ । ତେଣୁ ଜନମ ମୃତ୍ୟୁ ଲାଭ ॥ 43
ମାୟା ଦେହର ଅଧିଷ୍ଠାନ । ଦେହ ସଂଯୋଗ ବିୟୋଗେଣ ॥ 44
ଘୃତ ବଳିତା ଯୋଗ ପାଇ । ଯେସନେ ପ୍ରଦୀପ ଜଳଇ ॥ 45
ତାହାକୁ ଅସଂଯୋଗ କଲେ । ଅଗ୍ନି ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଏ ଭଲେ ॥ 46
ଏମନ୍ତ ଜୀବ କର୍ମଯୋଗେ । ଦେହରେ ସଂଯୋଗ ବିୟୋଗ ॥ 47

ଦେହ ଦର୍ଶନ ଭସ୍ମଭୋଗ । ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ସଂଯୋଗେ ॥ 48
ଦୀପରେ ଅଗ୍ନି ଯେହ୍ନେ ଥାଇ । ଦୀପବଳିତା ନାମ ବହି ॥ 49
ତା' ଗଲେ ବଇଠା ବୋଲାଇ । ସଂଯୋଗେ ଏ ଜୀବ କୁହାଇ ॥ 50
ଜୀବ ମୃତ୍ୟୁକର୍ମେ ବିଯୋଗ । ଦେହ ରଜଗୁଣେ ସଂଯୋଗ ॥ 51
ତମ ଗୁଣରେ ନାଶ ଯାଇ । ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ସେ ବଢ଼ଇ ॥ 52
ଦେହେ ଆତ୍ମା ଲାଗି ନ ଥାଇ । ଆତ୍ମା ଯେ ଜ୍ୟୋତି ସ୍ୱରୂପ ହିଁ ॥ 53
ବ୍ୟକ୍ତ ଅବ୍ୟକ୍ତ ପରାପର । ଆକାଶ ପ୍ରାୟ ତା' ସଞ୍ଚାର ॥ 54
ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ଯେ ନିର୍ବିକାର । ଅନ୍ତଉପମା ନାହିଁ ଯା'ର ॥ 55
ଜଗତ ଆଶ୍ରୟ ଯେ ଭୂତ । ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ନିଶ୍ଚଳ ମତ ॥ 56
ଅମୃତଫଳ ସେ ଫଳନ୍ତି । ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସେ ଉତପତ୍ତି ॥ 57
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଆତ୍ମା ଜାଣି । ଆତ୍ମାକୁ ଆତ୍ମାଭାବେ ମଣି ॥ 58
ଅନୁଭବ ବୁଦ୍ଧି ବିଚାର । ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଚିନ୍ତାକର ॥ 59
ଚିତ୍ତ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଧର । ମନକୁ ଭ୍ରୂମଧ୍ୟରେ ଭର ॥ 60
ବାସୁଦେବରେ ଆତ୍ମା ଲୀନ । ଧ୍ୟାନେ ଦେଖ ତୁ ନିରଞ୍ଜନ ॥ 61
ନିର୍ବାଣ ମୁକତି ପାଇବ । ତକ୍ଷକ ବାଧା ନ ଲାଗିବ ॥ 62
ତକ୍ଷକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପରେ । ଦଂଶିବ ତୁମର ଶରୀରେ ॥ 63
ମାୟା-ଦେହକୁ ସେ ଦଂଶିବ । ବିଷଜ୍ୱାଳାରେ ଭସ୍ମ ହେବ ॥ 64
ଜୀବ ଥିବା ଯାଏ ତୁମ୍ଭର । ଦଗ୍ଧ ନ କରିବ ଶରୀର ॥ 65
ଏମାନ ମୃତ୍ୟୁକାଳେ ପୁଣ । ଭୋଗ ନୋହେ ତୁମ୍ଭ ଦେହେଣ ॥ 66
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ମୃତ୍ୟୁର ଈଶ୍ୱର । ଅବିନାଶୀ ଜୀବ ତୁମ୍ଭର ॥ 67
ତେଣୁ ତୁ ମୃତ୍ୟୁକୁ ନ ଡ଼ର । ଜନ୍ମିଲେ ମରଣ ନିକର ॥ 68
ପରମବ୍ରହ୍ମ ନିରାକାରେ । ଜ୍ୟୋତି ସ୍ୱରୂପେ ଲୀନ କରେ ॥ 69
ତେବେ ଆପଣାକୁ ଚିହ୍ନଇ । ପରମବ୍ରହ୍ମ ମୁଁ ଅଟଇ ॥ 70
ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପୀ । ପରମ ପଦେ ଅଛି ବ୍ୟାପୀ ॥ 71
ଏ ରୂପ ଚିନ୍ତି ଆତ୍ମଧ୍ୟାନେ । ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲଗାଅ ନିରଞ୍ଜନେ ॥ 72
ଆତ୍ମା ଆତ୍ମାଭାବ ଜାଣଇ । ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ବ୍ରହ୍ମଭାବ ପାଇ ॥ 73
ସେ ନିରାକାରେ ଲୀନ ହୋଇ । ଚାରିପ୍ରଳୟେ ଶଙ୍କା ନାହିଁ ॥ 74

ଶୁଣ ରାଜନ ପୁଣ୍ୟଦେହା । କହିବା ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ଏହା ॥ 75
ତକ୍ଷକ ବ୍ରହ୍ମଶାପେ ଆସି । ତୁମ୍ଭର ଚରଣରେ ଦଂଶି ॥ 76
ସେ ବିଷଅଗ୍ନିରେ ଏ ଦେହ । ଦହି ହୋଇବ ଭସ୍ମମୟ ॥ 77
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ତା'ଙ୍କୁ ନ ଦେଖିବ । ତୁମ୍ଭ ଦେହେ ଜୀବ ନ ଥିବ ॥ 78
ଯୋଗ ଅଗ୍ନିରେ ତୋ' ଶରୀର । ପ୍ରକୃତି ଜିଣିଣ ସତ୍ୱର ॥ 79
ପରମପଦେ ଯାଇଥିବ । ଏ ମାୟାଦେହ ନ ଦେଖିବ ॥ 80
ଏମନ୍ତ ତକ୍ଷକ ସ୍ୱଭାବେ । ଋଷିବାକ୍ୟ ପ୍ରତିପାଳିବେ ॥ 81
ଏଣୁ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଘାତ । ତକ୍ଷକ କରିବ ନିଶ୍ଚିତ ॥ 82
ମାୟା ଶରୀର ନାଶଯିବ । ଜଗତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖିବ ॥ 83
ତୁମ୍ଭର ଦେହୁ ଆତ୍ମା ଯିବ । ନିରାକାରରେ ଲୀନ ହେବ ॥ 84
ଯା' ମୋତେ ତୁମ୍ଭେ ପୁଚ୍ଛା କଲ । କହିଲୁଁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସକଳ ॥ 85
ସର୍ବ ଆତ୍ମା ଯେ ବାସୁଦେବ । ଏବେ ଧ୍ୟାନରେ ତା'ଙ୍କୁ ଭାବ ॥ 86
ମଉନବ୍ରତ ହୋଇ ବସ । ପଦାରବିନ୍ଦେ ମନ ରସ ॥ 87
ମନ ଲଗାଅ ତନ୍‌ମନରେ । ପଶ ନିର୍ବାଣ ମୁକ୍ତିଦ୍ୱାରେ ॥ 88
ଏଥିରେ ନାହିଁ ଯେ ସଂଶୟ । କି ଇଚ୍ଛା ଏବେ ନୃପ କହ ॥ 89
ଏମନ୍ତ ଶୁକ ମୁଖୁଁ ବାଣୀ । ବୋଲଇ ପରୀକ୍ଷିତ ଶୁଣି ॥ 90
ଚିତ୍ତ ଆନନ୍ଦେ ପୁଲକିତ । କୃଷ୍ଣଚରଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥ 91
ହେ ପ୍ରଭୁ ପରମ ପୁରୁଷ । ମହିମା ନ ଜାଣଇ ଶେଷ ॥ 92
ତୁମ୍ଭର ଭାବ ତୁମ୍ଭେ ଜାଣ । ତୋ' ବିନୁ ନାହିଁ ପରିତ୍ରାଣ ॥ 93
ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ମନ ମୋ'ର । କାଳେ ରଖିବ ଚକ୍ରଧର ॥ 94
ଆଶା-ବିଶ୍ରାମ ବାନା ତୋ'ର । ମୋ' ଆଶା ରଖ ତୋ' ପୟର ॥ 95
ନମସ୍ତେ ଦେବ ନାରାୟଣ । ଭବଜଳରୁ କର ତ୍ରାଣ ॥ 96
କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । ତ୍ରାହି କରିବେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ॥ 97

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ବ୍ରହ୍ମୋପଦେଶୋ ନାମ ପଞ୍ଚମୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ପୌରାଣିକ କହନ୍ତି । ଶୌନକ ଆଦି ମୁନି ପ୍ରତି ॥ 1
ନୈମିଷାରଣ୍ୟେ ସର୍ବେ ମିଳି । ଶୁଣନ୍ତି ବାସୁଦେବ କେଳି ॥ 2

ସୂତ ଉବାଚ

ଶୁକଙ୍କ ତହୁଁ ତତ୍ତ୍ୱବାଣୀ । ପରୀକ୍ଷ ବିଷ୍ଣୁରତ ଶୁଣି ॥ 3
ନମିଲା ଶୁକମୁନି ପାଦେ । ରୋମପୁଲକ ଗଦଗଦେ ॥ 4
ଅଞ୍ଜଳି କରି ତତକ୍ଷଣ । କହଇ ଏମନ୍ତ ବଚନ ॥ 5

ପରୀକ୍ଷିତ ଉବାଚ

ହେ ବ୍ୟାସସୁତ ଜ୍ଞାନଧୀର । ଜଗତ ଆତ୍ମାରୂପ ତୋ'ର ॥ 6
ସମଦରଶୀ ଭାବ ବହୁ । ଏଣୁ ସଂସାରେ ଭେଦ ନୋହୁ ॥ 7
ଏମନ୍ତ କହିଣ ଚରଣେ । ପ୍ରଣାମ କଲା ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ॥ 8
ଅଦ୍ଭୁତ କଥା ତୁମ୍ଭ ବାଣୀ । ଏଣୁ ସଂସାର ମିଥ୍ୟା ଜାଣି ॥ 9
ମରଣେ ଭୟ କିଛି ନାହିଁ । ଅଜ୍ଞାନୀଜନ ସେ ମରଇ ॥ 10
ତୁମ୍ଭର କୃପା ହେଲା ଯେଣୁ । ନାହିଁ ମୋ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ତେଣୁ ॥ 11
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବାସୁଦେବରୂପୀ । ସର୍ବଜ୍ଞ ଯେଣୁ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ॥ 12
ପ୍ରାଣୀ ସଂସାରତାପେ ଥାଇ । ଆତ୍ମାରେ ବାସୁଦେବ ବହି ॥ 13
ଯାହାକୁ ଅନୁଗ୍ରହ କରେ । ସେ ପ୍ରାଣୀ ଏ ସଂସାରୁ ତରେ ॥ 14
ପୁରାଣ ଭାଗବତ ଗୀତା । ଉତ୍ତମ ଶ୍ଳୋକ ଯେଉଁ କଥା ॥ 15
କହି କୃତାର୍ଥ ମୋତେ କଲ । ବିଷ୍ଣୁମାୟାରୁ ଉଦ୍ଧରିଲ ॥ 16
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର । ପରମଦୟାଳୁ ଈଶ୍ୱର ॥ 17
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଚ୍ୟୁତ ଭକତ । ସଂସାରେ ପ୍ରାଣୀ ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ॥ 18
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର । ପରମଦୟାଳୁ ଈଶ୍ୱର ॥ 19
ଏହି ପୁରାଣ ଭାଗବତ । ଉତ୍ତମ ଶ୍ଳୋକର ଚ଼ରିତ ॥ 20
ସାକ୍ଷାତେ ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ । ତା'ଙ୍କୁ କରାଇଲ ଦର୍ଶନ ॥ 21
ଏଣୁ ମୁଁ ବିଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଲି । ଭଗବାନଗୁଣ ଶୁଣିଲି ॥ 22
ହେ ଶୁକଦେବ ଭଗବାନ । ତକ୍ଷକ ଆଦି ମୃତ୍ୟୁମାନ ॥ 23

ତହିଁ ମୋହର ଭୟ ନାହିଁ । ବ୍ରହ୍ମନିର୍ବାଣ ଜାଣିଲଇଁ ॥ 24
ଅବ୍ୟୟ ଅବିନାଶୀ ବ୍ରହ୍ମ । ଦର୍ଶନେ ଛଡ଼ାଇଲ ଭ୍ରମ ॥ 25
ଏବେ ଯେ ମୋତେ ଆଜ୍ଞା ଦିଅ । ବ୍ରହ୍ମରେ ଲାଗିବ ମୋ' ଲୟ ॥ 26
ବସୁ ଅଛଇ ଯୋଗାସନେ । ମଉନବ୍ରତ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନେ ॥ 27
ଅଧୋକ୍ଷଜ ବିଷ୍ଣୁର ଲୟେ । କାମନା ଛାଡ଼ିଲି ବିଷୟେ ॥ 28
ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ଧାରଣାରେ । ଷଡ଼ଚକ୍ର ଭେଦି ଆତ୍ମାରେ ॥ 29
ପରମଆତ୍ମାରେ ମିଶାଇ । ସହସ୍ରକମଳ ମଧ୍ୟେ ନେଇ ॥ 30
ପ୍ରାଣକୁ ତହିଁ ନିବେଶିବି । ମାୟା ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଜିଣିଯିବି ॥ 31
ତକ୍ଷକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପରେ । ଭସ୍ମ କରିବ ମୋ' ଶରୀରେ ॥ 32
ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ଦେଇ ମୋ'ର । ହେଲେ ଅଜ୍ଞାନ କଲ ଦୂର ॥ 33
ପରମ ବାସୁଦେବ ପଦ । ଲଭି ଯା ହୋଇବି ଆନନ୍ଦ ॥ 34
ସେ ମାର୍ଗ ମୋତେ ଦେଖାଇଲ । ବିଷ୍ଣୁ ଶରୀରେ ନିଯୋଜିଲ ॥ 35
ଏବେ ମୁଁ ସେ ମାର୍ଗେ ପଶିବି । ଧ୍ୟାନେର ମୁକତି ଲଭିବି ॥ 36
ଏ ଭାବେ ଅନେକ ପ୍ରକାରେ । ବିନୋୟି ଶୁକ ଚରଣରେ ॥ 37

ସୂତ ଉବାଚ

ସୂତ କହନ୍ତି ମୁନି ଶୁଣ । ପରୀକ୍ଷେ କହେ ବାଦରାଣ ॥ 38
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତିରେ ନିମଜ୍ଜି । ମୁକତ ହୁଅ ପାପ ତେଜି ॥ 39
ଆମ୍ଭର ଆଶୀର୍ବାଦୁଁ କରି । ଅନ୍ତେ ତୁ ଲଭ ବିଷ୍ଣୁପୁରୀ ॥ 40
ଏମନ୍ତ କହି ଶୁକମୁନି । ହରଷେ କଲେ କୃଷ୍ଣଧ୍ୱନି ॥ 41
ରାଜାର ପୂଜାବିଧି ପାଇ । ଶୁକ ହରଷମନ ହୋଇ ॥ 42
ସକଳ ମହାଋଷି ସଙ୍ଗେ । ବଦ୍ରିକାଶ୍ରମେ ଗଲେ ବେଗେ ॥ 43
ପରୀକ୍ଷ ରାଜା ଯୋଗଧ୍ୟାନେ । ବସିଲେ ନିଶ୍ଚଳ ଆସନେ ॥ 44
ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମା ନିଯୋଜିଣ । ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଯୋଗରେ ଧାରଣ ॥ 45
ପରମବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପରେ । ପବନ-ସଂଯମ ଧ୍ୟାନରେ ॥ 46
ବୃକ୍ଷର ପ୍ରାୟେ ଅଚେଷ୍ଟିତ । ନିଶ୍ଚଳଭାବେ ରହେ ଚିତ୍ତ ॥ 47
ହସ୍ତିନାନଗର ବାହାରେ । ଗଙ୍ଗା ପୂର୍ବଦିଗ-ଭାଗରେ ॥ 48
ବାଲୁକାବେଦୀର ଉପରେ । କୁଶ ଆସନ କରି ଧୀରେ ॥ 49

ଉତ୍ତର ଅଭିମୁଖେ ବସି । ବ୍ରହ୍ମରେ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ନିବେଶି ॥ 50
ଆତ୍ମାକୁ ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ରେ ନେଇ । ସୁଷୁମ୍ନା ରନ୍ଧ୍ରରେ ରୁନ୍ଧାଇ ॥ 51
ଷଡ଼ଚକ୍ର ଭେଦି ଭ୍ରୂମଧ୍ୟେ । ପରମ ଆତ୍ମା ଭାବ ଭେଦେ ॥ 52
ବିଷୟ ସଙ୍ଗ କରି ଦୂର । ବିଚାର ନାହିଁ ବାହ୍ୟାନ୍ତର ॥ 53
ଏକାକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମେ ପ୍ରବେଶି । ଯାତନା ଶରୀର ବିନାଶି ॥ 54
ପରମପଦକୁ ଲଭିଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ଅଙ୍ଗରେ ଲୀନ ହେଲେ ॥ 55
ଶମୀକ ଋଷିଙ୍କ ନନ୍ଦନ । ତାଙ୍କର ଶୃଙ୍ଗୀଋଷି ନାମ ॥ 56
ପୂର୍ବେ ସପ୍ତଦିନ ଆଗରେ । କୋପେ ଶାପ ଦେଲା ରାଜାରେ ॥ 57
ଅନୀତି ରାଜା ହୋଇ କଲା । ଋଷି ଗଳାରେ ସର୍ପ ଦେଲା ॥ 58
ଆଜୁଁ ସପତଦିନ ଅନ୍ତେ । ତକ୍ଷକ ଭକ୍ଷୁ ଭସ୍ମୀଭୂତେ ॥ 59
ଏମନ୍ତ ସେ ତକ୍ଷକ ଜାଣି । ରାଜାଙ୍କୁ ଦଂଶିବ ସେ ପୁଣି ॥ 60
ମାୟା ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପେ ଛନ୍ନ । ପଥରେ କରଇ ଗମନ ॥ 61
ଏମନ୍ତ ସମୟରେ ପୁଣ । କାଶ୍ୟପ ନାମକେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ 62
କଶ୍ୟପ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ନାମ । ବିଷ୍ଣୁବୈଦ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଉତ୍ତମ ॥ 63
ରାଜାର ମୃତ୍ୟୁକଥା ଶୁଣି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପ ଧରି ପୁଣି ॥ 64
ଆସନ୍ତେ ବାଟେ ଭେଟ ହୋଇ । ତକ୍ଷକ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ଦୁଇ ॥ 65
ତକ୍ଷକ ପଚାରିଲା ପୁଣ । କି ଅର୍ଥେ କରୁଛ ଗମନ ॥ 66
କହିଲେ ଆମ୍ଭେ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ । ଯାଉଛୁ ପରୀକ୍ଷେ ନିସ୍ତାରି ॥ 67
ତକ୍ଷକ ବ୍ରହ୍ମଶାପେ ଦଂଶି । ରାଜା ହୋଇବ ଭସ୍ମରାଶି ॥ 68
ତାହାକୁ ଆମ୍ଭେ ଜୀଆଇବୁ । ଯଶ ଧନ ଧର୍ମ ପାଇବୁ ॥ 69
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ତାଙ୍କ ବାଣୀ । ତକ୍ଷକ ବୋଲେ ତତକ୍ଷଣି ॥ 70
ଯାହାକୁ ତକ୍ଷକ ଭକ୍ଷିବ । ଜଗତେ କେ ତାକୁ ରଖିବ ॥ 71
ଅଘୋର ବିଷମୁଖ ତାର । ଦଂଶିଲେ ନ ବର୍ତ୍ତନ୍ତି ନର ॥ 72
କାଳକୂଟ ବିଷ ତାହାର । ଘାତେ ଭସ୍ମ ମେରୁ ସ୍ଥାବର ॥ 73
ତା ଶୁଣି ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ କହି । ତକ୍ଷକ ଗୁଚ୍ଛମାତ୍ର ହୋଇ ॥ 74
ଦଂଶିଲେ ନିର୍ବିଷ କରିବୁ । କିଞ୍ଚିତେ ରାଜାକୁ ରଖିବୁ ॥ 75
ଶୁଣି ତକ୍ଷକ କୋପ ବହି । ବୋଲଇ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ଚାହିଁ ॥ 76

ଆମ୍ଭେ ତକ୍ଷକ ନାଗ ନାମ । ଦଂଶିଲେ କେବା ନୋହେ ଭସ୍ମ ॥ 77
ଜୀଆଇ ତୁମେ ଯେବେ ପାର । ପରୀକ୍ଷା ଏହିଠାରେ କର ॥ 78
ଏମନ୍ତ କହି ସେ ତକ୍ଷକ । ଆଗରେ ଥିଲା ଯେ ବୃକ୍ଷେକ ॥ 79
ତହିଁ ଉପରେ ଏକଜଣ । କାଷ୍ଠ ଯେ ଭାଙ୍ଗୁଥିଲା ପୁଣ ॥ 80
ଏ ଦୁଇ ବିପ୍ରେ ନ ଦେଖିଲେ । ଏହାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଲୁଚିଲେ ॥ 81
ଏମନ୍ତେ ତକ୍ଷକ ଯେ ଅହି । ବଟବୃକ୍ଷକୁ ସେ ଦଂଶଇ ॥ 82
ତକ୍ଷଣେ ଭସ୍ମ ହୋଇଗଲା । ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ତହିଁ ଥିଲା ॥ 83
ସେ ଭସ୍ମ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ପୁଣ । କଲେ ସେ ଏକଠାବେ ପୁଣ ॥ 84
ଜଳ ସିଞ୍ଚିଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣ । ମୃତ ସଞ୍ଜୀବନୀ ମନ୍ତ୍ରେଣ ॥ 85
ବୃକ୍ଷ ଅଙ୍କୁର ହୋଏ ପୁଣି । କ୍ରମେ ସେ ଦ୍ରୁମଭାବ ଘେନି ॥ 86
ସେହିଭାବେ ବୃକ୍ଷ ହୋଇଲା । ମନୁଷ୍ୟ ଆଦି ଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ॥ 87
ତା' ଦେଖି ତକ୍ଷକ କହିଲେ । ନିଶ୍ଚେ ଜୀଇବ ତୁମ୍ଭ ବୋଲେ ॥ 88
ତୁମ୍ଭେ ତ ମହତ ପୁରୁଷ । ଯଶ ମୋ' ନ କର ବିନାଶ ॥ 89
ମହତ ଲୋକଙ୍କର ଭାବ । ପର ଯଶରେ ନିତ୍ୟେ ଥିବ ॥ 90
ଆପଣା ଯଶ ନ କରଇ । ପରର ହିତେ କ୍ଲେଶ ପାଇ ॥ 91
ପ୍ରାପତ ରାଜାଠାରୁ ଧନ । ମୋଠାରୁ ନିଅସି ଦ୍ୱିଗୁଣ ॥ 92
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ । ମନରେ ବିଚାର ସେ କରି ॥ 93
ରାଜାର ଆୟୁଷ ତ ନାହିଁ । ଜାଣଇ ଯୋଗବଳେ ମୁହିଁ ॥ 94
ତାହାର ଜୀଇଁବାକୁ ନାହିଁ । ଶୁକ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବ ବହି ॥ 95
ବିରାଜ ହୋଇ ଗଙ୍ଗାତୀରେ । ଯୋଗାରୂଢ଼ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନରେ ॥ 96
ଆତ୍ମାକୁ ପରମ ଆତ୍ମାରେ । ପ୍ରବେଶ କରି ବ୍ରହ୍ମଦ୍ୱାରେ ॥ 97
ଯୋଗାଗ୍ନିରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇବ । ସେ ତ ବ୍ରହ୍ମରେ ଲୀନ ହେବ ॥ 98
ପିଣ୍ଡରେ ତକ୍ଷକ ଦଂଶିବ । ଆମ୍ଭର ଯଶ ତ ନୋହିବ ॥ 99
ଆମ୍ଭେ ଯେ ଏହାଠାରୁ ପୁଣ । ଛାଡ଼ିଣ ଯିବା କିପାଁ ଧନ ॥ 100
ଏମନ୍ତ ବିଚାରି ଭିଷକ । ବୋଇଲେ ଶୁଣ ହେ ତକ୍ଷକ ॥ 101
ତୋ' ଯଶ କିପାଇଁ ନାଶିବୁ । ପାଇଲେ ଧନ ବାହୁଡ଼ିବୁ ॥ 102
ତକ୍ଷକ ତା'ଙ୍କୁ ଧନ ଦେଲେ । ବାହୁଡ଼ି ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ଗଲେ ॥ 103

ତକ୍ଷକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପେଣ । ଗଲେ ସେ ରାଜା ସନ୍ନିଧାନ ।। 104

ଫଳ-ପୁଷ୍ପ ଘେନି ଭେଟିଲେ । ଫଳେ ତକ୍ଷକ କୃମି ହେଲେ ।। 105

ଏମନ୍ତେ କୃମିରୂପେ ପୁଣ । ଦଂଶିଲେ ରାଜାର ଚରଣ ।। 106

ସେ କାମରୂପୀ ନାଗବିଷ । ରାଜାଶରୀର କଲା ନାଶ ।। 107

ତକ୍ଷଣେ ଭସ୍ମ ହୋଇଗଲେ । ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ତା' ଦେଖିଲେ ।। 108

ହାହାକାର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା । ଶବଦେ ପୃଥିବୀ ପୂରିଲା ।। 109

ଆକାଶେ ଦେବତା ଅସୁର । ମନୁଷ୍ୟ ଆଦି ନାନାଚର ।। 110

ସମସ୍ତେ ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲେ । ତକ୍ଷକେ କେହି ନ ଦେଖିଲେ ।। 111

ରାଜାମୁକତି ଦେଖି ଦେବେ । ଦୁନ୍ଦୁଭିନାଦ କଲେ ଭାବେ ।। 112

ଗନ୍ଧର୍ବ ଅପସରା ନୃତ୍ୟ । ସାଧୁଶବଦେ କଲେ ଗୀତ ।। 113

ଦେବେ ଯେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ । ଆନନ୍ଦେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ସେ ଗଲେ ।। 114

ପରୀକ୍ଷସୁତ ଜନ୍ମେଜୟେ । ସେ ପୁଣି ରାଜ୍ୟେ ରାଜା ହୋଏ ।। 115

ପିତୃ-କ୍ରିୟା-କର୍ମ ସାରିଲେ । ରାଜତେଜେ ଭୂମି ପାଳିଲେ ।। 116

ସେ କିଛିଦିନର ଅନ୍ତରେ । ନୃପତି ଶୁଣିଲେ ସଭାରେ ।। 117

ଉତ୍ତଙ୍କରଷି ସେ କହିଲେ । ତକ୍ଷକ ରାଜାଙ୍କୁ ଦଂଶିଲେ ।। 118

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପେଣ ତକ୍ଷକ । ରାଜାଙ୍କୁ କଲା ଭସ୍ମାନ୍ତକ ।। 119

ଧନ୍ୱଂତ୍ରୀ ଜୀଆଁଇବା ପାଇଁ । ଆସୁ ଯେ ଥିଲେ ବିପ୍ର ହୋଇ ।। 120

ତକ୍ଷକ ତାଙ୍କୁ ଧନ ଦେଲେ । ବାଟରୁ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ଗଲେ ।। 121

ଏମନ୍ତ ବାରତା ପ୍ରମାଣ । କହିଲେ ପାତ୍ର ମନ୍ତ୍ରୀଗଣ ।। 122

ଶୁଣିଛୁ ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାର । ନ ଜାଣୁ ଧନ୍ୱଂତ୍ରୀ ଯିବାର ।। 123

ଏମନ୍ତେ ରାଜାଲୋକ ଯାଇ । ପଚାରିଲେ ସନ୍ଦେଶ ପାଇ ।। 124

ତହିଁ ଯେ କାଷ୍ଠ ଭାଙ୍ଗୁଥିଲା । ବୃକ୍ଷ ସଙ୍ଗତେ ଭସ୍ମ ହେଲା ।। 125

ଧନ୍ୱଂତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ରବଳେ ବୃକ୍ଷ । ଯେମନ୍ତେ ହୋଇଲା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ।। 126

ତକ୍ଷକ ଧନ ତାଙ୍କୁ ଦେଲା । ଯେମନ୍ତ ବଚନ କହିଲା ।। 127

ଏ ସର୍ବ ବାରତା ସଂକ୍ଷେପେ । କହିଲେ ରାଜାର ସମୀପେ ।। 128

ଶୁଣି ଜନ୍ମେଜୟ ରାଜନ । ତକ୍ଷକଠାରେ କ୍ରୋଧମନ ।। 129

ସମସ୍ତ ରଷିଗଣ ଚାହିଁ । ତକ୍ଷକ କଥା ପଚାରଇ ।। 130

ସେ ମୋର ପିତାର ବଇରୀ । ତାଙ୍କୁ କେମନ୍ତେ ସାଧ କରି ।। 131

ଉତ୍ତଙ୍କ ରଷି ଯେ କହିଲେ । ତକ୍ଷକ ତାହାଙ୍କୁ ଦଂଶିଲେ ।। 132

ସର୍ପଯଜ୍ଞ କର ଆରମ୍ଭ । ବଇରୀ ନାଶ ହେବ ତୁମ୍ଭ ।। 133

ଯେମନ୍ତେ ସର୍ପଯଜ୍ଞ ରୀତି । ସମସ୍ତ କହିଲେ ସେ ଯତି ।। 134

ଏମନ୍ତେ ସର୍ପଯଜ୍ଞ କଲେ । ଅନେକ ସର୍ପ ଦଗଧିଲେ ।। 135

ଯଜ୍ଞକୁଣ୍ଡରେ ପଡ଼ି ନାଶ । ତକ୍ଷକ ରହେ ଅବଶେଷ ।। 136

ସର୍ପକୁଳ ଦଗଧ ଦେଖି । ନାଗଲୋକକୁ ସେ ଉପେକ୍ଷି ।। 137

ଦେବଲୋକେ ଇନ୍ଦ୍ରେ ଶରଣ । ପଶିଲା ମହାଭୟେ ପୁଣ ।। 138

ଆଚାର୍ଯ୍ୟେ ଏମନ୍ତ କହିଲେ । ତକ୍ଷକ ଯଜ୍ଞକୁ ନ ଇଲେ ।। 139

ତା' ଶୁଣି ରାଜନ ବୋଲଇ । ଅଧର୍ମ ସର୍ପ ନ ଆସଇ ।। 140

ଏ କୁଣ୍ଡେ ଭସ୍ମ ତ ନୋହିଲା । କିମର୍ଥେ ଏମନ୍ତ ହୋଇଲା ।। 141

ତା' ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣେ କହନ୍ତି । ନାଗଲୋକରେ ସେ ନାହାଁନ୍ତି ।। 142

ଇନ୍ଦ୍ରରେ ଶରଣ ପଶିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରଯୋଗବଳେ ରଖିଲେ ।। 143

ତେଣୁ ଅଗ୍ନିରେ ନ ପଡ଼ଇ । ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ରାଜା କହି ।। 144

ଶୁଣ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ମନଦେଇ । ଯେ ଅର୍ଥେ ଯଜ୍ଞ ମୁଁ କରଇ ।। 145

ତକ୍ଷକ ମୋ' ପିତା ବଇରୀ । ତାହାର ଅର୍ଥେ ଯଜ୍ଞ କରି ।। 146

ଇନ୍ଦ୍ର ଯେବେ ତାଙ୍କୁ ରଖିଲା । ମୋ' ପିତା ଶତ୍ରୁ ସେ ହୋଇଲା ।। 147

ଇନ୍ଦ୍ର ତକ୍ଷକ ଏହି ଦ୍ୱୟ । ଅଗ୍ନିରେ ମନ୍ତ୍ରବଳେ ଦିଅ ।। 148

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ବିପ୍ରଜନେ । ମନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ କରି ବିଧାନେ ।। 149

ଘୃତ ଶ୍ରୁବମାନ ଘେନିଲେ । ମନ୍ତ୍ରରେ ଆହୁତି ତୋଳିଲେ ।। 150

ଇନ୍ଦ୍ର ତକ୍ଷକ ଦୁହେଁ ଆସି । କୁଣ୍ଡରେ ହୁଅନ୍ତୁ ବିନାଶି ।। 151

ଇନ୍ଦ୍ର ସମେତ ମରୁଦ୍‌ଗଣ । ସତ୍ତ୍ୱରେ ଟଳିଲା ଆସନ ।। 152

ବିମାନ ସମେତ ଖସିଲେ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଭୂମିକି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଲେ ।। 153

ଅଗ୍ନିରେ ଘୃତ ଯେବେ ଦେବେ । ନିଶ୍ଚୟେ ଅଗ୍ନିରେ ପଡ଼ିବେ ।। 154

ତା' ଦେଖି ଇନ୍ଦ୍ର ସଭୟରେ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ମନେ ସୁମରିଲେ ।। 155

ଅଙ୍ଗିରା ରଷିଙ୍କର ସୁତ । ଯେ ବୃହସ୍ପତି ନାମେ ଖ୍ୟାତ ।। 156

ତକ୍ଷକ ଇନ୍ଦ୍ର ଉପକାରେ । ରାଜାଙ୍କ ଛାମୁରେ ମିଳିଲେ ।। 157

ତା' ଜାଣି ଆସ୍ତିକ ଯେ ମୁନି । ମିଳିଲେ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନେ ପୁଣି ॥ 158
ଜରତ୍କାରୁ ଋଷିଙ୍କ ସୁତ । ବୃହସ୍ପତି ସମାନେ ଖ୍ୟାତ ॥ 159
ଆସ୍ତିକ ରାଜାର ଛାମୁରେ । ମିଳି ତକ୍ଷକ ଉପକାରେ ॥ 160
ନାଗମାନଙ୍କର ଭଗ୍ନୀଜ । ସେ କହେ ଶୁଣ ମହାରାଜ ॥ 161
ସର୍ପେ ଯେ ମୋ'ର ମାତୃକୁଳ । ଏହାଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡକୁ ନ କର ॥ 162
ଏମନ୍ତେ ବୃହସ୍ପତି ଥିଲେ । ରାଜାଙ୍କୁ ବଚନ କହିଲେ ॥ 163
ତକ୍ଷକ ଏଥେ ନ ମରିବ । ଅମୃତ ଭକ୍ଷିଛି ଜୀଇଁବ ॥ 164
ତେଣୁ ଅଜରାମର କାୟ । କୋପ ସଂହର ନରରାୟ ॥ 165
ତୁ ବୋଲୁ ପିତାକୁ ମାଇଲା । ଏହାଙ୍କୁ ମୁଁ ମାଇଲେ ଭଲା ॥ 166
କେହି କାହାକୁ ନ ମାରଇ । କାହାରେ କେହି ନ ଜୀଆଁଇ ॥ 167
ଶୁଣ ରାଜନ ମନଦେଇ । ଜନ୍ମମରଣ କର୍ମେ ହୋଇ ॥ 168
ଯେ ଯାହା ଅର୍ଜଇ ଭୁଞ୍ଜଇ । ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କରେ ଆନ ନୋହିଁ ॥ 169
କେ କାର ସୁଖଦୁଃଖଦାତା । ଯେମନ୍ତେ ଲେଖିଛି ବିଧାତା ॥ 170
ସର୍ପାଗ୍ନି ଚୌର ଜଳ କ୍ଷୁଧା । ବ୍ୟାଧି ତୃଷ୍ଣାଦି ଯେତେ ବାଧା ॥ 171
ପ୍ରାଣୀ ଏମାନ ଭୋଗ କରେ । ଆପଣା ଅର୍ଜିତ କର୍ମରେ ॥ 172
ଜନ୍ମମରଣ ଏହିଭାବେ । ଈଶ୍ୱର ସଂଯୋଗ ବିଯୋଗେ ॥ 173
ତୋ ପିତା ପରୀକ୍ଷିତ ବୀର । ସେ ବ୍ରହ୍ମଋଷିର ଶାପର ॥ 174
ଅଦୋଷେ ଋଷିଗଳେ ନେଇ । ମୃତ ସର୍ପକୁ ଗୁଡ଼ିଆଇ ॥ 175
ସେ ଦୋଷେ ଋଷି ଶାପ ଦେଲେ । ତକ୍ଷକ ବିଷେ ଭସ୍ମ ହେଲେ ॥ 176
ସେ ଶୁକବେଦଠାରୁ ପୁଣ । ଶୁଣି ଭାଗବତ ପୁରାଣ ॥ 177
ଶରୀର ଯୋଗାଗ୍ନିରେ ଦହି । ପ୍ରାଣକୁ ବ୍ରହ୍ମରେ ମିଶାଇ ॥ 178
ତକ୍ଷକ ଦଂଶେ ଯେତେବେଳେ । ଦେହେ ଜୀବ ନାହିଁ ସେକାଳେ ॥ 179
ତକ୍ଷକେ କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ସର୍ପହତ୍ୟା କରୁ କିପାଇଁ ॥ 180
ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ସର୍ପେ ଗଲେ ମା'ର । ସର୍ପଯଜ୍ଞ ନିବର୍ତ୍ତ କର ॥ 181
କଶ୍ୟପ ଋଷିଙ୍କ ବନିତା । କଦ୍ରୂ ଯେ ନାଗଙ୍କର ମାତା ॥ 182
ଅଦିତି ସଙ୍ଗେ କଥାଛଳେ । ଏ ପୁତ୍ରେ ତା' ବୋଲ ନ କଲେ ॥ 183
କହିଲେ ଦୁହେଁ ଆତ୍ମମାତ । କେହ୍ନେ ଜିଂଘାସିବୁ ତାହାନ୍ତ ॥ 184

ଏ ଘେନି କଦ୍ରୁ ଶାପଦେଲେ । ଏଣୁ ଏ ଯଜ୍ଞେ ନାଶ ଗଲେ ॥ 185
ଏମନ୍ତେ ବୃହସ୍ପତି ବାଣୀ । ସନ୍ତୋଷ ନରନାଥ ଶୁଣି ॥ 186
ସର୍ପଯଜ୍ଞ ନିବର୍ତ୍ତ କଲେ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ପୂଜାରେ ତୋଷିଲେ ॥ 187
ଆସ୍ତିକ ଋଷିଙ୍କି ସେ ଆଣି । ନାଗଙ୍କୁ ସମର୍ପିଲେ ପୁଣି ॥ 188
ତୋଷେ ଆସ୍ତିକ ଋଷି ଗଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ରଖି ଗୁରୁ ଚଳିଲେ ॥ 189
ବର ଦେଲେ ଆସ୍ତି ଯୁକତେ । ମୋ' ନାମ ଧରିବ ଯେ ନିତ୍ୟେ ॥ 190
ତାହାକୁ ସର୍ପବାଧା ନାହିଁ । ଏମନ୍ତ କହି ତୋଷ ହୋଇ ॥ 191
ଏ ଯେ ବିଷ୍ଣୁମାୟା ଜଗତ । ତମ ମାୟାରେ ବିମୋହିତ ॥ 192
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଳୟ । ଏ ମାୟାଭିଆଣ ଆଶ୍ରୟ ॥ 193
ଏ ବିଷ୍ଣୁଆତ୍ମା ସର୍ବମୟୀ । ଦମ୍ଭ ମାୟା କପଟ ବହି ॥ 194
ଅହଙ୍କାର ବୁଦ୍ଧି ବିଚାରେ । ଯା' ନାମ ନୁହଇ ଗୋଚରେ ॥ 195
ତ୍ରିଗୁଣ ବାସନା ହିଁ ନାହିଁ । ମନ ବଚନେ ଭେଦ ନୋହି ॥ 196
ଶବ୍ଦ ସ୍ପରଶ ରସ ଗନ୍ଧ । ରୂପ ଏ ପଞ୍ଚ ନୋହେ ଭେଦ ॥ 197
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ନିର୍ମଳେ ସେବିଲେ । ପ୍ରାଣୀ ନିର୍ମଳ ହୋଏ ଭଲେ ॥ 198
ଏ ମାୟା ବନ୍ଧନୁ ତରଇ । ପରମପଦକୁ ଲଭଇ ॥ 199
ବଇକୁଣ୍ଠ ପରମଧାମ । ଯାହାର ପରେ ନାହିଁ ସ୍ଥାନ ॥ 200
ସେ ଜନ ସଂସାରୁ ତରିବେ । ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁରୁ ନିସ୍ତରିବେ ॥ 201
ସଂସାର ବନ୍ଧନ ଛାଡ଼ନ୍ତି । ନିରତେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଚିନ୍ତନ୍ତି ॥ 202
ଦୁରାତ୍ମାପଣ ଦୂରକରି । ଜଗତ ମଣେ ନରହରି ॥ 203
ଆତ୍ମା ସମବୁଦ୍ଧି ଭାବରେ । ଏକ ଭାବରେ ନାମ ସ୍ମରେ ॥ 204
ସେ ବିଷ୍ଣୁପଦେ ଲୀନ ହୋନ୍ତି । ପରମପଦକୁ ଲଭନ୍ତି ॥ 205
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ବିଚାରନ୍ତି ଚିତ୍ତ । ଏ ସର୍ବ ମୋହର ଅର୍ଜିତ ॥ 206
ଅର୍ଜିଲି ନାନା କଷ୍ଟ ପାଇ । ସୁଛିରେ ବିଳସିବି ମୁହିଁ ॥ 207
ସେମାନେ ଦୁର୍ଜନ ବୋଲାନ୍ତି । ଆପଣା ଆତ୍ମା ନ ଚିହ୍ନନ୍ତି ॥ 208
ମାୟାଜାଲରେ ଭ୍ରମୁଥା'ନ୍ତି । ଈଶ୍ୱରଭାବ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 209
ଏ ଦେହ ଘର ଧନ ସୁତ । ଦାରା ବୃତ୍ତି ନାନାଦି ମତ ॥ 210
ଏଥିରୁ ବିରତ ହୋଇବ । ଅପବାଦକୁ ସହିଥିବ ॥ 211

ଅମାନ୍ୟ କାହିଁ ନ କରିବ । ଦେହକୁ ମିଥ୍ୟା ଯେ ମଣିବ ॥ 212
କାହାରି ସଙ୍ଗତେ ବଇର । ନ କରି ସାଧୁପଣେ ଧୀର ॥ 213
ଯେ ଭଗବାନ ବାସୁଦେବ । ତେବେ ସେ ତାହାଙ୍କୁ ପାଇବ ॥ 214
ଅସାଧଜ୍ଞାନ ଯେ ଈଶ୍ୱର । କୃଷ୍ଣସ୍ୱରୂପୀ ନିରାକାର ॥ 215
ତାହାଙ୍କୁ କରେ ନମସ୍କାର । ନିରତେ ଥାଉ ସେ ମନର ॥ 216
ତା'ର ପଦାରବିନ୍ଦ ଧ୍ୟାନ । ପୁରାଣ ସଂହିତା ଅଭିନ୍ନ ॥ 217
ପଢି ଶୁଣିଲେ ମୁକ୍ତି ହୋଇ । ଏଥିରେ ସଂଶୟ ନ ଥାଇ ॥ 218
ସେ ବ୍ୟାସଋଷି ଶୁକଦେବ । ବିଷ୍ଣୁସ୍ୱରୂପୀ ବାସୁଦେବ ॥ 219
ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର । ମହିମା ନ ଜାଣେ ଶଙ୍କର ॥ 220
ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଆଶ୍ରେ କରି । ମୁଁ ଥାଇ ଚିତ୍ତେ ଅନୁସରି ॥ 221
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ମହତପୁରୁଷ । ମୋହର ନ ଘେନିବା ଦୋଷ ॥ 222
କହଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦ୍ୱିଜ । ସୁଜନେ ହରିପାଦେ ଭଜ ॥ 223

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ପରୀକ୍ଷିତ ବୈକୁଣ୍ଠ ଆରୋହଣେ ଜନ୍ମେଜୟ ରାଜା
ସର୍ପଯଜ୍ଞ କରଣେ ନାମ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୌନକ ପଚାରେ ହରଷେ । ସୂତ ପୌରାଣିକର ପାଶେ ॥ 1

ଶୌନକ ଉବାଚ

ଭୋ ମୁନି ହୋଇବା ପ୍ରସନ୍ନ । କହିବା ବେଦ ଉତପନ୍ନ ॥ 2
ଶବଦ ବୋଲି ଦେବବ୍ରହ୍ମ । ବିଷ୍ଣୁର କର୍ମ ଯଶ ଧର୍ମ ॥ 3
ବିଷ୍ଣୁ ମୁଖରୁ ପ୍ରକାଶିଲା । ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶବଦ ଶୁଭିଲା ॥ 4
ତାହାଙ୍କ ଚାରିନାମ ହୋଇ । ଚତୁର୍ମୁଖରେ ପ୍ରକାଶଇ ॥ 5
ପୂର୍ବମୁଖରୁ ଋକ୍‌ବେଦ । ଦକ୍ଷିଣ ମୁଖୁଁ ଯଜୁର୍ବେଦ ॥ 6
ପଶ୍ଚିମ ମୁଖୁଁ ସାମ ହୋଇ । ଉତ୍ତରେ ଅଥର୍ବ ଜନ୍ମଇ ॥ 7
ରଜୋଗୁଣରୁ ଋକ୍ ବେଦ । ତମୋ ଗୁଣୁଁ ଯଜୁ ସମ୍ବାଦ ॥ 8

ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରୁ ବେଦସାମ । ନିର୍ଗୁଣେ ଅଥର୍ବ ନିଗମ ॥ 9
ଉତ୍ପନ୍ନ ଚାରିବେଦ କରି । ବ୍ରହ୍ମା ଅନୁଭବେ ବିଚାରି ॥ 10
ଜାଣିଲେ ପୂର୍ବେ ସୃଷ୍ଟିଥିଲା । ବିଷ୍ଣୁର ଅବତାର ଲୀଳା ॥ 11
ଏମନ୍ତେ ସୃଷ୍ଟି ଅନୁଭବ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମାଦି ଜୀବ ॥ 12
ଆଚାର୍ଯ୍ୟେ ଚାରିବେଦ ହେଲେ । ପ୍ରଜାପତି ମରୀଚି ତୁଲେ ॥ 13
ବେଦ ବିସ୍ତାର ତେଣୁ ହୋଇ । ସତ୍ୟ ତ୍ରେତା ଦ୍ୱାପରେ ରହି ॥ 14
ଦ୍ୱାପର ଅନ୍ତେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ରହେ ସ୍ୱର୍ଗାଦି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ ପୁଣ ॥ 15
ଏମନ୍ତ ଜାଣି ନାରାୟଣ । ବିଷ୍ଣୁ ଅଂଶେ ଜନ୍ମ ହୋଇଣ ॥ 16
ସ୍ଥାପିବା ଅର୍ଥେ ଧର୍ମମାନ । ସମ୍ଭବ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପୁଣ ॥ 17
ପରାଶର ଋଷିଙ୍କ ସୁତ । ସତ୍ୟବତୀ ଗର୍ଭେ ସମ୍ଭୂତ ॥ 18
ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ବେଦବ୍ୟାସ ରୂପେ । ଜନ୍ମ ସେ ଲଭେ କଳ୍ପେ କଳ୍ପେ ॥ 19
ବୈବସ୍ୱତମନୁ ବିଭୂତେ । ଅଷ୍ଟାବିଂଶଗଣ୍ଡା ଯୁକତେ ॥ 20
ଚାରିବେଦ ବିସ୍ତାର କଲେ । ବେଦବ୍ୟାସ ନାମ ବହିଲେ ॥ 21
ସେ ପୁଣି ଏ ବେଦମାନଙ୍କୁ । ଶାଖା ଭେଦେ ଦେଲେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ॥ 22
ପ୍ରଥମେ ଋକ୍‌ବେଦ ଦୃଢେ । ପଇଳ ନାମେ ଋଷି ପଢେ ॥ 23
ବୈଶମ୍ପାୟନ ଯଜୁର୍ବେଦ । ଜଇମିନି ଯେ ସାମବେଦ ॥ 24
ଅଥର୍ବ ଆଙ୍ଗିରସେ ଦେଲେ । ଏମନ୍ତେ ବେଦ ସମ୍ପାଦିଲେ ॥ 25
ସେମାନେ ଶିଷ୍ୟଗଣ କଲେ । ଶାଖା କରିଣ ବାଣ୍ଟିଦେଲେ ॥ 26
ଯେ ବେଦ ଯେତେ ଶାଖା ହୋଇ । ଯେ ଶିଷ୍ୟେ ଯେ ଶାଖା ବୋଲାଇ ॥ 27
ଏ ବେଦ ପ୍ରଥମେ କେମିତି । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଠାରୁ ଉତପତ୍ତି ॥ 28
କେମନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମା ଉପଦେଶ । କହ ତା ବିସ୍ତାରି ବିଶେଷ ॥ 29
ଶୁଣି ଶୌନକ ମୁଖୁଁ ବାଣୀ । ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷଘେନି ॥ 30

ସୂତ ଉବାଚ

ପ୍ରଥମେ ବିଷ୍ଣୁ ଯେତେବେଳେ । ଯୋଗ ଧ୍ୟାନରେ ନିଦ୍ରା ଗଲେ ॥ 31
ଲକ୍ଷ୍ୟ ଲଗାଇ ନିରାକାରେ । ବ୍ରହ୍ମା ବସିଲେ ସମାଧିରେ ॥ 32
ତାଙ୍କ ହୃଦୟୁ ନାଦ ଜନ୍ମ । ଆକାଶ ଶୂନ୍ୟ ଯା'ର ଧାମ ॥ 33
ସେ ନାଦ କର୍ଣ୍ଣ ଆବୋରିଲେ । ଶୁଭଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲେ ॥ 34

ଯାହାକୁ କଲେ ଉପାସନା । ଆତ୍ମା ନିର୍ମଳ ଶୁଦ୍ଧମନା ।। 35
ସଂସାର-ଜନ୍ମ-ମରଣାଦି । ତରେ ତ୍ରିତାପ କର୍ମ ଛେଦି ।। 36
ସେ ନାଦୁଁ ପ୍ରଭାବିନ୍ଦୁ ଜନ୍ମ । ପରମବ୍ରହ୍ମ ପରଂଧାମ ।। 37
ବିନ୍ଦୁ ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ ହୋଇ । ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ରୁଦ୍ର ବୋଲାଇ ।। 38
ଏ ରୂପେ ଏକାକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମ । ଅବ୍ୟକ୍ତ ରୂପୀ ତ୍ରୟଧାମ ।। 39
ସେ ଏକାକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମପର । ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ବିନ୍ଦୁ ଆଧାର ।। 40
ଯୋଗମାୟା ସ୍ୱରୂପ ସେହି । ସେ ମାୟା ତ୍ରିଗୁଣ ସର୍ଜଇ ।। 41
ତିନିମାତ୍ରା ଯେ ଏକାକ୍ଷର । ଅକାର ଉକାର ମକାର ।। 42
ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ବିନ୍ଦୁ ସ୍ୱରୂପ । ଯେ ବାସୁଦେବ ରସକୂପ ।। 43
ଯେ ଜାଣି ନିମଗ୍ନେ ଭଜନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମରେ ଲୀନ ସେ ହୁଅନ୍ତି ।। 44
ଶବଦବ୍ରହ୍ମ ଏହି ନାଦ । ଯେ ଜନ କରେ ଆତ୍ମା ଭେଦ ।। 45
ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରେ ଏକାନ୍ତେ ବସି । ଯୋଗଧାରଣା ଭାବେ ବସି ।। 46
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁପ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ । କର୍ଣ୍ଣକୁ ଢାଙ୍କିଣ ହସ୍ତରେ ।। 47
ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ମନଦେଇ । ଶରୀର ଚେଷ୍ଟା କିଛି ନାହିଁ ।। 48
ତେବେ ଯେ ଶବଦ ଶୁଣଇ । ତାହାକୁ ପରମାତ୍ମା କହି ।। 49
ତେବେ ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନ ପାଇ । ଶାନ୍ତି ସମଦୃଷ୍ଟି ଭଜଇ ।। 50
ମନବଚନେ ଅଗୋଚର । ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଥାଇ ଅତିଦୂର ।। 51
ଅବ୍ୟକ୍ତ ଆକାଶ ସ୍ୱରୂପୀ । ସେ ଥାଇ ସର୍ବଭୂତେ ବ୍ୟାପୀ ।। 52
ଆକାଶ ହୃଦୟ ମଧରେ । ଜୀବ ସ୍ୱରୂପେଣ ସଞ୍ଚରେ ।। 53
ସେ ପୁଣି ଭୁରୂମଧେ ସ୍ଥାନ । ଶୁଦ୍ଧ ସ୍ଫଟିକ ସ୍ୱରୂପେଣ ।। 54
ପରମାତ୍ମା ରୂପେ ପ୍ରକାଶ । ଗଗନେ ବିଦ୍ୟୁ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତ୍ରାସ ।। 55
ସେ ପୁଣ ଭୁରୁ ମଧେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱେ । ଦ୍ୱାଦଶାଙ୍ଗୁଳ ପରେ ଶୁଦ୍ଧେ ।। 56
ସହସ୍ର ଦଳ କମଳରେ । ନାନା ରସାଦି ଲୀଳା କରେ ।। 57
ସେ ମଧେ ନିରାକାର ବ୍ରହ୍ମ । ବାଲୁକା ସମାନ ଯେ ଧାମ ।। 58
ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ସୂକ୍ଷ୍ମ ପ୍ରକାଶ । ତୀକ୍ଷଣ ବାଳାଗ୍ର ସଦୃଶ ।। 59
ପରମ ପରାତ୍ମା ବୋଲାନ୍ତି । ସେ ଅଂଶୁ ଅବତାର ହୋନ୍ତି ।। 60
ହୃଦପଦ୍ମରେ ଜୀବଆତ୍ମା । ଅଦୃଶ୍ୟମାତ୍ର ରୂପ ସୂକ୍ଷ୍ମା ।। 61

ଦ୍ୱିଭୁଜ ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ରଧାରୀ । ଅଶେଷ ଜୀବରେ ପ୍ରଚରି ।। 62
ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ପଦ୍ମ ପ୍ରାୟ ମୁଖ । ପୀତାମ୍ବରଧାରୀ ସୁରେଖ ।। 63
ଅଷ୍ଟଦଳ କମଳ ପରେ । ଅଷ୍ଟଶକ୍ତି ଚଉପାଶରେ ।। 64
ଶୁଦ୍ଧ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାୟ ଶୋଭା । ହସିତ ଭାବ ମୁଖ ଆଭା ।। 65
ସପ୍ତଶିଖା ମୁକୁଟ ମଣି । ରତ୍ନଜଡ଼ିତ ଶୋଭା ଜିଣି ।। 66
ସେ ଜୀବଆତ୍ମା ଯେ ପୁରୁଷ । ସର୍ବ ଜୀବେ ପୂରି ଆଭାସ ।। 67
ମାୟାରେ ରଜ ତମ ଗୁଣେ । ଆବୋରିଛନ୍ତି ଅନୁକ୍ଷଣେ ।। 68
ସେ ଜୀବଆତ୍ମା ଦ୍ୟୁତିରୂପ । ପରମାତ୍ମା ସତ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ।। 69
ସତ୍ତ୍ୱଗୁଣରେ ଯୁକ୍ତ ସେହି । ସ୍ୱରୂପ ଶୁଦ୍ଧଶୁକ୍ଳ ବହି ।। 70
ଏ ଭୁରୁମଧେ ଛନ୍ତି ବସି । କୁଣ୍ଠ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାମ ଭାଷି ।। 71
ଅର୍ଦ୍ଧମାତ୍ରା ତଳେ ଅଛନ୍ତି । ଏ ପରେ ନିରାକାର ସ୍ଥିତି ।। 72
ତ୍ରୟ ସ୍ୱରୂପୀ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟୋତି । ବ୍ରହ୍ମପ୍ରକାଶ ହୋଇଛନ୍ତି ।। 73
ଏକାକ୍ଷର ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରଣବ । ଶବଦ ରୂପୀ ବୀଜ ସର୍ବ ।। 74
ତାହାଙ୍କ ତହୁଁ ଉତପନ୍ନ । ଚଉଦ ଆକାରାଦି ବର୍ଣ୍ଣ ।। 75
ଚଉଦ ସ୍ୱର ଏ ବୋଲାନ୍ତି । ଏ ଭାବେ ଅକ୍ଷରର ଗତି ।। 76
କ କାର ଆଦି ଚଉତ୍ରିଂଶ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ ଶବଦ ବିଶେଷ ।। 77
ଏ ସ୍ୱରମାନେ ବିଷ୍ଣୁରୂପ । ବ୍ୟଞ୍ଜନ ମାୟାର ସ୍ୱରୂପ ।। 78
ଏ ସର୍ବ ଅକ୍ଷର ମାତୃକା । ପ୍ରକୃତି ବଶ ଶବ୍ଦ ଏକା ।। 79
ସ୍ୱରମାନେ ଦୀର୍ଘ ଯେ ହ୍ରସ୍ୱ । ପ୍ଳୁତ ନାମରେ ପରକାଶ ।। 80
ସନ୍ଧି ଅକ୍ଷର ଏ ବୋଲାଇ । ଏ କାର ଆଦି ଚାରି ଯେହି ।। 81
ପଚିଶବର୍ଣ୍ଣେ ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଣ୍ଣରେ ବର୍ଗ ସଞ୍ଚ ।। 82
ଏ ଅନ୍ତେ ଅନ୍ତ୍ୟସ୍ଥ ଏ ଜାଣ । ଯରଲବଏ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ ।। 83
ଶଷସହଏ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ । ଉଷ୍ମବର୍ଣ୍ଣରେ ବିଦ୍ୟମାନ ।। 84
ବିନ୍ଦୁ ଅନୁସାର ବୋଲାଇ । ସେ ବିନ୍ଦୁ ଯେବେ ଦୁଇ ହୋଇ ।। 85
ବିସର୍ଗ ନାମ ସେ ବୋଲାଇ । ଗଜକୁମ୍ଭାକୃତି ଯେ ହୋଇ ।। 86
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ । ପଞ୍ଚାଶବର୍ଣ୍ଣଭେଦ ନାମ ।। 87
ଅକ୍ଷର ଆକୃତି ହୋଇଲେ । ଦେହ ବାହ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶିଲେ ।। 88

ତହିଁ ଭିତରୁ ବ୍ରହ୍ମଯନ୍ତ୍ରି । ଚବିଶ ଅକ୍ଷର ଗାୟତ୍ରୀ ॥ 89
ଏ ମାୟା ରୂପେ ପ୍ରକାଶିଲେ । ସପ୍ତବ୍ୟାହୃତି ସେ ହୋଇଲେ ॥ 90
ଦଶ ପ୍ରଣବ ମଧ୍ୟେ ହୋଇ । ଗାୟତ୍ରୀଶିର ସେ ବୋଲାଇ ॥ 91
ସେ ବ୍ରହ୍ମ ଗାୟତ୍ରୀ ସାବିତ୍ରୀ । ସରସ୍ୱତୀ ତ୍ରିକାଳଗତି ॥ 92
ତ୍ରିକାଳ ସନ୍ଧ୍ୟା ଏ ବୋଲାନ୍ତି । ଋକ୍ ଯଜୁ ସାମ ହୁଅନ୍ତି ॥ 93
ତ୍ରିଗୁଣ ରୂପରେ ପ୍ରକାଶ । ଯଶ କର୍ମ ଗୁଣେ ବିଶେଷ ॥ 94
ସେ ଗାୟତ୍ରୀ ବ୍ରହ୍ମ ଅଭ୍ୟାସ । ଯଜ୍ଞମାନ ସିଦ୍ଧି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ॥ 95
ଚାରିବେଦକୁ ଜାତ କଲେ । ଚାରିବ୍ରାହ୍ମଣେ ବିତରିଲେ ॥ 96
ହୋମରେ ଆହୁତିର ଅର୍ଥେ । ଋକ୍‌ବେଦୀ ହୁଅଇ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ॥ 97
ଯଜୁର୍ବେଦୀମାନଙ୍କୁ ପୁଣ । କର୍ମ ପ୍ରଚାରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟେଣ ॥ 98
ସାମବେଦୀ ସାମଗାୟନେ । ସଂହିତା କଲେ ବିଦ୍ୟମାନେ ॥ 99
ଅଥର୍ବେ ବ୍ରହ୍ମାର ବରଣ । ଏମନ୍ତ କରି ବେଦମାନ ॥ 100
ଭିଆଇ ନାନାବିଧ ଶ୍ରୁତି । ମରୀଚି ଆଦି ପ୍ରଜାପତି ॥ 101
ଏହାଙ୍କୁ ବେଦ ପଢାଇଲେ । ଏ ପୁଣି ପୁତ୍ରେ ଶିଷ୍ୟେ ଦେଲେ ॥ 102
ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ବିଧାନ । ସେମାନେ କଲେ ଶ୍ରୁତିମାନ ॥ 103
ଷଟତ୍ରିଂଶ ଶ୍ରୁତି ସ୍ୱଭାବେ । ସଂସାରେ ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତିବେ ॥ 104
ସେମାନେ ପରସ୍ପରେ ପୁଣ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଲେ ବେଦମାନ ॥ 105
ଶାଖାପ୍ରଶାଖା କରି ଦେଲେ । ଉପଦେଶେଣ ପଢାଇଲେ ॥ 106
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଚାରିବେଦ । ସତ୍ୟାଦି ତିନିଯୁଗେ ଭେଦ ॥ 107
ବିସ୍ତାର ହୋଇ ତିନିଲୋକେ । କଳିକି ରହିଲା ଅଳ୍ପକେ ॥ 108
ଦ୍ୱାପର ଶେଷ ହୋନ୍ତେ କଳି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଦେଖି ଅଳ୍ପବଳୀ ॥ 109
ଅଳ୍ପ ଆୟୁଷ ଅଳ୍ପ ବୁଦ୍ଧି । ଦେଖି ବ୍ରହ୍ମଋଷି ସୁବୁଦ୍ଧି ॥ 110
ଏ ବେଦ ଶାଖା-ପ୍ରଶାଖାରେ । କଲେ ବାସୁଦେବ ଆଜ୍ଞାରେ ॥ 111
ସେ ମନ୍ୱନ୍ତର ଗୋଟିକରେ । ଯୁଗ ଏକସ୍ତରି ବିସ୍ତାରେ ॥ 112
ଯେ ଯୁଗେ ଯେଉଁ ଋଷିମାନ । ବେଦ ବିସ୍ତାର କଲେ ପୁଣ ॥ 113
ସେହି ବେଦବ୍ୟାସ ବୋଲାନ୍ତି । ତା ଦେହେ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରବେଶନ୍ତି ॥ 114
ଏ ବୈବସ୍ୱତ ମନ୍ୱନ୍ତରେ । ସପ୍ତବିଂଶ ଗଣ୍ଡା ଯୁଗରେ ॥ 115

ସପ୍ତବିଂଶ ବେଳ ବିସ୍ତାର । ବେଦଶାଖାର ଯେ ପ୍ରଚାର ॥ 116
ସପ୍ତବିଂଶ ଋଷି ହୃଦରେ । ବିଷ୍ଣୁ ପଶି ବେଦ ବିସ୍ତାରେ ॥ 117
ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ଗଣ୍ଡା ଯୁଗାନ୍ତେ । ଦ୍ୱାପର ଯୁଗ ଶେଷ ହୋନ୍ତେ ॥ 118
ବ୍ରହ୍ମା ମହେଶ ଲୋକପାଳେ । ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ ଆଦିମୂଳେ ॥ 119
ଏ ଘେନି ବେଦରକ୍ଷା ପାଇଁ । ବେଦବ୍ୟାସ ନାମ ବୋଲାଇ ॥ 120
ପରାଶରଙ୍କ ବୀର୍ଯ୍ୟେ ଜାତ । ସତ୍ୟବତୀ ଗର୍ଭେ ସମ୍ଭୂତ ॥ 121
ବିଷ୍ଣୁ ଅଂଶକଳାବତାର । ଅଗାଧଗୁଣରେ ଗମ୍ଭୀର ॥ 122
ଚାରିବେଦ ମିଶ୍ରିତ ହୋଇ । ଏକ ବେଦରେ ଥିଲା ରହି ॥ 123
ତାହାକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କରି । ଶାଖାରେ ବେଦଭାବ ଭରି ॥ 124
ଋକ ଯଜୁ ସାମ ଅଥର୍ବ । ଏ ଚାରିବେଦେ ଭିନ୍ନ ଭାବ ॥ 125
ତିନିବେଦ ତ୍ରିଗୁଣାତ୍ମକ । ତହିଁ ମିଶାଇ କଲେ ଏକ ॥ 126
ଏମାନେ ଅନ୍ୟ ଅନ୍ୟେ ମିଳି । ସମ୍ବନ୍ଧ ଜାତି ଭାବେ ଚଳି ॥ 127
ଚାରି ସଂହିତା ଏକ ଜାଣ । ସୂତ୍ରରେ ଯେହ୍ନେ ମଣିଗଣ ॥ 128
ସେ ଭାବେ ମନ୍ତ୍ରକୁ ବାହାର । ବେଦବୀଜ କଲେ ବିସ୍ତାର ॥ 129
ଚାରିବେଦ ଚାରି ଶିଷ୍ୟେଣ । ପଢାଇଲେ ବାଦରାୟଣ ॥ 130
ପଇଳ ନାମେ ଶିଷ୍ୟ ପୁଣ । ସେ ଋକବେଦ ଅଭ୍ୟାସିଣ ॥ 131
ବଚ ବୋଲି ସେ ବୋଲାଇ । ପଇଳ ତାହାକୁ ପଢଇ ॥ 132
ବୈଶମ୍ପାୟନେ ଯର୍ଜୁବେଦ । ପଢାନ୍ତି ଯା' ନାମ ନିଗଦ ॥ 133
ଜୈମିନି ଋଷିଙ୍କି ସେ ପୁଣ । ଛନ୍ଦୋଗ ପଢାଇଲେ ସାମ ॥ 134
ଏ ବେଦ ଏମାନେ ପଢିଲେ । ଅଥର୍ବ ସୁମନ୍ତୁଙ୍କୁ ଦେଲେ ॥ 135
ଅଥର୍ବ ଅଙ୍ଗୀରସ ଶ୍ରୁତ । ପଢିଲେ ନିର୍ଗୁଣ ବେଦାନ୍ତ ॥ 136
ଏମନ୍ତେ ଚାରିଶିଷ୍ୟ ମୁଖେ । ଶାଖାପ୍ରଶାଖା ବେଦ ଶିଖେ ॥ 137
ଋକ୍‌ବେଦ କର୍ତ୍ତା ପଇଳ । ତାହାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଯେ ବାସ୍କଳ ॥ 138
ଇନ୍ଦ୍ର ପ୍ରମିତି ଦୁଇ ଜଣ । ପଢିଲେ ବିଭାଗ କରିଣ ॥ 139
ସଂହିତା ଆପଣା ନାମରେ । ଏ ପୁଣି ଦେଲେ ଯେ ଶିଷ୍ୟରେ ॥ 140
ବାସ୍କଳ ପୁଣି ଚାରିଭାଗେ । ଚାରିଶିଷ୍ୟେ ଦେଲେ ସରାଗେ ॥ 141
ବୋଧ୍ୟ ଆବର ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ । ପରାଶର ଅଗ୍ନିମିତ୍ରକ ॥ 142

ଏ ଚାରିଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ସେ ଦେଲେ । ବିଭିନ୍ନେ ଶାଖାମାନ କଲେ ॥ 143
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରମିତି ନିଜ ସୁତ । ମାଣ୍ଡୁକେୟ ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ॥ 144
ତାହାଙ୍କୁ ନିଜେ ବେଦ ଦେଲେ । ସେ ପୁଣି ଦେବମିତ୍ରେ ଦେଲେ ॥ 145
ସେ ଦେବମିତ୍ର ଶାଖା କଲେ । ସୌଭରି ଆଦି ପଢାଇଲେ ॥ 146
ଶାକଲ୍ୟ ମାଣ୍ଡୁକେୟ ପୁତ୍ର । ତାହାଙ୍କ ପାଞ୍ଚପୁତ୍ର ଖ୍ୟାତ ॥ 147
ବାସ୍ୟ ଶାଳୀୟ ଯେ ମୁଦ୍‌ଗଲ । ଶିଶିର ଆର ଯେ ଗୋଖଲ୍ୟ ॥ 148
ଏହାଙ୍କୁ ବେଦ ପଢାଇଲେ । ଆବର ଏକଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ ॥ 149
ଜାତୁକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ତାହାଙ୍କ ନାମ । ସେ କଲେ ଚାରିଶିଷ୍ୟ ପୁଣ ॥ 150
ବିରଜ ବଳାକ ବୈତାଳ । ପଇଜ ଶିଷ୍ୟ ଯେ ଆବର ॥ 151
ପ୍ରତି ଶାଖାରୁ ସେ ବାସ୍କଳି । ବାଳଖିଲ୍ୟ ସଂହିତା କରି ॥ 152
ବାଳାୟନି ଭଜ୍ୟ କାସାର । ତିନିଙ୍କୁ ଦେଲେ ବେଦସାର ॥ 153
ଏ ଭାବେ ରକ୍‌ବେଦ ପୁଣ । ବହୁତ ଶାଖା ବିସ୍ତାରଣ ॥ 154
ସତାଇଶ ଶାଖା ବିଭକ୍ତ । ଏ ବ୍ରହ୍ମରୂପରେ ପୂଜିତ ॥ 155
ସଂହିତାମାନଙ୍କ ବିସ୍ତାର । ଶୁଣିଲେ ପ୍ରାଣୀ ଯେ ନିସ୍ତାର ॥ 156
ବୈଶମ୍ପାୟନ ଯେଉଁ ରଷି । ଯଜୁର୍ବେଦକୁ ସେ ଅଭ୍ୟାସି ॥ 157
ସତାଇଶ ଶିଷ୍ୟ ତାଙ୍କର । କଣ୍ୱ ମାଧନ୍ଦିନ ଆବର ॥ 158
ସତ୍ୟ ତ୍ରୟ ଆଦି ଯେ ହୋଇ । ସତାଇଶ ଶାଖା ପଢାଇ ॥ 159
ସେ ବେଦ ପଢୁଁ ଶିଷ୍ୟଗଣ । ଏକ ଅକ୍ଷର ଅଶୁଦ୍ଧେଣ ॥ 160
ଗର୍ଗରଷିଙ୍କର ତନୁଜ । ବୈଶମ୍ପାୟନଙ୍କ ଭଗ୍ନୀଜ ॥ 161
ଗାର୍ଗ୍ୟ ଶିରେହସ୍ତ ପ୍ରହାରେ । ଶିର ତା' ଚୂର୍ଣ୍ଣ ହୋନ୍ତେ ଖରେ ॥ 162
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ବୈଶମ୍ପାୟନେ । ଲାଗିଲା ବେଦର ବିଧାନେ ॥ 163
ସେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ କହିଲେ । ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ଲାଗେ ଆମ୍ଭରେ ॥ 164
ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ ବ୍ରତ ଯେ କରି । ତା' ଶୁଣି ଶିଷ୍ୟ ବ୍ରତାଚାରୀ ॥ 165
ସେ ଶିଷ୍ୟମାନେ ବ୍ରତ କଲେ । ଚରକାଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁ ବୋଲାଇଲେ ॥ 166
ଚରକ ଶାଖା ତା'ର ନାମ । ତୈତ୍ତ୍ରିୟ ଶାଖା ଏବେ ଶୁଣ ॥ 167
ତା' ଦେଖି ଦେବରାତ ପୁତ୍ର । ଯା' ନାମ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ଖ୍ୟାତ ॥ 168
ଗୁରୁଙ୍କୁ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ କହେ । ବ୍ରତୀ ହୋଇଣ କେହି ରହେ ॥ 169

ଅଳ୍ପବଳ ଯେ ଏହାଙ୍କରି । ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରି ନ ପାରି ॥ 170
ଏ ବ୍ରତ ବଡ଼ଇ କଠିନ । ବାରବରଷେ ହୋଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 171
ମୁହିଁ କରିବି ଆଜ୍ଞା ହେଲେ । ତା' ଶୁଣି ଗୁରୁ କ୍ରୋଧ କଲେ ॥ 172
ମୋ ଶିଷ୍ୟେ ଅମାନନା କଲୁ । ଆମ୍ଭାରେ ଗର୍ବ ତୁ ବହିଲୁ ॥ 173
ଏଣୁ ତୁ ମୋହଠାରୁ ଯେତେ । ବେଦ ପଢ଼ିଲୁ ଅନୁମତେ ॥ 174
ଏବେ ଏ ବେଦ ତୁହି ଛାଡ଼ । ଆନ ଠାବରେ ଯାଇ ପଢ଼ ॥ 175
ତା' ଶୁଣି ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ଡ଼ରେ । ପଢ଼ିଲା ବେଦ ବାନ୍ତି କଲେ ॥ 176
ସେ ବେଦ କାନ୍ତିମାନ ପୁଣ । ତିତ୍ତିରି ଚଢ଼େଇ ରୂପେଣ ॥ 177
ତାହାକୁ ଯେଉଁ ରଷିମାନେ । ଗ୍ରହଣ କଲେ ସାବଧାନେ ॥ 178
ତୈତ୍ତିରୀୟ ସେ ବୋଲାଇଲେ । ତହୁଁ ଯେ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ଗଲେ ॥ 179
ବେଦ ସେ ପଢ଼ିବା ନିମିତ୍ତ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଠାରେ ଉପଗତ ॥ 180
ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ନବତନ । ବେଦ ମୁଁ ପଢ଼ିବଇଁ ପୁଣ ॥ 181
ମେରୁ ପୃଷ୍ଠରେ ବସି ପୁଣ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ କଲେ ଉପାସନ ॥ 182

ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ଉବାଚ

ହେ ଭଗବନ୍ତ ଦିବାକର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ 183
ଜଗତ ଅଖିଳ ଯେ ପ୍ରାଣୀ । ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପେ ଅଛ ପୁଣି ॥ 184
କାଳ ସ୍ୱରୂପେ ଗ୍ରହରୂପୀ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମାଦି ବ୍ୟାପୀ ॥ 185
ବ୍ରହ୍ମରୁ କୀଟ ପରିଯନ୍ତେ । ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ହୃଦଗତେ ॥ 186
ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପେ ପୂରିଅଛ । ଆକାଶେ ଶୂନ୍ୟେ ପ୍ରକାଶିଛ ॥ 187
ଅନ୍ତର୍ଗତ-ବାହାରେ ପୁଣି । ଏକାଦଶ-ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଜିଣି ॥ 188
ଏ ତୁମ୍ଭ ଅନୁଗ୍ରହେ ହୋଇ । ବାହ୍ୟେ କାଳରୂପେ ଭ୍ରମଇ ॥ 189
ଲବ ନିମେଷାଦି ବତ୍ସର । ଯେତେ ଯେତେ ଏ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ॥ 190
ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଳୟ କରୁଛ । ଏଣୁ ଆକାଶେ ଉଇଁଅଛ ॥ 191
ଏ ତୁମ୍ଭ ମଣ୍ଡଳର ଗତି । ନିର୍ମଳ ବିରାଜଇ ଜ୍ୟୋତି ॥ 192
ପରମବ୍ରହ୍ମ ନିରାକାର । ଜ୍ୟୋତିର ଭିତର ବାହାର ॥ 193
ଶଙ୍ଖଚକ୍ରଧାରୀ ହୋଇଣ । ନାରାୟଣ ସ୍ୱରୂପବର୍ଣ୍ଣ ॥ 194
ବ୍ରାହ୍ମଣେ ତ୍ରିସନ୍ଧ୍ୟାରେ ନିତ୍ୟ । ଗାୟତ୍ରୀ ପଢି ବେଦମନ୍ତ୍ର ॥ 195

ଅଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଉପସ୍ଥାନ । କ୍ଷୟ ସକଳ ପାପମାନ ॥ 196
ଏ ଦିବାରାତ୍ରି କରି ଶେଷ । ସଂସାର ଲୋକ ତମ ଧ୍ୱଂସ ॥ 197
ଆପଣା କିରଣରେ ବୃଷ୍ଟି । ଶସ୍ୟ ଉପୁଜି ପ୍ରାଣୀ ତୁଷ୍ଟି ॥ 198
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜୀବଦାତା ହୋଇ । ପାଳୁଛ ଋତୁଭାବ ବହି ॥ 199
ଶୀତ ବରଷା ଗିରୀଷମ । ଶରଦ ବସନ୍ତ ଯେ ହିମ ॥ 200
ଏ ଷଡ଼ଋତୁ ବାରମାସ । ତୋ' ତହୁଁ ହେଉଛି ପ୍ରକାଶ ॥ 201
ଏ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ତୋ ମଣ୍ଡଳ । ସକଳ ସୁଖଙ୍କର ଘର ॥ 202
ବିପ୍ରେ ଯେ ଚାରିବେଦ ମନ୍ତ୍ରେ । କରନ୍ତି ଉପସ୍ଥାନ ତୋତେ ॥ 203
ସେ ଦ୍ୱିଜମାନଙ୍କର ପାପ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ହର ସର୍ବବ୍ୟାପ ॥ 204
ତୁମ୍ଭ ମଣ୍ଡଳ ଜ୍ୟୋତି ତୀକ୍ଷ୍ଣ । ଅନ୍ଧପଟଳ ବିନାଶନ ॥ 205
ସେ ଜ୍ୟୋତି ସ୍ୱରୂପ ଯେ ତୁହି । କରୁଛି ଉପସ୍ଥାନ ମୁହିଁ ॥ 206
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଯେ କୀଟ । ପତଙ୍ଗ ଚାରିଖାନି ଭେଟ ॥ 207
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣମାନଙ୍କର । ପ୍ରବେଶି ଅନୁଗ୍ରହ କର ॥ 208
ସ୍ୱୟଂ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ସ୍ୱରୂପେ । ଆତ୍ମାଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶ ରୂପେ ॥ 209
ଏ ଲୋକ ତୁମ୍ଭର ମାୟାରେ । ପଡ଼ିଛି ତମ ଅନ୍ଧକାରେ ॥ 210
ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଅଜଗର ରୂପ । ସର୍ପ ଗିଳିଲେ ଯେହ୍ନେ ଧାପ ॥ 211
ଅଚେତେ ମୃତ ହୋଇଥାଇ । ନିଦ୍ରାରେ ଯେହ୍ନେ ପ୍ରାଣୀ ଶୋଇ ॥ 212
ମାୟାରେ ଅଚେତ ଯେ ପ୍ରାଣୀ । ପରମକୃପାଳୁ ତୁ ପୁଣି ॥ 213
ଉଦୟେ ଅନୁଗ୍ରହ କର । ଉଦିତ କିରଣେ ଉଦ୍ଧର ॥ 214
ଦିନେ ଦିନେ ଯେ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ଶ୍ରେୟ ନିମନ୍ତେ ତୋ' ଚରଣେ ॥ 215
ତୋ' ଅନୁଗ୍ରହେ ଯଜ୍ଞ କରି । ସମାଧି ଅପବର୍ଗ ଧରି ॥ 216
ଯେସନେ ରାଜା ଦୁଷ୍ଟ ନାଶି । ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ସେ ଆଶ୍ୱାସି ॥ 217
ଦୈତ୍ୟ ଦାନବ ଯେ ଅସାଧୁ । ଖଳ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଧର୍ମନିନ୍ଦୁ ॥ 218
ଏ ଅଂଶେ ଜନ୍ମ ଯେତେ ତନୁ । ନାଶେ କୁମୁଦ ଯେହ୍ନେ ଭାନୁ ॥ 219
ତୁମ୍ଭ ମହିମା ଯେ ରଖିଛି । ତୁମ୍ଭେ ତାହାକୁ ହୁଅ ସାକ୍ଷୀ ॥ 220
ଏଣୁ ଉଦୟ ଅସ୍ତ ହୁଅ । ସର୍ବଜୀବରେ ପୂଜା ପାଅ ॥ 221
ଦିଗପାଳ ଯେଝା ଦିଗରେ । କୃତାଞ୍ଜଳିରେ ପୂଜା କରେ ॥ 222

ହେ ଭଗବାନ ବାସୁଦେବ । ମୋର ସେବା ତୁମ୍ଭେ ଘେନିବ ॥ 223
ସମର୍ପେ ତୁମ୍ଭ ପଦ୍ମପାଦେ । ମୁଁ ଉପସ୍ଥାନ ଯେ ଆନନ୍ଦେ ॥ 224
ତୁମ୍ଭ ପଦ୍ମପାଦ କେମନ୍ତ । ତିନି ଭୁବନରେ ପୂଜିତ ॥ 225
ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ ଆଦି । ବାସବ ଆଦି ଦେବ ବନ୍ଦି ॥ 226
ଏବଂଭୂତ ପଦ୍ମପାଦରେ । ମୋ ଶିର ଲାଗୁ ନିରନ୍ତରେ ॥ 227
ନବୀନ ଯର୍ଜୁବେଦ ମୋତେ । ଆଜ୍ଞା ହୋଇବ ଛାୟାକାନ୍ତେ ॥ 228
ଯେ ବେଦ ଗୁରୁଠାରେ ନାହିଁ । ତାହାକୁ ପଢିବଇଁ ମୁହିଁ ॥ 229
ଏଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଆଶ୍ରେ ମୋର । ଏ ବେଦ ଆଜ୍ଞା ମୋତେ କର ॥ 230
ସୂତ ପୌରାଣିକ କହନ୍ତି । ଶୁଣ ଶୌନକ ଆଦି ଯତି ॥ 231

ସୂତ ଉବାଚ

ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟଙ୍କ ସ୍ତୁତି ଶୁଣି । ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ଦିନମଣି ॥ 232
ଅଶ୍ୱରୂପକୁ ଧରି ପୁଣ । ଉପଦେଶ କର୍ଣ୍ଣ ମାର୍ଗେଣ ॥ 233
ନବୀନ ଯଜୁର୍ବେଦଭାଗେ । ମୁନିଙ୍କି ଦେଲେ ସେ ସରାଗେ ॥ 234
ସେ ଯାଜ୍ଞବଲ୍‌କ୍ୟ ଯେଉଁ ମୁନି । ସେ ବେଦ ଉପଦେଶ ଘେନି ॥ 235
ତା' ନାମ ବାଜସନୀ ଦେଲେ । ପୁଣ ପନ୍ଦର ଶାଖା କଲେ ॥ 236
ସେ ପଞ୍ଚଦଶ ଶାଖା ବାଣୀ । ସଂହିତା କରି ପଢେ ପୁଣି ॥ 238
ଏମାନେ ଶିଷ୍ୟେ ପୁଣ ଦେଲେ । ଚଉରାଶୀ ଶାଖା ହୋଇଲେ ॥ 239
କାଣ୍ୱସଂହିତା ମାଧନ୍ଦିନି । ଅପର ଅଟେ ବାଜସନୀ ॥ 240
ଅଶ୍ୱରୂପଧାରୀ ଆଦିତ୍ୟ । ତା'ଙ୍କ କେଶରରୁ ସମ୍ଭୂତ ॥ 241
ବାଜିର କେଶରୁ ଜନ୍ମିଲା । ବାଜସନୀ ସେ ଯେ ହୋଇଲା ॥ 242
ସାମବେଦର ଅଧିକାରୀ । ଜୈମିନି ମୁନି ଯେ ବିସ୍ତାରି ॥ 243
ସୁମନ୍ତୁ ସୁନ୍ୱାନ ଯେ ଦୁଇ । ଜୈମିନି ପୁତ୍ର ପୌତ୍ର ହୋଇ ॥ 244
ଦୁଇ ସଂହିତା କରି ଦେଲେ । ଏ ପୁଣି ଶିଷ୍ୟେ ପଢାଇଲେ ॥ 245
ତାହାଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ଯେ ସୁକର୍ମା । ସହସ୍ର ଶିଷ୍ୟେ ସେ ଉତ୍ତମା ॥ 246
ସହସ୍ର ଭାଗ ସେ ସଂହିତା । ସହସ୍ର ଶାଖାରେ ବିଦିତା ॥ 247
ଯେ ଋଷି ଯେ ଶାଖା ପଢିଲେ । ସେ ଶାଖା ସେ ନାମୁଁ ହୋଇଲେ ॥ 248
ତାହାଙ୍କ ନାମ ଏବେ ଶୁଣ । କହିବା ତାହା ବିସ୍ତାରିଣ ॥ 249

ହିରଣ୍ୟନାଭ କୌଶଲେଶ । ପୌଷ୍ୟଞ୍ଜି ନାମେ ଦୁଇ ଶିଷ୍ୟ ॥ 250

ସୁକର୍ମାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ଦୁଇ । ଏକର ପାଞ୍ଚଶତ ଭାଇ ॥ 251

ଆବନ୍ତ୍ୟ ଯେ ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ତମ । ଏ ଆଦି ପାଞ୍ଚଶିଷ୍ୟ ନାମ ॥ 252

ଔଦିଚ୍ୟ ସାମ ସେ ବୋଲାନ୍ତି । ଏ ପଞ୍ଚଶତ ଶିଷ୍ୟେ ଖ୍ୟାତି ॥ 253

ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ତମ ଯେ ଆବନ୍ତ୍ୟ । ଏ ଦୁଇ ଶିଷ୍ୟେ ଶିଷ୍ୟବନ୍ତ ॥ 254

ବ୍ରହ୍ମବିତ୍ତମ ଆଦି ହୋଇ । ପାଞ୍ଚଶିଷ୍ୟବନ୍ତ ବୋଲାଇ ॥ 255

ଔଦିଚ୍ୟ ସାମ ସେ ବୋଲାନ୍ତି । କୌଶଲ୍ୟ ଆଦି ଉତପତ୍ତି ॥ 256

ଲୋଗାକ୍ଷି ମାଙ୍ଗଳିକ ସ୍ଥାପି । କୁସୀଦ କୁଲ୍ୟ କୁକ୍ଷୀ ବ୍ୟାପୀ ॥ 257

ଏ ଆଦି ଯେତେ ଶିଷ୍ୟମାନେ । ପୌଷ୍ୟଞ୍ଜିଙ୍କର ବିଦ୍ୟମାନେ ॥ 258

ଆପଣା ସଂହିତାକୁ ପୁଣ । ଶତ ଶତ ଭାଗ କରିଣ ॥ 259

କୃତ ହିରଣ୍ୟନାଭ ଦୁଇ । ଆପଣା ସଂହିତାକୁ ନେଇ ॥ 260

ଚବିଶ ସଂହିତା ସେ କଲେ । ପୁଣି ତା' ପ୍ରତି ଶିଷ୍ୟେ ଦେଲେ ॥ 261

ଆଉ ସଂହିତାମାନ ପୁଣି । ଆବନ୍ତ୍ୟ ସାମେଣ ବଖାଣି ॥ 262

ଏ ସର୍ବ ସଂହିତା କହନ୍ତି । ପ୍ରାଚ୍ୟ ସାମଗ ସେ ବୋଲାନ୍ତି ॥ 263

ଏ ସାମବେଦ ମନ୍ତ୍ରମାନେ । ପ୍ରପାଠକ ବୋଲି ଅଧାନେ ॥ 264

ଏହାଙ୍କର ସଂହିତା ନାମ । ଶୁଣନ୍ତେ ହୋଏ ମୋକ୍ଷମାନ ॥ 265

ନବବେଦମାନ ବୋଲାନ୍ତି । ଏକଇ ବାହନେ ଚଳନ୍ତି ॥ 266

ଅଙ୍ଗୁଳି ରେଖାରେ ଚଳନ । ପଦ ଘନ ଜଟା ଭାବେଣ ॥ 267

ଭୂପାଳ ସ୍ୱରେଣ ଗାୟନ । ଏ ସାମବେଦର ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 268

ଏବେ ଅଥର୍ବବେଦ ଶୁଣ । ଏ ବେଦକର୍ତ୍ତା ଅଥର୍ବଣ ॥ 269

ଅଥର୍ବ ଋଷି ଆଙ୍ଗିରସ । ସୁମନ୍ତୁ ତାହାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ॥ 270

ସେ ପିତାଠାରୁ ଉପଦେଶ । ସଂହିତା ବିଭାଗେ ବିଶେଷ ॥ 271

କବନ୍ଧ ନାମେ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ । ତାହାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ॥ 272

ସେ ପୁଣି ଦୁଇଭାଗ କରି । ଶିଷ୍ୟ ଦୁଇରେ ସେ ବିସ୍ତାରି ॥ 273

ପଥ୍ୟ ବେଦର୍ଶକ ଏ ଦୁଇ । ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ କବନ୍ଧ ପଢାଇ ॥ 274

ବେଦଦର୍ଶକଙ୍କର ପୁଣ । ଚାରିଶିଷ୍ୟ ଯେ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ 275

ବ୍ରହ୍ମବଳି ଯେ ଶୌଲ୍କାୟନି । ମାଦୋଷ ଯେ ପିପ୍ପଳାୟନି ॥ 276

ଏ ଚାରିଶିଷ୍ୟରୁ ଅନେକ । ପଥ୍ୟଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ଶୁନକ ॥ 277

କୁମୁଦ କାଜଳି ଆବର । କହିବା ଶିଷ୍ୟ ଶୁନକର ॥ 278

ବଭ୍ରୁ ସୈନ୍ଧବାୟନ ହେଲେ । ଏ ଦୁଇ ସଂହିତା ପଢିଲେ ॥ 279

ସାବର୍ଣ୍ଣି ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ । ଶୁନକ ଶିଷ୍ୟ ଥିଲେ ପୁଣ ॥ 280

ନକ୍ଷତ୍ରକଳ୍ପ ଶାନ୍ତିକଳ୍ପ । ଆଙ୍ଗିରସ ଆଦି କଶ୍ୟପ ॥ 281

ସଂହିତା ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଏମାନେ । ଅଥର୍ବ ବେଦେ ବିଦ୍ୟମାନେ ॥ 282

ହେ ମୁନି ଶୁଣ ଅନନ୍ତର । ଯେ ନାମ ପୌରାଣିକଙ୍କର ॥ 283

କଶ୍ୟପ ତ୍ରୟ୍ୟାରୁଣି ପୁଣ । ସାବର୍ଣ୍ଣି ଯେ ଅକୃତବ୍ରଣ ॥ 284

ବୈଶମ୍ପାୟନ ଯେ ହାରୀତ । ଏ ଷଟ ପୌରାଣିକ ଖ୍ୟାତ ॥ 285

ଏବେ ଯେ ବ୍ୟାସ ଶିଷ୍ୟ ପୁଣ । ମୋ' ପିତା ଲୋମହରଷଣ ॥ 286

ତାଙ୍କଠାରୁ ଏ ଷଟଶିଷ୍ୟ । ସଂହିତା କଲେ ଉପଦେଶ ॥ 287

ତାହାଙ୍କଠାରୁ ମୁହିଁ ପୁଣ । ପଢିଲି ସକଳ ପୁରାଣ ॥ 288

ମୁଁ ଅଟେ ସୂତପୌରାଣିକ । ଆବର କଶ୍ୟପହିଁ ଏକ ॥ 289

ସାବର୍ଣ୍ଣି ପର୍ଶୁରାମ ଶିଷ୍ୟ । ଅକୃତବ୍ରଣ ଚାରିଶିଷ୍ୟ ॥ 290

ଏ ରୂପେ ଆମ୍ଭେ ଚରିଜଣ । ବ୍ୟାସଶିଷ୍ୟଙ୍କଠାରୁ ପୁଣ ॥ 291

ଚାରି ମୂଳସଂହିତାମାନ । ସମସ୍ତ କଲୁ ଅଧ୍ୟୟନ ॥ 292

ବେଦମାନଙ୍କ ଅର୍ଥ ପୁଣ । ବ୍ୟାସେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ ॥ 293

ତା' ମୋ ପିତାଙ୍କୁ ଉପଦେଶ । ହରଷେ ଦେଲେ ବେଦବ୍ୟାସ ॥ 294

ମୁହିଁ ମୋ' ପିତାଠାରୁ ପୁଣ । ପାଇ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ ॥ 295

ପୁରାଣ ଦଶ ଯେ ଲକ୍ଷଣ । ପଞ୍ଚଲକ୍ଷଣ ଥୋକେ ଜାଣ ॥ 296

ଯାହା ବର୍ଣ୍ଣନ୍ତି ଋଷିଗଣ । ପୁରାଣ ଲକ୍ଷଣ ତା' ପୁଣ ॥ 297

ସର୍ଗ ବିସର୍ଗ ବୃତ୍ତି ରକ୍ଷା । ହେତୁ ଯେ ମନ୍ୱନ୍ତର ସଂଖ୍ୟା ॥ 298

ବଂଶାନୁଚରିତ ଯେ ସଂସ୍ଥା । ଆଶ୍ରୟ ବଂଶର ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥ 299

ଏ ଦଶଲକ୍ଷଣରେ ଯୁକ୍ତ । ବଡ଼ ପୁରାଣ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ॥ 300

ସାନ ଉପପୁରାଣମାନ । ପଞ୍ଚଲକ୍ଷଣରେ ବଖାଣ ॥ 301

ବିଷ୍ଣୁ ନିର୍ଗୁଣ ନିରାକାର । ତ୍ରିଗୁଣଯୁକ୍ତ ସେ ମାୟାର ॥ 302

ତହୁଁ ମହତ ଅହଙ୍କାର । ପଞ୍ଚମହାଭୂତ ସଞ୍ଚାର ॥ 303

ଶବ୍ଦାଦି ତନମାତ୍ର ପଞ୍ଚ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଏକାଦଶ ସଞ୍ଚ ॥ 304
ଏମାନଙ୍କର ଉତପତ୍ତି । ଏ ସର୍ବେ ସର୍ଗ ଯେ ବୋଲାନ୍ତି ॥ 305
ଏହାଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ ପୁଣ । ପୁରୁଷ ସଂଯୋଗ ଭାବେଣ ॥ 306
ଏହାଙ୍କ ବାସନାର ଅଙ୍ଗ । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ପତଙ୍ଗ ॥ 307
କୀଟ ଆଦି ଚାରି ଉତ୍ପତ୍ତି । ଏମାନେ ବିସର୍ଗ ବୋଲାନ୍ତି ॥ 308
ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ଯେ ପ୍ରକୃତି । ଜୀବିକା ଆଚାରାଦି ଗତି ॥ 309
ଏ ସର୍ବ ବୃତ୍ତି ଯେ ବୋଲାଇ । ପୁରାଣ ଲକ୍ଷଣ ଯେ କହି ॥ 310
ଏମାନେ ରକ୍ଷାର ନିମନ୍ତେ । ତୀର୍ଯ୍ୟକ ଋଷି ଦେବମତେ ॥ 311
ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟର କାରଣ । ବିଷ୍ଣୁର ଯେତେ ଅଂଶମାନ ॥ 312
ଏହାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା ଯେ ବୋଲାନ୍ତି । ଏଣୁ ବିଷ୍ଣୁ ସର୍ବ ରଖନ୍ତି ॥ 313
ଏ ସମୟରେ ମନୁମାନେ । ବ୍ରହ୍ମା ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉତପନ୍ନେ ॥ 314
ଏ ବ୍ରହ୍ମାମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ପୁଣ । ମନ୍ୱନ୍ତର ହୁଏ ପ୍ରମାଣ ॥ 315
ଇନ୍ଦ୍ର ସପତଋଷି ଦେବ । ମନୁପୁତ୍ର ଆଦି ଏ ସର୍ବ ॥ 316
ଏ ମନ୍ୱନ୍ତର ସେ ବୋଲାଇ । ଆନ ମନୁବଂଶ ବଢଇ ॥ 317
ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ଆତଯାତ । ଏମନ୍ତ ବଂଶାନୁଚରିତ ॥ 318
ଏ ସମୟରେ ବାସୁଦେବ । ଷଟ ଯେ ରୂପରେ ସମ୍ଭବ ॥ 319
ମନୁ ଦେବତା ମନୁପୁତ୍ର । ଏ ସର୍ବେ ବ୍ରହ୍ମାର ଯେ ଗୋତ୍ର ॥ 320
ଇନ୍ଦ୍ର ସପ୍ତଋଷି ପଞ୍ଚମ । ଅବତାରଲୀଳା ଷଷ୍ଟେଣ ॥ 321
ଏମନ୍ତ ଭାବେ ବାସୁଦେବ । ସଂସାରେ ଉତ୍ପତ୍ତି ସମ୍ଭବ ॥ 322
ମନ୍ୱନ୍ତ ଅଧିକାର ବୋଲି । ପୁରାଣ ଲକ୍ଷଣ କହିଲି ॥ 323
ଏ ରାଜାମାନଙ୍କ ବଂଶରେ । ବ୍ରହ୍ମଋଷି ଦେବ ଅଂଶରେ ॥ 324
ଗନ୍ଧର୍ବ ଚାରଣ କିନ୍ନରେ । ଯେତେ ଉତ୍ପତ୍ତି ଏ ସଂସାରେ ॥ 325
ତାହାଙ୍କୁ ବଂଶ ବୋଲି କହି । ତା'ଙ୍କ ଚରିତ ଅବା ଯେହି ॥ 326
ବଂଶାନୁଚରିତ ତା' ନାମ । ଶୁଣ ଶୌନକ ଦେଇ ମନ ॥ 327
ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତ ପ୍ରାକୃତିକ । ଯେବା ପ୍ରଳୟ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ॥ 328
ଏ ଚାରି ସଂସ୍ଥା ବୋଲି ଜାଣ । ଜୀବ ଉତ୍ପତ୍ତି ସଂହାରଣ ॥ 329
ଅବିଦ୍ୟା ଯୋଗମାୟା ନାମ । ତା' କର୍ମେ ଯେତେ ଉତପନ୍ନ ॥ 330

ତାହାକୁ ହେତୁ ବୋଲି କହି । ଯୋଗମାୟା ଗୁଣରେ ମୋହି ॥ 331
ପଞ୍ଚମହାଭୂତରେ ଯୁକ୍ତ । ତ୍ରିଗୁଣେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଜଡ଼ିତ ॥ 332
ବ୍ରହ୍ମରୁ ତୃଣ ପରିଯନ୍ତେ । ପ୍ରାଣୀ ସମେତ ହୋଇ ଯେତେ ॥ 333
ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟନ । ଏ ଭାବେ ଦର୍ଶନା ଦର୍ଶନ ॥ 334
ଜାଗ୍ରତ-ସ୍ୱପ୍ନ-ସୁଷୁପ୍ତିରେ । ଯେ ସାକ୍ଷୀରୂପେ ନିରନ୍ତରେ ॥ 335
ଜୀବ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ହୋଇ । ପ୍ରକୃତି ଭାବେ ସଞ୍ଚରଇ ॥ 336
ବ୍ରହ୍ମରେ ଲୀନ ହୋଏ ପୁଣ । ତାହାକୁ ଅପାଶ୍ରୟ ଜାଣ ॥ 337
ଯେସନେ ଘଟାଦି ପଦାର୍ଥ । ମୃତ୍ତିକା ସଙ୍ଗେ ଯୁତାଯୁତ ॥ 338
ପଞ୍ଚତନମାତ୍ରା ସ୍ୱରୂପ । ବୀଜାଦି ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ରୂପ ॥ 339
ଆକାରାଦି ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ । ସଂଯୋଗ ବିଯୋଗ ପ୍ରକାରେ ॥ 340
ଆଶ୍ରୟ ଜାଣିବଟି ସେହି । ଦଶମ ଲକ୍ଷଣଟି ଏହି ॥ 341
ଏ ସର୍ବ ମାୟାର ବାସନା । ସବୁ ବାସୁଦେବ ରଚନା ॥ 342
ଚିତ୍ତ ତ୍ରିଗୁଣରୁ ବାହାରେ । ରହଇ ଯେବେ ଯୋଗବଳେ ॥ 343
ଯେବେ ବିରକ୍ତଭାବ ହୋଇ । ଯୋଗବଳେ ଆତ୍ମେ ମିଶଇ ॥ 344
ଜୀବ ପରମରେ ମିଶଇ । ଜୀବ ଦେହବନ୍ଧୁ ତରଇ ॥ 345
ଏମନ୍ତେ ଦଶ ଲକ୍ଷଣରେ । ଯୁକ୍ତ ପୁରାଣ ମାନଙ୍କରେ ॥ 346
ପୂର୍ବେ ଋଷିମାନ ବୋଲନ୍ତି । ପୁରାଣ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଗ୍ରନ୍ଥି ॥ 347
ଏଥେ ଅଛନ୍ତି ବଡ଼ସାନ । ଶୁଣ ସେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ନାମ ॥ 348
ବ୍ରହ୍ମ ଯେ ବିଷ୍ଣୁ ଲିଙ୍ଗ ଶିବ । ଗରୁଡ଼ ନାରଦ ଏ ଭାବ ॥ 349
ଆଗ୍ନେୟ ସ୍କନ୍ଦ ଭାଗବତ । ଭବିଷ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବଇବର୍ତ୍ତ ॥ 350
ମାରକଣ୍ଡେୟ ଯେ ବାମନ । ବରାହ ମତ୍ସ୍ୟ ଯେ କୁରୁମ ॥ 351
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପଦ୍ମ ଯେ ପୁରାଣ । ଏମନ୍ତେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଜାଣ ॥ 352
ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ ସାର । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ନାମ ଯା'ର ॥ 353
ଏ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଯେ ପୁରାଣ । ଚାରିଲକ୍ଷ ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ ପୁଣ ॥ 354
ଅଷ୍ଟାଦଶ ଉପପୁରାଣ । ଏହାଙ୍କ ନାମମାନ ଶୁଣ ॥ 355
ବୃହଦ୍‌ବିଷ୍ଣୁ ନୃସିଂହ ଦୁଇ । ବୃହତ୍ ନୃସିଂହ ଆଦି ତ୍ରୟୀ ॥ 356
ଅଙ୍ଗିରସ ଯେ ବାୟୁ ନନ୍ଦୀ । ଇତିହାସ ଅଷ୍ଟମେ ଛନ୍ଦି ॥ 357

ଲଘୁ ଭାଗବତ ପ୍ରକାଶ । ଲଘୁଭାରତ ଏହୁ ଦଶ ॥ 358
ଦେବୀପୁରାଣ ଯେ ବରୁଣ । କାର୍ତ୍ତିକ ହରିବଂଶ ପୁଣ ॥ 359
କାଳିକା ନାରଦୀୟ ଜାଣ । ସୋମ ଭାସ୍କର ଯେ ସଂଖ୍ୟେଣ ॥ 360
ଉପପୁରାଣ ଅଷ୍ଟାଦଶ । ଦ୍ୱିଲକ୍ଷ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ପ୍ରକାଶ ॥ 361
ମହାଭାରତ ଲକ୍ଷେ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ପର୍ବେ ଯନ୍ତ୍ରିତ ॥ 362
ଚତୁର୍ବିଂଶସସ୍ର ଶ୍ଳୋକେଣ । ସାତକାଣ୍ଡ ଯେ ରାମାୟଣ ॥ 363
ଚାରିବେଦକୁ ଲକ୍ଷେ କହି । ଛତିଶ ଶ୍ରୁତି ଲକ୍ଷେ ହୋଇ ॥ 364
ଷଟଶାସ୍ତ୍ର ଯେ ଷଡ଼ଲକ୍ଷ । ନ୍ୟାୟ ମୀମାଂସା ଶାସ୍ତ୍ର ସାଂଖ୍ୟ ॥ 365
ପାତଞ୍ଜଳି ତର୍କଶାସ୍ତ୍ରେଣ । ବଇଶେଷିକ ଷଷ୍ଠ ପୁଣ ॥ 366
ଷଡ଼ଙ୍ଗ ଷଡ଼ଲକ୍ଷ ପୁଣ । ଶିକ୍ଷାକଳ୍ପ ନିରୁକ୍ତ ଜାଣ ॥ 367
ଛନ୍ଦ ଜ୍ୟୋତିଷ ବ୍ୟାକରଣ । ଅଙ୍ଗ ଯେ ଏ ଭାବେ ପ୍ରମାଣ ॥ 368
ଚାରି ଯେ ଉପବେଦପୁଣ । ଚାରି ଲକ୍ଷେଣ ସେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 369
ଆୟୁର୍ବେଦ ଯେ ଧନୁର୍ବେଦ । ଗାନ୍ଧର୍ବ ଶିଳ୍ପ ଚାରି ଭେଦ ॥ 370
ଆଗମ ମନ୍ତ୍ର ଆଦି ପୁଣ । ଦଶଲକ୍ଷ ଗ୍ରନ୍ଥେ ପ୍ରମାଣ ॥ 371
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ଜଗତରେ । ଶବଦବ୍ରହ୍ମ ସୃଷ୍ଟିକରେ ॥ 372
ଅଷ୍ଟାଦଶ ବିଦ୍ୟାରୂପରେ । ପ୍ରକାଶକରେ ଜଗତରେ ॥ 373
ଷଡ଼ ଅଙ୍ଗରେ ଷଡ଼ ହୋଇ । ଚାରିବେଦ ମିଶି ଦଶହିଁ ॥ 374
ମୀମାଂସା ନ୍ୟାୟ ଯେ ପୁରାଣ । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମନୁବଚନ ॥ 375
ଏଭାବେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ବିଦ୍ୟା । ମିଶିଣ ଚାରି ଉପବେଦା ॥ 376
ଏମନ୍ତ ଅଷ୍ଟାଦଶ ହୋଇ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ବିହରଇ ॥ 377
ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ । ଶୁଣ ହେ ବ୍ରହ୍ମଋଷିମାନେ ॥ 378
ବେଦ ଯେ ଶାଖା ପ୍ରଣୟନ । ବିସ୍ତାରି ତୁମ୍ଭର ଆଗେଣ ॥ 379
କହିଲୁ ତୁମ୍ଭର ପ୍ରଶନେ । ଶିଷ୍ୟ-ପ୍ରଶିଷ୍ୟ ବିଚାରଣେ ॥ 380
ଏହା ଯେ କର୍ଣ୍ଣରେ ଶୁଣଇ । ବ୍ରହ୍ମତେଜ ତା'ର ବଢଇ ॥ 381
ସକଳ କଳୁଷ ନାଶଇ । ଅନ୍ତେ ସେ ବଇକୁଣ୍ଠ ପାଇ ॥ 382
ନମଇଁ ବିପ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ । ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥ 383
କେବଳ ଆଶାକରେ ଏତେ । କୃପାଳୁ କୃପାକର ମୋତେ ॥ 384

ସୁଜନେ ଶୁଣ କର୍ଣ୍ଣଦ୍ୱାରେ । ତରିବ ଏ ଭବ-ସଂସାରେ ॥ 385
ସୂତ ଶୌନକର ସମ୍ବାଦ । ଶୁଣନ୍ତେ ନ ଲାଗେ ପ୍ରମାଦ ॥ 386
ଶ୍ରୀହରି ଚରଣ-ସରୋଜ । ଭାବଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦ୍ୱିଜ ॥ 387

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୌନକ ପୁଚ୍ଛେ ତୋଷମନେ । ସୂତମୁନିଙ୍କ ସନ୍ନିଧାନେ ॥ 1

ଶୌନକ ଉବାଚ

ହେ ସୂତ ହୁଅ ଚିରଞ୍ଜୀବୀ । ପରମ ସାଧୁଗୁଣ ସେବି ॥ 2
ପୁରାଣବକ୍ତା ତୁମ୍ଭେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଆମ୍ଭେ ମାୟାରେ ପଡ଼ି ନଷ୍ଟ ॥ 3
ଅପାର ସମୁଦ୍ରେ ଭ୍ରମିଲୁ । ଅନ୍ଧକାରେ ପଡ଼ି ମଜ୍ଜିଲୁ ॥ 4
ଏଥୁଁ ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଉଦ୍ଧରିବ । ସଂସାର ପାର ଦେଖାଇବ ॥ 5
ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଆୟୁଷ ବାଣୀ । ଜଗତ ଜନମୁଖୁଁ ଶୁଣି ॥ 6
କଳ୍ପାନ୍ତେ ପ୍ରଳୟ ଜଳରେ । କେମନ୍ତେ ରକ୍ଷା ସେ ପାଇଲେ ॥ 7
ଜଗତ ଯେଉଁ ବିଷ୍ଣୁଠାରେ । ଜନ୍ମ ଉତ୍ପତ୍ତି ଲୟ ଧରେ ॥ 8
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଦର୍ଶନ କେମନ୍ତେ । ପାଇଲେ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଅନ୍ତେ ॥ 9
ସେ ଆମ୍ଭ ଭୃଗୁଋଷି ବଂଶେ । ଜନମ ମୃକଣ୍ଡଙ୍କ ଅଂଶେ ॥ 10
ତା'ଙ୍କ ଜନମ ଦିନୁ ପୁଣ । ପ୍ରଳୟ ନାହିଁ ସଂସାରେଣ ॥ 11
କେଉଁ ପ୍ରଳୟ ଅନୁଭବ । କଲେ ସେ ମୃକଣ୍ଡସମ୍ଭବ ॥ 12
ସେ ଏକାର୍ଣ୍ଣବଜଳେ ପୁଣ । ଏକାକୀ କଲେ ସନ୍ତରଣ ॥ 13
ଏକ ପୁରୁଷ ବଟପୁଟେ । ଦେଖିଲେ ଆପଣା ନିକଟେ ॥ 14
ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣେ ପୁରୁଷ । ସେ ବଟପତ୍ର ପୁଟେ ବାସ ॥ 15
ଏହାଙ୍କ ନାମ ଧରି ରାଇ । ଲାଗିଲେ ତା'ଙ୍କ ପାଶେ ଯାଇ ॥ 16
ବାଳକ ଗର୍ଭର ଭିତରେ । ଋଷି ପଶିଲେ ପ୍ରଳୟରେ ॥ 17
ସେ ପ୍ରଳୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ । ଗର୍ଭେ ଅନେକ ଦିନ ରହି ॥ 18

ବାଳକରୂପୀ ଯେ ପୁରୁଷ । ତାଙ୍କର ନାମ ଗୁଣ କିସ ॥ 19
ଆମ୍ଭର ମନରେ ସଂଶୟ । ସେ କଥା ଆମ୍ଭ ଆଗେ କହ ॥ 20
ଏ ମାୟା କୁତୂହଳ କଥା । କହିଣ ଛେଦ ମନବ୍ୟଥା ॥ 21
ତୁମ୍ଭେ ପରମଯୋଗୀ ଯେଣୁ । କୁଶଳ ପୁରାଣରେ ତେଣୁ ॥ 22
ଏମନ୍ତ ଶୌନକଙ୍କ ବାଣୀ । ସୂତ କହନ୍ତି ତାହା ଶୁଣି ॥ 23

ସୂତ ଉବାଚ

ହେ ମହାରଷିମାନେ ଶୁଣ । ପୁଛିଲ ଯେ ଅବା ପ୍ରଶନ ॥ 24
ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସୁଧା ଯେଉଁ ବାଣୀ । କରନ୍ତି ଶ୍ରମ ଦୂର ପୁଣି ॥ 25
ନାରାୟଣର କଥାମାନ । ଯହିଁରେ ହୋଇଛି ବଖାଣ ॥ 26
କଳିଯୁଗର ମୋହ ନାଶେ । ତାହା କହିବା ଶୁଣ ତୋଷେ ॥ 27
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁତ୍ର ଭୃଗୁମୁନି । ଧାତା ବିଧାତା ସୁତ ବେନି ॥ 28
ବିଧାତା ସୁତ ଯେ ମୃକଣ୍ଡ । ଏହାଙ୍କ ସୁତ ମାରକଣ୍ଡ ॥ 29
ଜନ୍ମଲଭିଲେ ଏ ସଂସାରେ । ଆୟୁଷ ନବ ବରଷରେ ॥ 30
ବ୍ରାହ୍ମଣ କର୍ମରେ ସଂସ୍କାର । ପିତା ତା କଲେ ତପୀବର ॥ 31
ବେଦମାନଙ୍କୁ ସେ ପଢିଲେ । ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେ ପିତୃ ସେବିଲେ ॥ 32
ପିତୃସେବା ସକାଶୁ ପୁଣ । ଆୟୁ ସପତକଳ୍ପ ଜାଣ ॥ 33
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ ସେ କଲେ । ଶାନ୍ତ ସମଚିତ୍ତ ଭଜିଲେ ॥ 34
ଜଟାଧାରୀ ବଳ୍କଳ ପିନ୍ଧି । ହସ୍ତେ କମଣ୍ଡଳୁ ତ୍ରିଦଣ୍ଡି ॥ 35
ଯଜ୍ଞୋପବୀତ କନ୍ଧେ ଶୋହେ । କୁଶ ମେଖଳା କଟୀ ମୋହେ ॥ 36
କନ୍ଧେ କୃଷ୍ଣାଜିନ ଉତ୍ତରୀ । ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ କଣ୍ଠ ହସ୍ତେ ଭରି ॥ 37
ହସ୍ତରେ କୁଶ ଯେ ପବିତ୍ର । ଏମନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ ॥ 38
ଅଗ୍ନି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗୋରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଗୁରୁ ବିଷ୍ଣୁପାଦେ ସେବିଣ ॥ 39
ସାୟଂ ପ୍ରାତଃ ଦୁଇ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ । ଗୁରୁଙ୍କ ପାଦ ସେବାକଲେ ॥ 40
ଭିକ୍ଷାଅନ୍ନ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଶେ । ଆଣି ସେ ଦିଅନ୍ତି ସନ୍ତୋଷେ ॥ 41
ସେ ଅନ୍ନ ଗୁରୁଆଜ୍ଞା ପାଇ । ଭୋଜନ କରେ ତୋଷ ହୋଇ ॥ 42
ଏ ରୂପେ ବେଦ ଯେ ଅଭ୍ୟାସି । ଅନ୍ୟଥା ହୁଏ ଉପବାସୀ ॥ 43
ବେଦାଧ୍ୟୟନ ଏହିମତେ । ବତ୍ସର ଦଶକୋଟି ଗତେ ॥ 44

ସେ ବାସୁଦେବ ଆରାଧନା । ଧ୍ୟାନେ ଧଇଲେ ଏ ଧାରଣା ॥ 45
ଏମନ୍ତେ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଜିଣିଲେ । ଯେଣୁ ନାରାୟଣ ଜାଣିଲେ ॥ 46
ବ୍ରହ୍ମା ମହେଶ ଭୃଗୁ ଦକ୍ଷ । ପିତୃ ଭୂତାଦି ଗଣ ରକ୍ଷ ॥ 47
ବ୍ରହ୍ମପୁତ୍ର ଦେବ ମନୁଷ୍ୟ । ଯେ ତପୀ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଅଂଶ ॥ 48
ଦେଖିଣ ବିସ୍ମୟ ହୋଇଲେ । ମନରେ ଭୟ ଜାତ କଲେ ॥ 49
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରତ ଧରିଣ । ତପସ୍ୟା ବେଦ ଅଧ୍ୟୟନ ॥ 50
ମନ ପବନ ଯୋଗବଳେ । ରହିଲେ ଆସନ ନିଶ୍ଚଳେ ॥ 51
ସଂଯମେ ରହି ବିଷ୍ଣୁପାଦେ । ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସେ ଧ୍ୟାନେ ହୃଦେ ॥ 52
ଅନ୍ତରାତ୍ମାରେ ଧ୍ୟାନ କଲେ । ସକଳ କ୍ଲେଶ ପାସୋରିଲେ ॥ 53
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରରେ ପୁଣ । ବାସୁଦେବଙ୍କୁ କଲେ ଧ୍ୟାନ ॥ 54
ଏମନ୍ତେ ଷଟ ମନ୍ୱନ୍ତରେ । ବୈବସ୍ୱତମନୁ ସପ୍ତରେ ॥ 55
ତାଙ୍କ ସମୟେ ପୁରନ୍ଦର । ନାମ ଯେ ଅଟଇ ଇନ୍ଦ୍ରର ॥ 56
ମାରକଣ୍ଡେୟ ତପ ଦେଖି । ଶଙ୍କା ମନରେ ହୋଇ ଦୁଃଖୀ ॥ 57
ଏ ବିଚାରରେ ପୁରନ୍ଦର । ରାଇ ଗନ୍ଧର୍ବ ପଞ୍ଚଶର ॥ 58
ଅପ୍‌ସରାଗଣଙ୍କୁ ଡ଼କାଇ । କହେ କନ୍ଦର୍ପ ମୁଖ ଚାହିଁ ॥ 59
ବସନ୍ତ ମଳୟପବନ । ଷଡ଼ରତୁଙ୍କ ସମେତେଣ ॥ 60
ଲୋଭ ମୋହ ମଦ ମତ୍ସର । ସଙ୍ଗେ ଘେନି ଚଳ ସତ୍ୱର ॥ 61
ତାଙ୍କର ତପ ଭଗ୍ନକର । ଆଜ୍ଞା ପ୍ରମାଣେ ଚଳେ ମାର ॥ 62
ମାର୍କଣ୍ଡ ଆଶ୍ରମେ ପ୍ରବେଶ । ହିମବନ୍ତ ଉତ୍ତରପାଶ ॥ 63
ନଦୀର ପୁଷ୍ପଭଦ୍ରା ନାମ । ଚିତ୍ରଶିଳା ନାମେ ଯେ ସ୍ଥାନ ॥ 64
ଆଶ୍ରମ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ତହିଁ । ସେ ସ୍ଥାନେ କିଛି ଭୟ ନାହିଁ ॥ 65
ସେ ରଷି ଆଶ୍ରମ ମହିମା । ଅଶେଷ ସୁଖାଳୟ ସୀମା ॥ 66
ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ବୃକ୍ଷଲତାଦିରେ । ବେଷ୍ଟିତ ସୁଗନ୍ଧ ପୁଷ୍ପରେ ॥ 67
ପୁଷ୍ପଶ୍ରେଣୀର ଶୋଭା ଘେନି । ନିର୍ମଳଜଳ ପୁଷ୍କରିଣୀ ॥ 68
ମତ୍ତଭ୍ରମରେ ପୁଷ୍ପବାସେ । ମକରନ୍ଦପାନ ହରଷେ ॥ 69
ମତ୍ତ-କୋକିଳ କରେ ଧ୍ୱନି । ମତ୍ତ-ମୟୂର ନୃତ୍ୟେ ଭ୍ରମି ॥ 70
ଉନ୍ମତ୍ତେ ନାନା ପଶୁଗଣେ । ସର୍ବେ ଆନନ୍ଦ ସେହୁ ବନେ ॥ 71

ଏମନ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରଦୂତମାନେ । ମିଳିଲେ ଋଷି-ତପସ୍ଥାନେ ॥ 72
ପବନ ମଦଗନ୍ଧ ଘେନି । ଶୀତଳ ହିମଜଳ ଆଣି ॥ 73
ପୁଷ୍ପବାସରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ । ବହଇ ମଳୟ ପୂରାଇ ॥ 74
କାମ ଉଦିତ ନାନାମତେ । ଆଚ୍ଛନ୍ନକଲେ ଇନ୍ଦ୍ରଦୂତେ ॥ 75
ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉଦେ ହୋଇ । ନବପଲ୍ଲବେ ଶୋଭା ପାଇ ॥ 76
ବସନ୍ତ ଆଦି ଷଡ଼ଋତୁ । ଏ ସର୍ବେ ତପଭଗ୍ନ ହେତୁ ॥ 77
ଗନ୍ଧର୍ବ ଅପସରା ଆଦି । କନ୍ଦର୍ପ ପୁଷ୍ପବାଣ ସନ୍ଧି ॥ 78
ଲୋଭ ମୋହ ଅଙ୍ଗେ ଭେଦିଲା । ରତିସଙ୍କେତ ଦେଖାଇଲା ॥ 79
ମାରକଣ୍ଡେୟ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାରି । ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରରେ ସେବାକରି ॥ 80
ଯୋଗଧ୍ୟାନରେ ବସିଛନ୍ତି । ଏମନ୍ତେ କନ୍ଦର୍ପେ ଭେଦନ୍ତି ॥ 81
ସେ ମାରକଣ୍ଡ ଯୋଗଧ୍ୟାନେ । ଚିନ୍ତେ ବାସୁଦେବ ଚରଣେ ॥ 82
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯେ ଜାଜ୍ୱଲ୍ୟମାନ । ଅଗ୍ନିମୂର୍ତ୍ତିରେ ଶୋଭାବନ ॥ 83
ସେ ଋଷିଆଗେ ଇନ୍ଦ୍ରଦୂତେ । ଆଚ୍ଛନ୍ନ କଲେ ଯେଝାମତେ ॥ 84
ଗନ୍ଧର୍ବ ଅପସରା ନୃତ୍ୟ । ମୃଦଙ୍ଗ ବୀଣା ନାନାଯନ୍ତ୍ର ॥ 85
ପୁଷ୍ପଧନୁରେ ପଞ୍ଚଶର । କାମ ଭେଦେ ଋଷିହୃଦର ॥ 86
ମଧୁ ମାଧବାଦି ଯେତେକ । ତପଭଗ୍ନେ ଇନ୍ଦ୍ର ସେବକ ॥ 87
ପୁଞ୍ଜିକସ୍ଥଳୀ ଅପସରା । ସାରଣୀ ଘେନି ଖେଳୁଥିଲା ॥ 88
କବରୀ ଫିଟିଲା ତାହାର । ସାରଣୀ ଖସିଗଲା ଦୂର ॥ 89
ବାମ ଡ଼ାହାଣେ ଚକ୍ଷୁ ଢାଳି । କବରୀ ବାନ୍ଧେ ଭୁଜ ଟୋଳି ॥ 90
ପିନ୍ଧିଲା ବସ୍ତ୍ର ଖସି ତଳେ । ପବନ ଉଡ଼ାଇ ତା' ନେଲେ ॥ 91
ଏମନ୍ତ ସମସ୍ତେ ମଦନ । ପୁଷ୍ପଶର ମାରେ ବେଗେଣ ॥ 92
ଏ ସର୍ବ ବିଅର୍ଥ ହୋଇଲେ । ଋଷି ଅଙ୍ଗରେ ନ ଭେଦିଲେ ॥ 93
ଯେଣୁ ସେ ବିଷ୍ଣୁପାଦ ଧ୍ୟାୟି । ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତେ ଲୟେ ରହି ॥ 94
ଋଷିଙ୍କ ଅପକାର ଭାବେ । ଦଗ୍ଧ ସେ ହୁଅନ୍ତି ସ୍ୱଭାବେ ॥ 95
ଏଣୁ ସତ୍ୱରେ ଲେଉଟିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରର ଭୁବନେ ମିଳିଲେ ॥ 96
ସର୍ପକୁ ଚାଳିଣ ଯେସନେ । ବାଳକେ ପଳାଅନ୍ତି ଛନ୍ନେ ॥ 97
ଏ ଭାବେ ଇନ୍ଦ୍ରଦୂତେ ମୋହି । ସେ ଗୁଣେ ମୁନିଖେଦ ନାହିଁ ॥ 98

ଗୋବିନ୍ଦଚରଣ ଧ୍ୟାନରେ । ଲେଶମାତ୍ରକ ନ ଛାଡ଼ିଲେ ॥ 99
ଯା' ନାମ ହୃଦୟରେ ଭାବି । ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁ ଭୟ ନ ଲଭି ॥ 100
ଯେ ତାଙ୍କୁ ନିମଗ୍ନେ ଭଜଇ । ସଂସାର-ଦୁସ୍ତରୁ ତରଇ ॥ 101
ତା' ପାଦ ହୃଦେ ଧ୍ୟାଉଥିଲେ । ଏଣୁ ସେ ବିଘ୍ନେ ନ ବାଧିଲେ ॥ 102
ଏ ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ନୁହଇ । ଯା' ଚିତ୍ତ ବିଷ୍ଣୁପାଦେ ଥାଇ ॥ 103
କାମାଦି ଯେତେ ଦେବଗଣ । କହିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରର ଆଗେଣ ॥ 104
ଇନ୍ଦ୍ର ତା ଶୁଣିଣ ଜାଣିଲେ । ବଡ଼ ବିସ୍ମୟ ମନେ କଲେ ॥ 105
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ସେ ଋଷି । ବାସୁଦେବେ ଚିତ୍ତ ନିବେଶି ॥ 106
ତପସାଧନ ସଂଯତରେ । ସମଭାବ ବହି ମନରେ ॥ 107
ଏମନ୍ତ ଭକ୍ତି ତା'ର ଜାଣି । ସେ ବାସୁଦେବ ଚକ୍ରପାଣି ॥ 108
ତାହାଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ । ନରନାରାୟଣ ହୋଇଲେ ॥ 109
ଦର୍ଶନ ମାରକଣ୍ଡେ ଦେଲେ । ଶୁକ୍ଳ କୃଷ୍ଣ ଦୁଇ ବର୍ଣ୍ଣରେ ॥ 110
ନବୀନ ପଦ୍ମ ପ୍ରାୟ ଅକ୍ଷ । ଚତୁର୍ଭୁଜ ହୃଦେ ଶ୍ରୀବତ୍ସ ॥ 111
ବକଳ କୃଷ୍ଣାଜିନ ପିନ୍ଧି । ତପଚାରୀ ବେଶେ ଆନନ୍ଦୀ ॥ 112
ଉତ୍ତରୀ କନ୍ଧେ ସୁଶୋଭନ । ହସ୍ତରେ ପବିତ୍ର ଗ୍ରହଣ ॥ 113
ତ୍ରିଗୁଣ ପଇତା କନ୍ଧେଣ । କମଣ୍ଡଳୁ ହସ୍ତେ ଶୋଭନ ॥ 114
ବେଣୁର ତ୍ରିଦଣ୍ଡ କନ୍ଧରେ । ପଦ୍ମ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷ ହୃଦୟରେ ॥ 115
ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରାୟ ଜଟା ଶିରେ । ସ୍ୱଭାବେ ତପସ୍ୱୀ ବେଶରେ ॥ 116
ଆଜାନୁ ଲମ୍ବେ ବେନିଭୁଜ । ଏମନ୍ତ ରୂପେ ଦେବରାଜ ॥ 117
ଦେବତାଗଣରେ ପୂଜିତ । ପ୍ରବେଶ ମାର୍କଣ୍ଡ ଅଗ୍ରତ ॥ 118
ସେ ନରନାରାୟଣେ ଦେଖି । ମାର୍କଣ୍ଡ ଆସନ ଉପେକ୍ଷି ॥ 119
ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପ୍ରଣମି ଚରଣେ । ଦଣ୍ଡବତ ସ୍ତୁତିବଚନେ ॥ 120
ତା'ଙ୍କ ଦର୍ଶନେ ଆନନ୍ଦରେ । ରୋମପୁଲକ ପ୍ରେମଭରେ ॥ 121
ଆତ୍ମା ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ ମନ । ଚକ୍ଷୁ ଲୋତକେ ହୋଏ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 122
ତା'ଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିର ତେଜ ଦେଖି । ସମର୍ଥ ନୁହଇ ଯେ ଆଖି ॥ 123
ମନ ଉତ୍ସୁକେ କୃତାଞ୍ଜଳି । ଆଲିଙ୍ଗନ ପ୍ରାୟ ପ୍ରସାରି ॥ 124
ବଚନେ ନମୋନମୋ ସ୍ତୁତି । ଗଦଗଦେ ବାଣୀ ଭାଷନ୍ତି ॥ 125

ଉତ୍ତମ ଆସନେ ବସାଇ । ଚରଣ ଧୋଇଣ ପିଅଇ ॥ 126
ସିଞ୍ଚନ ଶିରଗାତ୍ରେ କରି । ଷଡ଼ଅର୍ଘ୍ୟେ ପୂଜା ଆଚରି ॥ 127
ଚନ୍ଦନ ଧୂପ ଦୀପ ପୁଷ୍ପ । ପୂଜିଲେ ମୃକଣ୍ଡଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ॥ 128
ସନ୍ତୋଷେ ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନ । ହୋଇଲେ ନରନାରାୟଣ ॥ 129
ମୁନି ଯେ ଦଣ୍ଡବତ ପୁଣି । ବିଷ୍ଣୁ ତୋଷିଣ ସ୍ତୁତି ଭଣି ॥ 130

ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଉବାଚ

ହେ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭର ମହିମା । ମୁଁ କିସ ବର୍ଣ୍ଣିବି ଯେ ସୀମା ॥ 131
ଯାହାର ଅଂଶୁ ପ୍ରାଣୀମାନେ । ପ୍ରବେଶ ସୃଷ୍ଟି ସରଜନେ ॥ 132
ଯେ ଦେହେ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଣ । ମନ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣମାନ ॥ 133
ସଂସାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ସର୍ବ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି ॥ 134
ଯହିଁ ଜୀବରୂପେ ଥାଇଣ । ଅନୁଭବ ତୁମ୍ଭ ଭାବେଣ ॥ 135
ଏ ଦୁଇ ଲୋକ ଯେ ତୁମ୍ଭର । ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ ଈଶ୍ୱର ॥ 136
ପ୍ରାଣୀ ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ନାଶନେ । ବସିଛ ବଦରିକାଶ୍ରମେ ॥ 137
ନାନା ରୂପେ ପ୍ରାଣୀ ସର୍ଜନ । କରିଣ ସବୁଠାରୁ ଭିନ୍ନ ॥ 138
ଉର୍ଣ୍ଣନାଭ ସୂତ୍ରେ ଯେସନ । ସଂହରେ ଗୃହ କରି ପୁଣ ॥ 139
ଏ ଭାବେ ଜଗତ ପ୍ରଚରି । ମାୟା ଘେନି ତହିଁ ବିହରି ॥ 140
ସଂସାରେ ଥାଇ ଯେଉଁମାନେ । ନିତ୍ୟେ ଭଜନ୍ତି ତୋ' ଚରଣେ ॥ 141
ଏକାଗ୍ରେ ତୋ' ପାଦେ ସେବନ୍ତି । ଜନ୍ମ ମୃତ୍ୟୁରୁ ତରିଯା'ନ୍ତି ॥ 142
ଯେ ତୁମ୍ଭ ମାୟା ପାର ହୋଇ । ସେ ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଭଜଇ ॥ 143
ତୋର ଚରଣ ଆଶ୍ରେ ବିନୁ । ନ ତରେ ଏଭବ ବନ୍ଧନୁ ॥ 144
ଅଜ୍ଞାନ ସଂସାର ନିରତ । ଜାଣି ଭଜିଲେ ଯୋଗୀପଥ ॥ 145
ତୁମ୍ଭ ଦେଲାରୁ ଚତୁର୍ମୁଖ । ଭୋଗ କରଇ ବ୍ରହ୍ମସୁଖ ॥ 146
ଦୁଇପରାର୍ଦ୍ଧ ଆୟୁ ପାଇ । ତା' ଶିରେ କାଳ ବସିଛଇଁ ॥ 147
ସମସ୍ତେ ତା'କୁ ସଂହାରଇ । ଏମନ୍ତ ବନ୍ଧ ମାୟାମୟୀ ॥ 148
ଏଥେ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ଜଡ଼ିଛନ୍ତି । ତୋତେ ଅଜ୍ଞାନେ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 149
ଯେ ଭଜେ ତୋ' ଚରଣ ଆଶେ । ସେ ମାୟା ବନ୍ଧନେ ନ ମିଶେ ॥ 150
ଏମନ୍ତ ଚରଣରେ ମୁହିଁ । ନିରତେ ଭଜନ କରଇ ॥ 151

ତୋ' ମାୟା ମୋର ମନେ ଥାଇ । ଦେହାଦି ଅଭିମାନ ବହି ॥ 152
ମୋ' ଦେହ ଜନ୍ମ ସେ କରିଛି । ସେ ମାୟା ମୋ'ର ମନୁ ଲେଛି ॥ 153
ଚରଣାରବିନ୍ଦେ ଲଗାଅ । ତୁମ୍ଭ ମାୟାରୁ ଫେଡ଼ିଦିଅ ॥ 154
ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ତ୍ରିଗୁଣେ । ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ ଜନ୍ମେ ॥ 155
ସେ ରୂପ ବହିଣ ସଂସାର । ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟକର ॥ 156
ଏ ମାୟା ଲୀଳାର ବିହାର । କେବଳ ତୋ'ର ଖେଳଘର ॥ 157
ତୁମ୍ଭେ ଯେ କରୁଣାସାଗର । ତେଣୁ ଶରଣ ଅଟ ମୋ'ର ॥ 158
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଶୁଦ୍ଧ ଶୁକ୍ଳ ବର୍ଣ୍ଣ । ନିର୍ଗୁଣରୂପୀ ନରୋତ୍ତମ ॥ 159
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଭଜନ୍ତି । ତ୍ରିଗୁଣ ବନ୍ଧନୁ ତରନ୍ତି ॥ 160
ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଚରଣେ ଲୀନ । ବୈକୁଣ୍ଠେ ସୁଖେ ଲଭେ ସ୍ଥାନ ॥ 161
ବ୍ରହ୍ମା ସମ୍ପଦେ ସୁଖ ନାହିଁ । ତୋର ଚରଣ ରସ ପାଇ ॥ 162
ଭକତ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ । ପରମଗୁରୁ ବିଶ୍ୱଧାମ ॥ 163
ନାରାୟଣ ଯେ ନରୋତ୍ତମ । ନିଗମେଶ୍ୱର ନିରୁପମ ॥ 164
ହେ ପ୍ରଭୁ ଯୋଗାରୂଢବର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ 165
ଉପନିଷଦେ ବ୍ରହ୍ମଭାଗ । ବେଦବଚନେ ହବିର୍ଭାଗ ॥ 166
ଦେବେ ଯା' ନାମ ଭଜୁଛନ୍ତି । ଭାବେଣ ଯଶକର୍ମ ସ୍ତୁତି ॥ 167
ସାକ୍ଷାତ ଗୁରୁ ଜଗତର । ଯେ ନାରାୟଣ ଅବତାର ॥ 168
ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ହୃଦ ଦୃଷ୍ଟିପଥେ । ମୋହିତ ତୁହି ଅବିରତେ ॥ 169
ତୋ'ର ମାୟାରେ ମୂଢମତି । ତୋ'ତେ ସେ ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ॥ 170
ତୋ' ବେଦପଥ ଆଶ୍ରେ କଲେ । ଜାଣି ପାରନ୍ତି ତୋତେ ଭଲେ ॥ 171
ଯାହାର ଦରଶନ ଭାବେ । ବେଦ ତତ୍ତ୍ୱଭାବେଣ ସେବେ ॥ 172
ଦେଖିବା ଅର୍ଥେ ମୋହି ହେଲେ । ଅର୍ଥବାଦେ ସୂକ୍ଷ୍ମେ ବିଭୋଳେ ॥ 173
ତୁମର ସ୍ୱରୂପ ରହସ୍ୟ । ବେଦରେ ହୋଇଛି ପ୍ରକାଶ ॥ 174
କବିମାନେ ପାଦେ ନିମଜ୍ଜି । ଆଗମେ ନ ପାରନ୍ତି ହେଜି ॥ 175
ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ସାଧନରେ । ଦର୍ଶନ ଅର୍ଥେ ଯତ୍ନ କରେ ॥ 176
ମୋହିତ ହୁଅନ୍ତି ତମରେ । ଦର୍ଶନ ନ ପାରି ସୂକ୍ଷ୍ମରେ ॥ 177
ସକଳ ବେଦବାକ୍ୟଶୀଳ । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ନିର୍ଗୁଣ ଶରୀର ॥ 178

ହେ ମହା ପରମପୁରୁଷ । ସର୍ବ ଆତ୍ମାରୂପେ ପ୍ରକାଶ ॥ 179
ଦର୍ଶନ ଦେଇଣ ସାକ୍ଷାତେ । ନମସ୍କାର ତୋ' ପାଦଗତେ ॥ 180
ସେ ମାରକଣ୍ଡ ମହାମୁନି । ଅନେକ ସ୍ତୁତିବାକ୍ୟ ଭଣି ॥ 181
ନମଇଁ ବିପ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ । ଉଦ୍ଧର ଶଙ୍ଖଚକ୍ରହସ୍ତ ॥ 182
ତୁମ୍ଭର ଚରଣକମଳେ । ମୋ ମନ ରହୁ ସୁନିଶ୍ଚଳେ ॥ 183

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟ ॥

ନବମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ଉବାଚ

ସୂତ ପୌରାଣିକ କହନ୍ତି । ଶୁଣ ଶୌନକ ଆଦି ଯତି ॥ 1
ଏହି ପ୍ରକାରେ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ । କଲେ ବହୁ ସ୍ତୁତି ବିନୟ ॥ 2
ନର ନାରାୟଣ ତା' ଶୁଣି । ସନ୍ତୋଷ ଭାବେ କହି ବାଣୀ ॥ 3

ଭଗବାନ ଉବାଚ

ହେ ବ୍ରହ୍ମଋଷି ତପୋନିଷ୍ଠ । ସମାଧି ଯୋଗେ ଜ୍ଞାନୀ ଅଟ ॥ 4
ତେଣୁ ତୁମ୍ଭେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଲ । ନିଶ୍ଚଳ ଭକ୍ତିରେ ଭଜିଲ ॥ 5
ମୋ' ଠାରେ ତପଜ୍ଞାନବଳେ । ବେଦାଧ୍ୟୟନ ସଂଯମରେ ॥ 6
ଆମ୍ଭେ ଯେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଲୁ । ବ୍ରତ-ଆଚାର-ତପ ବଳୁ ॥ 7
ଏବେ ହୋ ବର ମାଗ ତୁମ୍ଭେ । ଯାହା ମାଗିବ ଦେବୁ ଆମ୍ଭେ ॥ 8
ମନୋରଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଣ । କୁଶଳେ ବର ମାଗି ଘେନ ॥ 9
ବିଷ୍ଣୁ ବଦନୁଁ ଏହା ଶୁଣି । କହନ୍ତି ମାରକଣ୍ଡ ମୁନି ॥ 10

ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଉବାଚ

ହେ ଦେବ ଦେବ ନାରାୟଣ । ସକଳ ଜଗତ କାରଣ ॥ 11
ଶରଣାପନ୍ନ ତାପ ହର । ବିପତ୍ତି ପାପ କ୍ଷୟ କର ॥ 12
ପରମପଥ ଦେଖାଇଲ । କୃତାର୍ଥ ପ୍ରଭୁ ମୋତେ କଲ ॥ 13
ବରେ ମୋ' କିବା ପ୍ରୟୋଜନ । ଯେଣୁ ଦେଖିଲି ତୋ' ଚରଣ ॥ 14

ତୁମ୍ଭର ଚରଣକୁ ଧ୍ୟାୟି । ଶ୍ରୀପଦେ ଆତ୍ମାକୁ ମିଶାଇ ॥ 15
ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନ ପାଇଲଇଁ । ଅନ୍ୟ କି ବର ମାଗିବଇଁ ॥ 16
ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ଧାରଣାରେ । ଦେଖନ୍ତି ଦେହର ଭିତରେ ॥ 17
ଯାହାର ଚରଣକୁ ଧ୍ୟାୟି । ପରମପଦ ବ୍ରହ୍ମା ପାଇ ॥ 18
ସେ ତୁମ୍ଭେ ମୋ ଚକ୍ଷୁ ଗୋଚରେ । ଦର୍ଶନ ଦେଲ ସାକ୍ଷାତରେ ॥ 19
ହେ ପଦ୍ମନେତ୍ର ଚକ୍ରପାଣି । ହେ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକ ଶିଖାମଣି ॥ 20
ତୁମ୍ଭର ଅନୁଗ୍ରହ ହେବ । ମାୟା ମହିମା ଦେଖାଇବ ॥ 21
ଯେ ମାୟା ସକଳ ଲୋକରେ । ଲୋକପାଳାଦି ବଶ କରେ ॥ 22
ସୂତ କହନ୍ତି ମୁନି ଆଗେ । ମାର୍କଣ୍ଡ ବିନୟ ଯେ ଭାବେ ॥ 23
ପ୍ରସନ୍ନେ କହି ଭଗବାନ । ଏ ତୋ'ର ବାଞ୍ଛା ହେଉ ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 24
ମାୟା ମହିମା ମୋର ଦେଖ । ଏ ଅନ୍ତେ ଲଭ ସର୍ବ ସୁଖ ॥ 25
ଏମନ୍ତ କହି ବଦ୍ରିସ୍ଥାନେ । ବିଜୟ ନରନାରାୟଣେ ॥ 26
ତହୁଁ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଆଶ୍ରମେ । ରହିଲେ ବାସୁଦେବ ଧ୍ୟାନେ ॥ 27
ଜଳ ପବନ ଯେ ଆକାଶ । ଭୂ ଅଗ୍ନି ପଞ୍ଚଭୂତେ ବାସ ॥ 28
ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ପତଙ୍ଗ । କୀଟାଦି ଚାରିଖାନି ଅଙ୍ଗ ॥ 29
ସବୁ ବାସୁଦେବ ସ୍ୱରୂପେ । ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି ଲୟ କଳ୍ପେ ॥ 30
ଭାବଯୁକ୍ତ ହୋଇ ମନରେ । ଭାବଦ୍ରବ୍ୟେ ପୂଜେ ବିଷ୍ଣୁରେ ॥ 31
କେବେ ବା ପ୍ରେମେ ବିହ୍ୱଳିତ । ହୋଇ ଭୁଲଇ ପୂଜା ଅର୍ଥ ॥ 32
ବାସୁଦେବ ଚରଣେ ଲୟେ । ଧ୍ୟାନରେ ନିମଗ୍ନ ସେ ହୋଏ ॥ 33
ଆପଣା ଆଶ୍ରମରେ ଥାଇ । କିଛିଦିନ ଯେ ଶେଷ ହୋଇ ॥ 34
ପୁଷ୍ପଭଦ୍ରାନଦୀ ତଟରେ । ସ୍ନାନ ସନ୍ଧ୍ୟା ସାରି ତ୍ରିକାଳେ ॥ 35
ଯୋଗଧ୍ୟାନରେ ବସିଛନ୍ତି । ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ହୃଦେ ଚିନ୍ତି ॥ 36
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ପବନ । ବହେ ମହାଘୋର ଶବ୍ଦେଣ ॥ 37
ଆକାଶେ ମହାଭୟଙ୍କର । ମେଘେ ଉଠିଲେ ଶୀଘ୍ରତର ॥ 38
ରଥ ଅଖର ପରକାରେ । ଧାରା ବୃଷ୍ଟି କଲେ ଶୂନ୍ୟରେ ॥ 39
ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଝଟକ ଶବଦ । ବଜ୍ର ନିର୍ଘାତ ଇନ୍ଦ୍ରାୟୁଧ ॥ 40
ସେ ଜଳେ ଭୂମିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ । ସମୁଦ୍ରେ ଲାଗି ଉଚ୍ଛୁଳଇ ॥ 41

ସର୍ବେ ଏକାର୍ଣ୍ଣବ ହୋଇଲେ । ତରଙ୍ଗ ଲହରୀ ଉଠିଲେ ॥ 42
ପବନ ବଳେ ଜଳମାନେ । ଉଲ୍ଲୋଳେ ଲାଗିଲେ ଗଗନେ ॥ 43
କଚ୍ଛପ କୁମ୍ଭୀର ମକର । ମତ୍ସ୍ୟ ଆଦି ଯେ ଜଳଚର ॥ 44
ଏମାନେ ଭାସିଣ ଗର୍ଜିଲେ । ସର୍ବେ ଜଳରେ ଲୀନ ହେଲେ ॥ 45
ସପ୍ତସମୁଦ୍ର ସପ୍ତଦୀପ । ହୋଇଲା ଏକଖଣ୍ଡ ଆପ ॥ 46
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଯାକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ । ନିର୍ଘାତ ଶବଦେ ଚଳଇ ॥ 47
ଏ ଭାବେ ସମସ୍ତେ ବୁଡ଼ିଲେ । ଯେଣୁ ସେ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟା କଲେ ॥ 48
ମୁନି ଆପଣା ସଙ୍ଗତରେ । ଜୀବଙ୍କୁ ଭିତରେ ବାହାରେ ॥ 49
ଦେଖି ଜଳରେ ନିମଗନ । ବିଜୁଳି ତେଜେ ଖେଦମନ ॥ 50
ପୃଥିବୀ ଜଳମଗ୍ନ ଦେଖି । ଭୟେ ହୋଇଲେ ମହାଦୁଃଖୀ ॥ 51
ଜଳ ଏକାର୍ଣ୍ଣବ ହୋଇଣ । ଆକାଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଣ ॥ 52
ଜଗତ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେଲା । ପୃଥ୍ୱୀ ଆକାଶ ନ ଦିଶିଲା ॥ 53
ସ୍ୱର୍ଗେ ନକ୍ଷତ୍ର ଗ୍ରହଗଣ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଚକ୍ର ସମେତେଣ ॥ 54
ସବୁ ଜଳେ ଏକ ହୋଇଲା । ସମସ୍ତ ଜଳରେ ବୁଡ଼ିଲା ॥ 55
ସେ ମୁନି ଯୋଗମାୟାବଳେ । ଭାସିଲେ ପ୍ରଳୟ ଜଳରେ ॥ 56
ଜଟାମଣ୍ଡଳ ଫିଟି ଭାସେ । ଅନ୍ଧାର ପଥ ପ୍ରାୟ ଦିଶେ ॥ 57
କ୍ଷୁଧା ତୃଷାରେ ପୀଡ଼ା ପାଇ । ପବନେ ତରଙ୍ଗେ ଭାସଇ ॥ 58
ମକର ତିମି ଜନ୍ତୁଗଣେ । ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଋଷି ଭ୍ରମେ ॥ 59
ଅନ୍ଧାରେ ଦିଗ ହିଁ ନ ଦିଶେ । ବୁଡ଼ି ଜୀବନ ମାତ୍ର ଶେଷେ ॥ 60
ମହା ଆବର୍ତ୍ତେ ପଡ଼ି କାହିଁ । ସେ ମୁନି ମୋହିତ ହୁଅଇ ॥ 61
କାହିଁ ତରଙ୍ଗେ ବୁଡ଼ିଯା'ନ୍ତି । ଲହରୀମାନଙ୍କେ ଉଠନ୍ତି ॥ 62
କୁମ୍ଭୀର ମକରେ ବା କାହିଁ । ସାନକୁ ବଡ଼ ଯେ ଗିଳଇ ॥ 63
ତା'ଙ୍କ ତହୁଁ ବଳି ପଡ଼ନ୍ତି । ଶୋକେ ଦୁଃଖେ ମୋହେ ମଜ୍ଜନ୍ତି ॥ 64
କେବେ ତାହାଙ୍କ ଭକ୍ଷ୍ୟ ହୋନ୍ତି । କାହିଁବା ଶୋକ ଭୟ ପା'ନ୍ତି ॥ 65
ବ୍ୟାଧି ଦୁଃଖ ପାଇ ମରନ୍ତି । ଆତ୍ମା ପୀଡ଼ିତେ ମୋହ ଯା'ନ୍ତି ॥ 66
ଏମନ୍ତେ ଅଦ୍ଭୁତ ଲକ୍ଷେଣ । ଗଲା ବତ୍ସର ଦିନମାନ ॥ 67
ଅତି ଆରତେ ମାରକଣ୍ଡ । ଜାଣିଲେ ନିଷ୍ଟେ ଯିବ ପିଣ୍ଡ ॥ 68

ବିଷ୍ଣୁର ମାୟାମୋହେ ପୁଣି । ଭାସନ୍ତି ମାରକଣ୍ଡ ମୁନି ॥ 69
ବିଷ୍ଣୁମାୟାରେ ଏକଦିନେ । ଭାସି ଲାଗିଲେ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନେ ॥ 70
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ଜମ୍ବୁଦ୍ୱୀପ । ନବଖଣ୍ଡରେ ସେ ସଂକ୍ଷେପ ॥ 71
ଭାରତବରଷ ମଧ୍ୟରେ । ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ନାମ ବିସ୍ତାରେ ॥ 72
ଉତ୍କଳ ନାମକ ଦେଶରେ । ଆର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତ ଅଗ୍ନିକୋଣରେ ॥ 73
ଦକ୍ଷିଣ ମହୋଦଧି ତଟ । ସମୁଦ୍ର ଉତ୍ତରେ ପ୍ରକଟ ॥ 74
ନାମ ଯା' ଶ୍ରୀପୁରୁଷୋତ୍ତମ । ସକଳ କ୍ଷେତ୍ର ଯହୁଁ ଜନ୍ମ ॥ 75
ନୀଳାଚଳ ଗିରି ଶିଖରେ । ଅକ୍ଷୟ କଳ୍ପବଟ ପରେ ॥ 76
କ୍ଷେତ୍ରବଟ ସମେତ ହୋଇ । ପ୍ରଳୟ ଜଳରେ ଭାସଇ ॥ 77
ପବନ ବଳରେ ନ ଟଳେ । ସଳଖେ ଜନଲୋକେ ମିଳେ ॥ 78
ପଞ୍ଚକୋଶ ବିସ୍ତାର ହୋଇ । ବେଢ଼ିଣ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ଦେହୀ ॥ 79
ଜଳ ଉପରେ ତା ପଲ୍ଲବ । ଫଳ ପଲ୍ଲବେ ଶୋଭା ଦିବ୍ୟ ॥ 80
ସେ ଯେଉଁ ବୃକ୍ଷ ତିନିଡ଼ାଳ । ପୂର୍ବ ଐଶାନ୍ୟ ଯେ ଉତ୍ତର ॥ 81
ପୂର୍ବ ଉତ୍ତର ମଧ୍ୟେ ଶାଖା । ଐଶାନ୍ୟ ଡ଼ାଳ ମଧ୍ୟେ ଦେଖା ॥ 82
ନବ ପଲ୍ଲବ ବଟପୁଟେ । ଏକ ପୁରୁଷ ଜବାଙ୍ଗୁଷ୍ଟେ ॥ 83
ସେ ବଟପୁଟରେ ଶୟନ । ମାର୍କଣ୍ଡ କଲେ ତା' ଦର୍ଶନ ॥ 84
ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣେ ପୁରୁଷ । ଆପଣା ପ୍ରଭାରେ ସେ ଦୃଶ୍ୟ ॥ 85
ପ୍ରଳୟ-ଅନ୍ଧାର ଛେଦନ । ମହାମର୍କତ ମଣି ଶ୍ୟାମ ॥ 86
ମୁଖ ଲୋଚନ ପାଣି କର୍ଣ୍ଣ । ପ୍ରକାଶ କମଳ ଯେସନ ॥ 87
କଣ୍ଠରେ ଶଙ୍ଖରେଖା ଅଛି । ଶ୍ରୀବତ୍ସଚିହ୍ନ ହୃଦେ ଗଛି ॥ 88
ହୃଦୟ ବିସ୍ତାର ସୁନ୍ଦର । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସର୍ଜନ ସଂହାର ॥ 89
ନାସିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦର । ଭ୍ରୂଲତା ଧନୁ କନ୍ଦର୍ପର ॥ 90
ନିଃଶ୍ୱାସ ପବନ ଚଞ୍ଚଳ । ଚଳନ୍ତି କର୍ଣ୍ଣର କୁଣ୍ଡଳ ॥ 91
ପକ୍ୱ ଡ଼ାଳିମ୍ବ ବୀଜ ପ୍ରାୟେ । ଦନ୍ତପନ୍ତି ଯେ ଶୋଭାପାଏ ॥ 92
ପ୍ରବାଳ ଅରୁଣ ଅଧର । ଦରହାସରେ ସେ ସୁନ୍ଦର ॥ 93
ଅରୁଣପଦ୍ମ ଯେ ଲୋଚନ । କଟାକ୍ଷ କୋଣେ ବିଲୋକନ ॥ 94
ନାଭି ଉପରେ ବଳିମାନ । ନିଃଶ୍ୱାସ ପବନେ କମ୍ପନ ॥ 95

ଦୁଇ ହସ୍ତେ ପାଦ ଅଙ୍ଗୁଳି । ଧରି ଚୁମ୍ବନ୍ତି ମୁଖେ ତୋଳି ॥ 96
ଚରଣାମ୍ବୁଜ ମକରନ୍ଦ । ମୁଖେ ଭରିଣ ସେ ଆନନ୍ଦ ॥ 97
ବାଳକ ରୂପରେ ଶୟନ । ମାର୍କଣ୍ଡ ବିସ୍ମୟ ଦେଖିଣ ॥ 98
ଦର୍ଶନେ ଶ୍ରମ ଦୂର ଗଲା । ଆନନ୍ଦେ ରୋମ ପୁଲକିଲା ॥ 99
ପଦ୍ମପ୍ରାୟେ ଚକ୍ଷୁ ବିକାଶି । ପୁଲକ ରୋମାବଳୀ ରାଶି ॥ 100
ତାʼଙ୍କ ନାମ ପୁଛିବା ଅର୍ଥେ । ମାର୍କଣ୍ଡ ବିଚାରିଲେ ଚିତ୍ତେ ॥ 101
ବାଳକ ନିକଟେ ପ୍ରବେଶି । ଉଭା ହୋଇଲେ ସେହି ଋଷି ॥ 102
ବାଳକ ନିଃଶ୍ୱାସ ପବନ । ବାଜେ ମାରକଣ୍ଡ ଦେହେଣ ॥ 103
ମୁଖ ବିସ୍ତାର କରି ହରି । ଗିଳିଲେ ମଶା ପ୍ରାୟ କରି ॥ 104
ହୃଦୟ ଭିତରେ ପଶିଲେ । ତହିଁରେ ବୁଲିଣ ଦେଖିଲେ ॥ 105
ପୂର୍ବ ପରାୟେ ସୃଷ୍ଟି ଅଛି । ଦେଖିଲେ ମୃକଣ୍ଡର ବସି ॥ 106
ପୃଥ୍ୱୀମଣ୍ଡଳ ସ୍ୱର୍ଗ ଆଦି । ଆକାଶ ସାଗର ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ 107
ଗ୍ରହ ନକ୍ଷତ୍ର ତାରାଗଣ । ବରଷ ସପ୍ତଦ୍ୱୀପମାନ ॥ 108
ପର୍ବତ ଦେଶ ଭୂମି ବନ । ନଗର କ୍ଷେତ୍ର ଯେ ଆଶ୍ରମ ॥ 109
ଦେବ ଅସୁର ଜନ୍ତୁ ଯେତେ । ନଦୀ ସରୋବର ସହିତେ ॥ 110
ବ୍ରଜ ଆଶ୍ରମ ବୃତ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣ । ଯେତେକ ଜୀବଜନ୍ତୁମାନ ॥ 111
ପଞ୍ଚମହାଭୂତ ଶବଦ । ସ୍ପରଶ ରସ ରୂପ ଗନ୍ଧ ॥ 112
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଭୁବନ ଗତି । ଯେ କାଳ ଯୁଗ କଳ୍ପ ହୋʼନ୍ତି ॥ 113
ବ୍ରହ୍ମାଦି କୀଟ ପରିଯନ୍ତେ । ସର୍ବ ଦେଖିଲେ ଆଚମ୍ବିତେ ॥ 114
ହିମାଳୟ ଯେ ପରବତ । ପୁଷ୍ପଭଦ୍ରା ନଦୀ ସହିତ ॥ 115
ଆପଣା ଆଶ୍ରମ ଦେଖିଲେ । ସମସ୍ତ ଋଷିଙ୍କର ମେଳେ ॥ 116
ଏଭାବେ ବୁଲୁଁ ମୁନିବର । ଗଲା ଅନେକ ସମ୍ୱତ୍ସର ॥ 117
ଦେଖି ମାର୍କଣ୍ଡ ଶ୍ରମଭାଗୀ । ଭେଦି ନ ପାରି ମହାଯୋଗୀ ॥ 118
ସଂସାର ଦେଖିଣ ବିସ୍ମୟ । ମିଥ୍ୟା ମଣିଲେ ସେ ପ୍ରଳୟ ॥ 119
ଏମନ୍ତେ ପୁଣି ବିଷ୍ଣୁମାୟା । ପ୍ରକାଶ କଲେ ବିଶ୍ୱକାୟା ॥ 120
ଆପଣା ନିଃଶ୍ୱାସରେ ପୁଣ । ବାହାର କଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣ ॥ 121
ପ୍ରଳୟ ଜଳେ ପକାଇଲେ । ପୁଣି ସେ ଜଳରେ ଭାସିଲେ ॥ 122

ପୂର୍ବର ଯାହା ଅନୁଭବ । ପାଇଲେ ସେହି ପରାଭବ ॥ 123
ପୁଣ ସେ ବଟ ତଳେ ଲାଗି । ତାʼ ଆହାଲ୍ଲାଦେ ସୁଖଭାଗୀ ॥ 124
ସେ ବଟପତ୍ରପୁଟେ ଶୋଇ । ବାଳକ ଚରଣ ଚୁମ୍ବଇ ॥ 125
ଦରହସିତ ମୁଖ ତାʼର । ଅପାଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟି ମନୋହର ॥ 126
ଲାଗିଣ ଆଶ୍ୱାସନା ପାଇ । ଋଷି ସେ ବାଳକକୁ ଚାହିଁ ॥ 127
ହୃଦରେ ତାʼଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ । ମନେ ଆଲିଙ୍ଗନ ବାଞ୍ଛିଲେ ॥ 128
ଏମନ୍ତ ଜାଣିଣ ମୁକୁନ୍ଦ । ଯେ ସ୍ଥିତି ହୃଦୟର ମଧ୍ୟ ॥ 129
ଏମନ୍ତେ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଲାଗିଲେ । ଦେଖି ଅନେକ ସ୍ତୁତି କଲେ ॥ 130
ସେ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ଗଲେ । ଆପଣା ମାୟା ଦେଖାଇଲେ ॥ 131
ବିଷ୍ଣୁ ହୁଅନ୍ତେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ପ୍ରଳୟ ଅନ୍ତଃ ତତକ୍ଷଣ ॥ 132
କ୍ଷଣ ମାତ୍ରକେ ସର୍ବ ଗଲେ । ମାର୍କଣ୍ଡ ଲୋଚନେ ଦେଖିଲେ ॥ 133
ପୂର୍ବେ ଆପଣା ଆଶ୍ରମରେ । ଯେଉଁ ଭାବରେ ବସିଥିଲେ ॥ 134
ଆତ୍ମାରେ ଯୋଗଧ୍ୟାନ କରି । ଚିତ୍ତରେ ଚିନ୍ତି ନରହରି ॥ 135
ଆସନେ ବସିଛନ୍ତି ପୁଣ । ଏମନ୍ତ ମାୟାର ଭିଆଣ ॥ 136
ଦେଖିଣ ମାରକଣ୍ଡ ଋଷି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମଣି ମନେ ତୋଷି ॥ 137
ସେ ବିଷ୍ଣୁମାୟାର ତଦନ୍ତ । କେ ଅବା ଜାଣିବ ଏମନ୍ତ ॥ 138
କହଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ । କୃଷ୍ଣଚରଣେ କରି ଆଶ ॥ 139

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ନାମ ନବମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦଶମ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ ପୌରାଣିକ ଯେ କହି । ଶୌନକ ଆଦି ମୁନି ଚାହିଁ ॥ 1

ସୂତ ଉବାଚ

ସେ ମାରକଣ୍ଡ ଋଷି ପୁଣ । ବିଷ୍ଣୁ ନିର୍ମିତ ମାୟାରେଣ ॥ 2
ମାୟା ବିଭୂତି ଅନୁଭବି । ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଚରଣରେ ସେବି ॥ 3
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ଚରଣରେ ସ୍ତୁତି । ନିରତେ ଧ୍ୟାନେ କରୁଛନ୍ତି ॥ 4

ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ନମୋସ୍ତୁତେ । ଶରଣାଗତ ହେଲି ତୋତେ ॥ 5

ତୁମ୍ଭ ପଦାରବିନ୍ଦ ଗୁଣ । ଅଭୟଦାତା ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 6

ବ୍ରହ୍ମା ଆଦି ଦେବତାମାନେ । ସେବନ୍ତି ଜ୍ଞାନ ପରାୟଣେ ॥ 7

ତୁମ୍ଭ ଚରଣେ ଭଜୁଛନ୍ତି । ମାୟାରେ କେ ମୋହି ନୁହଁନ୍ତି ॥ 8

ଏ ଭବ ସଂସାର-ସାଗରେ । ତୋ' ବିନୁ କେ ଉଦ୍ଧରି ପାରେ ॥ 9

ଏମନ୍ତ ସ୍ତୁତି ବାସୁଦେବେ । ମନ ଲଗାଇ ପାଦେ ସେବେ ॥ 10

ଆତ୍ମା ବାସୁଦେବେ ନିବେଶି । ସର୍ବ ଜୀବେ ଏକ ପ୍ରକାଶି ॥ 11

ଜଗତ ବାସୁଦେବ ଜାଣି । ସର୍ବେ ଏକତ୍ୱ ପରିମାଣି ॥ 12

ଏମନ୍ତ ସମୟେ ମହେଶ । ପାର୍ବତୀ ଶିବଗଣ ଶିଷ୍ୟ ॥ 13

ଏମାନେ ବେଷ୍ଟିତ ହୋଇଣ । କରି ବୃଷଭ ଆରୋହଣ ॥ 14

କୈଳାସ ପର୍ବତରୁ ଖସି । ହିମବନ୍ତ ଉତ୍ତରେ ଆସି ॥ 15

ପୁଷ୍ପଭଦ୍ରା ନଦୀ ତଟରେ । ମାର୍କଣ୍ଡ ଆଶ୍ରମେ ମିଳିଲେ ॥ 16

ମାର୍କଣ୍ଡେୟଙ୍କୁ ସେ ଦେଖିଲେ । ପାର୍ବତୀ ମହେଶେ ଭାଷିଲେ ॥ 17

ପାର୍ବତୀ ଉବାଚ

ହେ ଦେବ ଦେଖ ଋଷିଧାନ । ସାଧନ କରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ ॥ 18

ନିଶ୍ଚଳମନଆତ୍ମା କରି । ସକଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ନିବାରି ॥ 19

ସଂଯମ କରି ମନ ପ୍ରାଣ । ପରମେ ଆତ୍ମା ନିବେଦନ ॥ 20

ତନ୍ମଧ୍ୟେ ପବନ ନିରୋଧି । ଯେସନେ ନିଶ୍ଚଳ ବାରିଧି ॥ 21

ନିର୍ବାତ ଦେଶେ ଦୀପ ଯେହ୍ନେ । ଋଷିତପସ୍ୟା ସିଦ୍ଧ ତେହ୍ନେ ॥ 22

ପାଇ ବିଷ୍ଣୁ ମାୟାନୁଭବ । ସଂସାର ଦେହ ମିଥ୍ୟାଭାବ ॥ 23

ହରି ଦର୍ଶନେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ । ବସିଛି ଯୋଗରୂଢ ହୋଇ ॥ 24

ଏହାଙ୍କ ତପ ସିଦ୍ଧଫଳେ । ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରବେଶ ଋଷିଆଳେ ॥ 25

ଯୋଗ ସିଦ୍ଧିର ଫଳ ଦିଅ । ବିଷ୍ଣୁ ବୈଷ୍ଣବେ ଯଶ ପାଅ ॥ 26

ପାର୍ବତୀଠାରୁ ଏହା ଶୁଣି । ଶିବ କହନ୍ତି ମଞ୍ଜୁବାଣୀ ॥ 27

ଶିବ ଉବାଚ

ଏ ଋଷି ବରେ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ଚତୁର୍ବିଧ ମୁକ୍ତି ନ ଚାହିଁ ॥ 28

ଧର୍ମାର୍ଥ କାମ ମୋକ୍ଷମାନ । ଏଣେ ଋଷିର ନାହିଁ ଧ୍ୟାନ ॥ 29

କେବଳ ବାସୁଦେବେ ପ୍ରୀତି । ପଦାରବିନ୍ଦରେ ଭକତି ॥ 30

ମାୟାବିଭୂତିଭାବ ଜାଣି । ସକଳ ମିଥ୍ୟା ପରିମାଣି ॥ 31

ରହିଛି ବାସୁଦେବ ଲକ୍ଷ୍ୟେ । ବଚନେ ସମସ୍ୟା ନ ଦିଏ ॥ 32

ତେବେ ସେ ଭକତ ଆମ୍ଭରି । ଏହାଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଷଣ କରି ॥ 33

ନର ଦେହରେ ସାଧୁସଙ୍ଗ । ପରମ ଲାଭ ମୋକ୍ଷଯୋଗ ॥ 34

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ କହିଣ ଶଙ୍କର । ସକଳ ଭୂତେ ଯେ ଈଶ୍ୱର ॥ 35

ହରପାର୍ବତୀ ଦୁଇ ଯାଇ । ଋଷିଙ୍କ ଆଗେ ଉଭା ହୋଇ ॥ 36

ଈଶ୍ୱରେ ଋଷି ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ । ଶିବଗଣଙ୍କୁ ନ ଦେଖଇ ॥ 37

ଆପଣା ଦେହକୁ ନ ଜାଣି । ଏମନ୍ତ ଜାଣି ଶୂଳପାଣି ॥ 38

ଯୋଗମାୟା ବଳେ ମହେଶ । ମାର୍କଣ୍ଡ ହୃଦେ ପରବେଶ ॥ 39

ପବନ ପ୍ରାୟ ହୋଇ ପଶି । ନ ଜାଣେ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଋଷି ॥ 40

ଏମନ୍ତ ରୂପି ମହେଶ୍ୱର । ଜଟାଝଟକ ବିଜୁଳିର ॥ 41

ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଗ୍ନିଲୋଚନ । ଶିରରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଶୋଭାବନ ॥ 42

ପାଉଛି ଦଶଭୁଜ ଶୋଭା । ଆଜାନୁଲମ୍ବି ବାହୁପ୍ରଭା ॥ 43

ଭସ୍ମରେ ଅତି ଶୋଭା ପାଇ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ପ୍ରାୟ ତେଜୋମୟୀ ॥ 44

ବ୍ୟାଘ୍ରର ଚର୍ମ ପରିଧାନ । ପନ୍ନଗ ଦେହେ ଆଭରଣ ॥ 45

ଡ଼ମ୍ବରୁ ଧନୁ ଯେ ତ୍ରିଶୂଳ । କାଣ୍ଡ ଖଡ୍ଗ ଚର୍ମ କପାଳ ॥ 46

ପରଶୁ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷର ମାଳୀ । ଅଭୟବର ହସ୍ତେ ଧରି ॥ 47

ଏମନ୍ତ ରୂପ ହୃଦେ ଚାହିଁ । ମାର୍କଣ୍ଡ ବିସ୍ମିତ ଯେ ହୋଇ ॥ 48

ମହେଶରୂପ ମୋ' ହୃଦୟେ । କାହୁଁ ଏ ଦରଶନ ହୋଏ ॥ 49

ଚିତ୍ତ ମୋ' ଅଛି ବିଷ୍ଣୁ ତହିଁ । ମହେଶରୂପ ତ ଦେଖଇ ॥ 50

ବିଚାରି ଚକ୍ଷୁ ଫେଇ ବେଗେ । ହରପାର୍ବତୀ ଦେଖେ ଆଗେ ॥ 51

ସହିତେ ରୁଦ୍ରଗଣ ଚାହିଁ । ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ସଂଭ୍ରମ ହୋଇ ॥ 52

ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗେ ପ୍ରଣାମ ସେ କଲେ । ମହାଦେବଙ୍କ ପାଦତଳେ ॥ 53

ପାର୍ବତୀ ରୁଦ୍ରଗଣ ମେଳେ । ମାନସଭାବେ ପୂଜା କଲେ ॥ 54

ସ୍ୱାଗତ ଆସନ ଯେ ପାଦ୍ୟ । ଅର୍ଘ୍ୟ ଧୂପ ଦୀପ ସୁଗନ୍ଧ ॥ 55

ପୁଷ୍ପ ନୈବିଦ୍ୟ ପୂଜା କରି । ଆତ୍ମାରେ ସ୍ତୁତି ସେ ଆଚରି ।। 56
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅଟ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମ । ଜଗତେ ବରଦାତା ନାମ ।। 57
ଜଗତ ନିର୍ମାଣ ତୋ' ରୂପ । ହେ ଦେବଦେବ ବିଶ୍ୱରୂପ ।। 58
ସତ୍ତ୍ୱ ରଜ ତମ ଗୁଣକ । ମୃତ୍ୟୁରୂପ ପବିତ୍ରାତ୍ମକ ।। 59
ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର । ତୁମ୍ଭେ ଯେ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଈଶ୍ୱର ।। 60
କହନ୍ତି ସୂତମୁନି ଧୀରେ । ଶୌନକ ମୁନିଙ୍କ ଆଗରେ ।। 61
ସେ ଯେ ମହେଶ ଦେବଦେବ । ସାଧୁମାନଙ୍କ ଗତିଭାବ ।। 62
ଏ ସ୍ତୁତି ଶୁଣିଣ ହରଷ । କୋମଳେ କହନ୍ତି ମହେଶ ।। 63

ଶିବ ଉବାଚ

ହେ ମୁନି ମାଗ ବର ମୋତେ । ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଲି ମୁଁ ତୋତେ ।। 64
ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ ତିନି । ଅଭେଦ ଏକମୂର୍ତ୍ତି ଘେନି ।। 65
ତିନିହେଁ ବରେ ଅଧିକାରୀ । ମାଗ ହେ ମନ ଇଚ୍ଛା କରି ।। 66
କଠୋରେ ବିଷ୍ଣୁବଶ କରି । ଶୁଣ ମାର୍କଣ୍ଡ ତପଚାରୀ ।। 67
ତ୍ରିବର୍ଗ ଆମ୍ଭ ଦରଶନେ । ମୁକତି ବିଷ୍ଣୁର ପ୍ରସନ୍ନେ ।। 68
ସାଧୁସନ୍ଥଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଯେହି । ଭକତ ବତ୍ସଳ ବା ହୋଇ ।। 69
ଏକାନ୍ତଭକ୍ତି ଆମ୍ଭଠାରେ । ସମଦରଶୀ ନିର୍ବଇରେ ।। 70
ଏ ଗୁଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଭଜିଲେ । ବ୍ରହ୍ମେ ପ୍ରବେଶ ହୋ'ନ୍ତି ଭଲେ ।। 71
ସକଳ ଲୋକପାଳମାନ । ତା'ଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଉପାସନ ।। 72
ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ମୁଁ ମହେଶ । ତିନିହେଁ ତା'ର ହେଉ ବଶ ।। 73
ଆମ୍ଭର ଲେଶେ ଭିନ୍ନ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭର ଭାବ ମୁଁ ଜାଣଇ ।। 74
ତୁମ୍ଭେ ପରମ ଭାଗବତ । ବିଷ୍ଣୁରେ ଧ୍ୟାନ ଅବିରତ ।। 75
ତେଣୁ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ଦରଶନ । ଦେଲଇଁ ହୋଇଣ ପ୍ରସନ୍ନ ।। 76
ଯେ ଜଳମୟ ତୀର୍ଥସ୍ଥାନ । ପାଷାଣମୟ ଦେବଗଣ ।। 77
ପବିତ୍ର ବହୁଦିନେ କରେ । ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନମାତ୍ରେ ତରେ ।। 78
ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜନେ ନମସ୍କାର । ସମଦରଶୀ ଭାବ ଯା'ର ।। 79
ଆମ୍ଭ ରୂପ ତ୍ରିଗୁଣ ଭେଦ । ଋକ ଯଜୁ ଯେ ସାମବେଦ ।। 80
ଆପଣା ସମାଧି ଯୋଗରେ । ତପ ସାଧନ୍ତି ସଂଯମରେ ।। 81

ନାନା ଭାବରେ ବିହରନ୍ତି । ଜଗତ ପବିତ୍ର କରନ୍ତି ।। 82
ଯା ନାମ ଶ୍ରବଣ କଲାରୁ । ଦର୍ଶନ ସେବା କିବା କରୁ ।। 83
ମହାପାତକୀ ଅନ୍ତ୍ୟ ଜାତି । ଏମାନେ ପବିତ୍ର ହୁଅନ୍ତି ।। 84
ବିଶୁଦ୍ଧ ବିଷ୍ଣୁର ଭକତ । ନିର୍ଗୁଣବ୍ରହ୍ମେ ଯା'ର ଚିତ୍ତ ।। 85
ସେ ସାଧୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଙ୍ଗତେ । ସଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତି ଯେବା ନିତ୍ୟେ ।। 86
କିପାଇଁ ପବିତ୍ର ନୋହିବେ । ସେ କିପାଁ ସଂସାରେ ପଡ଼ିବେ ।। 87

ସୂତ ଉବାଚ

ସୂତ କହେ ଶୌନକ ଶୁଣ । ସେ ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବଚନ ।। 88
ଗୁପତ ଧର୍ମଯୁକ୍ତ ବାଣୀ । ଅମୃତ ଆପ୍ୟାୟନେ ମୁନି ।। 89
ତା' ମନ ତୃପତ ନ ହୋଇ । ମହେଶ ଭାବେ ମନ ଦେଇ ।। 90
ସୁଧାବଚନ କର୍ଣ୍ଣେ ପିଇ । ଅଜ୍ଞାନକ୍ଲେଶ ଦୂର ହୋଇ ।। 91
ଶିବ ପୀୟୁଷବାଣୀ ଶୁଣି । କହଇ ମାରକଣ୍ଡ ମୁନି ।। 92

ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ଉବାଚ

ଭୋ ପ୍ରଭୁ ତୁମ୍ଭର ମହିମା । ଦେହଧାରୀଙ୍କୁ ସେ ଅଜଣା ।। 93
ଯା'ର ମାୟା ମୋହିତ ହୋଇ । ବ୍ରହ୍ମା ବିଷ୍ଣୁ ଶିବ ଅଛଇ ।। 94
ସେମାନେ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ଯେଝା ମାର୍ଗେ ସେ ଦ୍ୟନ୍ତି ବର ।। 95
ତ୍ରିଗୁଣ ପାଶେ ଯେ ବନ୍ଧନ । ମାୟାର ମୋହେ ହୋନ୍ତି ଛନ୍ନ ।। 96
ଯେଉଁ ପ୍ରକାରେ ତା'ଙ୍କୁ ମାୟା । ପ୍ରବର୍ତ୍ତି କରେ ବିଷ୍ଣୁ ଏହା ।। 97
ସେ ମାର୍ଗେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ଅଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ ମାର୍ଗେ ଯା'ନ୍ତି ।। 98
ପ୍ରାଣୀଏ ସଂସାର କାରଣେ । ମନ୍ୱାଦି ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ।। 99
ଏ ଭାବେ ସଂସାର ରଚନା । ଏ ସର୍ବ ବିଷ୍ଣୁ ପ୍ରଭାବନା ।। 100
ଧର୍ମରେ ଯେ ଲୋକ ଅଛନ୍ତି । ଆତ୍ମାରେ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଜାଣନ୍ତି ।। 101
ତା'ଙ୍କୁ ଦେଖିଣ ଜନମାନେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଯଶଗୁଣେ ।। 102
ଯେ ଅଟେ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ସେ ପୁଣି କରେ ନମସ୍କାର ।। 103
ଏ ବଡ଼ ଲୋକଙ୍କର ଗୁଣ । ଲୋକଶିକ୍ଷାର ପାଇଁ ପୁଣ ।। 104
ଅଳପଲୋକେ ଦ୍ୟନ୍ତି ମାନ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଯଶଗୁଣ ।। 105
ଏଥେ ନ ଯାଏ ବଡ଼ପଣ । କୁହୁକ ଏ ଚକ୍ଷୁହରଣ ।। 106

ହେ ପ୍ରଭୁ ମୋର ବାଞ୍ଛା ଏତେ । ତୁମ୍ଭ ମାୟାରେ ଏ ଜଗତେ ॥ 107
ମାୟା-ଚେଷ୍ଟାରେ ପ୍ରାଣୀ ଭ୍ରମି । ଯେତେ ହୁଅନ୍ତି ପଥଶ୍ରମୀ ॥ 108
ଏ କଥା ଯେମନ୍ତ ନୋହଇ । ତେମନ୍ତ କର ଉମାସାଇଁ ॥ 109
ଏ ଚକ୍ଷୁହରଣ କୁହୁକ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଦେଖାଇ ଅନେକ ॥ 110
ହରନ୍ତି ଯେମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ । ତେମନ୍ତ ଭାବ ଜଗତରେ ॥ 111
କର୍ମବନ୍ଧନ ତୁମ୍ଭେ ହର । ଚରଣେ ନିମଗ୍ନ ତୁମ୍ଭର ॥ 112
ଆପଣା ମନରୁ ଭିଆଇ । ଯେ ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟେ ପ୍ରବେଶଇ ॥ 113
ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖନ୍ତା ପ୍ରାୟ ରହି । କର୍ତ୍ତା ସ୍ୱରୂପେ ପ୍ରତେ ହୋଇ ॥ 114
ସ୍ୱପ୍ନେ ଦେଖିଲା କଥା ଯେହ୍ନେ । ମିଥ୍ୟା ସେ ନିଦ୍ରାର ଭଞ୍ଜନେ ॥ 115
ତେମନ୍ତ ସଂସାର ବନ୍ଧନ । ମାୟା କର୍ମରେ ସେ ସର୍ଜନ ॥ 116
ସେ ଯେ ଭଗବତ ପୁରୁଷ । ବାସୁଦେବ ନିର୍ଗୁଣ ଅଂଶ ॥ 117
ତ୍ରିଗୁଣେ ସଂଯୁତ କେବଳ । ନାହିଁ ତାହାର ଆଦିମୂଳ ॥ 118
ସକଳ ଜଗତର ଗୁରୁ । ସେ ଯେ ଅଟନ୍ତି ମହାମେରୁ ॥ 119
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବ୍ରହ୍ମମୂର୍ତ୍ତି ହର । ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ମୋ'ର ନମସ୍କାର ॥ 120
ଆଜ୍ଞା ହୋଇଲା ମାଗ ବର । କି ବର ମାଗିବି ଆବର ॥ 121
ଯାହାର ଦରଶନେ ପୁଣି । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯେ କାମ ତତକ୍ଷଣି ॥ 122
ତୁମ୍ଭ ଦର୍ଶନେ ସେ ସକଳ । ପୂର୍ଣ୍ଣ କାମ ହୋଇ ସଫଳ ॥ 123
ତଥାପି ତୁମ୍ଭର ବଚନ । ମାଗୁଛି ଏକବର ପୁଣ ॥ 124
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ପୂର୍ଣ୍ଣକାମଦାତା । ଈଶ୍ୱରମସ୍ତ ସର୍ବଭୂତା ॥ 125
ତୁମ୍ଭର ଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ଭକ୍ତି ମୋ' ରହିବ ଆନନ୍ଦେ ॥ 126
ସେ ବାସୁଦେବ ନାରାୟଣ । ସକଳ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଜୀବନ ॥ 127
ତା'ଙ୍କ ଚରଣରେ ଭକତି । ଅବିଘ୍ନେ ରହିବ ମୋ' ମତି ॥ 128
ବୈଷ୍ଣବ ଜନମାନଙ୍କରେ । ବିଶ୍ୱାସ ଭକ୍ତି ରହୁ ମୋରେ ॥ 129

ସୂତ ଉବାଚ

ସୂତ କହେ ଶୌନକ ମୁନି । ମହେଶ ତା'ଙ୍କ ସ୍ତୁତି ଶୁଣି ॥ 130
ମୁନିଙ୍କ ସୁକୋମଳ ବାଣୀ । ସନ୍ତୋଷମନେ ଶୂଳପାଣି ॥ 131
ପାର୍ବତୀ ସହିତ ଆନନ୍ଦେ । ଋଷିଙ୍କୁ କହେ ଆଶୀର୍ବାଦେ ॥ 132

ଈଶ୍ୱର ଉବାଚ

ହେ ମହାଋଷି ବାଞ୍ଛା ତୋ'ର । ସିଦ୍ଧି ହୋଇଲା ଯେ ନିକର ॥ 133
ବାସୁଦେବ ଚରଣେ ଭକ୍ତି । ଅବିଘ୍ନେ ଲଭ ସେହୁ ଗତି ॥ 134
ସାତକଳପ ପରିଯନ୍ତେ । ଅଜ୍ରାମର ହୁଅ ନିଶ୍ଚିନ୍ତେ ॥ 135
ପ୍ରାପତ ହେଉ ଯଶପୁଣ୍ୟ । ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ॥ 136
ଅକ୍ଷୟ ତିନିକାଳେ ଜ୍ଞାନ । ଆତ୍ମାରେ ପରମାତ୍ମା ଚିହ୍ନ ॥ 137
ଲଭ ବୈରାଗ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ । ହେଉ ତୋ' ବ୍ରହ୍ମତେଜ ପୁଣ ॥ 138
ପୁରାଣକର୍ତ୍ତା ତୁମ୍ଭେ ହୁଅ । ଯାହାର ନାମ ମାର୍କଣ୍ଡେୟ ॥ 139
ସୂତ କହେ ନୈମିଷାରଣ୍ୟେ । ଶୌନକ ମୁନି ସନ୍ନିଧାନେ ॥ 140

ସୂତ ଉବାଚ

ଏମନ୍ତ ବର ହର ଦେଇ । ଗଲେ ସେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇ ॥ 141
ସେ ମାୟା ଅନୁଭବ ପୁଣ । କହିଲେ ପାର୍ବତୀ ଆଗେଣ ॥ 142
ଯୋଗ ମହିମା ଋଷି ପାଇ । ଆପଣା ଆଶ୍ରମରେ ରହି ॥ 143
ସିଦ୍ଧ ସ୍ୱରୂପ ଧ୍ୟାନେ ରହି । ବାସୁଦେବେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ॥ 144
ସାତକଳପ ଚିରଞ୍ଜିବୀ । ଧ୍ୟାନେ ରହିଲେ ବିଷ୍ଣୁସେବି ॥ 145
ସେ ଏବେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେ ରହି । ତପ-ଧ୍ୟାନରେ ବସିଛଇଁ ॥ 146
ସେ ଯେ ମାର୍କଣ୍ଡ ମହାଋଷି । ଏହାଙ୍କ ମହିମା ବିଶେଷି ॥ 147
ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ତୁମ୍ଭ ଆଗେ । କହିଲୁ ଯଥାବିଧିଭାଗେ ॥ 148
ବାସୁଦେବ ମାୟାନୁଭବ । ଅଦ୍ଭୁତ ଅଟେ ଯେଉଁ ଭାବ ॥ 149
ପଣ୍ଡିତମାନେ ଏ ସଂସାରେ । ପଡ଼ି ଏ ମାୟା ବନ୍ଧନରେ ॥ 150
ନାନା ପ୍ରକାରେ ମୋହି ହୋ'ନ୍ତି । ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 151
ସେ କୃଷ୍ଣଚରଣାରବିନ୍ଦେ । ଯେ ନିତ୍ୟ ସେବନ୍ତି ଆନନ୍ଦେ ॥ 152
ସେହୁ ସେ ପଣ୍ଡିତ ବୋଲାନ୍ତି । ଏ ମାୟା ସେମାନେ ତରନ୍ତି ॥ 153
ସୂତ କହନ୍ତି ହେ ଶୌନକ । ତୁ ଭୃଗୁଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମକ ॥ 154
ଏ ବାସୁଦେବର ବର୍ଣ୍ଣନ । କହିଲୁ ତୁମ୍ଭର ଆଗେଣ ॥ 155
ସେ ବାସୁଦେବ ଚକ୍ରଧର । ଚକ୍ରେ କାଟେ ମାୟାଘୋର ॥ 156
ତା'ଙ୍କ ମହିମା ଯେଉଁମାନେ । ଶୁଣନ୍ତି ଶୁଣାନ୍ତି ଗାୟନେ ॥ 157

ତାଙ୍କର କର୍ମବନ୍ଧ ନାହିଁ । ସଂସାର ମାୟା ନ ଲାଗଇ ॥ 158
ଅନ୍ତେ ସେ ବଇକୁଣ୍ଠ ପା'ନ୍ତି । ସକଳ ପାପରୁ ତରନ୍ତି ॥ 159
କହଇ ବିପ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ । ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥ 160

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଦଶମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଏକାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୌନକ ଆଦି ମୁନିଜନେ । ପୁଚ୍ଛନ୍ତି ସୂତ ସନ୍ନିଧାନେ ॥ 1

ଶୌନକ ଉବାଚ

ଏଥି ଉତ୍ତାରେ ଯେ ପ୍ରଶନ । ପୁଛିତେ ମୋର ବଡ଼ ମନ ॥ 2
ବିଶେଷେ ତୁମ୍ଭେ ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାତା । ମନ୍ତ୍ରତନ୍ତ୍ରର ଯେ ବକତା ॥ 3
ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ଅଭ୍ୟାସ । ଯେଣୁ ତୁମ୍ଭେ ବ୍ୟାସଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ ॥ 4
ସର୍ବ ବେଦାନ୍ତ ସାର ସେହି । ପୁରାଣ ଭାଗବତ ଯେହି ॥ 5
ଭାଗବତର ତତ୍ତ୍ୱମାନ । ବେଦାନ୍ତସାର ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ॥ 6
ଯେଣେ ଯାହାରଟି ଅଭ୍ୟାସ । ଆସ୍ୱାଦ କରେ ତା'ର ରସ ॥ 7
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ବା ତନ୍ତ୍ରମନ୍ତ୍ରେ ଭଜନ୍ତି ॥ 8
ବାସୁଦେବଙ୍କୁ ଯେ ପ୍ରକାରେ । ସେବା କରନ୍ତି ଭକ୍ତିଭରେ ॥ 9
ଯେ ଜଗନ୍ନାଥ ଲକ୍ଷ୍ମୀପତି । ମହିମା ଦେବେ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 10
ନିରଞ୍ଜନ ଯେ ନିରାକାର । ଅରୂପରୂପ ବର୍ଣ୍ଣ ଯା'ର ॥ 11
ତା'ଙ୍କୁ କି ରୂପେ କରି ଧ୍ୟାନ । କଳ୍ପନା କରି ପୂଜାମାନ ॥ 12
ତା'ଙ୍କର ଅଙ୍ଗ ଆଭରଣ । ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଆୟୁଧ ଯେ ମାନ ॥ 13
କାହାକୁ କି ଭାବେ କଳ୍ପନ୍ତି । କେମନ୍ତ ବିଧିରେ ପୂଜନ୍ତି ॥ 14
କେବଣ ମନ୍ତ୍ରେ କରି ଜପ । ଆମ୍ଭ ଆଗେ କହ ସ୍ୱରୂପ ॥ 15
ସର୍ବ କୁଶଳ ତୁମ୍ଭ ହେଉ । ସନ୍ଦେହ ଆମ୍ଭ ମନୁ ଯାଉ ॥ 16
ଯେ କ୍ରିୟା ପୂଜାବିଧି କଲେ । ମନୁଷ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁରୂପ ଧରେ ॥ 17
ଜନ୍ମ ମରଣ ବିବର୍ଜିତ । ଏ କଥା କହିବା ନିୟତ ॥ 18

ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସୂତମୁନି । ଶୌନକେ କହେ ମଞ୍ଜୁବାଣୀ ॥ 19

ସୂତ ଉବାଚ

ଏ ବିଷ୍ଣୁପୂଜାର ବିଶେଷ । ଯେ ଗୁରୁ ଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶ ॥ 20
ବ୍ୟାସାଦି ଗୁରୁ ନମସ୍କାରି । ବିଭୂତି କହିବା ବିସ୍ତାରି ॥ 21
ବ୍ରହ୍ମାଦି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଯେମାନେ । ବେଦ ମନ୍ତ୍ରତତ୍ତ୍ୱ ବିଧାନେ ॥ 22
କର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ଭେଦଭାବରେ । ସେ ବିଧି ଶୁଣ ଏକତ୍ୱରେ ॥ 23
ଋଷି ବୈଷ୍ଣବ ସାଧୁଜନ । କେ ପୂଜା କେବା ଆତ୍ମଧ୍ୟାନ ॥ 24
ପ୍ରାତଃ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଣଉଦୟେ । ସ୍ନାନ ଶଉଚବନ୍ତ ହୋଏ ॥ 25
ଜଳରେ ଯଥାକର୍ମ ସାରି । ଭୂମିରେ କୁଶାସନ କରି ॥ 26
ଆସନଶୁଦ୍ଧି ଭୂତଶୁଦ୍ଧି । ବର୍ଣ୍ଣଭେଦରେ ଦେହ ଭେଦି ॥ 27
ଷଟଚକ୍ର ଭେଦି ସପ୍ତମେ । ପବନ ତୋଳିବ ସଂଯମେ ॥ 28
ଏ ଆଦି ଯେତେ କର୍ମମାନ । କର ଅଙ୍ଗନ୍ୟାସ ଶୋଧନ ॥ 29
ସେ ଯେ ଈଶ୍ୱର ନିରାକାର । ନିର୍ଗୁଣ ନିର୍ବିକାର ବର ॥ 30
ମନ କଳ୍ପନାରୁ ତାଙ୍କର । ମାୟା ହୋଇଲା ଅବତାର ॥ 31
ମାୟାରୁ ସୂତ୍ର ଯେ ଜନମ । ସୂତ୍ରରୁ ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣ ॥ 32
ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱରୁ ଅହଂକାର । ତନ୍ମାତ୍ର ପାଞ୍ଚଟି ଆବର ॥ 33
ଏ ନବତତ୍ତ୍ୱେ ଯା' ସ୍ୱରୂପ । ବିକାରମୟ ସର୍ବାଧିପ ॥ 34
ପୁରୁଷ ରୂପ ସେ ଧଇଲା । ସହସ୍ରଶୀର୍ଷ ବୋଲାଇଲା ॥ 35
ଅସଂଖ୍ୟମାୟାରେ ସେ ଯୁକ୍ତ । ମହାପୁରୁଷ ବିଶ୍ୱଭୂତ ॥ 36
ତା' ନାଭିକମଳୁଁ ପ୍ରକାଶ । ଉତ୍ପତ୍ତି ବିରାଟ ପୁରୁଷ ॥ 37
ଯା' ରୂପ ଚଉଦ ଭୁବନେ । ପୂରିଛି ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରଭାଗଣେ ॥ 38
ଏ ପୁରୁଷର ଅଙ୍ଗମାନ । ପାତାଳ ଏହାର ଚରଣ ॥ 39
ଏହାଙ୍କ ଅଗ୍ରଭାଗ ସୀମା । କେ ବର୍ଣ୍ଣୁ ଏହାର ମହିମା ॥ 40
ଦୁଇ ପାପୁଲି ରସାତଳ । ଦୁଇ ଗୁଳ୍ଫ ଯେ ମହାତଳ ॥ 41
ଅତଳ ଦିପୁଟ ଯେ ଜଂଘ । ସୁତଳ ଜାନୁ ଦୁଇଭାଗ ॥ 42
ବିତଳ ତଳାତଳ ଉରୁ । ଦି ପିଚା ସପ୍ତପୃଥ୍ୱୀ ଧରୁ ॥ 43
ନାଭିମଣ୍ଡଳ ଯେ ଆକାଶ । ନଭ ନାମ ତା'ର ବିଶେଷ ॥ 44

ସ୍ୱର୍ଗ ଜ୍ୟୋତିଷଚକ୍ର ହୋଇ । ହୃଦରେ ଏମାନ ଅଛଇ ॥ 45
କଣ୍ଠ ଯେ ମହଲୋକ ପୁଣ । ମୁଖ ଯେ ଜନଲୋକ ସ୍ଥାନ ॥ 46
ଲଲାଟେ ତପଲୋକ ବସେ । ଶିରେ ସତ୍ୟଲୋକ ପ୍ରକାଶେ ॥ 47
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏହାଙ୍କ ଚକ୍ଷୁଦ୍ୱୟ । ନାସିକା ବାୟୁଟି ନିଶ୍ଚୟ ॥ 48
ଦଶଦିଶ ତା' କର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ । ମେଢ୍ର ପ୍ରଜାପତି ବୋଲାଇ ॥ 49
ମୃତ୍ୟୁ ଯାହାର ପାୟୁ ଜାଣ । ବାହୁ ଲୋକପାଳ ପ୍ରମାଣ ॥ 50
ଚନ୍ଦ୍ରମା ଯାହାରଟି ମନ । ଦୁଇ ଭ୍ରୂଲତା କାଳଯମ ॥ 51
ଅଧର ଓଷ୍ଠ ଲୋଭ ହୋଇ । ଉପର ଓଷ୍ଠ ଲଜ୍ଜା କହି ॥ 52
ଯାହାର ଦନ୍ତମାନ ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା । ହାସ୍ୟ ଭ୍ରମ ନାମରେ ଜଣା ॥ 53
ବୃକ୍ଷମାନେ ଯେ ରୋମଦେଶ । ଯାହାର ମେଘମାନେ କେଶ ॥ 54
ଏ ଯେଉଁ ବିରାଟ ପୁରୁଷ । ତେଜ ବିସ୍ତାରି ସେ ପ୍ରକାଶ ॥ 55
ସପ୍ତବିତସ୍ତି ପରିମାଣ । ସମସ୍ତ ତହୁଁ ଯେ ଭିଆଣ ॥ 56
ତା' କଣ୍ଠେ କଉସ୍ତୁଭ ମଣି । ନିରାକାର ଜ୍ୟୋତି ସେ ପୁଣି ॥ 57
ସେ ଜ୍ୟୋତି କଣ୍ଠେ ବହିଛନ୍ତି । ଯୋଗୀ ଯେଉଁ ଜ୍ୟୋତି ଭାବନ୍ତି ॥ 58
ତା' ପ୍ରଭା ଜଗତ ପାବନୀ । ଯେ ନିରାକାର ସ୍ୱରୂପିଣୀ ॥ 59
ଜୀବ ଚୈତନ୍ୟ ସେ ଅଟଇ । ଶ୍ରୀବସ୍ତ ତା'ର ପ୍ରଭା ହୋଇ ॥ 60
ତ୍ରିଗୁଣମୟୀ ମାୟାଛଳେ । ବନମାଳାଏ ଲମ୍ବେ ଗଳେ ॥ 61
ବେଦ ଯାହାର ପୀତବସ୍ତ୍ର । ପ୍ରଣବ ରୂପ ଉପବୀତ ॥ 62
କର୍ଣ୍ଣରେ ମକର କୁଣ୍ଡଳ । ସାଂଖ୍ୟ ଯୋଗ ଦୁହେଁ ସୁଢଳ ॥ 63
ତାହାର ଶିରରେ ମୁକୁଟ । ଚତୁର୍ବିଧମୁକ୍ତି ପ୍ରକଟ ॥ 64
ଯା' ପରମେଷ୍ଠୀପଦ ଭଣି । ତା' ଶିଖା ମୁକୁଟର ମଣି ॥ 65
ସେ ସର୍ବଲୋକ ନମସ୍କୃତ । ଯା' ରୂପ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଅନନ୍ତ ॥ 66
ତା'ଙ୍କର ଶୟନ ଆସନ । ଯେ ଧର୍ମ ବଇରାଗ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ॥ 67
ଏ ଅଷ୍ଟଦଳ ଯେ କମଳ । ବସିବା ଆସନ ନିର୍ମଳ ॥ 68
ଯମ ନିୟମାଦି ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ । ଚତୁଷଷ୍ଟି ଆସନ ଯୋଗ ॥ 69
ପଦ୍ମକେଶରେ ତା'ଙ୍କ ସ୍ଥାନ । ଏବେ ଆୟୁଧମାନ ଶୁଣ ॥ 70
ବଳ ସାହସ ତେଜ ପ୍ରାଣ । କଉମୋଦକୀ ଗଦା ଜାଣ ॥ 71

ଶୁଦ୍ଧ ସତ୍ତ୍ୱ ଯେ ଜଳ ପୁଣ । ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟଶଙ୍ଖ କରେଣ ॥ 72
ତା' ବାମହସ୍ତେ ବହିଛନ୍ତି । ଡ଼ାହାଣ ହସ୍ତେ ଚକ୍ର ସ୍ଥିତି ॥ 73
ସେ ଜ୍ୟୋତିସ୍ତତ୍ତ୍ୱରୂପ ତେଜେ । ମହାତୀକ୍ଷ୍ଣ ଧାରେ ବିରାଜେ ॥ 74
ସହସ୍ରଧାର ରୂପ ତା'ର । ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର ପ୍ରଚାର ॥ 75
ଆକାଶତତ୍ତ୍ୱ ଅସିବର । ନନ୍ଦକ ଖଡ୍ଗ ନାମ ଯା'ର ॥ 76
ବିସ୍ତାର ତମୋମୟ ଚର୍ମ । ଦକ୍ଷିଣ ହସ୍ତେ ଶୋଭମାନ ॥ 77
କାଳରୂପ ଯେ ନିମେଷାଦି । ଗଣନା ଯେ ବତ୍ସର ଆଦି ॥ 78
ସାରଙ୍ଗଧନୁ ତା'କୁ ଜାଣ । ଶୋଭା ସେ ବାମହସ୍ତେ ପୁଣ ॥ 79
ପାପପୁଣ୍ୟ ଯେ କର୍ମ ଦୁଇ । ଏ ମାୟା ମୋହମାନ ହୋଇ ॥ 80
କର୍ମମୟ କାଣ୍ଡ ଭାରତି । କଟି ପୃଷ୍ଠରେ ବହିଛନ୍ତି ॥ 81
କର୍ମ ତ୍ରିଗୁଣ ଦଉଡ଼ିରେ । କଟିରେ ବେଷ୍ଟିତ ଆକାରେ ॥ 82
ଏକାଦଶ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗଣ । କାଣ୍ଡ ସଂଗ୍ରହଣ କରିଣ ॥ 83
ଦକ୍ଷିଣହସ୍ତେ ତାହା ଘେନି । ଟଙ୍କାର କରୁଛନ୍ତି ପୁଣି ॥ 84
ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଚେଷ୍ଟିତ । ସେମାନେ ହୋଇଛନ୍ତି ରଥ ॥ 85
ମନକୁ କରିଣ ସାରଥି । ତ୍ରିଗୁଣେ ଅଶ୍ୱ ରୂପେ ସ୍ଥିତି ॥ 86
ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ଲକ୍ଷଣ । ଆକୃତି ରୂପ ନାନାବର୍ଣ୍ଣ ॥ 87
ଅର୍ଥକ୍ରିୟା ଇନ୍ଦ୍ରି ବିକାର । ମଣ୍ଡଳ ନାମେ ସେ ପ୍ରଚାର ॥ 88
ଦେବତା ସ୍ୱରୂପ ଗ୍ରହଣ । ଯଜ୍ଞାଦି ଦୀକ୍ଷାମାନେ ପୁଣ ॥ 89
ଏହି ରଥରେ ସେ ସଂସ୍କାର । ଧର୍ମାଧର୍ମ ରଥଚକ୍ରର ॥ 90
ଏହାଙ୍କ ଭାବ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ । ଏମନ୍ତେ ଚକ୍ର ଷଟଦଶ ॥ 91
ରଥରେ ଘୋଷ ତିନିବେଦ । ନନ୍ଦୀ ଯମକ ସର୍ବଭେଦ ॥ 92
ତହିଁରୁ ବେଦଧ୍ୱନି ରସ । ରଥର ନାମ ନନ୍ଦିଘୋଷ ॥ 93
ତାହାଙ୍କ ଧ୍ୱଜ ଯେ ଗରୁଡ଼ । ଶବଦ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ବଡ଼ ॥ 94
ଏହି ପ୍ରକାରେ ବାସୁଦେବ । ସର୍ବପ୍ରାଣୀ ହୃଦେ ପ୍ରଭବ ॥ 95
ଜୀବ ସ୍ୱରୂପେ ପୂରିଛନ୍ତି । ପିଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଏକମତି ॥ 96
ସଂସାର କରଇ ସର୍ଜନ । ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପେ ଭଗବାନ ॥ 97
ତା'ଙ୍କ ସେବା ଯେ ପ୍ରାଣୀ କରେ । ଆତ୍ମାର ପାପ ଯାଇ ଦୂରେ ॥ 98

ସେ ଭଗବାନ ଯେ ପୁରୁଷ । ଆପଣା ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଂଶ ॥ 99
ଯେ ଷଡ଼ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ମାନ । କମଳ ରୂପରେ ଘଟଣ ॥ 100
ଲୀଳାକମଳ କରିଛନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଭୁଜରେ ବହନ୍ତି ॥ 101
ଆଲଟ ଚାମର ରୂପେଣ । ଧର୍ମ ଯଶକୁ ସେ ବହିଣ ॥ 102
ବୈକୁଣ୍ଠପଦକୁ ସେ ପୁଣ । ଧବଳଛତ୍ର ସେ କରିଣ ॥ 103
ଶିର ଉପରେ ସେ ଧାରଣ । ଅଭୟଦାତା ପଦ ପୁଣ ॥ 104
ଋକ ଯଜୁ ସାମ ତ୍ରିବେଦ । ଯଜ୍ଞମୟ ପୁରୁଷ ଭେଦ ॥ 105
ଗରୁଡ଼ ରୂପେ ବହିଛନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁରଥ ନାମ ବହନ୍ତି ॥ 106
ଯେ ନିରାକାର ସ୍ୱରୂପିଣୀ । ସାକ୍ଷାତେ ଈଶ୍ୱରୀ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ॥ 107
ସେ ରୂପ ହୃଦୟରେ ଛନ୍ତି । ସକଳ ମନ୍ତ୍ରଯନ୍ତ୍ର ମୂର୍ତ୍ତି ॥ 108
ବିଶ୍ୱ-କେଶନ ତନ୍ତ୍ରମୂର୍ତ୍ତି । ପାରିଷଦର ଅଧିପତି ॥ 109
ନିର୍ଗୁଣାଦି ଯେ ଭକ୍ତମାନେ । ସନକାଦି ଯେ ଋଷିଗଣେ ॥ 110
ଷୋଡ଼ଶ ପାରିଷଦ ହୋଇ । ଦ୍ୱାରପାଳ ନନ୍ଦ ବିଜେ ହିଁ ॥ 111
ଅଣିମାଦି ସମ୍ପତ୍ତିମାନ । ମନ୍ତ୍ରଉପନିଷଦ ଜ୍ଞାନ ॥ 112
ଚାରିବେଦ ଚାରିଦୁଆରେ । ଗାୟତ୍ରୀ ଚବିଶ ଅକ୍ଷରେ ॥ 113
ପାବଛମାନ ସେ ରଥକୁ । ଅଗମ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କରଙ୍କୁ ॥ 114
ବାସୁଦେବ ସଙ୍କରଷଣ । ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅନିରୁଦ୍ଧ ପୁଣ ॥ 115
ଏ ଚାରିବ୍ୟୁହ ଚାରିକୋଟି । ଚାରି ପୀଠରେ ପରମେଷ୍ଠୀ ॥ 116
ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ନିର୍ଗୁଣରୂପ । ବିଶ୍ୱତୈଜସ ପ୍ରାଜ୍ଞରୂପ ॥ 117
ତୁରୀୟ ପୁରୁଷ ତ୍ରିଧାମ । ସେ ରଥ ମଧ୍ୟେ ତା' ବିଶ୍ରାମ ॥ 118
ଅଥ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଶୟ ଜ୍ଞାନ । ବୃତ୍ତି ଭାବନା ଭଗବାନ ॥ 119
ଚାରିମୂର୍ତ୍ତି ସେବକମାନେ । ସେବନ୍ତି ଯେ ଯାହା ବିଧାନେ ॥ 120
ଅଙ୍ଗ ଉପାଙ୍ଗ ଯେ ଆୟୁଧ । ଆଭରଣ ସଂଖ୍ୟା ଏ ଭେଦ ॥ 121
ଉପନିଷଦ ବ୍ରହ୍ମଭାଗ । ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରଭାରେ ଏ ସଂଯୋଗ ॥ 122
ଏହି ପ୍ରକାରେ ସେ ପୁରୁଷ । ବିରାଜମାନ ହୋଏ ଦୃଶ୍ୟ ॥ 123
ମହାବିରାଟ ସେ ବୋଲାନ୍ତି । ବିଶ୍ୱକୁ ଗୋଚର ନୁହଁନ୍ତି ॥ 124
ହେ ବିପ୍ରବର ଶଉନକ । ଏ ବିଷ୍ଣୁମହିମା ଅନେକ ॥ 125

ଏ ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ୱୟଂ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟୋତି । ସକଳ ଦ୍ରଷ୍ଟା ସେ ବୋଲାନ୍ତି ॥ 126
ଆପଣା ମହିମା ତ୍ରିଗୁଣ । ମାୟାରୁ ସଂସାର ଭିଆଣ ॥ 127
ତ୍ରିଗୁଣ ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଳୟ । କରି ଅଛନ୍ତି ମହାଶୟ ॥ 128
ସେ ତେଣୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଦିମାନ । ବଶକୁ ନୁହଁନ୍ତି ଭାଜନ ॥ 129
ତେଣୁ ହୃଷୀକେଶ ବୋଲାନ୍ତି । ଯେଣୁ ମାୟା ଆବୋରିଛନ୍ତି ॥ 130
ମାୟାବନ୍ଧନ ପ୍ରାୟେ ଦିଶେ । କାହାରି ସଙ୍ଗେ ସେ ନ ମିଶେ ॥ 131
ତାଙ୍କ ସେବକ ଯେଉଁମାନେ । କରଣି କରନ୍ତି ଯତନେ ॥ 132
ସେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଯେବେ ଜାଣି । ଆତ୍ମେ ଦର୍ଶନ ଦ୍ୟନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ ॥ 133
ତାଙ୍କ ଭକତ ଯେଉଁ ଜନେ । ନାରଦ ଆଦି ମୁନିମାନେ ॥ 134
ସ୍ୱଭାବେ କୀର୍ତ୍ତନ କରନ୍ତି । ଭକ୍ତି ମୁକ୍ତି ଗତି ଇଛନ୍ତି ॥ 135
ଯେ ଯେତେ ଭାବରେ ଭାବନ୍ତି । ସେ ସ୍ଥାନେ ପ୍ରବେଶ ହୁଅନ୍ତି ॥ 136
ଏମନ୍ତ ସ୍ତୁତି ଯେ କରନ୍ତି । ନମସ୍ତେ ପ୍ରଭୁ ଜଗଜ୍ଜ୍ୟୋତି ॥ 137
ହେ, କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବସୁଖ । ଏ ମାୟାମୟକୁ ଉପେକ୍ଷ ॥ 138
ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କୃଷ୍ଣସଖା ଯେଣୁ । କୃଷ୍ଣସଖା ଯେ ନାମ ତେଣୁ ॥ 139
ହେ କୃଷ୍ଣ କୃଷ୍ଣସଖା ତୁହି । ହେ ବୃଷ୍ଣିଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥ 140
ଅବନୀ ଭାରା ଉଦ୍ଧାରଣେ । ନାଶିଲୁ ଦୁଷ୍ଟ କ୍ଷତ୍ରିଗଣେ ॥ 141
ହେ ପାପାଗ୍ନି ବଡ଼ବାନଳ । ଗୋବିନ୍ଦ ମଦନ ଗୋପାଳ ॥ 142
ହେ ଗୋପୀପତେ ହେ ଗୋକୁଳ । ଅନାଦି ପ୍ରଭୁ ଆଦିମୂଳ ॥ 143
ଗୋପବନିତା ଭୃତ୍ୟ ତୋ'ର । ଗାବନ୍ତି ଯଶ ନିରନ୍ତର ॥ 144
ହେ ଭୂତ ବିପତ୍ତି ନାଶନ । ହେ ତୀର୍ଥସର୍ବ ନାରାୟଣ ॥ 145
ହେ କୃଷ୍ଣ ଶ୍ରବଣ ମଙ୍ଗଳ । ଅଖିଳ ସର୍ବସିଦ୍ଧି ଫଳ ॥ 146
ଏ ଯେ ତୁମ୍ଭ ବିଭୂତିମାନ । ବ୍ରହ୍ମାଦି ତୃଣାନ୍ତ ସର୍ଜନ ॥ 147
ଏହାଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭେ ରକ୍ଷା କର । ଅଶେଷ ମହିମା ତୁମ୍ଭର ॥ 148
ଏହି ପ୍ରକାରେ ଭକ୍ତମାନେ । ନିରତେ ସ୍ତୁତି କରି ଧ୍ୟାନେ ॥ 149
ଯୋଗାଦି ବିଧି ସେ କରନ୍ତି । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ମାର୍ଗେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତି ॥ 150
ଏ ମହାପୁରୁଷ ଲକ୍ଷଣ । ଯେତେକ କରିଲୁ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 151
ଏ ମହାପୁରୁଷ ଅନନ୍ତ । ନିତ୍ୟେ ଯେ କରେ ଦଣ୍ଡବତ ॥ 152

ପ୍ରେମ ଭକତି ଭାବେ ଯୁତ । ଦେଇଣ କୃଷ୍ଣପାଦେ ଚିତ୍ତ ॥ 153
ପଢ଼ଇ ଶୁଣାଇ ଶୁଣଇ । ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ ଯେବା ହୋଇ ॥ 154
ଏହାଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର ଯେ ଜପଇ । ଆତ୍ମା ସର୍ବଭୂତେ ଦେଖଇ ॥ 155
ଏ ଯେ ନିରାକାର ପୁରୁଷ । ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ହୃଦେ ପ୍ରକାଶ ॥ 156
ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ସୂକ୍ଷ୍ମ ବୋଲାଇ । ସଂସାର ଭେଦ ତା'ର ନାହିଁ ॥ 157
ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱରୂପେ ଲୀନ ହୋଇ । ଅନ୍ତେ ସେ ସେହି ସ୍ଥାନ ପାଇ ॥ 158
ଏମନ୍ତ ସୂତ ମୁଖୁଁ ଶୁଣି । ଶୌନକ ପଚାରନ୍ତି ପୁଣି ॥ 159

ଶୌନକ ଉବାଚ

ଭୋ ସୂତ ଧନ୍ୟ ସେ ମହିମା । କହିଲ ଯେଉଁ ଗୁଣସୀମା ॥ 160
ଏ ମହାପୁରୁଷ ଲକ୍ଷଣ । ଶୁଣି କୃତାର୍ଥ ମୋ' ଜୀବନ ॥ 161
ଯେ ମହାପୁରୁଷ ସ୍ୱରୂପୀ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ଜଗତ ବ୍ୟାପୀ ॥ 162
ଆକାଶ ମଣ୍ଡଳେ ଉଦୟେ । କାଳ ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ହୋଏ ॥ 163
ପ୍ରବୃତ୍ତି ସଂସାର ଉତ୍ପତ୍ତି । ପ୍ରଳୟମାନ ପ୍ରାଣୀ ହୋନ୍ତି ॥ 164
ବାରମାସେ ବାର ଆଦିତ୍ୟ । ଦେହ ବହିଣ ତେଜବନ୍ତ ॥ 165
କାଳ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଉ ଅଛନ୍ତି । ଉଦୟ ଅସ୍ତ ସେ ହୁଅନ୍ତି ॥ 166
ତା'ଙ୍କ ଦେହ ଜ୍ୟୋତିମଣ୍ଡଳେ । ସପତଗଣ ଘେନି ଚଳେ ॥ 167
ତା'ଙ୍କର ନାମ ଗୁଣ କର୍ମ । କହି ଛଡ଼ାଅ ମତିଭ୍ରମ ॥ 168
ସେମାନେ ବାସୁଦେବେ ଭକ୍ତି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଣ୍ଡଳେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ୍ତି ॥ 169
ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ଯେ ହରି । ମହିମା କହିବା ବିସ୍ତାରି ॥ 170
ଏମନ୍ତ ଶୁଣି ସୂତ ତୋଷେ । ଶୌନକେ କହନ୍ତି ହରଷେ ॥ 171

ସୂତ ଉବାଚ

ବିଷ୍ଣୁର ଅନାଦି ଅବ୍ୟୟ । ମାୟାରୁ ହୁଅନ୍ତି ଉଦୟ ॥ 172
ସକଳ ଜନ୍ତୁ ଆତ୍ମା ରୂପ । ନିର୍ମାଣ କରିଣ ସଂକ୍ଷେପ ॥ 173
ଲୋକରେ କାଳ ବର୍ତ୍ତମାନ । ନାନାଦି ଜୀବେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ॥ 174
ସକଳ ଆତ୍ମାରୂପୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ । ସର୍ବେ ଆତଯାତ ତା' ତେଜ ॥ 175
ସବୁରି ଦେହେ ଆତ୍ମାସୃଷ୍ଟି । ଯେ ହରିରୂପେ ପରମେଷ୍ଠୀ ॥ 176
ସକଳ ବେଦକ୍ରିୟା ମୂଳ । ନିରାକାର ଜ୍ୟୋତିମଣ୍ଡଳ ॥ 177

ଋଷିମାନେ ବହୁ ପ୍ରକାରେ । କହନ୍ତି ସୂର୍ଯ୍ୟର ସଞ୍ଚାରେ ॥ 178
ନିମେଷ ଆଦି ଯେ ବତ୍ସର । କାଳଗଣନା ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ॥ 179
ସଂସାରେ ଯେତେ ଦେଶମାନ । ଏ ସର୍ବ ତାହାର ଭିଆଣ ॥ 180
ସକଳ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର । କ୍ରିୟା କର୍ମରେ ସେ ଈଶ୍ୱର ॥ 181
କର୍ମର କରତା ହିଁ ସେହି । କର୍ମକରଣ ତା'କୁ କହି ॥ 182
କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ ପୁଣ ସେହି । ସର୍ବ ଆଗମ ରୂପ ହୋଇ ॥ 183
ଦ୍ରବ୍ୟ ଯେ ଫଳ ପ୍ରକାରେଣ । ନବଧା ରୂପେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜାଣ ॥ 184
ଯେ ଚୈତ୍ର ଆଦି ବାରମାସେ । କାଳରୂପ ଧରି ବିଳସେ ॥ 185
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ କୁଶଳ ନିମନ୍ତେ । ବିହାର ତେଜୋମୟ ରଥେ ॥ 186
ବାର ଆଦିତ୍ୟ ତେଜ ବହି । ମଧ୍ୟରେ ସାକ୍ଷୀରୂପ ହୋଇ ॥ 187
ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଗୁଣ ଆଚରେ । ଯେମନ୍ତେ ସଂସାର ବିହରେ ॥ 188
ଚଇତ୍ର ମାସେ ଯେ ବିହାର । କହିବା ତହିଁର ବିଚାର ॥ 189
ଧାତା ନାମେ ଆଦିତ୍ୟ ସୁର । କୃତସ୍ଥଳୀ ନାମେ ଅପ୍ସର ॥ 190
ହେତି ନାମେଣ ସେ ରାକ୍ଷସ । ବାସୁକି ନାମେ ନାଗ ଶେଷ ॥ 191
ରଥକୃତ ନାମରେ ଯକ୍ଷ । ପୁଲସ୍ତ୍ୟଋଷି ବ୍ରହ୍ମବସ୍ୱ ॥ 192
ଗନ୍ଧର୍ବ ନାମ ଯେ ତୁମ୍ବୁର । ଏ ସାତ ରଥରେ ବିହାର ॥ 193
ବିହାର ଏମାନଙ୍କ ପୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ତେଜ ପ୍ରକାଶେଣ ॥ 194
ଅପସରା ନୃତ୍ୟ କରନ୍ତି । ରାକ୍ଷସେ ପୃଷ୍ଠ ରଖିଥା'ନ୍ତି ॥ 195
ନାଗେ ରଥ ଦଉଡ଼ି ହୋଇ । ଯକ୍ଷ ରୂପେ ଦ୍ରବ୍ୟନ୍ତ ଦେଇ ॥ 196
ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଅର୍ଥ ସେ ଦିଅନ୍ତି । ଋଷିରୂପେ ମନ୍ତ୍ର ଜପନ୍ତି ॥ 197
କରନ୍ତି ଜଗତକୁ ଶାନ୍ତି । ଧର୍ମମାର୍ଗେ ତଥ୍ୟ କହନ୍ତି ॥ 198
ଗନ୍ଧର୍ବେ ଗୀତ ଯେ ଗାୟନ । ଏମନ୍ତେ ସପ୍ତ ନିଯୋଜନ ॥ 199
ବୈଶାଖ ମାସରେ ଯେ ପୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ଅର୍ଯ୍ୟମା ନାମେଣ ॥ 200
ପୁଲହ ନାମେ ମହାଋଷି । ପ୍ରହେତି ନାମେଣ ରାକ୍ଷସୀ ॥ 201
ଅର୍ଦ୍ଧୌଜା ନାମେ ଯକ୍ଷବୀର । ପୁଞ୍ଜିକସ୍ଥଳୀ ଅପସର ॥ 202
ନାରଦ ନାମରେ ଗନ୍ଧର୍ବ । କଛନୀର ନାମେଣ ନାଗ ॥ 203
ଏବେ ଯେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ ଶୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ନାମ ମିତ୍ର ପୁଣ ॥ 204

ଅତ୍ରି ନାମରେ ମହାଋଷି । ପୌରୁଷେୟ ନାମେ ରାକ୍ଷସୀ ॥ 205
ତକ୍ଷକ ନାଗ ଯେ ବିଦିତ । ମେନକା ଅପସରା ନୃତ୍ୟ ॥ 206
ହା ହା ଯେ ଗନ୍ଧର୍ବର ନାମ । ଯକ୍ଷ ଅଟଇ ରଥସ୍ୱନ ॥ 207
ଏବେ ଯେ ଆଷାଢ ମାସର । ବରୁଣ ନାମ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ॥ 208
ବଶିଷ୍ଠ ନାମେ ଋଷି ହୋଏ । ଅପ୍‌ସରା ରମ୍ଭା ନାମ ବହେ ॥ 209
ହୁହୁ ନାମରେ ଯେ ଗନ୍ଧର୍ବ । ନାଗର ନାମ ଶୁକ୍ରଭାବ ॥ 210
ଚିତ୍ରସ୍ୱନ ନାମରେ ରକ୍ଷ । ସହଜନ୍ୟ ଯେ ଅଟେ ଯକ୍ଷ ॥ 211
ଏବେ ଶ୍ରାବଣ ମାସେ ପୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ର ନାମେ ଜାଣ ॥ 212
ବିଶ୍ୱାବସୁ ନାମେ ଗନ୍ଧର୍ବ । ଏଳାପତ୍ର ନାଗ ପ୍ରଭବ ॥ 213
ଋଷିଙ୍କ ନାମ ଯେ ଅଙ୍ଗିରା । ପ୍ରମ୍ଳୋଚା ନାମେ ଅପସରା ॥ 214
ବର୍ଜ୍ୟ ନାମରେ ହୋଏ ରକ୍ଷ । ଶ୍ରୋତା ନାମକ ହୋଏ ଯକ୍ଷ ॥ 215
ଏବେ ଭାଦ୍ରବ ମାସେ ଶୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ନାମ ବିବସ୍ୱାନ ॥ 216
ଅସାରଣ ନାମରେ ଯକ୍ଷ । ବ୍ୟାଘ୍ର ନାମକ ଅଟେ ରକ୍ଷ ॥ 217
ଗନ୍ଧର୍ବ ନାମ ଉଗ୍ରସେନ । ମହର୍ଷି ନାମ ଭୃଗୁ ଜାଣ ॥ 218
ଅନୁମ୍ଳୋଚା ଯେ ଅପସରା । ଶଙ୍ଖପାଳ ଯେ ନାଗବୀରା ॥ 219
ଏବେ ଆଶ୍ୱିନ ମାସେ ପୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ତ୍ୱଷ୍ଟା ନାମେ ଜାଣ ॥ 220
ଜମଦଗ୍ନି ଯେ ମହାଋଷି । କମ୍ବଳ ନାମେ ନାଗ ବସି ॥ 221
ତିଳୋତ୍ତମା ଯେ ଅପସର । ବ୍ରହ୍ମାପେତ ନାମେ ଅସୁର ॥ 222
ଯକ୍ଷର ନାମ ଶତଜିତ । ଗନ୍ଧର୍ବ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଖ୍ୟାତ ॥ 223
ଏବେ ହୋ କାର୍ତ୍ତିକ ଯେ ମାସେ । ଆଦିତ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁ ନାମେ ବସେ ॥ 224
ନାଗର ନାମ ଅଶ୍ୱତର । ରମ୍ଭା ନାମରେ ଅପସର ॥ 225
ମଖାପେତ ନାମକ ରକ୍ଷ । ସତ୍ୟଜିତ ନାମେଣ ଯକ୍ଷ ॥ 226
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର ନାମକ ଋଷି । ଗନ୍ଧର୍ବ ସୂର୍ଯ୍ୟବର୍ଚ୍ଚା ବସି ॥ 227
ଏବେ ଯେ ମାର୍ଗଶିର ମାସ । ଅଂଶୁମାନ ଆଦିତ୍ୟ ଅଂଶ ॥ 228
ଋଷି ଯେ କଶ୍ୟପ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ । ତାର୍କ୍ଷ୍ୟ ନାମରେ ହୋଏ ଯକ୍ଷ ॥ 229
ଋତସେନ ଗନ୍ଧର୍ବ ବୀର । ଉର୍ବଶୀ ନାମେ ଅପସର ॥ 230
ବିଦ୍ୟୁଚ୍ଛତ୍ରୁ ନାମେ ରାକ୍ଷସ । ମହାଶଙ୍ଖ ନାମେ ନାଗେଶ ॥ 231

ଏବେ ହୋ ପୌଷମାସ ଶୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ଭଗ ନାମେ ପୁଣ ॥ 232
ଉର୍ଣ୍ଣ ନାମରେ ହୋଏ ଯକ୍ଷ । ସ୍ଫୁର୍ଜ ନାମକ ଅଟେ ରକ୍ଷ ॥ 233
ଆୟୁ ନାମରେ ମହାମୁନି । ଗନ୍ଧର୍ବ ଯେ ଅରିଷ୍ଟନେମି ॥ 234
ପୂର୍ବଚିତି ଯେ ଅପସର । କର୍କୋଟକ ଯେ ନାଗବୀର ॥ 235
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ମାଘମାସ । ଆଦିତ୍ୟ ନାମ ଜାଣ ପୂଷ ॥ 236
ବାତ ନାମକ ପୁଣି ରକ୍ଷ । ସୁରୁଚି ନାମେ ହୋଏ ଯକ୍ଷ ॥ 237
ନାଗର ଧନଞ୍ଜୟ ନାମ । ଗନ୍ଧର୍ବ ନାମ ଯେ ସୁଷେଣ ॥ 238
ଘୃତାଚୀ ନାମେ ଅପସରୀ । ଗୌତମ ଋଷି ନାମ ଧରି ॥ 239
ଏବେ ଫାଲଗୁନ ମାସେ ପୁଣ । ଆଦିତ୍ୟ ନାମ ଯେ ପର୍ଜନ୍ୟ ॥ 240
କ୍ରତୁ ନାମରେ ହୋଏ ଯକ୍ଷ । ଭରଦ୍ୱାଜ ଋଷି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ॥ 241
ବର୍ଚ୍ଚା ନାମରେ ଯେ ରାକ୍ଷସ । ଅଇରାବତ ନାଗଈଶ ॥ 242
ସେନଜିତ ଯେ ଅପସର । ବିଶ୍ୱ ନାମେ ଗନ୍ଧର୍ବ ବୀର ॥ 243
ଏ ରୂପେ ବାରମାସ ପୁଣ । ସାତ ସାତଗଣେ ଭ୍ରମିଣ ॥ 244
ଏ ସର୍ବେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ବିଭୂତି । ଜ୍ୟୋତିଷ ଚକ୍ରରେ ଚଳନ୍ତି ॥ 245
ଏହାଙ୍କୁ ଯେ ଦୁଇସନ୍ଧ୍ୟାରେ । ସ୍ମରଣ କରନ୍ତି ନିତ୍ୟରେ ॥ 246
ତାହାଙ୍କ ପାପ ଦିନେ ଦିନେ । ହରନ୍ତି ସୁମତି ପ୍ରଦାନେ ॥ 247
ଏ ବାରମାସେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏକ । ନାରାୟଣ ପରମାତ୍ମକ ॥ 248
ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିମଣ୍ଡଳରେ । ଘେନି ଯେ ବାର ଆଦିତ୍ୟରେ ॥ 249
ଦ୍ୱାଦଶାଦିତ୍ୟ ତେଜ ବହି । ଷଡଋତୁ ଯେ ଜାତ ହୋଇ ॥ 250
ଇହଲୋକ ପରଲୋକରେ । ଯା ତେଜ ପରକାଶ କରେ ॥ 251
ପାତାଳ ସପତ ପୁରରେ । ଆପଣେ ଉଦେ ଅସ୍ତ କରେ ॥ 252
ଇହ ପରଲୋକେ ପାତାଳେ । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସଦଗତି କରେ ॥ 253
ସକଳ ଋଷିଗଣମାନ । ତାଙ୍କୁ କରନ୍ତି ଉପାସନ ॥ 254
ଋକ ଯଜୁ ଏ ସାମ ନିତି । ବେଦ ମନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କେ ଘେନି ॥ 255
ତାହାଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରୁଛନ୍ତି । ଗନ୍ଧର୍ବେ ଗାୟନ କରନ୍ତି ॥ 256
କରନ୍ତି ଅପସରା ନୃତ୍ୟ । ନାଗେ ଯେ ଓଟାରନ୍ତି ରଥ ॥ 257
ଯକ୍ଷମାନେ ରଥ ଯୋଚନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଦ୍ରବ୍ୟ ସେ ଦିଅନ୍ତି ॥ 258

ରଥପୃଷ୍ଠେ ରାକ୍ଷସେ ଥାଇ । ରଥ ରକ୍ଷାକରି ଚଳାଇ ॥ 259
ଅରୁଣ ସାରଥିର ନାମ । ସାତଅଶ୍ୱ ଚାଳେ ବେଗେଣ ॥ 260
ଗାୟତ୍ରୀ ଆଦି ଛନ୍ଦ ସାତ । ବହନ୍ତି ବିଶ୍ୱରୂପ ରଥ ॥ 261
ଏ ରଥ ଆଗରେଣ ବସି । ଷଷ୍ଟିସହସ୍ର ବାଳରଷି ॥ 262
ଆଗରେ ସ୍ତୁତି କରୁଛନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଆଶୀର୍ବାଦ ଦ୍ୟନ୍ତି ॥ 263
ଏ ଭାବେ ଅନାଦିନିଧାନ । ସେ ଯେ ଈଶ୍ୱର ଭଗବାନ ॥ 264
ଦିନେ ଦିନେ ଆତ୍ମା ବିସ୍ତାର । ତେଜମଣ୍ଡଳ ପରଚର ॥ 265
ପ୍ରକାଶ ଦିବାରାତ୍ର କରି । ନିତ୍ୟ ଭ୍ରମଣେ ପ୍ରାଣୀ ପାଳି ॥ 266
ଯେଉଁ ଠାବରେ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ । ସେଠାରେ ଉଦୟ ବୋଲାଇ ॥ 267
ନ ଦିଶିଲା ଠାବରେ ଅସ୍ତ । ରାତ୍ର ଦିବସ ଏଣୁ ମତ ॥ 268
ମେରୁ ଭ୍ରମଣ ନିତ୍ୟେ କରେ । ପୂର୍ବରୁ ପଶ୍ଚିମ କ୍ରମରେ ॥ 269
ଉଦୟାସ୍ତ ଦୁଇ ପର୍ବତ । ଆରୋହଣ ବେଳେ ନିର୍ମିତ ॥ 270
ତିନିକୋଟି ଅର୍ଦ୍ଧ କୋଟିଏ । ବ୍ରହ୍ମଲୋକରୁ ଜାତ ହୋଏ ॥ 271
ଏ ବ୍ରହ୍ମରାକ୍ଷସେ ନିର୍ମାଣ । ନିତ୍ୟେ ବ୍ରହ୍ମଶାପ ପାଇଣ ॥ 272
ନିତ୍ୟେ ଦୁଇବେଳରେ ଖାଏ । ମରନ୍ତି ଜୀଅନ୍ତି ନିଶ୍ଚୟେ ॥ 273
ଏ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଦୟର କାଳେ । ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଗ୍ରାସନ୍ତି ସେ ବଳେ ॥ 274
ଏଣୁ ବ୍ରହ୍ମା ଆଜ୍ଞାରେ ପୁଣ । ବ୍ରହ୍ମରଷି ଆଦି ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ 275
ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ସନମୁଖ ହୋଇ । ଗାୟତ୍ରୀମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଇ ॥ 276
ତିନି ଅଞ୍ଜଳି ଜଳ ଦେଇ । ଦ୍ୱିସନ୍ଧ୍ୟେ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ॥ 277
ଜଳକୁ ଟେକିଣ ପକାନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରେ ସେ ଜଳ ବଜ୍ର ହୋନ୍ତି ॥ 278
ରାକ୍ଷସ ଉପରେ ପଡନ୍ତି । ରାକ୍ଷସେ ଭସ୍ମ ହୋଇ ଯାନ୍ତି ॥ 279
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେ ବଳବନ୍ତ ହୋଇ । ତେଜେ ଜଗତ ପ୍ରକାଶଇ ॥ 280
ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ରଥଚକ୍ରର । ମାନସୋତ୍ତର ଯେ ଗିରିର ॥ 281
ପୁଷ୍କରଦ୍ୱୀପ ମଧ୍ୟେ ସେହି । ରଥ ଏକଚକ୍ର ଭ୍ରମଇଁ ॥ 282
ସମ୍ବତ୍ସରରେ ସେହୁ ପୁଣ । ମକର ଆଦି ଯେ ମିଥୁନ ॥ 283
ଉତ୍ତରାୟଣ ତାକୁ କହି । ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଦିବସେ ଅଟଇ ॥ 284
କର୍କଟାଦି ଛ ରାଶି ଯେବେ । ଦକ୍ଷିଣାୟନ କହି ତେବେ ॥ 285

ଏମନ୍ତେ ଦୁଇ ଯେ ଅୟନେ । ରାତ୍ର ଦିବସ ଦେବମାନେ ॥ 285
ଏ ଭାବେ ରଥେ ଭ୍ରମୁଛନ୍ତି । ଯୋଜନ ଅୟୁତ ଯେ ପ୍ରତି ॥ 286
ଅଠର ସହସ୍ର ଯୋଜନ । ଉଚ୍ଚ ଅଟଇ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ 288
ଅଷ୍ଟାଦଶ ସହସ୍ର ଯୋଜନ । ଲମ୍ବ ତା ଅଟଇ ପ୍ରମାଣ ॥ 289
ଲକ୍ଷେ ସତୁରି ସସ୍ର ଯୂଣ । ଅଖର ଲମ୍ବ ପରିମାଣ ॥ 290
ପ୍ରତି ଅଖ ଲମ୍ବ ତଳର । ଦି କୋଟି ତେପନ ଲକ୍ଷର ॥ 291
ସତୁରି ସହସ୍ର ଯୋଜନ । ଅଖମୁଣ୍ଡି ଲୋକାଲୋକେଣ ॥ 292
ଉପର ଖଣ୍ଡ ଅଖ ପୁଣ । ଚଉଦଲକ୍ଷ ଯେ ଯୋଜନ ॥ 293
ଷୋଳ ଯେ ସହସ୍ର ଆବର । ଏ ମୁଣ୍ଡି ଲାଗିଛି ମେରୁର ॥ 294
ଧ୍ରୁବମଣ୍ଡଳେ ବ୍ୟାପିଅଛି । ବିମାନମାନ ତହିଁ ଗଛି ॥ 295
ସବୁ ଗ୍ରହମାନଙ୍କ ରଥ । ଦଉଡିମାନ ସେ ନିର୍ମିତ ॥ 296
ଧ୍ରୁବମଣ୍ଡଳ ସୁଷୁମ୍ନାରେ । ବନ୍ଧନ ଯେ ଯାହା ଭେଦରେ ॥ 297
ଦଉଡିମାନଙ୍କର ପୁଣ । ତିନିଶ ଷାଠିଏ ନିର୍ମାଣ ॥ 298
ପ୍ରତି ଦଉଡି ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେ ମେରୁରନ୍ଧ୍ରେ ଯୁକ୍ତ ହୋନ୍ତି ॥ 299
ତହୁଁ ନିତ୍ୟେ ନିତ୍ୟେ ଭ୍ରମଣ । ଦିବା ରାତ୍ର ହୋଏ ଏସନ ॥ 300
ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେ ହୋଇ । ପିତୃଙ୍କୁ ମାସେ ଦିନେ କହି ॥ 301
ଏବଂଭୂତ ଯେ ଯେଉଁ ରଥ । ସେ ତହିଁ ମାୟାତ୍ମକ ସତ୍ୟ ॥ 302
ସମ୍ବତ୍ସର ଚକ୍ର ତା ବୋଲି । କାଳ ଗତାଗତ କହିଲି ॥ 303
ସେ ସମ୍ବତ୍ସର ଯେ ଚକ୍ରର । ତିନିକୋଟି ନାଭି ତାହାର ॥ 304
ବରଷା ଶୀତ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ତିନି । ତ୍ରିକାଳ ବୋଲାନ୍ତି ସେ ପୁଣି ॥ 305
ବାରଗୋଟି ଯେ ରଥ ଅର । ବାରମାସ ନାମ ତାହାର ॥ 306
ଛ ଗୋଟି ପହି ଛନ୍ତି ତହିଁ । ଷଡଋତୁଙ୍କ ସ୍ଥାନ ସେହି ॥ 307
ସାତଶ କୋଟିଏକ ପହି । ଏକଚକ୍ରରେ ସେହୁ ଥାଇ ॥ 308
ରାତ୍ର ଯେ ଦିବସ ହୋଇଣ । ସପ୍ତଶତ କୋଟି ଏ ଦିନ ॥ 309
ଏମନ୍ତ ହୋଇ ସମ୍ବତ୍ସର । ଭ୍ରମୁଅଛି ସେ ଚକ୍ରବର ॥ 310
ଏ କାଳଚକ୍ର ବୋଲି କହେ । କାଳ ସ୍ୱରୂପୀ ସୂର୍ଯ୍ୟମୟେ ॥ 311
ସେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନିରାକାର ଜ୍ୟୋତି । ଉତ୍ପତ୍ତି ପ୍ରଳୟ କରନ୍ତି ॥ 312

ସେ ସଦା ଥାଇ ଯେ ଅନାଦି । ଅଜ୍ରାମର ସର୍ବ ସମ୍ପାଦି ॥ 313
ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ । ହିତମୟ ସର୍ବକାରଣ ॥ 314
ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ସେ ସ୍ୱରୂପୀ । ସଂସାର କର୍ତ୍ତା ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ॥ 315
ସଂସାର ଏ ଆଦିକାରଣ । ସକଳ ଏହାଙ୍କ ଭିଆଣ ॥ 316
ଯେ ଏହା ପଢନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି । ବିଷ୍ଣୁ ସ୍ୱରୂପେ ତାଙ୍କୁ ଚିନ୍ତି ॥ 317
ସର୍ବ ପାପରୁ ସେ ତରଇ । ଅଗ୍ନି ଯେହ୍ନେ ସର୍ବ ଭକ୍ଷଇ ॥ 318
ସୂତ କହନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଭାବେ । ଶୁଣ ଶୌନକ ଅନୁଭବେ ॥ 319
ସୁଜନେ ଶୁଣସି ଆନନ୍ଦେ । ଭକ୍ତି ହୋଇବ କୃଷ୍ଣପାଦେ ॥ 320
ମହାବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଯେ ମହିମା । ସୂର୍ଯ୍ୟଭ୍ରମଣ ସୁଖସୀମା ॥ 321
ଶୁଣିଲେ ସଂସାରୁ ତରଇ । ଅନ୍ତେ ସେ ବୈକୁଣ୍ଠ ଲଭଇ ॥ 322
ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁପୁରାଣ ଭକତି । ଚନ୍ଦ୍ରମଣ୍ଡଳର ଏ ଗତି ॥ 323
ଅମୃତମୟ ରୂପ ତାର । କ୍ଷୀରାର୍ଣ୍ଣବରୁ ଜାତ ଯାର ॥ 324
ଶୁକଳ ପକ୍ଷ ବୃଦ୍ଧି ହୋଏ । କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷରେ କଳା କ୍ଷୟେ ॥ 325
କୃଷ୍ଣପକ୍ଷେ ପ୍ରତିପ ଦିନ । ଏ ଆଦି ପନ୍ଦର ତିଥେଣ ॥ 326
ଦେବତାମାନେ ପ୍ରତିଦିନ । ଅମୃତ କରନ୍ତି ଯେ ପାନ ॥ 327
ଅମାସ୍ୟା ଦିନେ କଳାହୀନେ । ଚନ୍ଦ୍ର ପଳାଇ ସୂର୍ଯ୍ୟେ ଲୀନେ ॥ 328
ସ୍ଥାବର-ଜଳ-ତୃଣ-ମଧ୍ୟେ । ଲୁଚଇ ଭୟେ ମନସଧେ ॥ 329
ଏଣୁ ସର୍ବନିଷେଧ ଦିନେ । ଗାବ ଯେ ତୃଣ ଜଳପାନେ ॥ 330
କ୍ଷୀର ଘୃତ ଜାତ ସଂଯୋଗେ । ଋଷି ବିପ୍ର ଆହୁତି ଭାଗେ ॥ 331
କଳା ବର୍ଦ୍ଧମାନ ହୁଅଇ । ପଞ୍ଚଦଶ ଦିନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହିଁ ॥ 332
କହଇ ବିପ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ । ସୂର୍ଯ୍ୟେନ୍ଦୁ ମହାବିଷ୍ଣୁ ମତ ॥ 333
ଶୁଣିଲେ ସର୍ବପାପୁଁ ତରେ । ବିଷ୍ଣୁଭକତି ହୋଏ ତାରେ ॥ 334
ବିଷ୍ଣୁର ଭକତେ ସେବିଲେ । ଏ ସୁଖ ଲଭଇ ସେ ଭଲେ ॥ 335

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ
ଆଦିତ୍ୟବ୍ୟୂହ ବିବରଣଂ ନାମ ଏକାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ

ଦ୍ୱାଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ଶୌନକ ଆଦି ଋଷିଗଣ । କହନ୍ତି ସୂତଙ୍କ ଆଗେଣ ॥ 1
ଏ ଯେ ଭାଗବତ ପୁରାଣ । କହିଲ ଆମ୍ଭର ଆଗେଣ ॥ 2
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧଠାରୁ ପୁଣ । କହ ସେ ସୁଚିତ୍ତ କରିଣ ॥ 3
ସନ୍ଦେହ ଆମ୍ଭ ମନୁ ଯାଉ । ତୁମ୍ଭର କଲ୍ୟାଣ ସେ ହେଉ ॥ 4
ସୂତ କହନ୍ତି ସୁଚିତ୍ତରେ । ଶୌନକ ମୁନିଙ୍କ ଆଗରେ ॥ 5

ସୂତ ଉବାଚ

ଧର୍ମ ଦେବତା ଦିବାକର । ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ 6
ସେ ଧର୍ମ ସର୍ବଦେବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସାଧୁଙ୍କୁ ପାଳି ନାଶେ ଦୁଷ୍ଟ ॥ 7
କୃଷ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପୀ ବର । ତା ପାଦେ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ 8
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ପୁରାଣରେ । ଯେ ଧର୍ମ ଭକତ ସଂସାରେ ॥ 9
ସେ ଧର୍ମ ସଦା ଥାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଚତୁର୍ବର୍ଗଦାୟୀ କାରଣ ॥ 10
ଭୋ ଋଷିଗଣେ ତାହା ଶୁଣ । ଲଭିବ ବିଷ୍ଣୁଭକ୍ତି ଜ୍ଞାନ ॥ 11
ବିଷ୍ଣୁର ଏ ଲୀଳା ଚରିତ । ପରମତତ୍ତ୍ୱ ଏ ଅଦ୍ଭୁତ ॥ 12
ଯାହା ସେ ତୁମ୍ଭେ ପଚାରିଲ । ଶୁଣିଣ ସଫଳ ହୋଇଲ ॥ 13
ସେ ମହାପୁରୁଷ ସ୍ୱରୂପୀ । ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଯେହ୍ନେ ଜଗଦ୍‌ବ୍ୟାପୀ ॥ 14
ନାରାୟଣ ସ୍ୱରୂପୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ । କହିଲୁ ମହିମା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ॥ 15
ଏ ଭାଗବତ ଯେ ପୁରାଣ । ସାକ୍ଷାତ ବିଷ୍ଣୁର ନିର୍ମାଣ ॥ 16
ଯେ ହରି ସର୍ବପାପ ହରେ । ତାଙ୍କ ମହିମା ନିରନ୍ତରେ ॥ 17
କେ ଆଦି ଅନ୍ତ ତାହା କହି । ଏ ପଞ୍ଚଭୂତେ ଦେହ ବହି ॥ 18
ଯେ ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମରୁ ବାହାର । ଏଣୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ଅଗୋଚର ॥ 19
କୃତାର୍ଥ ଆଦିଅନ୍ତେ ହୋଇ । ନାରାୟଣ ମହିମା କହି ॥ 20
ନାରା ଯେ ବୋଲି ଜଳ ନାମ । ସେ ଜଳେ ଯେଣୁ ତା ଶୟନ ॥ 21
ତେଣୁ ନାରାୟଣ ବୋଲନ୍ତି । ପାପହରଣେ ଶିରୀପତି ॥ 22
ହୃଷୀକ କହି ଇନ୍ଦ୍ରିଗଣ । ତାହାଙ୍କୁ କରି ଆକର୍ଷଣ ॥ 23
ତେଣୁ ହୃଷୀକେଶ ବୋଲାନ୍ତି । ମହିମା କେହି ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 24
ଭରା ଯେ ଷଡଅଇଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ । ଅଣିମା ଆଦିରେ ବିରାଜ ॥ 25

ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ଯଶ ସୀମା । ଏ ଆଦି ସମୂହ ମହିମା ॥ 26
ଏଣୁ ଭଗବାନ ବୋଲାନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀଙ୍କି ସଂସାରେ ଭ୍ରମାନ୍ତି ॥ 27
ସାତ୍ୱତ ଯେ ବୈଷ୍ଣବଜନ । ସାତ୍ୱତ ଯଦୁବଂଶମାନ ॥ 28
ସାଧୁ-ଯାଦବପତି ଯେଣୁ । ସାତ୍ୱତପତି ନାମ ତେଣୁ ॥ 29
ତାହାଙ୍କ ମହିମା ବଖାଣ । ହୋଇଛି ଶ୍ରୀଭାଗବତେଣ ॥ 30
ପରମବ୍ରହ୍ମ ଯେ ଈଶ୍ୱର । ପରମଗୁପ୍ତ ସେହୁ ସାର ॥ 31
ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ଯେ ପ୍ରଳୟ । ଯେହୁ ଅନାଦି ବିଶ୍ୱମୟ ॥ 32
ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତେ । ବନ୍ଦେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପାଦଗତେ ॥ 33
ତାହାଙ୍କୁ ଜାଣିବାର ଜ୍ଞାନ । ତାହାର ଚରିତ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ॥ 34
ଅନୁଭବଜ୍ଞାନ ସମେତ । ବର୍ଣ୍ଣନା ହୋଇଛି ଏମନ୍ତ ॥ 35
ଭକତିଯୋଗର ବର୍ଣ୍ଣନ । ବୈରାଗ୍ୟ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗମାନ ॥ 36
ଜ୍ଞାନ ଆଶ୍ରୟ ଯେଉଁ ବ୍ରହ୍ମ । ତାହାଙ୍କ ମହିମା ଉତ୍ତମ ॥ 37
ନାରଦ ବେଦବ୍ୟାସଙ୍କର । ବଦ୍ରିକା ଆଶ୍ରମେ ବିଚାର ॥ 38
ତହୁଁ ଯେ ନାରଦଙ୍କ ତହିଁ । ବ୍ୟାସ ଯେ ଭାଗବତ ପାଇ ॥ 39
ପୂର୍ବ ତିନିଜନ୍ମର କଥା । ନାରଦ କହେ ସେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥ 40
ପଞ୍ଚକଟକେ ଯେ ରାଜନ । ନାମ ତାହାର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ॥ 41
ସମର ଶେଷେ ଜାନୁଭଗ୍ନ । ପଡିଲା ଠାରେ ଆଚରଣ ॥ 42
କୃପ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ କୃତବର୍ମା । ସମୀପେ ମିଳେ ଅଶ୍ୱତ୍‌ଥମା ॥ 43
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପ୍ରୀତି ନିମନ୍ତେ । ପୃଥିବୀ ଅପାଣ୍ଡବା ଅର୍ଥେ ॥ 44
ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚାଳୀ କୁମର । ପେଷିଲା ଅଶ୍ୱତ୍‌ଥମା ଶର ॥ 45
ମାରିଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଗେ । ସେ ପାଞ୍ଚମୁଣ୍ଡ ଦେଲା ବେଗେ ॥ 46
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯେ କ୍ରୋଧ କଲା । ତାପେଣ ପ୍ରାଣ ବିସର୍ଜିଲା ॥ 47
ପଞ୍ଚକୁମର ବଧ ଶୁଣି । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ସେ ଅଗ୍ରଣୀ ॥ 48
ଯୁଦ୍ଧେ ଜିଣି ମଥାରୁ ମଣି । ଖୋଳି ଘେନିଲେ ପାର୍ଥ ଜାଣି ॥ 49
ଦ୍ରୌପଦୀ ଆଗେ ବାନ୍ଧିଆଣି । ସମର୍ପି ଦେଲେ ତତକ୍ଷଣି ॥ 50
ଦେଖି ଦ୍ରୌପଦୀ ଦୟାଚିତ୍ତେ । ବନ୍ଧନ ଫେଡିଲେ ତୁରିତେ ॥ 51
ତାହାଙ୍କୁ କରି ସାତବେଣ୍ଟି । ଛଡାଇ ଦେଲେ ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠି ॥ 52

ସେ ଅପମାନେ କୋପଭର । ସଭୟେ ଦ୍ରୋଣର କୁମର ॥ 53
ଚଞ୍ଚଳମନ ଅନୁରାଗେ । ପେଷିଲା ବ୍ରହ୍ମଶର ବେଗେ ॥ 54
ସେ ବ୍ରହ୍ମଶର ଅନିର୍ବାର । ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ ଭୟଙ୍କର ॥ 55
ତକ୍ଷଣେ କୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ପାଇ । ତା ପ୍ରତିଶରେ ସଂହରଇ ॥ 56
ତଦନ୍ତେ ପୁଣ ଦ୍ରୋଣବଳା । ଅତି ନିନ୍ଦିତ କର୍ମ କଲା ॥ 57
ଉତ୍ତରା ଗର୍ଭେ ଯେ କୁମର । ତାର ବିନାଶେ ବ୍ରହ୍ମଶର ॥ 58
ପେଷିଲା ଅତି କୋପମନେ । ଧର୍ମକୁ ଉପେକ୍ଷି ଅଜ୍ଞାନେ ॥ 59
ଗଗନମାର୍ଗେ ଶର ଯାନ୍ତେ । ଉତ୍ତରା ଡାକିଲା ଆରତେ ॥ 60
ତକ୍ଷଣେ ପ୍ରଭୁ ଭଗବାନ । ଖଣ୍ଡିଲେ ତା ଗର୍ଭ କଷଣ ॥ 61
ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠ ପ୍ରମାଣେ ପୁରୁଷ । ଉତ୍ତରା ଗର୍ଭରେ ପ୍ରବେଶ ॥ 62
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚକ୍ର ଘେନି ତହିଁ । ବ୍ରହ୍ମଶରକୁ ସେ ଛେଦଇ ॥ 63
ଗର୍ଭେ ବାଳକ ରକ୍ଷା କଲେ । ପରୀକ୍ଷ ଜନମ ହୋଇଲେ ॥ 64
ଯୁଧିଷ୍ଠି ଅଶ୍ୱମେଧଯୋଗ । ସେ ପୁଣ ରାଜ୍ୟ କଲେ ଭୋଗ ॥ 65
କଳିର ଛତିଶ ବରଷ । ସେ ରାଜପଣେ କଲେ ଶେଷ ॥ 66
ପରୀକ୍ଷେ ଦେଇ ନୃପାସନ । ପାଣ୍ଡବେ ସ୍ୱର୍ଗ ଆରୋହଣ ॥ 67
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୈକୁଣ୍ଠେ ବିଜୟ । ସର୍ବଯାଦବ ଗଲେ କ୍ଷୟ ॥ 68
ପରୀକ୍ଷିତ ଦିଗବିଜୟେ । କଳିଯୁଗକୁ ଦଣ୍ଡବହେ ॥ 69
ପରୀକ୍ଷିତର ରାଜଯୋଗ । ଏକଷଠି ବରଷ ଭୋଗ ॥ 70
ଏ ମଧ୍ୟେ ପରୀକ୍ଷ ରାଜନ । ମୃଗୟା ବିହାରେ ଗମନ ॥ 71
ଶମୀକ ଋଷି ଆଶ୍ରମରେ । ଜଳ ମାଗିଲେ ତୃଷାତୁରେ ॥ 72
ଋଷି ଗଳାରେ ମୃତସର୍ପେ । ରାଜା ଲମ୍ବାଏ ଅତିକୋପେ ॥ 73
ଋଷିବାଳକ ଶୃଙ୍ଗୀ ନାମେ । ରାଜାକୁ ଶାପ ଦେଲା ତମେ ॥ 74
ସେ ଶାପ ପରୀକ୍ଷିତ ଜାଣି । ପୁତ୍ରକୁ କରି ନୃପମଣି ॥ 75
ରାଜ୍ୟ ଉପେକ୍ଷି ଗଙ୍ଗାତୀରେ । ଶୟନ କୁଶ ଶଯ୍ୟାପରେ ॥ 76
ଶୁଣିଣ ସର୍ବଋଷିଗଣେ । ମିଳିଲେ ନୃପ ସନ୍ନିଧାନେ ॥ 77
ଶୁକଦେବଙ୍କ ଆଗମନ । ଦେଖି ସାନନ୍ଦ ଋଷିଜନ ॥ 78
ସେ ରାଜା ସର୍ବଋଷିଗଣେ । ପୁଚ୍ଛିଲେ ନିସ୍ତାର କାରଣେ ॥ 79

ପ୍ରସନ୍ନ ଶୁକଦେବ ହୋଇ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଗ୍ରନ୍ଥ କହି ॥ 80
ଊନବିଂଶତି ଅଧ୍ୟାୟେଣ । ପ୍ରଥମସ୍କନ୍ଧ ଯେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 81
ଦ୍ୱିତୀୟସ୍କନ୍ଧର ଆଦ୍ୟରେ । ଶୁକ ପରୀକ୍ଷିଙ୍କୁ କହିଲେ ॥ 82
ପରମବ୍ରହ୍ମ ଯେ ପୁରୁଷ । ବିରାଟ ସ୍ୱରୂପେ ପ୍ରକାଶ ॥ 83
ପରମଆତ୍ମା ଭେଟିବାରେ । ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ ଧାରଣାରେ ॥ 84
ଜୀବ ପରମରେ ଏକତ୍ୱ । ଲୀନ ହୁଅଇ ଯେଉଁ ମତ ॥ 85
ବ୍ରହ୍ମା ନାରଦଙ୍କ ସମ୍ବାଦ । ଭାଗବତ ଉପନିଷଦ ॥ 86
ବ୍ରହ୍ମାଠାରୁ ନାରଦ ପାଇ । ଚାରିଶ୍ଳୋକରେ ବୋଧ ହୋଇ ॥ 87
ନାରଦ ଦଶଶ୍ଳୋକେ ପୁଣ । ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ ସେ ପୁରାଣ ॥ 88
ମହାବିରାଟ ଯେ ପୁରୁଷ । ତାଙ୍କ ଉତ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥିତି ନାଶ ॥ 89
ଚବିଶ ଅବତାର ଲୀଳା । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଉତ୍ପତ୍ତି ସେ କଲା ॥ 90
ଦ୍ୱିତୀୟସ୍କନ୍ଧ ଏ ଚରିତ । ଦଶ ଅଧ୍ୟାରେ ସମାପତ ॥ 91
ଏବେ ତୃତୀୟସ୍କନ୍ଧ ବାଣୀ । ବିଦୁର ଉଦ୍ଧବ ଭାଳେଣି ॥ 92
ବିଦୁର ମୈତ୍ରେୟ ସମ୍ବାଦ । ପୁରାଣ ସଂହିତାରେ ଭେଦ ॥ 93
ବିଦୁର ପରମ ଆନନ୍ଦେ । ଚିତ୍ତ ନିବେଶି କୃଷ୍ଣପାଦେ ॥ 94
ମହାପୁରୁଷର ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ପ୍ରାକୃତିକ ସର୍ଗ ନିଶ୍ଚୟ ॥ 95
ସାତ ଯେ ବୈକାରିକ ସର୍ଗ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଉତ୍ପତ୍ତିର ମାର୍ଗ ॥ 96
ବିରାଟ ପୁରୁଷ ସ୍ୱରୂପ । କାଳର ସ୍ଥୂଳ ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପ ॥ 97
ନାଭିକମଳୁ ଉତପତ୍ତି । ସେ ମହାପଦ୍ମ ନାମ ଖ୍ୟାତି ॥ 98
ଦିତିର ପୁତ୍ର ଯେ ହିରଣ୍ୟ । ଆବର ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ପୁଣ ॥ 99
ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମର ଚରିତ । ତହୁଁ ଯେ ସ୍ୱୟଂ ଭାଗବତ ॥ 100
ବରାହ ଅବତାର ହୋଇ । ଦନ୍ତାଗ୍ରେ ପୃଥିବୀ ଧରଇ ॥ 101
ଆଦି ଅସୁର ଅବତାର । ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ବଧ ବିଚାର ॥ 102
ଦେବତା ଗନ୍ଧର୍ବ କିନ୍ନର । ସିଦ୍ଧ ଚାରଣ ବିଦ୍ୟାଧର ॥ 103
କିଂପୁରୁଷ ଆଦି ଏମାନ । ଏ ସର୍ବ ଉତ୍ପତ୍ତି କାରଣ ॥ 104
ବ୍ରହ୍ମା ଦେହରୁ ଅବତାର । କୀଟ ପତଙ୍ଗାଦି ସ୍ଥାବର ॥ 105
ଜଙ୍ଗମ ଆଦି ଚାରିଖାନି । ଅଣ୍ଡଜ ଜରାୟୁଜ ଘେନି ॥ 106

ସ୍ୱେଦଜ ଉଦ୍ଭିଦଜ ପୁଣି । ଏମନ୍ତେ ସୃଷ୍ଟି ଲାଭ ହାନି ॥ 107
ଏମନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ସର୍ଜନ । ପାତାଳବାସୀଙ୍କ ଉତ୍ପନ୍ନ ॥ 108
ଦିବସ ରାତ୍ର ସନ୍ଧ୍ୟା ପୁଣ । କାଳର ଉତପତି ମାନ ॥ 109
ଅର୍ଦ୍ଧନାରୀ ନର ଆକୃତି । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବର ଉତପତ୍ତି ॥ 110
ଶତରୂପା କନ୍ୟାର ଜନ୍ମ । ଏକାଦଶ ରୁଦ୍ର ଉତ୍ପନ୍ନ ॥ 111
ସନକ ଆଦି ଋଷିମାନ । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁ ଦୁଇପୁତ୍ର ଜନ୍ମ ॥ 112
ଆବର ତିନିକନ୍ୟା ହୋଇ । ଏଥୁ ଅନେକ ସମ୍ଭବଇ ॥ 113
ଯେ ଧର୍ମ ପତ୍ନୀମାନେ ପୁଣ । ଏହାଙ୍କ ଯେବା ଆଚରଣ ॥ 114
ଚତୁରଦଶ ପ୍ରଜାପତି । ତାଙ୍କ କନ୍ୟାଙ୍କର ସନ୍ତତି ॥ 115
ବ୍ରହ୍ମାର ପୁତ୍ର ଯେହୁ ପୁଣ । କର୍ଦ୍ଦମ ପ୍ରଜାପତି ନାମ ॥ 116
ତାଙ୍କ ଭାରିଯା ଦେବହୂତି । ସ୍ୱାୟମ୍ଭୁବଙ୍କର ଦୁହିତୀ ॥ 117
ତାହାଙ୍କ ଗର୍ଭୁ ଜାତ ପୁଣ । ନବକନ୍ୟା ଏକ ନନ୍ଦନ ॥ 118
ସେ କନ୍ୟା ନବ ପ୍ରଜାପତି । ବିବାହେ ତାଙ୍କର ସନ୍ତତି ॥ 119
କର୍ଦ୍ଦମପୁତ୍ର ଯେ କପିଳ । ସେ ବିଷ୍ଣୁଅଂଶ ଜ୍ଞାନେ ଭୋଳ ॥ 120
ମାତାଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନଧର୍ମ କହି । ବିଷ୍ଣୁର ମହିମା ବୁଝାଇ ॥ 121
କପିଳ ଯୋଗସ୍ଥାନେ ଗଲେ । ଯୋଗ ଆସନରେ ବସିଲେ ॥ 122
ତୃତୀୟସ୍କନ୍ଧେ ଏ ଚରିତ । ତେତିଶ ଅଧ୍ୟା ସମାପତ ॥ 123
ଚତୁର୍ଥସ୍କନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣନ । ନବ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କ ଜନ୍ମ ॥ 124
ଏହାଙ୍କ ବଂଶାନୁଚରିତ । ସଂସାର ଯହୁଁ ସେ ଉଦିତ ॥ 125
ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତି ଯେ ପୁଣ । ଯଜ୍ଞ ସେ କଲେକ ଉଦ୍ୟମ ॥ 126
ଶିବ ଯେ ଯଜ୍ଞ ଭଗ୍ନ କଲେ । ପାର୍ବତୀ ନିଧନେ କୋପିଲେ ॥ 127
ତଦନ୍ତେ ଧ୍ରୁବର ଚରିତ । ତପରେ ତୋଷିଲେ ଅନନ୍ତ ॥ 128
ତହୁଁ ଯେ ପୃଥୁର କାହାଣୀ । ଯେମନ୍ତେ ଦୁହିଁଲେ ଧରଣୀ ॥ 129
ବେଣ ଯେ ବିପ୍ରଶାପେ ନାଶ । ରାଜା ବିହୀନେ ପୃଥ୍ୱୀ ଧ୍ୱଂସ ॥ 130
ପୃଥ୍ୱୀ ରଖିବା ଅର୍ଥେ ହରି । ପୃଥୁ ରୂପରେ ଅବତରି ॥ 131
ଋଷି ଦେବତାଙ୍କର ଅଂଶେ । ଜନ୍ମ ଲଭିଲେ ମନୁବଂଶେ ॥ 132
ପୃଥିବୀ ଧରି ବାହୁବଳେ । ଦୋହନ କଲେ ଅବହେଳେ ॥ 133

ଚଉଦ ଭୁବନର ଜନ । ଯାହାର ଯାହା ପ୍ରୟୋଜନ ॥ 134
ସଂସାରେ ଶସ୍ୟବୀଜ କଲେ । ଯଜ୍ଞରେ ଦେବଙ୍କୁ ପୂଜିଲେ ॥ 135
ପ୍ରାଚୀନବରହି ଦୁର୍ମଦ । ସେ ରାଜା ନାରଦ ସମ୍ବାଦ ॥ 136
ପୁରଞ୍ଜନର ଉପାଖ୍ୟାନ । ଦଶପ୍ରଚେତାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 137
ଏ ରାଜା ପ୍ରାଚୀନବରହି । ଏହାର ଦଶପୁତ୍ର ହୋଇ ॥ 138
ଦଶ ପ୍ରଚେତାଙ୍କର ପୁଣ । ହୋଇଲା ଏକଇ ନନ୍ଦନ ॥ 139
ନାମ ତା ଦକ୍ଷପ୍ରଜାପତି । ଏକମାତା ଗର୍ଭୁ ଜନ୍ମନ୍ତି ॥ 140
ଏକ କୁମର ଦଶତାତ । ତେଣୁ ସେ ଦକ୍ଷ ନାମେ ଖ୍ୟାତ ॥ 141
ସେ ନାରୀ ପୂର୍ବଜନ୍ମଗତି । ଯେମନ୍ତେ ହୋଇଲା ଉତ୍ପତ୍ତି ॥ 142
ପ୍ରମ୍ଲୋଚା ନାମେ ଅପସରୀ । କଣ୍ଡୁଋଷିଙ୍କ ବୀର୍ଯ୍ୟ କରି ॥ 143
ଯେମନ୍ତେ ହୋଇଲେ ସେ ଜାତ । ଚତୁର୍ଥସ୍କନ୍ଧେ ଏ ଚରିତ ॥ 144
ଏକତିରିଶ ଅଧ୍ୟାୟେଣ । ଏହୁ ସେ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 145
ପଞ୍ଚମସ୍କନ୍ଧ ଆଦ୍ୟେ ପୁଣି । ପ୍ରିୟବ୍ରତ ରାଜା କାହାଣୀ ॥ 146
ନାଭି ରାଜାର ଯେ ଚରିତ । ଋଷଭ ଜନମ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥ 147
ଭରତ ରାଜାର ବର୍ଣ୍ଣନ । ତିନି ଜନ୍ମେ ବିଷ୍ଣୁ ସେବନ ॥ 148
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଭୂଗୋଳ ବର୍ଣ୍ଣନ । ସପତଦ୍ୱୀପ ଆୟତନ ॥ 149
ସପତ ସମୁଦ୍ର ଯେସନ । ଦ୍ୱିଗୁଣ କାଞ୍ଚନ ଭୁବନ ॥ 150
ଲୋକାଲୋକ ସମେତ ହୋଇ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଯେମନ୍ତ ଅଟଇ ॥ 151
ବର୍ଷ ପର୍ବତ ନଦୀମାନ । ଯେତେକ ଏହାଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 152
ଜ୍ୟୋତିଷଚକ୍ର ଧ୍ରୁବଚକ୍ର । ଆବର ଶିଶୁମାର ଚକ୍ର ॥ 153
ପାତାଳ ନରକ ବର୍ଣ୍ଣନ । ପାପେ ନରକ ଭୋଗମାନ ॥ 154
ପଞ୍ଚମସ୍କନ୍ଧେ ଏ ଚରିତ । ଛବିଶ ଅଧ୍ୟା ସମାପତ ॥ 155
ଏବେ ଯେ ଷଷ୍ଠସ୍କନ୍ଧ ବାଣୀ । ଯାହା କହିଲି ପରିମାଣି ॥ 156
ଅଜାମିଳର ଉପାଖ୍ୟାନ । ନାମର ମହାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 157
ବିଷ୍ଣୁଦୂତ ଯେ ଯମଦୂତ । ଏହାଙ୍କ ସମ୍ବାଦ ଚରିତ ॥ 158
ଯମ ଯେ ଆପଣାର ଦୂତେ । ବିଷ୍ଣୁର ମହିମା ଭକତେ ॥ 159
ବିଷ୍ଣୁ ଭକତ ଯେତେ ଜନ । ନ ଯିବ ତାହାଙ୍କ ପାଶେଣ ॥ 160

ଦୂରୁଁ ଦେଖିଣ ଉପେକ୍ଷିବ । ନାମ ଲକ୍ଷଣ ଜାଣିଥିବ ॥ 161
ଅଜାମିଳର ଯେ ମୁକତ । ବୈକୁଣ୍ଠ ଯେମନ୍ତ ପ୍ରାପତ ॥ 162
ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତି ଚରିତ । ଯେମନ୍ତେ ପୁତ୍ର କଲେ ଜାତ ॥ 163
ସେ ପୁତ୍ରେ ନାରଦଙ୍କ ହେତୁ । ଯେମନ୍ତେ ଲଭିଲେ ସେ ମୃତ୍ୟୁ ॥ 164
ନାରଦ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତି । ଅନ୍ୟୋନ୍ୟେ ଶାପ ସେ ଦିଅନ୍ତି ॥ 165
ସେ ଦକ୍ଷ ପ୍ରଜାପତିଙ୍କର । ଷାଠିଏ ଝିଅଙ୍କୁ ସେ ବର ॥ 166
ତାହାଙ୍କ ସନ୍ତତି ଯେମାନ । ଯକ୍ଷ ମନୁଷ୍ୟ ଦେବଗଣ ॥ 167
ଅସୁର ପଶୁପକ୍ଷୀ ଜନ୍ତୁ । ଏ ଆଦି ଜନମର ହେତୁ ॥ 168
ତ୍ୱଷ୍ଟା ପ୍ରଜାପତିନନ୍ଦନ । ବିଶ୍ୱରୂପରେ ଉତପନ୍ନ ॥ 169
ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମମରଣାଦି । ବୃତ୍ତାସୁରକୁ ଇନ୍ଦ୍ର ବଧି ॥ 170
ଦିତିର ପୁତ୍ର ଯେ ହିରଣ୍ୟ । ଆବର ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ପୁଣ ॥ 171
ଏହାଙ୍କ ଜନ୍ମର ଚରିତ । ବରାହ ବଧିଲେ ଯେମନ୍ତ ॥ 172
ଏହାଙ୍କ ପତ୍ନୀଙ୍କ ରୋଦନ । ସୁଯଜ୍ଞ ରାଜାଙ୍କ ବିଧାନ ॥ 173
ନାରଦ ଯେମନ୍ତେ ବୋଧିଲେ । ପବନ ଯେସନେ ଜନ୍ମିଲେ ॥ 174
ଅଣଚାଶ ରୂପ ଧଇଲେ । ଦୃଢବ୍ରତେ ନାଶ ନୋହିଲେ ॥ 175
ଦିତିର ଗର୍ଭେ ପଶି ପୁଣ । ଇନ୍ଦ୍ର ତା କଲେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥ 176
ଏ ଷଷ୍ଠସ୍କନ୍ଧର ଚରିତ । ଉନବିଂଶ ଅଧ୍ୟା ଭକତ ॥ 177
ଏବେ ଯେ ସପ୍ତମସ୍କନ୍ଧର । ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ଅସୁର ॥ 178
ତାହାର ପୁତ୍ର ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ । ସେ ଯେ ଦଇତ୍ୟେଶ୍ୱର ଇନ୍ଦ୍ର ॥ 179
ତାହାଙ୍କ ଯେତେକ ଚରିତ । ପ୍ରହଲ୍ଲାଦଙ୍କ କଷ୍ଟମତ ॥ 180
ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ନିଧନ । ନୃସିଂହ ରୂପେ ବିଦାରଣ ॥ 181
ବ୍ରାହ୍ମଣ କ୍ଷତ୍ରି ବୈଶ୍ୟ ଶୁଦ୍ର । ଚାରିବର୍ଣ୍ଣର ଧର୍ମ ଭେଦ ॥ 182
ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ଯେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ । ଗୃହୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଚାରିମତ ॥ 183
ଏଥିର ଧର୍ମ ବର୍ଣ୍ଣାଚାର । ସର୍ବ ଧର୍ମକର୍ମ ବିଚାର ॥ 184
ଶ୍ରାଦ୍ଧ ବିଧିରେ ଯେତେ ହୋଇ । ସପ୍ତମସ୍କନ୍ଧେ ଏହା କହି ॥ 185
ପନ୍ଦର ଅଧ୍ୟାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏବେ ଅଷ୍ଟମସ୍କନ୍ଧ ଶୁଣ ॥ 186
ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ମନୁ ଚରିତ । ଭୂତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେମନ୍ତ ॥ 187

ଗଜଇନ୍ଦ୍ରର ଯେ ମୋକ୍ଷଣ । ଗ୍ରାହକୁ ଚକ୍ରେ ନିବାରଣ ॥ 188
ଶାପରୁ କରି ପରିତ୍ରାଣ । ଦେଲେ ସେ ବଇକୁଣ୍ଠେ ସ୍ଥାନ ॥ 189
ବିଷ୍ଣୁମନ୍ୱନ୍ତର ମାନରେ । ହୟଗ୍ରୀବାଦି ଅବତାରେ ॥ 190
ବରାହ ମତ୍ସ୍ୟ ଯେ କଚ୍ଛପ । ନରସିଂହ ବାମନ ରୂପ ॥ 191
ନାନା ଅବତାର ମହିମା । କ୍ଷୀରୋଦ ମନ୍ଥନ ଉପମା ॥ 192
ସକଳ ରତ୍ନ ଉତପତ୍ତି । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଅମୃତର ସମ୍ଭୂତି ॥ 193
ଅଇରାବତ ଉର୍ଚ୍ଚୈଶ୍ରବା । ବାରୁଣୀ ସମ୍ଭୂତ ହୋଇବା ॥ 194
ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ଜନ୍ମ କାରଣ । ମୋହିନୀ ରୂପର ଧାରଣ ॥ 195
ଈଶ୍ୱର ପାର୍ବତୀ ଶରଧା । ମୋହିନୀ ମୋହେ ଯେଉଁ ବାଧା ॥ 196
ଅମୃତ ଭକ୍ଷେ ରାହୁ ଛେଦ । ଚନ୍ଦ୍ରସୂର୍ଯ୍ୟ ଗ୍ରାସିବା ଭେଦ ॥ 197
ଅମୃତ ନ ପାଇ ଅସୁରେ । ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ॥ 198
ସ୍ୱର୍ଗ ଛାଡି ଇନ୍ଦ୍ର ସମତେ । ପଶିଲେ ଗହନ ବନସ୍ତେ ॥ 199
ବଳି ଯେ ସ୍ୱର୍ଗ ଭୋଗ କରି । ଦାନେଣ ନାହିଁ ସମସରି ॥ 200
ପୁତ୍ରଙ୍କ କଷ୍ଟେ ଦେବମାତ । ଅଦିତି କଲେ ପୟୋବ୍ରତ ॥ 201
ବାମନ ଜନମ ହୋଇଲେ । ଯଜ୍ଞେ ପ୍ରବେଶ ଦାନଛଳେ ॥ 202
ବଳିଠାରୁ ଦାନ ଗ୍ରହଣ । ଶୁକ୍ର ନିଷେଧ କଲେ ପୁଣ ॥ 203
ବଳିକି କରିଣ ବନ୍ଧନ । ତିନିପାଦ ଯେ ଭୂମିଦାନ ॥ 204
ବାମନ ବିଶ୍ୱରୂପ ହୋଇ । ପାଦକେ ପୃଥିବୀ ଘୋଟଇ ॥ 205
ପାଦେକ ଆକାଶକୁ ଗଲା । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡଭାଣ୍ଡ ଫାଟିଗଲା ॥ 206
ଆକାଶୁ ଗଙ୍ଗା ଯେ ବହିଲା । ଜଗତ ପବିତ୍ର ହୋଇଲା ॥ 207
ନାଭିକମଳୁ ପାଦେ ହୋଇ । ବଳିକି ପାତାଳେ ଚାପଇ ॥ 208
ସତ୍ୟବ୍ରତ ରାଜା ଚରିତ । ପ୍ରଳୟଜଳରେ ଯେମନ୍ତ ॥ 209
ମତ୍ସ୍ୟ ଅବତାର ସେ ହୋଇ । ମତ୍ସ୍ୟ ଶୃଙ୍ଗରେ ନାବ ବହି ॥ 210
ଭ୍ରମିଲେ ମହାର୍ଣ୍ଣବ ଜଳେ । ଶଙ୍ଖ ଦଇତ୍ୟ ମାରି ହେଳେ ॥ 211
ସେ ରାଜା ଦିବାକର ବଂଶେ । ଜନ୍ମ ହୋଇଲେ ମନୁ ଅଂଶେ ॥ 212
ବଇବସ୍ୱତ ମନୁ ହୋଇ । ଯେମନ୍ତେ ସର୍ପେ ସେ ବସଇ ॥ 213
ଅଷ୍ଟମସ୍କନ୍ଧେ ଏ ଚରିତ । ତ୍ରିବିଂଶ ଅଧ୍ୟା ସମାପତ ॥ 214

ନବମସ୍କନ୍ଧେ ଏବେ ଶୁଣ । ବଂଶାନୁଚରିତ ବିଧାନ ॥ 215
ଯେ ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶାନୁ କୀର୍ତ୍ତନ । ସୂର୍ଯ୍ୟର ଅଟଇ ନନ୍ଦନ ॥ 216
ବଇବସ୍ୱତ ମନୁ ନାମ । ସେ ବଂଶେ ଇକ୍ଷ୍ୱାକୁ ଜନମ ॥ 217
ତାଙ୍କ ବଂଶରେ ହେଲେ ପୁଣ । ସୁଦ୍ୟୁମ୍ନ ନାମରେ ରାଜନ ॥ 218
ଶଙ୍କର ଶାପେ କନ୍ୟା ହେଲେ । ଇଳା କନ୍ୟା ସେ ବୋଲାଇଲେ ॥ 219
ତାରାକୁ ହରିଲେ ଯେ ସୋମ । ବୁଧ ତହିଁରୁ ହେଲେ ଜନ୍ମ ॥ 220
ଇଳା ଗର୍ଭରୁ ବୁଧ ବୀର୍ଯ୍ୟେ । ପୁତ୍ର ପୁରୁରବା ଉପୁଜେ ॥ 221
ତାହାର ଯେତେ ଉପାଖ୍ୟାନ । କହିଛୁଁ ବିସ୍ତାର କରିଣ ॥ 222
ଏ ଦୁଇବଂଶ ଆଦ୍ୟ ଏହି । ଏଥୁଁ ସୋମ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୋଲାଇ ॥ 223
ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶର ଯେ କଥନ । ଶଶାଦ ନୃଗ ଉପାଖ୍ୟାନ ॥ 224
ଶର୍ଯ୍ୟାତିରାଜାଙ୍କ ଚରିତ । ସୁକନ୍ୟା କରିଲା ଯେମନ୍ତ ॥ 225
ଚ୍ୟବନ ଋଷି ଉପାଖ୍ୟାନ । କାକୁସ୍ଥ ରାଜବଂଶମାନ ॥ 226
ଖଟ୍ୱାଙ୍ଗ ରାଜାର ମହିମା । ସେ ମାନଧାତାର ଗାରିମା ॥ 227
ସୌଭରି ଋଷିଙ୍କ ଚରିତ । ସଗର ରାଜନ ଯେମନ୍ତ ॥ 228
ସଗର ଅଶ୍ୱମେଧ ଯାଗ । ଷଷ୍ଟିସହସ୍ରସୁତ ତ୍ୟାଗ ॥ 229
କପିଳ କୋପରେ ଦହନ । ଦିଲୀପ ରାଜାରୁ ଯେ ପୁଣ ॥ 230
ଭଗୀରଥର ଉତପନ୍ନ । ଗଙ୍ଗାର ଯେବା ଆଗମନ ॥ 231
ଶ୍ରୀରଘୁନାଥଙ୍କ ଚରିତ । ହୋଇଲେ ଦଶରଥ ସୁତ ॥ 232
ବାଳକ କାଳେ ସେ ମୃଗୟା । ବନୁଁ ଆଣନ୍ତି ଗଜହୟା ॥ 233
ବିଶ୍ୱାମିତ୍ରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ । ବାଟରେ ତାଡକୀ ବଧିଲେ ॥ 234
ଗୌତମପତ୍ନୀ ଯେ ଅହଲ୍ୟା । ପାଷାଣୁ ମୁକତ ହୋଇଲା ॥ 235
ମିଥିଳାପୁରରେ ଜନକ । ନୃପତି ଅଟଇ ଧାର୍ମିକ ॥ 236
ସେ ଧନୁସ୍ୱୟମ୍ବର କାଳେ । ମିଳିଲେ ସକଳ ଭୂପାଳେ ॥ 237
ଶିବଧନୁ ରାମ ଭାଙ୍ଗିଣ । ମଇଥିଳୀ ବିଭା ହୋଇଣ ॥ 238
ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରେ ପ୍ରବେଶ । ନୃପତି କରଣେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ॥ 239
କଇକେୟୀର ସତ୍ୟେ ପୁଣି । ସେ ଦଶରଥ ନୃପମଣି ॥ 240

ରାମ ଯେ ବନବାସ ଗଲେ । ସୀତା ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଘେନି ତୁଲେ ॥ 241
ଅଗମ୍ୟ ବନରେ ପଶିଲେ । ପଞ୍ଚବଟୀବନେ ରହିଲେ ॥ 242
ଖର ଦୂଷଣ ନାଶକରି । ଯାଗ ରଖିଲେ ଚାପଧାରୀ ॥ 243
ରାବଣ ସୀତା ହରି ନେଲା । ତା ଜାଣି ରାମ ଚଳିଗଲା ॥ 244
ସୁଗ୍ରୀବ ମିତ୍ର ଛଳେ ପୁଣ । ବାଳୀକୁ କଲେ ସେ ନିଧନ ॥ 245
ତହୁଁ ପବନ ସୁତ ଗଲା । ଲଙ୍କାରେ ସୀତା ଠାବ କଲା ॥ 246
ରାବଣ ଭାଇ ବିଭୀଷଣ । ଶ୍ରୀରାମେ ପଶିଲା ଶରଣ ॥ 247
ବରୁଣ ବୋଲେ ରାମ ସେତୁ । ବାନ୍ଧିଲେ ବାନରଙ୍କ ହେତୁ ॥ 248
ରାବଣ ସଗୋତ୍ର ସହିତ । ସବୁ ନାଶିଲେ ରଘୁନାଥ ॥ 249
ବିଭୀଷଣକୁ ରାଜା କଲେ । ଅମରପଦ ତାକୁ ଦେଲେ ॥ 250
ସୀତା ଅଗ୍ନି ପରୀକ୍ଷା କରି । ପ୍ରବେଶ ଅଯୋଧ୍ୟା ନଗରୀ ॥ 251
ତହିଁ ଯେ ଭୋଗ କିଛିଦିନେ । ସୀତାଙ୍କୁ ପେଷିଲେ ସେ ବନେ ॥ 252
ତଦନ୍ତେ ଅଶ୍ୱମେଧ କଲେ । ପୁତ୍ରଙ୍କୁ ବାଲମିକ ଦେଲେ ॥ 253
ଚାରିଭାଇଙ୍କ ଅଷ୍ଟପୁତ୍ର । ଚାରି ଦେଶରେ ଆଧିପତ୍ୟ ॥ 254
ରକ୍ଷ ମର୍କଟ ଯେତେ ତହିଁ । ଦେବତା ରୂପେ ଜାତ ହୋଇ ॥ 255
ତାଙ୍କୁ ଘେନି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲେ । ବୈକୁଣ୍ଠେ ନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇଲେ ॥ 256
ଜନ୍ମାଦି ବୈକୁଣ୍ଠ ପ୍ରାପତ । କହିତ ଅଛୁ ସେ ଚରିତ ॥ 257
ସେ ରାମନାମ ଯେ ଧରନ୍ତି । ସଂସାର ତାପୁଁ ନିସ୍ତରନ୍ତି ॥ 258
ନିମି ରାଜାର ଯେ ଚରିତ । ଜନକ ରାଜାର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ॥ 259
ଜନକ ରାଜାର ସନ୍ତତି । ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶରେ ଉତପତ୍ତି ॥ 260
ଭୃଗୁର ଜମଦଗ୍ନି ସୁତ । ତା ସୁତ ପର୍ଶୁରାମ ଖ୍ୟାତ ॥ 261
ତପ କରଣେ ଅତିଶ୍ରେଷ୍ଠ । କ୍ଷତ୍ରିସ୍ୱବୃତ୍ତିରେ ଗରିଷ୍ଠ ॥ 262
ମାତା ଦୁହିତା ଚରୁଭ୍ରମ । ଋଷି ଜନ୍ମ କ୍ଷତ୍ରି ଅଂଶେଣ ॥ 263
କ୍ଷତ୍ରି ଆଚାର ଋଷି ହୋଇ । ଏଣୁ ସେ କ୍ଷତ୍ରିସ୍ୱ ବୋଲାଇ ॥ 264
ସହସ୍ରାର୍ଜୁନ ଯେ ରାଜନ । ବଳେ ନେଲା ତାଙ୍କ ଗୋଧନ ॥ 265
ଜମଦଗ୍ନିର ଶିର ଛେଦି । ଶୁଣିଣ ପର୍ଶୁରାମ କ୍ରୋଧି ॥ 266
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ ସେହୁ କଲେ । ବିଷ୍ଣୁ ଯେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଲେ ॥ 267

ସେ ନାରାୟଣ ଜ୍ୟୋତିଭାବେ । ପଶିଲେ ପର୍ଶୁରାମ ଗର୍ଭେ ॥ 268
ସହସ୍ରାର୍ଜୁନଙ୍କର ବଂଶ । ସମୂଳେ କଲେ ସେ ବିନାଶ ॥ 269
ପୃଥିବୀ ଏକବିଂଶ ବାର । ଛେଦିଲେ କ୍ଷତ୍ରିସ୍ୱଙ୍କ ଶିର ॥ 270
ପୃଥ୍ୱୀରେ କ୍ଷତ୍ରି ଶେଷ କଲେ । ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ଅଂଶ ନ ରଖିଲେ ॥ 271
ସୋମବଂଶରେ ସେ ଜନମ । ରାଜାର ପୁରୁରବା ନାମ ॥ 272
ସେ ପୁଣି ଉର୍ବଶୀ ସଙ୍ଗତେ । ବିହ୍ୱଳ ହୋଇଲେ ଯେମନ୍ତେ ॥ 273
ଏ ଆଦି ଯେତେ ଗୁଣ ତାର । ପୃଥ୍ୱୀରେ ଏକା ନୃପବର ॥ 274
ଆୟୁ ରାଜାର ଯେତେ ଗୁଣ । ନହୁଷ ଯଯାତି ଯେ ପୁଣ ॥ 275
ଦୁଷ୍ୟନ୍ତ ରାଜାର ବିଧାନ । ଶକୁନ୍ତଳାର ଉପାଖ୍ୟାନ ॥ 276
ଭରତ ରାଜାର ଚରିତ । ଶାନ୍ତନୁ ଯେମନ୍ତ ବିଦିତ ॥ 277
ଭୀଷ୍ମର ମହିମା ଯେମନ୍ତେ । ବିବାହ ନୋହେ ପିତା ଅର୍ଥେ ॥ 278
ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ । ଜନମ ଶାନ୍ତନୁ ତନୁଜ ॥ 279
ଏମାନେ ଅପୁତ୍ରିକେ ନାଶ । ତହୁଁ ଅଇଲେ ବେଦବ୍ୟାସ ॥ 280
ପୁତ୍ର ଉପୁଜାଇଲେ ଭାବେ । ମାତା ବଚନେ ଅନୁରାଗେ ॥ 281
ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପଣ୍ଡୁ ବିଦୁର । ଏ ତିନି ବ୍ୟାସଙ୍କ କୁମର ॥ 282
କୌରବ ପାଣ୍ଡବ ଯେ ହୋଇ । ଶତେ ପାଞ୍ଚଭ୍ରାତ ଜନ୍ମାଇ ॥ 283
ଏହାଙ୍କ ସନ୍ତତି ଯେ ପୁଣ । ପରୀକ୍ଷିତ ଆଦି ଜନମ ॥ 284
କଳିଯୁଗରେ ଏ ବଂଶରେ । ଯେତେ ହୋଇଲେ ନୃପବରେ ॥ 285
ଭୂତ ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ । ହୋଇଲେ ଯେତେକ ରାଜନ ॥ 286
ସହସ୍ରେ ବରଷ ଭିତରେ । ଏ ସର୍ବେ ହେଲେ ନୃପବରେ ॥ 287
ଏଥୁଅନ୍ତରେ ଏବେ ଶୁଣ । ଯଦୁବଂଶର ଯେ ପ୍ରମାଣ ॥ 288
ଯଯାତିପୁତ୍ର ଯଦୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଯାଦବେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ॥ 289
ତାହାଙ୍କ ଯେତେକ ବର୍ଣ୍ଣନା । ଏ ଆଦି ଶୁଣିଅଛ ସିନା ॥ 290
ଯଯାତି ଦ୍ୱିତୀୟ ଯେ ପୁତ୍ର । ପୁରୁ ବଂଶର ଯେ ଚରିତ ॥ 291
ତୁର୍ବସୁ ବଂଶେ ଯେତେ ଜନ । ପଶ୍ଚିମେ ହୋଏ ଉତପନ୍ନ ॥ 292
ଚତୁର୍ଥ ପୁତ୍ର ଯେ ଦ୍ରୁହ୍ୟୁଜ । ତା ବଂଶେ ଜନମ ଯେ ଭୋଜ ॥ 293
ପଞ୍ଚମ ପୁତ୍ର ନାମ ଅନୁ । ତା ବଂଶେ ଯେତେ ରାଜା ତନୁ ॥ 294

ସେ ଯଦୁ ଚାରିପୁତ୍ରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଶତଜିତ ନାମ ବିଶିଷ୍ଟ ॥ 295
ତା ବଂଶେ ସହସ୍ରଅର୍ଜ୍ଜୁନ । ତାକୁ ମାଇଲେ ପର୍ଶୁରାମ ॥ 296
ଦ୍ୱିତୀୟପୁତ୍ର ଯେ ପୟୋଦ । ତା ବଂଶେ ଜାତ ଜରାସନ୍ଧ ॥ 297
ତୃତୀୟ ପୁତ୍ର କ୍ରୋଷ୍ଟି ନାମ । ସେ ବୃଷ୍ଣିବଂଶେ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ 298
ଶୂରସେନ ବସୁଦେବାଦି । ଏମାନ କହିଛି ସମ୍ପାଦି ॥ 299
ଚତୁର୍ଥ ପୁତ୍ର ନଳ ନାମ । ତା ବଂଶେ ପଣ୍ଡୁ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ 300
ଏ ବଂଶେ ଜନ୍ମିଲେ ଅନ୍ଧକ । ଭୋଜ ଯେ ଉଗ୍ରସେନାଦିକ ॥ 301
ବୃଷ୍ଣିବଂଶରେ ତହିଁ ପୁଣ । ଶୂରସେନାଦି ଯେ ରାଜନ ॥ 302
ତା ସାତକନ୍ୟା ଦଶସୁତ । ତହିଁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ବସୁଦେବତ ॥ 303
ତାହାର ଅଷ୍ଟାଦଶ ନାରୀ । ରୋହିଣୀ ଭଦ୍ରା ଆଦିକରି ॥ 304
ଏ ମଧ୍ୟେ ରୋହିଣୀ ଗର୍ଭରେ । ଦୁହିତା ଅଷ୍ଟପୁତ୍ର ହେଲେ ॥ 305
ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଯେ ବଳଭଦ୍ର ହୋଇ । ଦୁହିତା ସୁଭଦ୍ରା ବୋଲାଇ ॥ 306
ଆଉ ସେ ଯେତେ ସ୍ତିରୀମାନ । ଜାତ ବେନି ବେନି ନନ୍ଦନ ॥ 307
ଦେବକୀ ଷଡପୁତ୍ର ପୁଣ । କଂସ ତା କଚାଡେ ଶିଳେଣ ॥ 308
ସପ୍ତମ ଗର୍ଭେ ବଳଦେବ । ଯୋଗମାୟାରେ ଗର୍ଭସ୍ରାବ ॥ 309
ରୋହିଣୀ ଗର୍ଭରେ ପଶିଲେ । ଗୋପରେ ଜନମ ହୋଇଲେ ॥ 310
ଅଷ୍ଟମ ଗର୍ଭେ ବିଷ୍ଣୁ ଜାତ । ଯେ କୃଷ୍ଣ ବଇକୁଣ୍ଠ ନାଥ ॥ 311
କୃଷ୍ଣ ଅବତାର ହୋଇଲେ । ନବମେ ଏମନ୍ତ କହିଲେ ॥ 312
ଚବିଶ ଅଧ୍ୟାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ବଂଶାନୁଚରିତ ଆଖ୍ୟାନ ॥ 313
ଦଶମସ୍କନ୍ଧେ କୃଷ୍ଣରସ । ଶୁଣିଲେ ନ ଥାଇ କଲୁଷ ॥ 314
ଶୁକ ପରୀକ୍ଷେ କହେ ଏହା । ଶୁଣ ରାଜନ ପୁଣ୍ୟଦେହା ॥ 315
ଆଦ୍ୟେ ବସୁଦେବ ବିବାହ । କଂସ ଯେ ଦେବକୀ ନିଗ୍ରହ ॥ 316
ଆକାଶବାଣୀ ଶୁଣି ରୋଷେ । ମାରନ୍ତେ ବସୁଦେବ ତ୍ରାସେ ॥ 317
ସତ୍ୟ ଯେ ବସୁଦେବ କଲା । ବାଳକ ଦେବଇଁ ବୋଇଲା ॥ 318
ପୃଥ୍ୱୀ ଦେବଗଣ ଆଦି । ବ୍ରହ୍ମାଶଙ୍କର ବ୍ରହ୍ମବାଦୀ ॥ 319
ବିଷ୍ଣୁଙ୍କୁ କ୍ଷୀରାର୍ଣ୍ଣବ ତୀରେ । ଗୁହାରି କଲେ ସ୍ତୁତିଭରେ ॥ 320
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ସର୍ବ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ । କହେ ଆକାଶୁ ଶୂନ୍ୟବାଣୀ ॥ 321

ହେ ଦେବେ ଭୟ ଅପହର । ନାଶିବୁ ପୃଥିବୀର ଭାର ॥ 322
କୃଷ୍ଣ ଅବତାର ହୋଇବୁ । ନିଶ୍ଚୟେ ଅସୁର ନାଶିବୁ ॥ 323
ଗୋପରେ ଗୋପାଳଙ୍କ ମେଳେ । ଜାତ ହୋଇବୁ ମହୀତଳେ ॥ 324
ଏମନ୍ତେ ଦେବକୀ ଛ ପୁତ୍ର । କଂସ ଯେ ମାଇଲା ନିସ୍ତ ॥ 325
ଯୋଗମାୟାଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ ରାଇ । ମଞ୍ଚରେ ଜନ୍ମହୁଅ ଯାଇ ॥ 326
ଦେବକୀ ସପ୍ତମଗର୍ଭର । ବଳଦେବଙ୍କୁ ତହୁଁ ଦୂର ॥ 327
ରୋହିଣୀ ଗର୍ଭେ ଥୁଅ ନେଇ । ଅଷ୍ଟମେ ମୁହିଁ ଜନ୍ମିବଇଁ ॥ 328
ତୁ ଜାତ ଯଶୋଦା ଗର୍ଭରେ । ଏମନ୍ତ ଯୋଗମାୟା କଲେ ॥ 329
ଏମନ୍ତେ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇଲେ । ଜାଣି ବ୍ରହ୍ମା ଦେବେ ପୂଜିଲେ ॥ 330
ଗର୍ଭକୁ କଲେ ବହୁ ସ୍ତୁତି । ଏ ଅନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ଜନ୍ମ ହୋନ୍ତି ॥ 331
ବସୁଦେବ ଯେ ସ୍ତୁତି କଲେ । ତାଙ୍କୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଆଜ୍ଞା ଦେଲେ ॥ 332
ତା ତିନି ଜନ୍ମର ବାରତା । କହିଲେ ସର୍ବଭୂତଜ୍ଞାତା ॥ 333
ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ସ୍ତୁତି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସନ୍ତୋଷ ହୁଅନ୍ତି ॥ 334
କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ବସୁଦେବ ନେଇ । ଗୋପରେ ଛାଡିଣ ଆସଇ ॥ 335
ନନ୍ଦର ଘରୁ କନ୍ୟା ଆଣି । କଂସ ନିକଟେ ଦେଲା ପୁଣି ॥ 336
ସେ କନ୍ୟା କଂସ କଚାଡନ୍ତେ । ହସ୍ତରୁ ଗଲା ଶୂନ୍ୟପଥେ ॥ 337
କଂସକୁ କହିଣ କପଟ । ତା ଶୁଣି କଂସ ଯେ ଉଚ୍ଚାଟ ॥ 338
କୃଷ୍ଣ ପ୍ରବେଶ ନନ୍ଦଘରେ । ଉତ୍ସବ କଲେ ଗୋପପୁରେ ॥ 339
ସେ କୃଷ୍ଣ ଥାଇଣ ଗୋପରେ । ଶୁଣିଛ ଯେତେ ଲୀଳାକଲେ ॥ 340
ସପତଦିନ ରାତ୍ରେ ମୁଣ । ଶୋଷିଲେ ପୂତନାର ପ୍ରାଣ ॥ 341
ମାସକେ ଶକଟ ଭଞ୍ଜନ । ଦ୍ୱିମାସେ ତୃଣାକୁ ନିଧନ ॥ 342
ଶଏ ରାତ୍ରେ ନାମ କରଣ । ଗାର୍ଗବ ଆସିଣ ବିଧାନ ॥ 343
ତଦନ୍ତେ ମୃତ୍ତିକା ଭକ୍ଷଣ । ମାତାଙ୍କୁ ଗର୍ଭ ଦରଶନ ॥ 344
ଯଶୋଦା ଦଧି ଯେ ମନ୍ଥନ । କୃଷ୍ଣ ଦଧିଭାଣ୍ଡ ଭଞ୍ଜନ ॥ 345
ତଦନ୍ତେ ଲବଣି ଭକ୍ଷଣ । ଗୋପୀଏ ନୃତ୍ୟ କରାଇଣ ॥ 346
କୃଷ୍ଣ ସେ ରୋଳରେ ବନ୍ଧନ । ଯାମଳା ଅର୍ଜୁନ ଭଞ୍ଜନ ॥ 347
ଯେ ନଳ ମଣିଗ୍ରୀବ ମୁକ୍ତି । ପୂର୍ବେ ଯେ ଶାପ ପାଇଛନ୍ତି ॥ 348

ତହୁଁ ସେ କଲେ ବାଲଲୀଳା । କେହୁ କହିବ ତାଙ୍କ ଖେଳା ॥ 349
ତଦନ୍ତେ କୋଳି ଯେ ଭକ୍ଷଣ । ଏ ରୂପେ ଗୋପେ ଆଚରଣ ॥ 350
ବକା ବସ୍ତାସୁର ନିଧନ । ମୁରଲୀ ଗୀତ ଯେ କଳନ ॥ 351
ବନରେ ବନଭୋଜି କଲେ । ଅଘାସୁରକୁ ସେ ବଧିଲେ ॥ 352
ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ବସ୍ତା ହରିନେଲେ । କୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇଲେ ॥ 353
ବସ୍ତା ବାଳକ ଜାତ କଲେ । ପୂର୍ବେ ଯେମନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ॥ 354
ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ବାହୁଡାଇ ଦେଲେ । ବେଦରେ ବ୍ରହ୍ମା ସ୍ତୁତି କଲେ ॥ 355
ଧେନୁକାସୁରର ନାଶନ । କାଳିନ୍ଦୀରେ କାଳୀଦଳନ ॥ 356
ପ୍ରଳମ୍ବାସୁରକୁ ନିଧନ । ଦାବାଗ୍ନିରୁ ଗୋପ ରକ୍ଷଣ ॥ 357
ଗୋପ ଗୋକୁଳକୁ ତାରଣ । ଅଜଗରୁ ନନ୍ଦ ମୋକ୍ଷଣ ॥ 358
ବୃନ୍ଦାବନରେ ଯେ ବିହାର । ମୁରଲୀ ଧ୍ୱନିରେ ସୁସ୍ୱର ॥ 359
ଗୋପୀଙ୍କ ବୃନ୍ଦାବନେ ପ୍ରୀତି । ଯେତେ ଗୁଣ ତା ବାହୁନନ୍ତି ॥ 360
ବରଷା ଶରଦ ଋତୁର । ତହିଁ ବର୍ଣ୍ଣନା ଯେ ପ୍ରକାର ॥ 361
ଗୋପୀମାନଙ୍କ ବ୍ରତସ୍ନାନ । ଯେ ବ୍ରତେ ତୋଷ ଭଗବାନ ॥ 362
ତଦନ୍ତେ ବସ୍ତ୍ର ଯେ ହରଣ । କଦମ୍ବ ବୃକ୍ଷେ ଆରୋହଣ ॥ 363
ଯଜ୍ଞପତ୍ନୀରେ ଅନୁଗ୍ରହ । ତାହାଙ୍କ ସ୍ନେହର ବିଷୟ ॥ 364
ଯଜ୍ଞ ଅନ୍ନକୁ ସେ ଭୋଜନ । ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଅନୁତାପମାନ ॥ 365
ଇନ୍ଦ୍ରର ଗରବ ଗଞ୍ଜନ । କରେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନ ଧାରଣ ॥ 366
ଇନ୍ଦ୍ର ସୁରଭି ଦରଶନ । କଲେ ଅନେକ ସ୍ତୁତିମାନ ॥ 367
ଗୋବିନ୍ଦ ନାମେ ଅଭିଷେକ । କଲେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗର ନାୟକ ॥ 368
ତହୁଁ ନନ୍ଦର ଏକାଦଶୀ । ବରୁଣ ହରିନେଲା ଆସି ॥ 369
ସେ ପୁଣି କୃଷ୍ଣ ଦରଶନ । ପାଇ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇ ମନ ॥ 370
ଗୋପାଳ ପୁଅଙ୍କୁ ସେ ନେଇ । ବରୁଣ ଭୁବନ ଦେଖାଇ ॥ 371
ବିଦ୍ୟାଧରର ଯେ ମୋକ୍ଷଣ । ଦର୍ଶନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗମନ ॥ 372
ତହୁଁ ଯେ ବୃନ୍ଦାବନେ ରାସ । କୃଷ୍ଣ ବୃନ୍ଦାବନେ ପ୍ରବେଶ ॥ 373
ଯେଣୁ ସେ ଶରଦର କାଳ । ଦିଗମାନେ ଅତି ନିର୍ମଳ ॥ 374
ଗୋପୀଙ୍କ ମୋକ୍ଷର କାରଣେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଚାରିଲେ ମନେ ॥ 375

ମୁରଲୀ ଧ୍ୱନି ସେ ସୁସ୍ୱରେ । ଶବଦ ଶୁଣି ଗୋପପୁରେ ॥ 376
ଗୋପୀଏ ବୃନ୍ଦାବନେ ଗଲେ । ଗୋବିନ୍ଦ ଦର୍ଶନ ପାଇଲେ ॥ 377
କୃଷ୍ଣର ନିଷ୍ଠୁର ଯେ ବାଣୀ । ଆତଙ୍କ ହୋଇ ଗୋପାଳୁଣୀ ॥ 378
ସ୍ତୁତି ବିନୟେ ପ୍ରବୋଧିଲେ । ସେ କୃଷ୍ଣ ନାରୀବଶ ହେଲେ ॥ 379
ତହୁଁ ସେ ରାସ କ୍ରୀଡା ହୋଇ । ଉଚ୍ଛୁଳେ ସୁଖସିନ୍ଧୁ ଯହିଁ ॥ 380
ଗୋପୀ ମଦନେ ଭୋଳ ହୋଇ । ବୃନ୍ଦା ଗୋପୀ ଗର୍ବ କରଇ ॥ 381
ଜାଣିଣ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ଗୋପୀଏ ବିକଳେ ରୋଦନ ॥ 382
ନାନା ପ୍ରକାରେ ସେ ବିକଳ । ରକ୍ଷାକର ହେ ଆଦିମୂଳ ॥ 383
ଗୋପୀଙ୍କି ଦେଲେକ ଦର୍ଶନ । ରାସେ ତୋଷିଲେ ତାଙ୍କ ମନ ॥ 384
ଅନେକ ରୂପେ ନନ୍ଦସୂନୁ । ଏକ ଗୋପୀକେ ଏକ କାହ୍ନୁ ॥ 385
ରାସ ଉତ୍ସବେ ଭଗବାନ । ଆନନ୍ଦ ସର୍ବଗୋପୀମନ ॥ 386
ତଦନ୍ତେ ଶଙ୍ଖଚୂଡ ବଧେ । ବ୍ୟୋମାସୁରକୁ ନାଶି ଯୁଦ୍ଧେ ॥ 387
ଷଣ୍ଢାସୁରକୁ ନାଶ କରି । କେଶିକୀ ପେଷି ସ୍ୱର୍ଗପୁରୀ ॥ 388
କଂସ ଯେ ରଙ୍ଗସଭା କରି । ମାରିବ ବୋଲି ରାମହରି ॥ 389
ଅକ୍ରୂରେ ଗୋପକୁ ପେଷିଣ । ଅଣାଇ କାହ୍ନୁ ସଙ୍କର୍ଷଣ ॥ 390
ନନ୍ଦ ଆଦି ଗୋପାଳମାନେ । ଘେନି ଚଳିଲେ ମଧୁବନେ ॥ 391
ମଥୁରା ରାମକୃଷ୍ଣ ଗଲେ । ଦେଖି ବିଳାପ ଗୋପୀ କଲେ ॥ 392
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଗୋପିଙ୍କି ବୋଧିଣ । ଅକ୍ରୂର ସଙ୍ଗତେ ରଥେଣ ॥ 393
ଅକ୍ରୂର କାଳିନ୍ଦୀ ସ୍ନାହାନ । ଜଳେ ଦେଖିଲା ଭଗବାନ ॥ 394
ଅକ୍ରୂର ଅନୁଗ୍ରହଭାବ । ଗୋଲୋକ ବଇକୁଣ୍ଠେ ଠାବ ॥ 395
ମଥୁରାପୁରେ ପରବେଶ । ଦେଖି ବୁଲନ୍ତି ନଗ୍ରଦେଶ ॥ 396
ରଜକଶିର ଛେଦି ତହୁଁ । ବସନ ନ ଦେଲା ସେ ଯହୁଁ ॥ 397
ଧନୁର ଭଗ୍ନ ତଦଅନ୍ତେ । ମାଳାକାରକୁ ଯେ ମୁକତେ ॥ 398
କୁବୁଜା ଗନ୍ଧ ଯେ ଲେପନ । ସୁନ୍ଦରୀ ହେଲା ଅନୁପମ ॥ 399
କୁବଳୟାଗଜ ନିବାରି । ପ୍ରବେଶ ରଙ୍ଗସଭା ହରି ॥ 400
ମାଲୟୁଦ୍ଧର ଯେ ବ୍ୟବସ୍ଥା । ଚାଣୂର ମୁଷ୍ଟିକ ନିହନ୍ତା ॥ 401
ରାଜା ଅଷ୍ଟମଲ୍ଲ ନାଶିଣ । ଉଠିଲେ ମଞ୍ଚା ଉପରେଣ ॥ 402

କଂସକୁ କଲେ ସେ ନିଧନ । କଂସର ଯେତେ ଭାଇମାନ ॥ 403
ଉଗ୍ରସେନକୁ ରାଜା କରି । ସର୍ବଯାଦବ ମଧ୍ୟେ ହରି ॥ 404
ଦେବକୀ ବସୁଦେବ ଆଣି । ବନ୍ଦୀରୁ ମୋକ୍ଷ ତତକ୍ଷଣି ॥ 405
ମାତାପିତାଙ୍କୁ କଲେ ସ୍ତୁତି । ମୋହନ ବଚନେ ଶ୍ରୀପତି ॥ 406
ମାଈଁଙ୍କ ରୋଦନ ନିବାରି । କଂସର ପ୍ରେତକର୍ମ ସାରି ॥ 407
ଅବନ୍ତୀ ଦେଶରେ ସେ ଯାଇ । ବିଦ୍ୟା ପଢିଲେ ବେନିଭାଇ ॥ 408
ଶମନ ଭୁବନୁ ଆଣିଲେ । ଗୁରୁଙ୍କୁ ପୁତ୍ରଦାନ ଦେଲେ ॥ 409
ମଥୁରା ଉପଦେଶ ହୋଇ । ଉଦ୍ଧବ ଗୋପକୁ ଗମଈଁ ॥ 410
ଗୋପେ ଉଦ୍ଧବ ପ୍ରବେଶନ । ଗୋପୀ ଗୋପାଳଙ୍କ ରୋଦନ ॥ 411
ଉଦ୍ଧବ ଗୋପୀଙ୍କ ବିଚାର । ବୃନ୍ଦାବତୀ ନାମ ଯାହାର ॥ 412
ଭ୍ରମର ଘୁରୁ ତା ପାଦେଣ । ତା ଦେଖି ଗୋପୀ ମୋହମାନ ॥ 413
କୃଷ୍ଣର ଦୂତ ତାକୁ ଜାଣି । ପ୍ରେମେ ଅନେକ କହେ ବାଣୀ ॥ 414
ଉଦ୍ଧବ କରି ସନମାନେ । କହେ ଗୋପୀଙ୍କି ସମ୍ବୋଧନେ ॥ 415
କୁବୁଜା ଗୃହକୁ ଗମନ । କାମେ ତୋଷିଲେ ତାର ମନ ॥ 416
ଅକ୍ରୁର ପୁରେ ପରବେଶ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ଅନାଦିପୁରୁଷ ॥ 417
ଅକ୍ରୂରେ ହସ୍ତିନା ଭୁବନ । ପେଷିଲେ ଶ୍ରୀମଧୁସୂଦନ ॥ 418
ମଥୁରାପୁରେ ନରହରି । ଯାଦବମାନ ପ୍ରତିପାଳି ॥ 419
ଜରାସନ୍ଧ ଯେ ଧାଡିଦେଲା । ମଥୁରାନଗର ବେଢିଲା ॥ 420
ଏମନ୍ତେ ସପ୍ତଦଶବାର । ଯୁଦ୍ଧେ ହାରିଲା ଜରାବୀର ॥ 421
ଅଷ୍ଟାଦଶବେଳ ତା ଜାଣି । ସୈନ୍ୟ ତା ମଲେ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ॥ 422
କାଳଯବନ କୂଟେ ନେଇ । ମୁଚୁକୁନ୍ଦ ଚକ୍ଷୁରେ ଦାହି ॥ 423
ଦ୍ୱାରକାପୁରର ନିର୍ମାଣ । ବିଶ୍ୱକର୍ମାର ଯେ ଘଟଣ ॥ 424
ତହିଁ ସର୍ବଯାଦବ ଘେନି । ବିହାର କଲେ ଯଦୁମଣି ॥ 425
ତହୁଁ ଯେ ରୁକ୍ମିଣୀ ହରଣ । ଆଣିଲେ ଯେମନ୍ତ ଭାବେଣ ॥ 426
ଜରାସନ୍ଧାଦି ରାଜା ଜିଣି । ବିବାହ କଲେ ସେ ରୁକ୍ମିଣୀ ॥ 427
ସ୍ୟମନ୍ତକମଣି ହରଣ । ବନରେ ପ୍ରସେନ ମରଣ ॥ 428
ଜାମ୍ବବଠାରୁ ମଣି ଆଣି । ବିବାହ ଜାମ୍ବବତୀ ରାଣୀ ॥ 429

ସତ୍ୟଭାମାକୁ ବିଭା ହୋଇ । କାଳିନ୍ଦୀ ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଦୁଇ ॥ 430
ଭଦ୍ରା ଲକ୍ଷଣା ସତ୍ୟାରାଣୀ । ଏହାଙ୍କୁ ବିଭା ଚକ୍ରପାଣି ॥ 431
ନାରକାସୁର ନାଶି ଆଣି । ଷୋଳସହସ୍ର ଶତେ ରାଣୀ ॥ 432
ଏହାଙ୍କୁ ନିଜ ପୁରେ ନେଇ । ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବିଭା ହୋଇ ॥ 433
ରୁକ୍ମିଣୀ ଗର୍ଭରେ ଜନମ । ନାମ ତାହାଙ୍କର ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ॥ 434
ଶମ୍ବରାସୁର ବଧ କରି । ରତି ଘେନି ଦ୍ୱାରକାପୁରୀ ॥ 435
ଅନିରୁଦ୍ଧ ବିବାହେ ପୁଣ । ରୁକ୍ମ ଯେ ବଧ ସେ ବେଳେଣ ॥ 436
ସତ୍ୟଭାମାର ମାନ କଥା । ପାରିଜାତକର ବ୍ୟବସ୍ଥା ॥ 437
ଇନ୍ଦ୍ର ଗୋବିନ୍ଦ ମଧ୍ୟେ ରଣ । ସୁଧର୍ମା ସଭାର ହରଣ ॥ 438
ତହୁଁ ଯେ ଉଷାର ହରଣ । ଯେମନ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ କଲା ବାଣ ॥ 439
ଯଦୁମାନଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧେ ପୁଣ । ହରିହରଙ୍କର ଯେ ରଣ ॥ 440
ଯେମନ୍ତେ କୃଷ୍ଣ ବିଜେ କଲେ । ବାଣା ଭୁଜମାଳ ଛେଦିଲେ ॥ 441
ନୃଗରାଜାଙ୍କର ଉପାଖ୍ୟାନ । ହସ୍ତିନାପୁରକୁ ଗମନ ॥ 442
ରାଜୁସିଯଜ୍ଞର ସମ୍ବନ୍ଧେ । ଭୀମ ନାଶିଲେ ଜରାସନ୍ଧେ ॥ 443
ରାଜୁସିଯଜ୍ଞ ପୂଜା ଭାବେ । ଦୂଷିଲା ଶିଶୁପାଳ ଗର୍ବେ ॥ 444
ସେ କୃଷ୍ଣଚକ୍ରେ ଛେଦଗଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ଶରୀରେ ପଶିଲା ॥ 445
ବାସୁଦେବଙ୍କ ବେଶ ବହି । ପୌଣ୍ଡ୍ରକ ବାସୁଦେବ କହି ॥ 446
ତାହାକୁ ରଣେ ନାଶକଲେ । ଶାଲ୍ୱଦନ୍ତବକ୍ର ବଧିଲେ ॥ 447
ଜୟ ବିଜୟ ବେନିଭାଇ । ଚତୁଃସନଙ୍କ ଶାପ ପାଇ ॥ 448
ହିରଣ୍ୟ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ଦୁଇ । ରାବଣ କୁମ୍ଭକର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ॥ 449
ଶାଲ୍ୱ ଶିଶୁପାଳ ଏ ବେନି । ଶାପୁଁ ପାର ଜନମ ତିନି ॥ 450
ଦ୍ୱିବିନ୍ଦବାନର ନାଶିଲେ । ପୀଠ ମୁରଦୈତ୍ୟ ମାଇଲେ ॥ 451
ପଞ୍ଚଜନ କାଶୀରାଜନ । ସୁଦର୍ଶନେ କାଶୀ ଦହନ ॥ 452
ଗୋପେ ବିଜୟ ବଳରାମ । କଦମ୍ବରସ କରି ପାନ ॥ 453
ଯମୁନା ଆକର୍ଷଣ କଲେ । ଅଦ୍ୟାପି ଦେଖି ତାହା ଭଲେ ॥ 454
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର କନ୍ୟା ପୁଣ । ଶାମ୍ବକୁମର ଯେ ହରଣ ॥ 455
ହସ୍ତିନାପୁର ଯେ ତାଡନ । କଲେ ସେ ବଳଦେବ ପୁଣ ॥ 456

ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାରେ ବଳରାମ । ମୁନିଙ୍କ ଯଜ୍ଞରେ ଆଗମ ॥ 457
ସକଳ ମୁନିମଧ୍ୟେ ବସି । ସୂତପୌରାଣିକ ଯେ ଋଷି ॥ 458
ବସି ଆସନ ନ ଛାଡିଲେ । ତା ଦେଖି ରାମ କୋପ କଲେ ॥ 459
କୁଶରେ କାଟି ତାର ଶିର । ତା ସୁତେ ଦେଲେ ଅଧିକାର ॥ 460
ବ୍ରହ୍ମହତ୍ୟା ଦୋଷରେ ରାମ । ଗଲେ ସକଳ ତୀର୍ଥାଶ୍ରମ ॥ 461
ସୁଦାମା ଦରିଦ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ । ବିଦ୍ୟାପଠନେ ମିତ୍ରପଣ ॥ 462
ଅଷ୍ଟଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ତାକୁ ଦେଇ । ଦୟାସାଗର ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥ 463
କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପରାଗ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଗ୍ରନ୍ଥର ସଂଯୋଗ ॥ 464
ତହିଁ ସକଳେ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ । ନନ୍ଦ ଗୋପୀଗୋପାଳ ଯହିଁ ॥ 465
ଦ୍ୱାରକା ଯଦୁବଂଶ ଆଦି । କୁରୁ ପାଣ୍ଡବ ଯେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ॥ 466
ସମସ୍ତ ବନ୍ଧୁର କୁଶଳ । ଘେନାଘେନି ଭାବ ନିଶ୍ଚଳ ॥ 467
ବସୁଦେବ ଯେ ଯଜ୍ଞ କଲେ । ଦେବକୀ ଷଡପୁତ୍ର ଦେଲେ ॥ 468
ସେ ପୁଣି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନେ ଗଲେ । ସୁଭଦ୍ରା ପାର୍ଥେ ବିଭା କଲେ ॥ 469
ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମାନ ପାଇଲେ । ପାଣ୍ଡବେ କ୍ରୋଧମାନ କଲେ ॥ 470
ଶ୍ରୁତଦେବ ମିଥିଳା ରାଜ । ଜନକବଂଶେ ସେ ତନୁଜ ॥ 471
ତହିଁ ଯେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପୁଣ । ରହିଣ ତୋଷିଲେ ତା ମନ ॥ 472
ବ୍ରହ୍ମଲୋକରେ ପୂର୍ବ ଯଜ୍ଞେ । ଭୃଗୁଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ସେ ଭାଗ୍ୟେ ॥ 473
ତିନିଦେବ ପରୀକ୍ଷା ଅର୍ଥେ । ଭୃଗୁ ଯେ ଗଲେ ଯେଝା ପଥେ ॥ 474
ନାତେକ ଚରଣେ ମାଇଲେ । ବିଷ୍ଣୁର ମହିମା କହିଲେ ॥ 475
ସେ ବଦ୍ରିଆଶ୍ରମରେ ପୁଣ । ନରନାରାୟଣ ଆଶ୍ରମ ॥ 476
ନାରଦ ପ୍ରବେଶ ହୋଇଲେ । ବେଦବ୍ରହ୍ମା ସମ୍ବାଦ କଲେ ॥ 477
ବ୍ରହ୍ମା ବେଦରେ ସ୍ତୁତି ଭଣି । ଏମନ୍ତେ ନାରାୟଣ ପୁଣି ॥ 478
ଅର୍ଜୁନ ସତ୍ୟ ରଖିବାରେ । ସେ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ରଥରେ ॥ 479
ବସି ଦୁର୍ଗମପଥେ ଗଲେ । ବିପ୍ର କୁମର ଆଣି ଦେଲେ ॥ 480
ବକ ଅସୁର ବଧ ଗଲା । ଗିରୀଶେ ଅପରାଧ କଲା ॥ 481
କୁରୁପାଣ୍ଡବଙ୍କ ବିରୋଧ । ମହାଭାରତ ଯୁଦ୍ଧେ ସଧ ॥ 482
କୁରୁକୁଳକୁ ସଂହାରିଲେ । ଏ ସଂଗେ ଦୁଷ୍ଟରାଜା ମଲେ ॥ 483

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ରାଜା କରି । ଦ୍ୱାରକା ବିଜେ ନରହରି ॥ 484
ଏମନ୍ତେ ଦ୍ୱାରକା ବିହାର । ଯେ କୃଷ୍ଣ କୃପାର ସାଗର ॥ 485
ନାରଦ ମାୟାରେ ଦର୍ଶନ । ଏକ ଏକେଣ ନାରାୟଣ ॥ 486
ପ୍ରାକୃତଜନ ପ୍ରାୟ ତହିଁ । ପୁତ୍ର କଳତ୍ର ଘେନି ରହି ॥ 487
କୃଷ୍ଣର ଯେତେ ବଂଶମାନ । ପୁତ୍ର ନାତି ଲତା ଯେସନ ॥ 488
ସମୁଦ୍ରଜଳ କ୍ରୀଡା ବାଣୀ । ଏଥିରେ ଯେତେକ କାହାଣୀ ॥ 489
ମେଘ ହଂସାଦି ଦୂତମାନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସ୍ତିରୀଙ୍କ ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 490
ଏଠାରୁ ଦଶମ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଛୟାନବେ ଅଧ୍ୟା ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 491
ଏବେ ହୋ ଶୁଣ ଏକାଦଶ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବିଭୂତି ପ୍ରକାଶ ॥ 492
ଶୁକେ ପରୀକ୍ଷ ପଚାରିଲା । କେମନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଶାପ ହେଲା ॥ 493
ବ୍ରହ୍ମା ସହିତେ ଦେବେ ଆସି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣରେ ଭାଷି ॥ 494
ପୃଥିବୀଭାରା ନିବାରିଲ । ସଂସାରେ ଥିବା ନୋହେ ଭଲ ॥ 495
ଏକଶ ପଚିଶ ବରଷ । ଏ ଅବତାର କଲ ଶେଷ ॥ 496
ନିଜ ଧାମକୁ ଏବେ ଚଳ । ଆମ୍ଭର ହୋଇବ କୁଶଳ ॥ 497
ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣ ଚିତ୍ତେ ଜାଣି । ଯାଦବକ୍ଷୟ ମନେ ଗୁଣି ॥ 498
ପୃଥ୍ୱୀରେ ଯଦୁବଂଶ ଥିଲେ । ଉଶ୍ୱାସ ନୋହେ ମହୀ ଭଲେ ॥ 499
ଏତେ ବିଚାରି ଭଗବାନ । ଋଷି ଯେ ଥିଲେ ନିଜସ୍ଥାନ ॥ 500
ତାହାଙ୍କୁ ସୁମରନ୍ତେ ଚିତ୍ତ । କୃଷ୍ଣ ଦର୍ଶନେ ସେ ଆଗତ ॥ 501
ବନ ଗହନେ ପଥଶ୍ରମେ । ଭେଟିଲେ କୃଷ୍ଣର ନନ୍ଦନେ ॥ 502
କୃଷ୍ଣ ବାଳକଙ୍କ ବିହାର । ନାରୀବେଶ ଶାମ୍ବକୁମର ॥ 503
ତା ପେଟେ ଲୌହର ଖପରା । ଦିଶଇ ଗର୍ଭସ୍ତିରୀ ପରା ॥ 504
ଋଷି ଯେ ପଥଶ୍ରମ ପାଇ । ଫୁଟିଣ ଆସି ଯେ ଅଛଇ ॥ 505
ପହିଲି ଗର୍ଭ ଅର୍ଥେ ପୁଚ୍ଛି । ଶୁଣି କୋପିଲେ ବ୍ରହ୍ମବସି ॥ 506
ବାଳକେ ଉପହାସ କଲେ । ଋଷିଏ କୋପେ ଶାପ ଦେଲେ ॥ 507
କହିଲେ ଲୌହର ମୁଷଳ । ଜନ୍ମି ନାଶିବ ଯଦୁକୁଳ ॥ 508
ତହୁଁ ମୁଷଳ ଉତପତ୍ତି । ତା ନେଇ ପର୍ବତେ ଘଷନ୍ତି ॥ 509
ସେ ଜଳୁ ସନ୍ତରା ଯେ ବଣ । ଶେଷ ଲୁହା ଜାରାର ବାଣ ॥ 510

ବସୁଦେବ ପୁରେ ନାରଦ । ତା ଆଗେ ଜ୍ଞାନର ସମ୍ବାଦ ॥ 511
ବସୁଦେବଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ କହି । ନାରଦ ଗଲେ ତୋଷ ହୋଇ ॥ 512
ଜନକ ମିଥିଳା ନଗରେ । ନିମିରାଜା ଯଜ୍ଞଶାଳାରେ ॥ 513
ନବରଷିଙ୍କର ସମ୍ବାଦ । କହିଲେ ନିର୍ଗୁଣର ଭେଦ ॥ 514
କବି ହରି ଯେ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ । ପିପ୍ପଳାୟନ ପ୍ରବୁଦ୍ଧାକ୍ଷ ॥ 515
ଦ୍ରୁମିଳ ଆବିର୍ହୋତ୍ର ନାମ । ଚମସ ଯେ କରଭାଜନ ॥ 516
ଏ ନବଭାଇ ଅନ୍ୟେ ଅନ୍ୟେ । ଜ୍ଞାନ କହି ନିମି ରାଜନେ ॥ 517
ଋଷଭଦେବଙ୍କ ଚରିତ । ଶତେକୁମରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତ ॥ 518
ଏକାଶୀ ଭାଇ ଯେ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଗଲେ ସେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ପୁଣ ॥ 519
ଭରତ ସପ୍ତଦ୍ୱୀପେ ରାଜା । ସେ ପୁଣି କଲେ ସର୍ବ ତେଜ୍ୟା ॥ 520
କରିଣ ନବଖଣ୍ଡ ମହୀ । ନବଭାଇଙ୍କି ସେ ଦିଅଇ ॥ 521
ତଦନ୍ତେ ଯଦୁନୃପବର । ଅବଧୂତର ଯେ ବିଚାର ॥ 522
ଚବିଶ ଗୁରୁର ବିଧାନ । ଯାହାର ଯେବା ଶିକ୍ଷାମାନ ॥ 523
ସେ ଅବଧୂତ ଭାବ ଲଇ । ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ॥ 524
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉଦ୍ଧବ ସମ୍ବାଦ । କହି ଛେଦିଲେ ମାୟାବନ୍ଧ ॥ 525
ଆତ୍ମାରେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଧ୍ୟାନ । କର୍ମ ସାଂଖ୍ୟାଦି ଯୋଗମାନ ॥ 526
ଗୃହୀ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ସନ୍ନ୍ୟାସ । ବର୍ଣ୍ଣ ଆଶ୍ରମ ଉପଦେଶ ॥ 527
ଏ ଆଦି ଯାର ଯେବା ଧର୍ମ । କରଣେ ବିମୁକ୍ତ ବନ୍ଧନ ॥ 528
ଏ ସର୍ବ ଉଦ୍ଧବେ ବୁଝାଇ । ତୀର୍ଥେ ପେଷିଲେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ॥ 529
ଉଦ୍ଧବ ବଦ୍ରିକାଶ୍ରମରେ । ଗଲେ ତପୋଧନ ବେଶରେ ॥ 530
ସର୍ବ ସମ୍ପଦ ପରିହରି । ତପ ସାଧନେ ବନଚାରୀ ॥ 531
ଦ୍ୱାରକା-ଉତ୍ପାତ ଦର୍ଶନ । ପ୍ରଭାସ ତୀର୍ଥକୁ ଗମନ ॥ 532
ହୋମ-ଯଜ୍ଞାଦି ନାନା ଶାନ୍ତି । କୃଷ୍ଣ ଯେ ମାୟାରେ କରାନ୍ତି ॥ 533
ବାରୁଣୀ ମଦ୍ୟ କଲେ ପାନ । ଯାଦବେ ହୋଇ ହତଜ୍ଞାନ ॥ 534
ଏରକାବନେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ସର୍ବେ ସଂହାର ତହିଁ ହେଲେ ॥ 535
ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ଶିର ଚକ୍ରେ ଛେଦ । ଦେଖି ବଳରାମ ବିଷାଦ ॥ 536
ତକ୍ଷଣେ ସର୍ପରୂପ ଧରି । ବୈକୁଣ୍ଠସ୍ଥାନେ ବିଜେ କରି ॥ 537

ମାଘ ଯେ ଅମାବାସ୍ୟା ଦିନ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥମୂଳେ ଭଗବାନ ॥ 538
ଜରା ଶବର ଉପଗତ । ପଦ୍ମପାଦରେ ଶରାଘାତ ॥ 539
ଜରା ଯେ ବୈକୁଣ୍ଠକୁ ଗଲା । ଦେବଙ୍କ ଦର୍ଶନ ହୋଇଲା ॥ 540
କୃଷ୍ଣ ଯେ ଯୋଗଧ୍ୟାନେ ରହି । ଦାରୁକ ଦର୍ଶନ କରଇ ॥ 541
ଦ୍ୱାରକା ଦାରୁକକୁ ପେଷି । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଇକୁଣ୍ଠବାସୀ ॥ 542
ବସୁଦେବାଦି ସ୍ୱର୍ଗପ୍ରାପ୍ତି । ଯାଦବେ ସଂସ୍କାର ହୁଅନ୍ତି ॥ 543
କୃଷ୍ଣର ଅଷ୍ଟପାଟନାରୀ । ଅଗ୍ନି ପ୍ରବେଶେ ତନୁ ହାରି ॥ 544
ଶେଷେ ଯେ କୃଷ୍ଣନାରୀ ଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ତା ଘେନି ଚଳିଲେ ॥ 545
ଦ୍ୱାରକା ସମୁଦ୍ର ଗ୍ରହଣ । ରହେ ନିବାସ ଏକସ୍ଥାନ ॥ 546
ଅର୍ଜୁନ ଦେହୁଁ ତେଜ ଗଲା । ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁ ଶିରେ କଲା ॥ 547
କୃଷ୍ଣପତ୍ନୀଙ୍କ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ପାଷାଣରୂପ ସେ ଧାରଣ ॥ 548
ମଥୁରାପୁରେ ସେ ରାଜନ । ବଜ୍ର ଅନିରୁଦ୍ଧ ନନ୍ଦନ ॥ 549
ହସ୍ତିନା ନଗରେ ନୃପତି । ପରୀକ୍ଷ ଅର୍ଜୁନର ନାତି ॥ 550
ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ । ହିମାଳୟେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ ॥ 551
ଏକାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଚରିତ । ବତିଶ ଅଧ୍ୟା ସମାପତ ॥ 552
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧର ଚରିତ । ଭବିଷ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୂତ ॥ 553
ସୂତ କହନ୍ତି ବିଦ୍ୟମାନ । ଶୌନକ ଶୁଣ ସାବଧାନ ॥ 554
ଏ କଳିଯୁଗର ପ୍ରବେଶ । ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜାଙ୍କ ବଂଶ ॥ 555
ଭବିଷ୍ୟ ରାଜବଂଶ ଭୋଗ । ଏଥି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଯେତେ ଯୋଗ ॥ 556
ଯୁଗ ଲକ୍ଷଣ ଯେବା ବୃତ୍ତି । କଳିଯୁଗର ଧର୍ମଗତି ॥ 557
ଏ ଚାରି ବର୍ଣ୍ଣାଶ୍ରମମାନ । ଧର୍ମେ ଅଧର୍ମେ ଯେବା ଜ୍ଞାନ ॥ 558
ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ବିନାଶ । ସୃଷ୍ଟି ସର୍ଜନାର ଯେ ଶେଷ ॥ 559
ନିତ୍ୟ ନୈମିତ୍ତିକ ଯେ ଦୁଇ । ପ୍ରାକୃତ ଆତ୍ୟନ୍ତିକ ହୋଇ ॥ 560
ଏ ଚାରି ପ୍ରଳୟ ବର୍ଣ୍ଣନ । କହିଛୁ ତୁମ୍ଭର ଆଗେଣ ॥ 561
ଭୂତ ପ୍ରାକୃତ ସର୍ଗ ବେନି । ବୈକୃତ ସର୍ଗ ଘେନି ତିନି ॥ 562
ଏ ତିନି ଉତ୍ପତ୍ତି ବର୍ଣ୍ଣନ । ତହୁଁ ଯେ ସୃଷ୍ଟିର ସର୍ଜନ ॥ 563
ପରୀକ୍ଷିତ ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସ । ଶୁକଦେବଙ୍କ ଉପଦେଶ ॥ 564

ପରୀକ୍ଷ ଭଜେ ବାସୁଦେବେ । ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ଯେଉଁ ଭାବେ ॥ 565
ରାଜାକୁ ବ୍ରହ୍ମଶାପ ଦେଲେ । ତକ୍ଷକ ଦଂଶିବ ବୋଇଲେ ॥ 566
ଧନ୍ୱନ୍ତ୍ରୀ ତକ୍ଷକ ଦର୍ଶନ । ମୃତସଞ୍ଜୀବନୀ ମନ୍ତ୍ରେଣ ॥ 567
ଧନ୍ୱନ୍ତ୍ରୀ ପଥୁଁ ବାହୁଡିବା । ତକ୍ଷକ କପଟେ ଆସିବା ॥ 568
କୃମିରୂପେ ରାଜା ଦଂଶନ । ବିଷାଗ୍ନି ଶରୀର ଦହନ ॥ 569
ବିଷ୍ଣୁର ଭକ୍ତ ପରୀକ୍ଷିତ । ଯୋଗରେ ହେଲେ ଆତ୍ମଭୂତ ॥ 570
ତାଙ୍କ ବୈକୁଣ୍ଠ ଆରୋହଣ । ବେଦର ଶାଖା ପ୍ରଣୟନ ॥ 571
ମାରକଣ୍ଡ ଋଷି ଚରିତ । ମାୟାପ୍ରଳୟେ ଗର୍ଭରତ ॥ 572
ମାର୍କଣ୍ଡେୟଙ୍କୁ ଅନୁଗ୍ରହ । ସପତକଳ୍ପ ରକ୍ଷା ଦେହ ॥ 573
ମାୟାପ୍ରଳୟ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ । ହରପାର୍ବତୀଙ୍କ ଦର୍ଶନ ॥ 574
ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ଯେ ପ୍ରଭୁ ସବତେଜୋମୟ ॥ 575
ଶଙ୍ଖ ଚକ୍ର ଆଦି ଆୟୁଧ । ଅଙ୍ଗ ଆଭରଣ ପାର୍ଷଦ ॥ 576
ଯେବା ତାହାଙ୍କ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ । ଆବର ଜ୍ୟୋତି -ଜ୍ୟୋସ୍ନାମାନ ॥ 577
ଏ ସର୍ବ କହିଲୁ ତୁମ୍ଭରେ । ଯେ ଭାବେ ପୁଛିଲ ଆମ୍ଭରେ ॥ 578
ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜଗତ ଆତ୍ମାମୟ । ଦ୍ୱାଦଶ ଆଦିତ୍ୟ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥ 579
ରଥମଣ୍ଡଳର ବିଚାର । ଯକ୍ଷ ଗନ୍ଧର୍ବ ବିଦ୍ୟାଧର ॥ 580
ଅପ୍‌ସରା ରକ୍ଷ ଋଷି ନାଗ । ଏ ଆଦି ସପତ ନିଯୋଗ ॥ 581
ବାରମାସର ଯେ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ସର୍ବ ଶୁଣିଲ ମହାଶୟ ॥ 582
ଚନ୍ଦ୍ରର କ୍ଷୟବୃଦ୍ଧି ପୁଣ । ଦେବେ କରନ୍ତି ସୁଧାଦାନ ॥ 583
ସୂତ କହେ ଶୌନକ ମୁନି । ପୁଛିଲ ଭାଗବତ ବାଣୀ ॥ 584
ପୂର୍ବେ ମୁଁ ଯାହା ଶୁଣିଥିଲି । ବିସ୍ତାରି ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ କହିଲି ॥ 585
ପ୍ରଥମୁଁ ଯେ ଦ୍ୱାଦଶ ଯାଏଁ । କହିଲିଁ ଠିକେଣ ନିର୍ଣ୍ଣୟେ ॥ 586
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ସହସ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ॥ 587
ତିନିଶତ ପଞ୍ଚତିରିଶ । ଅଧାରେ ଏ ପୁରାଣ ଶେଷ ॥ 588
ବାସୁଦେବର ଯେତେ ଲୀଳା । ଅବତାରରେ ଯେତେ କଳା ॥ 589
ବର୍ଣ୍ଣନ ତାହାଙ୍କ ମହିମା । ଯେତେ କହିଲି ଗୁଣସୀମା ॥ 590
ସେ ପ୍ରଭୁ ପରମପୁରୁଷ । ତାହାର ମହିମା ଅଶେଷ ॥ 591

ଶ୍ରୀରାମ ହଳୀ ଯେ ବରାହ । କମଠ ମୀନ ନରସିଂହ ॥ 592
ହରି ଯେ ଧ୍ରୁବ ପୃଶ୍ନିଗର୍ଭ । ହୟଗ୍ରୀବ ଆଉ ଋଷଭ ॥ 593
ଭାର୍ଗବ କପିଳ ଯେ ହଂସ । ନାରଦ ଯଜ୍ଞ ବେଦବ୍ୟାସ ॥ 594
ମୋହିନୀ ନରନାରାୟଣ । ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ ଯେ ଶ୍ରୀବାମନ ॥ 595
ବୁଦ୍ଧ କଲକୀ ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ । ଧର୍ମଧାତା ଯେ ଆଦି କରି ॥ 596
କୁମାର ପୃଥୁ ମନ୍ୱନ୍ତର । କୃଷ୍ଣ କୌଶିକ ଅବତାର ॥ 597
ବତିଶ ଅବତାର ହୋଇ । ଦୁଷ୍ଟନାଶି ଉଶ୍ୱାସି ମହୀ ॥ 598
ତାହାର ନାମ ଉଚ୍ଚାରିଲେ । ମନରେ ତା ରୂପ ଚିନ୍ତିଲେ ॥ 599
ଶୁଣି ଶୁଣାଇ ଯେବା ଗାଏ । ଶମନ ଭୁବନେ ନ ଯାଏ ॥ 600
ପ୍ରାଣୀ କ୍ଷୁଧା-ତୃଷାର୍ତ୍ତ ହୋଇ । ନାନା ତାପରେ ବ୍ୟଥା ପାଇ ॥ 601
ଚାଲନ୍ତେ ପଥ ହୁଡି ପଡେ । ପାଷାଣେ ଅବା କଣ୍ଟାବାଡେ ॥ 602
ହେଳା ବା ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଶୁଣଇ । ସଂସାର ସାଗରୁ ତରଇ ॥ 603
ତା ନାମ ଦୃଢେ ଯେ ଭଜନ୍ତି । ତା ହୃଦେ ବାସୁଦେବେ ସ୍ଥିତି ॥ 604
ଅଜ୍ଞାନ-ଅନ୍ଧକାର ଦୂର । ନିର୍ମଳ ହୁଅଇ ଶରୀର ॥ 605
ଅନ୍ଧକାରକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନାଶେ । ମେଘ ଯେହ୍ନେ ପବନ ତ୍ରାସେ ॥ 606
ବାସୁଦେବର କଥା ଛାଡି । ଆନ କଥାରେ ଚିତ୍ତ ବଢି ॥ 607
ସକଳ ବ୍ୟର୍ଥ ତାର ହୋଏ । କୁହୁକ ବିଦ୍ୟା ଖେଳ ପ୍ରାୟେ ॥ 608
ସେ କୃଷ୍ଣ କଥା ରସ ବିନା । କବି ଯେତେ କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା ॥ 609
ରସକଳାରେ ରସି ମନ । ସେ ସର୍ବ ବିଅର୍ଥ କାରଣ ॥ 610
ଏଣୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କଥା ସାର । ସତ୍ୟ ପବିତ୍ର ସୁଧାଧାର ॥ 611
ମଙ୍ଗଳ ଦାୟକ ଶବ୍ଦରେ । ମନରୁ ମଳ ଅପହରେ ॥ 612
ନବୀନ ମନ ମହୋତ୍ସବ । ଆନନ୍ଦ କରେ ସର୍ବଜୀବ ॥ 613
ଏ ଦୁଃଖ ଶୋକାର୍ଣ୍ଣବମାନ । ଶୋଷଣ କରେ ତତକ୍ଷଣ ॥ 614
ଜଗତହିତ କୃଷ୍ଣନାମ । ଯେ କରେ ଶ୍ରବଣ କୀର୍ତ୍ତନ ॥ 615
ଆପଣା ଆତ୍ମାକୁ ତାରଇ । ଜଗତ ପୁଣି ନିସ୍ତାରଇ ॥ 616
ଯେ ମୁଖେ ବାସୁଦେବ ବାଣୀ । ଗାୟନ ନ କରନ୍ତି ପ୍ରାଣୀ ॥ 617

ତା ବାକ୍ୟ କାକତୀର୍ଥ ବୋଲି । ହଂସ ନ କରେ ତହିଁ କେଳି ॥ 618
ଯେ ବାକ୍ୟେ କୃଷ୍ଣନାମ ଭଣେ । ସେ ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ ପରମାଣେ ॥ 619
ତହିଁ ପରମହଂସ ମେଳି । ସେ ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ ମଧ୍ୟେ ବଳି ॥ 620
ତା ନାମ ଧରି ସାଧୁଜନ । ପତିତ କରନ୍ତି ପାବନ ॥ 621
ଜଗତ ପାପ ବିନାଶଇ । ଶ୍ଳୋକେ ଶ୍ଳୋକେ ପାପ ହରଇ ॥ 622
ଏ ଭାଗବତ ଯେ ପଢନ୍ତି । ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣି ବିଷ୍ଣୁ ଭଜନ୍ତି ॥ 623
ଯେ ପ୍ରାଣୀ ସର୍ବକର୍ମ ଛାଡି । ସନ୍ନ୍ୟାସମାର୍ଗେ ଚିତ୍ତ ବଢି ॥ 624
ବାସୁଦେବେ ଭଜନ ନାହିଁ । ତାହାର ଜ୍ଞାନ ନ ଶୋଭଇ ॥ 625
ସଂସାରେ ଥାଇ ସର୍ବଧର୍ମ । ଯେତେକ ଶୁଭାଶୁଭ କର୍ମ ॥ 626
ଯେବେ ଶ୍ରୀବାସୁଦେବେ ଦେଇ । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ତାକୁ କହି ॥ 627
ବେଦ ପଠନ ବର୍ଣ୍ଣଧର୍ମେ । ତପ ଆଦିରେ ଯେବା ଭ୍ରମେ ॥ 628
ବାସୁଦେବ ଯେବେ ନ ଜାଣି । ବିଅର୍ଥେ ମରନ୍ତି ସେ ପ୍ରାଣୀ ॥ 629
ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣାରବିନ୍ଦ । ଯେ ପ୍ରାଣୀ କରନ୍ତି ଆସ୍ୱାଦ ॥ 630
କୀର୍ତ୍ତନ ନାମ ଗୁଣମାନ । ଆବର ସ୍ମରଣ ପୂଜନ ॥ 631
ଚିତ୍ତ ଗୋବିନ୍ଦ ନ ପାସୋରେ । ସକଳ ଅମଙ୍ଗଳୁ ତରେ ॥ 632
ଇଚ୍ଛାଏ ମଙ୍ଗଳ ବଢଇ । ଦେହକୁ ଶୁଦ୍ଧ ସେ କରଇ ॥ 633
ପରମଭକ୍ତି ଖ୍ୟାତ ହୋଇ । ଜ୍ଞାନ ବୈରାଗ୍ୟ ସେ ଜନ୍ମାଇଁ ॥ 634
ହେ ବିପ୍ରଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ । ସାଧୁ ପବିତ୍ର ତୁମ୍ଭ ଚିତ୍ତ ॥ 635
ଜଗତଆତ୍ମା ବାସୁଦେବ । ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଭାବ ॥ 636
ଚିତ୍ତେ ଗୋବିନ୍ଦ ପାଦ ଧର । ସକଳ ଆପଦୁଁ ନିସ୍ତର ॥ 637
ପରୀକ୍ଷରାଜା ଗଙ୍ଗାତୀରେ । ପ୍ରାୟୋପବେଶନ ସେ କଲେ ॥ 638
ଯୋଗଆସନେ ବସି ପୁଣି । ଯେ ଭାଗବତ ଶୁକବାଣୀ ॥ 639
ମୁହିଁ ତା ଶୁଣିଥିଲି ପୂର୍ବେ । କହିଲି ତୁମ୍ଭ ଭକ୍ତିଭାବେ ॥ 640
ଏବେ ତା ସୁମରଣ କଲି । ସଂସାର -ବନ୍ଧନୁଁ ତରିଲି ॥ 641
ହେ ବ୍ରହ୍ମଋଷିମାନେ ଶୁଣ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଏ ପୁରାଣ ॥ 642
ଶ୍ରୀବାସୁଦେବଙ୍କ ଚରିତ । ଅତି ପବିତ୍ର ଏ ଅମୃତ ॥ 643

ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ କର୍ମଗୁଣ । ବେଦ ପୁରାଣରେ ବଖାଣ ॥ 644
କେହି ତା ନ ଜାଣନ୍ତି ଅନ୍ତ । ଯେହ୍ନେ ଆକାଶ ଅପ୍ରମିତ ॥ 645
ଶୁଣିଲେ ସର୍ବପାପ ହରେ । ପଠନେ କି କହିବା ତାରେ ॥ 646
ଯେ ଅନ୍ତର୍ଗତେ ନାମ ଧରେ । ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ନ ଯାଇ ଗୋଚରେ ॥ 647
କ୍ଷଣେ ପ୍ରହରେ ଯେବା ନିତ୍ୟେ । ଶୁଣେ ଶୁଣାଏ ଏକଚିତ୍ତେ ॥ 648
ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାବରେ ଯେ ପଢନ୍ତି । ସପ୍ତପୁରୁଷ ଉଦ୍ଧାରନ୍ତି ॥ 649
ଜୀବନମୁକ୍ତ ସେ ବୋଲାଇ । ଅନ୍ତେଣ ବଇକୁଣ୍ଠ ପାଇ ॥ 650
ସାତକୁଳରୁ ସାତ ଗୋଟି । ସେ ପ୍ରାଣୀ ଉଦ୍ଧାର କରେଟି ॥ 651
ମାତୃକୁଳ ଯେ ପିତୃକୁଳ । ଭଗିନୀକୁଳ ପତ୍ନୀକୁଳ ॥ 652
ପିଉସା ମଉସା ଜେଠେଇ । କୁଳକେ ଗୋଟିଏ ତାରଇ ॥ 653
ଦ୍ୱାଦଶୀ ଏକାଦଶୀ ତିଥି । ଅଷ୍ଟମୀ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ସଂକ୍ରାନ୍ତି ॥ 654
ଅମାସ୍ୟା ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ପର୍ବ । ଯେ ପୁଣ୍ୟତିଥିମାନ ସର୍ବ ॥ 655
ପଢି ଶୁଣିଲେ ସର୍ବସିଦ୍ଧି । ପୁଣ୍ୟ -ସମ୍ପଦ ଆୟୁବୁଦ୍ଧି ॥ 656
ଅନ୍ନଭୋଜନ ବିନା ଯେବେ । ପଠନ ଶ୍ରବଣ କରିବେ ॥ 657
ମହାପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ । ବିଷ୍ଣୁର ମୁକତି ଲଭଇ ॥ 658
ଶୁଣ ଶୌନକ ମୁନିଗଣ । ଏ ବିନୁ ନାହିଁ ଉଦ୍ଧାରଣ ॥ 659
ଆବର ପୂଣ୍ୟକର୍ମ ଯେତେ । ଆଶ୍ରୟ ଏହୁ ଭାଗବତେ ॥ 660
ପୁଷ୍କରତୀର୍ଥ ବଦରିକା । ମଥୁରା ପ୍ରୟାଗ ଦ୍ୱାରକା ॥ 661
କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ପୁରୁଷୋତ୍ତମ । କାଶୀପୁର ଉତ୍ତମ ସ୍ଥାନ ॥ 662
ସଂଯମୀ ହୋଇ ଯେଉଁ ଜନ । ଦଶମୀ ଏକାଦଶୀ ଦିନ ॥ 663
ଦ୍ୱାଦଶୀ ତିନି ଉପବାସ । ସଂକଳ୍ପ ଚିତ୍ତରେ ଅଭ୍ୟାସ ॥ 664
ଏ ଯେ ପୁରାଣ ଭାଗବତ । ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧରେ ବିଦିତ ॥ 665
ତିନିଶତ ପଞ୍ଚତିରିଶ । ଅଠରସସ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ଶେଷ ॥ 666
ଏହାକୁ ସମାପ୍ତ କରିଣ । ପଢିବ ଏ ତିନିଦିନେଣ ॥ 667
ଏକାଗ୍ରଚିତ୍ତ ହୋଇ ଶୁଣି । ନିସ୍ତରେ ଭବତରଙ୍ଗିଣୀ ॥ 668
ସର୍ବପାପରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ । ଅଗ୍ନି ଯେସନେ ସର୍ବଖାଇ ॥ 669
ଦେବତା ମୁନି ସିଦ୍ଧଗଣ । ପିତୃ ମନୁ ଏ ନୃପଗଣ ॥ 670

ଅବିଘ୍ନେ କାମନା ପୂରଣ । କରନ୍ତି ହୋଇ ତୋଷମନ ॥ 671
ସଂହିତା ଭାବେଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଗାୟତ୍ରୀ ତ୍ରିବେଦ ପଠନ ॥ 672
ମଧୁକୁଲ୍ୟା ଯେ ଘୃତକୁଲ୍ୟା । ଦଧିକୁଲ୍ୟା ଯେ ଦୁଗ୍ଧକୁଲ୍ୟା ॥ 673
ଏ ଚାରିଦାନ ଫଳ ପାଏ । ବିଷ୍ଣୁ ଚରଣେ ପ୍ରୀତି ହୋଏ ॥ 674
କ୍ଷତ୍ରି ଯେବେ ପଢ଼ି ଶୁଣଇ । ସପତଦ୍ୱୀପେ ରାଜା ହୋଇ ॥ 675
ବୈଶ୍ୟ ହୋଇ ପଢ଼ି ଶୁଣିଲେ । ଧନରତନ ତାକୁ ମିଳେ ॥ 676
ବିଷ୍ଣୁପ୍ରାପ୍ତି ତାକୁ ହୁଅଇ । ସୁଖେ ବାଣିଜ୍ୟ କୃଷି ହୋଇ ॥ 677
ଶୂଦ୍ର ହୋଇଣ ଯେବେ ପଢ଼ି । ଶୁଣଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାଚିତ୍ତେ ବଢ଼ି ॥ 678
ସକଳ ପାପୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରଣ ଲଭଇ ॥ 679
ବ୍ରାହ୍ମଣ ସଂହିତାରେ ପଢ଼ି । ଅର୍ଥଭେଦରେ ଚିତ୍ତ ବଢ଼ି ॥ 680
ଯେ ଫଳ ହୁଅଇ ତାହାର । ଆବର ତିନି ବର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ॥ 681
ଶୁଣିଲେ ସେ ଫଳ ହୁଅଇ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ବିଶ୍ୱାସେ ଯେ ଶୁଣଇ ॥ 682
ସକଳ ପାପ ନ ଲାଗଇ । ବିଷ୍ଣୁଚରଣେ ଲୀନ ହୋଇ ॥ 683
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ପୁରାଣରେ । କଳିର ପାପ ନାଶ କରେ ॥ 684
ସେ ବାସୁଦେବଙ୍କର ମହିମା । ଗାୟନ ତାଙ୍କ ଗୁଣସୀମା ॥ 685
ଆନ ପୁରାଣମାନଙ୍କର । ଏ ଭାବ ନୁହଇଁ ପ୍ରଚାର ॥ 686
ଅଶେଷ ଜଗତ ମୂରତି । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥେ ବାସୁଦେବ ସ୍ଥିତି ॥ 687
ତାଙ୍କ ମହିମା ପଦେପଦେ । କଥା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆନନ୍ଦେ ॥ 688
ସେ ଭାଗବତ ବାସୁଦେବ । ଅଜସ୍ର ଅମୂର୍ତ୍ତି ଯେ ଦେବ ॥ 689
ଅନନ୍ତ ଆତ୍ମତତ୍ତ୍ୱମୟ । କରେ ଉତ୍ପତ୍ତି-ସ୍ଥିତି-ଲୟ ॥ 690
ସକଳ ମାୟାର କାରଣ । ଅଶେଷ ଜୀବର ଧାରଣ ॥ 691
ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ସର୍ବବେଦ ପିତା । ଇନ୍ଦ୍ର ମହେଶ ବ୍ରହ୍ମବେତ୍ତା ॥ 692
ନିଗମେ ତାଙ୍କୁ କରି ସ୍ତୁତି । ଯା ଆଦିଅନ୍ତ ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 693
ସେ ପ୍ରଭୁ ଅଚ୍ୟୁତ ଚରଣେ । ଏ ଚିତ୍ତ ରମୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ ॥ 694
ସେହି ଅଚ୍ୟୁତ ଚରଣର । କରଇ କୋଟି ନମସ୍କାର ॥ 695
ଅରୂପ ହୋଇ ରୂପବନ୍ତ । ଯେ ନବଶକ୍ତିରେ ସଂଯୁତ ॥ 696
ସକଳମାୟାର ରଚନା । ସ୍ଥାବର ଜଙ୍ଗମ ଯାତନା ॥ 697

ସର୍ବଭୂତରେ ପୂରିଛନ୍ତି । କେବଳ ପ୍ରଭା ପ୍ରକାଶନ୍ତି ॥ 698
ସେ ଦେବଦେବ ସନାତନ । ତା ପାଦେ ମୋହର ପ୍ରଣାମ ॥ 699
ସେ ପ୍ରଭୁ ଜଗତ ଈଶ୍ୱର । ଜ୍ଞାନ ଅନୁଭବ ମାତର ॥ 700
ଜଗତ ଲୋକ ଉପଦେଶ । ଉଦ୍ଧରି ବଇକୁଣ୍ଠେ ବାସ ॥ 701
ବିଷ୍ଣୁର ଅଂଶ ବେଦବ୍ୟାସ । ଏ ଗ୍ରନ୍ଥ କଲେ ସେ ପ୍ରକାଶ ॥ 702
ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରୁ ଜାତ ହୋଇ । ପୁତ୍ର ସ୍ୱରୂପେ ଶୁକ ହୋଇ ॥ 703
ସାକ୍ଷାତେ ବାସୁଦେବ ଅଂଶ । ଜନନୀ ଜଠରୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ॥ 704
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନରେ ସୁପ୍ରକାଶ । ସ୍ୱରୂପ ଅବଧୂତ ବେଶ ॥ 705
ବ୍ୟାସଙ୍କ ତହୁଁ ଉପଦେଶ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ପୁଣ୍ୟରସ ॥ 706
ଏ ଶୁକମୁନି ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା । ହରି ଭଜନେ ଶୁଦ୍ଧଚେତା ॥ 707
ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ-ଦୀପ ସଦୃଶ । ବ୍ୟାସଙ୍କ ମାୟା କଲେ ନାଶ ॥ 708
ସେ ବ୍ରହ୍ମଦର୍ଶନେ ସନ୍ତୋଷ । ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ବନେ ବାସ ॥ 709
ତାଙ୍କ ପଛେ ବ୍ୟାସ ଗୋଡ଼ାଇ । ବଦ୍ରିକା ଆଶ୍ରମୁଁ ଚଳଇ ॥ 710
ମେରୁଶିଖର ପରିଯନ୍ତେ । ଏମନ୍ତ ପଥରେ ସେ ଯାନ୍ତେ ॥ 711
ଆକାଶମାର୍ଗେ ଦେବସ୍ତିରୀ । ବିବସ୍ତ୍ରଭାବେ ସ୍ନାନ କରି ॥ 712
ଶୁକଙ୍କୁ ଦେଖି ଜଳ ଛାଡ଼ି । ଆନନ୍ଦେ ପାଦଗତେ ପଡ଼ି ॥ 713
ଶୁକ ତା ଦେଖି ନ ଦେଖିଲେ । ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ଦେଖି କନ୍ୟା ଗଲେ ॥ 714
ତାହାଙ୍କୁ ବ୍ୟାସ ପୁଚ୍ଛା କଲେ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖି ପଶ ଜଳେ ॥ 715
ଏ ବୃଦ୍ଧ ଶରୀର ଆମ୍ଭର । ମୋ ପୁତ୍ର ଯୁବା କଳେବର ॥ 716
ତାହାଙ୍କୁ ଦେଖିତ ନମିଲ । ଆମ୍ଭଙ୍କୁ ଦେଖି ଲଜ୍ଜା କଲ ॥ 717
ଜଳେ ପଶିଲ ବେଗେ ଯାଇ । ଏମନ୍ତେ ବ୍ୟାସ କୋପ ବହି ॥ 718
ତକ୍ଷଣେ ମନେ କରି ଭ୍ରାନ୍ତି । ବ୍ୟାସଙ୍କ ଚରଣେ ନମନ୍ତି ॥ 719
ଉଠି କପୋଳେ କର ଦେଇ । କହନ୍ତି ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ଅନାଇଁ ॥ 720
ତୁମ୍ଭେ ଯେ ବୋଲ ଆମ୍ଭେ ବୃଦ୍ଧ । ବିଷୟାରସେ ଅଛି ସଧ ॥ 721
ସ୍ତିରୀ ପୁରୁଷ ଭାବ ଜାଣ । ଏ ଘେନି ଲଜ୍ଜା କଲୁ ପୁଣ ॥ 722
ଏ ଯେ ତୁମ୍ଭର ନିଜ ସୁତ । ପରମଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଗବତ ॥ 723
ସଂସାରଭାବ ନାହିଁ ତାର । ଆମ୍ଭର ଦୋଷ କ୍ଷମାକର ॥ 724

ଶୁକ ଯେ ବନରେ ପ୍ରବେଶ । ଜ୍ଞାନରେ ହୋଇଲେ ଅଦୃଶ୍ୟ ॥ 725
ବ୍ୟାସ ତାହାଙ୍କୁ ନ ଦେଖିଲେ । ସେ ସର୍ବଜୀବେ ଲୀନ ଗଲେ ॥ 726
ବ୍ୟାସ ସେ ବନେ ଶୋକେ ରହି । ତାହାଙ୍କ ଦୁଃଖେ ଦୟା ବହି ॥ 727
ତକ୍ଷଣେ ବୃକ୍ଷଙ୍କର ମଧ୍ୟେ । ଅଦ୍‌ଭୂତ ଶୁଭିଲା ଶବଦେ ॥ 728
ପ୍ରାଣୀ ଜନ୍ମନ୍ତି ବାରମ୍ବାର । କେ ପୁତ୍ର କେ କାହା ପିଅର ॥ 729
ସକଳେ କର୍ମେ ଆତଯାତ । କର୍ମ ବନ୍ଧନେ ତାତ ମାତ ॥ 730
ଏ ଭାବେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଲୋକ । ଶୁଣିଲେ ବୃକ୍ଷର ଯେ ବାକ୍ୟ ॥ 731
ତା ଶୁଣି ବ୍ୟାସ ବୋଧ ହୋଇ । ଆପଣା ହୃଦେ ଜ୍ଞାନ ପାଇ ॥ 732
ସନ୍ତତି -ବୃଦ୍ଧିର ନିମନ୍ତେ । ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ କର୍ମମତେ ॥ 733
ସେ ଶୁକଦେବ ପ୍ରତିଛାୟା । ଶୁକ ନାମେଣ ପ୍ରତିକାୟା ॥ 734
ଆପଣା ଅଂଶ ତହିଁ ଥୋଇ । ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ପ୍ରତିଶୁକ ଦେଇ ॥ 735
ସେ ପ୍ରତିଶୁକ ଘେନି ବ୍ୟାସ । ଆପଣା ଆଶ୍ରମେ ପ୍ରବେଶ ॥ 736
ତାଙ୍କୁ ବ୍ରତଉପନୟନ । କରାଇ ବେଦ ଅଧୟନ ॥ 737
ପିତୃଲୋକଙ୍କର ଦୁହିତୀ । ସେ ତାଙ୍କ ମନୁ ଉତପତ୍ତି ॥ 738
ଶର୍ବରୀ ନାମ ତାହାଙ୍କରି । ଛାୟା ଶୁକକୁ ବିଭାକରି ॥ 739
ତହୁଁ ସେ ଚାରି ଯେ ତନୟେ । ଜନମ ଏକଇ କନ୍ୟାଏ ॥ 740
କୃଷ୍ଣ ଗଉର ପ୍ରଭୁ ଶମ୍ଭୁ । ଏ ଚାରି ପୁତ୍ର ତା ସମ୍ଭବୁ ॥ 741
କନ୍ୟାର ନାମ କୃତି ହୋଇ । ପାଞ୍ଚାଳଦେଶେ ବିଭା ଦେଇ ॥ 742
ଅସହ ନାମେଣ ରାଜନ । ପାଞ୍ଚାଳଦେଶେ ବିଦ୍ୟମାନ ॥ 743
ସେ କନ୍ୟା ପୁତ୍ର ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତ । ଯେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନରେ ଯୁକତ ॥ 744
ସେ ଚାରିପୁତ୍ରଙ୍କ ବଂଶେଣ । ପରାଶର ଗୋତ୍ରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ॥ 745
ଚାରିବେଦରେ ସେ ହୋଇଲେ । ତହୁଁ ଯେ ଶୁକମୁନି ଗଲେ ॥ 746
ବ୍ୟାସଙ୍କୁ ଜ୍ଞାନ ସେ ପୁଛିଲେ । ତହୁଁ ସେ ବୋଧ ନ ହୋଇଲେ ॥ 747
ମିଥିଳା ଜନକ ରାଜନ । ଯେ ରାଜରଷି ବିଦ୍ୟମାନ ॥ 748
ସ୍ୱଭାବେ ନବମୁନି ଶିଷ୍ୟ । ସେ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନରେ ବିଶେଷ ॥ 749
ସେ ଶୁକଦେବେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ । ଆତ୍ମାରେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ମିଶାଇ ॥ 750
ଜ୍ଞାନ ପ୍ରବୋଧେ ଶୁକଦେବ । ବିଷୟା ତେଜି ଆତ୍ମାଭାବ ॥ 751

ପିତାପୁତ୍ରାଦି ଛାଡିଗଲେ । ଶୁକଙ୍କ ଦେହରେ ମିଶିଲେ ॥ 752
ଏବଂଭୂତ ଯେ ଶୁକଦେବ । ତାଙ୍କ ଚରଣେ ନିତ୍ୟେ ଭାବ ॥ 753
ଜଗତହିତେ ବ୍ରହ୍ମଦେହୀ । ପୁରାଣ ଭାଗବତ କହି ॥ 754
ଏ ଭାଗବତର ମହିମା । କେ କହିପାରେ ଗୁଣସୀମା ॥ 755
ପରୀକ୍ଷରାଜା ପୁଣ୍ୟବଳେ । ଶୁକ ମିଳିଲେ ଅବହେଳେ ॥ 756
ପରୀକ୍ଷ ଭାଗବତ ଶୁଣି । ବୈକୁଣ୍ଠ ଲଭିଲେ ସେ ପୁଣି ॥ 757
ଜଗତ-ନିସ୍ତାର ନିମନ୍ତେ । କହିଲୁ ତୁମ୍ଭର ଅଗ୍ରତେ ॥ 758
ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ଏଣେ ରସ । ପୁରାଣ ଶୁଣି ପାପଧ୍ୱଂସ ॥ 759
ଶୁକପ୍ରସନ୍ନେ ଏ ପୁରାଣ । କହିଲୁ ତୁମ୍ଭ ଆଗେ ପୁଣ ॥ 760
ମହିମା ସେ ଶୁକଦେବର । କୀର୍ତ୍ତନ କରେ ଶତେବାର ॥ 761
ସେ ଶୁକେଦେବେ ନମସ୍କାର । ଶତ ଦଣ୍ଡପ୍ରଣାମ ମୋର ॥ 762
କହଇ ବିପ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ । ଭାଷା-ପ୍ରବନ୍ଧେ ଭାଗବତ ॥ 763
ସୁଜନେ ଦୋଷ ନ ଧରିବା । ମୋହର ତୁମ୍ଭ ପାଦେ ସେବା ॥ 764
ପ୍ରାକୃତ ଦେଶଭାଷାବନ୍ଧ । ଏଥେ ସଂସ୍କାର ନାହିଁ ଭେଦ ॥ 765
ବାରମାତ୍ରା ପଞ୍ଚାଶାକ୍ଷର । ଶବଦବ୍ରହ୍ମର ବିଚାର ॥ 766
ସକଳ ପ୍ରାଣୀ ପାପ ନାଶେ । ଔଷଧ ଯେହ୍ନେ ରୋଗ ଧ୍ୱଂସେ ॥ 767
ବେଦ ପୁରାଣ ଆଦି ଯେତେ । ସଂସ୍କାର ପ୍ରାକୃତ ସହିତେ ॥ 768
ସକଳ ଦେଶଭାଷାମାନ । ସେହି ଅକ୍ଷର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ॥ 769
ସେ ବିଷ୍ଣୁ ସର୍ବଭୂତେ ଏକ । ଅର୍ଥବାଦେ କହି ଅନେକ ॥ 770
ଯେଣୁ ତା ମିତ୍ର ଅରି ନାହିଁ । କେବଳ ଭାବେ ବଶ ହୋଇ ॥ 771
ଶାମୁଁକୁ ମୁକୁତା ଯେସନ । ପ୍ରାକୃତ ଛାଡି ତତ୍ତ୍ୱ ଘେନ ॥ 772
ମୁଁ ପାପୀ ମୂଢ଼ ଯେ ଅଜ୍ଞାନ । ନମଇଁ ତୁମ୍ଭର ଚରଣ ॥ 773
କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ କରି ଆଶ । କହଇ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ॥ 774
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ହରିବାଣୀ । ସଂସାର ତରେ ଯାହା ଶୁଣି ॥ 775

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧାର୍ଥ ନିରୂପଣଂ ନାମ ଦ୍ୱାଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ

ତ୍ରୟୋଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ

ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ । ଶୌନକ ଆଦି ମୁନିଜନେ ॥1

ସୂତ ଉବାଚ

ବ୍ରହ୍ମା ବରୁଣ ଇନ୍ଦ୍ର ଶିବ । ମରୁତ ଆଦି ଯେତେ ଦେବ ॥ 2
ଦିବ୍ୟ ଯେ ସ୍ତୁତିମାନଙ୍କରେ । ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି ଭାବଭରେ ॥ 3
ଅଙ୍ଗ ଉପାଙ୍ଗ ପଦକ୍ରମ । ଉପନିଷଦ ସମେତେଣ ॥ 4
ସାମଗାୟନେ ବିପ୍ରଜନେ । ମହିମା ଗାବନ୍ତି ବଦନେ ॥ 5
ଧ୍ୟାନରେ ତଦଗତ ହୋଇ । ପରମଯୋଗୀ ଯାହା ଧ୍ୟାୟି ॥ 6
ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଯା ଅନ୍ତ କେହି ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 7
ସେ ବ୍ରହ୍ମସ୍ୱରୂପ ଈଶ୍ୱର । ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ 8
କ୍ଷୀରସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନରେ । ପୃଷ୍ଠେ ମନ୍ଦର ଗିରିବରେ ॥ 9
ଭ୍ରମିଲା ଦଧିଦଣ୍ଡ ପ୍ରାୟେ । ସମୁଦ୍ର ମନ୍ଥନ ସମୟେ ॥ 10
ଦେବବରଷେ ଅନୁଦିନ । ସହସ୍ରେ ବରଷ ମନ୍ଥନ ॥ 11
କଣ୍ଡୁ ଯେ କୂର୍ମପୃଷ୍ଠେ ଥିଲା । ଘର୍ଷଣେ ସୁଖ ଜନମିଲା ॥ 12
ନିଦ୍ରା ଉପୁଜେ ସୁଖଭରେ । ସେ ନିଦ୍ରୁଁ ପବନ ସଞ୍ଚରେ ॥ 13
ଘୋର ନିଃଶ୍ୱାସ ଗତାଗତେ । ସେ ବିଶ୍ୱବାୟୁ ମହାଭୂତେ ॥ 14
ସେ ସର୍ବଜୀବ ରକ୍ଷା ହେତୁ । ଯାରେ ବଞ୍ଚନ୍ତି ସର୍ବଜନ୍ତୁ ॥ 15
ଯାର ନିଃଶ୍ୱାସ ପ୍ରକ୍ଷେପଣ । ବାଜି ସମୁଦ୍ର କମ୍ପମାନ ॥ 16
ସେ ଜଳେ ଲହରୀ ଉଦ୍‌ଗତ । ଏବେ ହେଁ ନୋହିଁଛି ନିବର୍ତ୍ତ ॥ 17
ଅନ୍ୟୋନ୍ୟେ ତଟେ ପ୍ରକ୍ଷେପଇ । ସେ କୂର୍ମରୂପୀ ବିଶ୍ୱଦେହୀ ॥ 18
ତାଙ୍କୁ ମୋହର ନମସ୍କାର । ସେ ଦେବଦେବଙ୍କ ଈଶ୍ୱର ॥ 19
ପୁରାଣମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ । ଯେ ସଂଖ୍ୟା ତହିଁର ବିଷୟ ॥ 20
ଏହା ଶୁଣିଲେ ଯେତେ ଫଳ । ପୁରାଣଦାନର ସୁଫଳ ॥ 21
ପୁରାଣ ଅଷ୍ଟାଦଶ ସାର । ଚାରିଲକ୍ଷରେ ସେ ବିସ୍ତାର ॥ 22
ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରମାଣ । ଅପରେ ଶତାଧିକ ପୁଣ ॥ 23
ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣ ଦଶସସ୍ର । ପଦ୍ମ ଅଣଷାଠି ସହସ୍ର ॥ 24

ଆବର ପୁଣି ପାଞ୍ଚଶତ । ଏହି ପୁରାଣ ସଂଖ୍ୟା ଖ୍ୟାତ ॥ 25
ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ବୈଷ୍ଣବପୁରାଣ । ତ୍ରିବିଂଶ ସହସ୍ରେ ନିର୍ମାଣ ॥ 26
ଚବିଶ ସହସ୍ରେ ବିଦିତ । ଶିବପୁରାଣ ସଂଖ୍ୟା ମତ ॥ 27
ନାରଦ ପୁରାଣ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ । ପଚିଶ ସହସ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥେଣ ॥ 28
ମାରକଣ୍ଡେୟ ଯେ ପୁରାଣ । ନବସସ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥେ ନିର୍ମାଣ ॥ 29
ଆଗ୍ନେୟ ପୁରାଣର ଶେଷ । ପନ୍ଦରସହସ୍ର ଚାରିଶ ॥ 30
ପୁରାଣ ନାମ ଯେ ଭବିଷ୍ୟ । ଚଉଦସହସ୍ର ପାଞ୍ଚଶ ॥ 31
ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ ଯେ ପୁରାଣ । ଅଠରସହସ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥେଣ ॥ 32
ଲିଙ୍ଗ ପୁରାଣର ବିସ୍ତାର । ଏଗାରସହସ୍ର ଯେ ସାର ॥ 33
ବରାହପୁରାଣ ଯେ କହି । ଚତୁର୍ବିଂଶସହସ୍ର ହୋଇ ॥ 34
ସ୍କନ୍ଦପୁରାଣର ବିସ୍ତାର । ଏକାଶୀସସ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ସାର ॥ 35
ଶତେକ ଅଧିକ ଅପର । ବାମନ ଯେ ଦଶସସ୍ରର ॥ 36
ଯେ କୁର୍ମପୁରାଣ ବଖାଣ । ସପତଦଶସହସ୍ରେଣ ॥ 37
ମସ୍ୟପୁରାଣର ବିଧାନ । ଚଉଦସହସ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥେଣ ॥ 38
ଗରୁଡପୁରାଣ ଯେ ପୁଣି । ଉନବିଂଶସହସ୍ରେ ଜାଣି ॥ 39
ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡପୁରାଣର ଶେଷ । ଦ୍ୱାଦଶସହସ୍ରେ ପ୍ରକାଶ ॥ 40
ଏ ଭାବେ ଅଷ୍ଟାଦଶେ ସାର । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ନାମ ଯାର ॥ 41
ଏ ସର୍ବପୁରାଣ ଅଧିପ । ଏଟି ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ଷ ବିଷ୍ଣୁରୂପ ॥ 42
ସର୍ବୋପରି ବିରାଜମାନ । ଶୁକ ପରୀକ୍ଷ ସମ୍ବାଦେଣ ॥ 43
ଅଠରସହସ୍ର ଯେ ଗ୍ରନ୍ଥ । ଶ୍ରୀବାସୁଦେବଙ୍କ ଚରିତ ॥ 44
ଏହୁ ପୁରାଣରେ ବଖାଣ । ଶ୍ରୀବିଷ୍ଣୁ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନ ॥ 45
ଏହୁ ପୁରାଣର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଯେ ରୂପେ ହୋଇଲା ପ୍ରକାଶ ॥ 46
ବିଷ୍ଣୁର ନାଭିପଦ୍ମଗତ । ବ୍ରହ୍ମା ଯେ ହୋଇଲେ ସମ୍ଭୂତ ॥ 47
ବିଷ୍ଣୁ ତାହାଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେଲେ । ସେ ପୁଣି ନାରଦେ କହିଲେ ॥ 48
ନାରଦ ତହୁଁ ବ୍ୟାସ ପାଇ । ସେ ବ୍ୟାସ ଶୁକଦେବ କହି ॥ 49
ଶୁକଦେବଙ୍କ ତହୁଁ ପୁଣ । ମୋ ପିତା ଲୋମହରଷଣ ॥ 50
ସୂତ ପୌରାଣିକ ତା ନାମ । ଜାଣେ ପୁରାଣ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନ ॥ 51

ତୁମ୍ଭ ସମ୍ମୁଖେ ସେ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ । ଥୋକାଏ କରିଥିଲେ ପୁଣ ॥ 52
ତାଙ୍କୁ ବଳଦେବ ନାଶିଲେ । ମୋତେ ସେ ଅଧିକାର ଦେଲେ ॥ 53
ଏ ଭାଗବତ ଗ୍ରନ୍ଥସାର । ମୋ ଶିକ୍ଷା ପୂର୍ବେ ତାଙ୍କଠାର ॥ 54
କହିଲି ତୁମ୍ଭର ଛାମୁରେ । ଯା ମୋତେ ଅନୁଭବ ସ୍ଫୁରେ ॥ 55
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଯେ ପୁରାଣ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଚରିତ ବଖାଣ ॥ 56
ଶ୍ରବଣେ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ନିସ୍ତାର । ଅଶେଷ ଲୀଳାମୃତ ସାର ॥ 57
ଏ କଥାର୍ଣ୍ଣବେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ବେଦବେଦାନ୍ତ ସାରମର୍ମ ॥ 58
ସକଳଶାସ୍ତ୍ର ଯେ ପୁରାଣ । ଅର୍ଥମାନରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 59
କେବଳ ଏହି ମୋକ୍ଷଦାତା । ଅଦ୍ୱୈତ ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଗାଥା ॥ 60
ଏ ଯେ ପୁରାଣ ଭାଗବତ । ବିଷ୍ଣୁର ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣିତ ॥ 61
ଏହା ଈଶ୍ୱରଭାବେ ମଣି । ଆଦ୍ୟରେ ସେବିବ ଯେ ପ୍ରାଣୀ ॥ 62
ଭାଦ୍ରବ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନରେ । ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସିଂହାସନପରେ ॥ 63
ପୁସ୍ତକମାନ ବସାଇଣ । ପୂଜା ବିଷ୍ଣୁପ୍ରୀତି ଭାବେଣ ॥ 64
ବିପ୍ର ବୈଷ୍ଣବେ ଦେବ ଦାନ । ଯେ ଧର୍ମଶୀଳ ସୁଜ୍ଞଜନ ॥ 65
ଦକ୍ଷିଣା ଯଥାଭାବେ ଦେବ । ବେଦ ବଚନେ ଉତ୍ସର୍ଗିବ ॥ 66
ଅନ୍ତେ ପରମଗତି ପାଇ । ବୈକୁଣ୍ଠଭୁବନେ ଗମଇ ॥ 67
ସାଯୁଜ୍ୟ ମୁକ୍ତି ସେ ଲଭଇ । ବିଷ୍ଣୁ ଦେହରେ ଲୀନ ହୋଇ ॥ 68
ଏଣୁ ଯେ ସାଧୁଙ୍କ ସଭାରେ । ଅନ୍ୟ ପୁରାଣ ଯେ ପ୍ରଚରେ ॥ 69
ସେ ସାଧୁସଭା ଶୋଭା କାହିଁ । ଯାବତ ଭାଗବତ ନାହିଁ ॥ 70
ଚନ୍ଦ୍ର ବିହୀନ ଜ୍ୟୋତିଗଣ । ଅନ୍ଧାର କେ ନାଶିବ ପୁଣ ॥ 71
ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟା ବିରାଜନ୍ତି । ଚନ୍ଦ୍ର ବିହୀନେ ନ ଶୋଭନ୍ତି ॥ 72
ସକଳ ବେଦାନ୍ତର ସାର । ଶ୍ରୀଭାଗବତରେ ବିସ୍ତାର ॥ 73
ସେ ରସକଥା ଅମୃତରେ । ତୃପତ ହୁଅନ୍ତି ସଂସାରେ ॥ 74
ଯେ ଅନ୍ୟ ପୁରାଣ ପ୍ରକାଶ । ନ କରନ୍ତି ମନ ସନ୍ତୋଷ ॥ 75
ଯେହ୍ନେ ସରିତେ ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ । ଜାହ୍ନବୀ ଜଳେ ସୁପୂଜିତ ॥ 76
ଦେବତା ମଧ୍ୟେ ବାସୁଦେବ । ବୈଷ୍ଣବେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାଦେବ ॥ 77
ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରମଧ୍ୟେ ବର । ଯେସନେ କାଶୀକ୍ଷେତ୍ର ସାର ॥ 78

ପୁରାଣମାନଙ୍କରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଯେ ବିଶିଷ୍ଟ ॥ 79
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଯେ ପୁରାଣ । ସାକ୍ଷାତେ ବିଷ୍ଣୁର ନିର୍ମାଣ ॥ 80
ସମଗ୍ର ବଇଷ୍ଣବପ୍ରିୟ । ପରମହଂସର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ॥ 81
ନିର୍ମଳ ଧର୍ମ ଜ୍ଞାନ ଭାବ । ଭକ୍ତି ବୈରାଗ୍ୟ ମୁକ୍ତିବର୍ଗ ॥ 82
ଏ ଆଦି ଯହିଁରେ ପ୍ରକାଶ । ନିର୍ଗୁଣ ଗାୟନ ଅଭ୍ୟାସ ॥ 83
ପଢନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି ଯେ ପ୍ରାଣୀ । କର୍ମବନ୍ଧନୁଁ ମୋକ୍ଷ ପୁଣି ॥ 84
ଜନ୍ମ-ମରଣାଦି ନୋହଇ । ନିରାକାରରେ ଲୀନ ହୋଇ ॥ 85
ଏ ଜ୍ଞାନ-ପ୍ରଦୀପ-ପୁରାଣ । ବ୍ରହ୍ମାରେ ଦେଲେ ନାରାୟଣ ॥ 86
ବ୍ରହ୍ମା ନାରଦଙ୍କୁ କହିଲେ । ନାରଦ ବ୍ୟାସେ ପୁଣ ଦେଲେ ॥ 87
ସେ ବ୍ୟାସ ଶୁକଦେବେ କହି । ଶୁକ ଯେ ପରୀକ୍ଷେ ବୁଝାଇ ॥ 88
ସେଠାରୁ ଜଗତେ ବିଖ୍ୟାତ । ନାମ ଯେ ଶିରୀଭାଗବତ ॥ 89
ଏବଂଭୂତ ଯେ ଶୁକଦେବ । ତା ପାଦେ ଧ୍ୟାନ ମୋ ରହିବ ॥ 90
ବ୍ରହ୍ମା ବରୁଣ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବ । ଦିବ୍ୟ ସ୍ତୁତିରେ ସ୍ତୁତିଭାବ ॥ 91
ଅଙ୍ଗ ଉପାଙ୍ଗ ପଦକ୍ରମ । ଜଟା ଉପନିଷଦ ବ୍ରହ୍ମ ॥ 92
ସମେତ କରି ସାମବେଦ । ଗାୟନ କରି ବ୍ରହ୍ମାପଦ ॥ 93
ସାମଗାୟନ ବିପ୍ରଜନେ । ମହିମା ଗାୟନ ବଦନେ ॥ 94
ଧ୍ୟାନରେ ତଦଗତ ହୋଇ । ପରମଯୋଗୀ ଯାହା ଧ୍ୟାୟି ॥ 95
ଆତ୍ମା ସ୍ୱରୂପେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଯା ଅନ୍ତ କେହି ନ ଜାଣନ୍ତି ॥ 96
ସେ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ଯେ ଈଶ୍ୱର । ତାହାଙ୍କୁ ମୋର ନମସ୍କାର ॥ 97
ସେ ଭାଗବତ ବାସୁଦେବ । ସର୍ବ ଆତ୍ମାସ୍ୱରୂପୀ ଜୀବ ॥ 98
ସେ ପାପପୁଣ୍ୟରେ ସାକ୍ଷିଣ । ତା ପାଦେ ପଶିଲି ଶରଣ ॥ 99
ମୋକ୍ଷ ନିମନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମ କହେ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଅନୁଗ୍ରହେ ॥ 100
ଯେ ଯୋଗୀଇନ୍ଦ୍ର ଶୁକଦେବ । ତାଙ୍କ ଚରଣେ ନିତ୍ୟ ଭାବ ॥ 101
ସେ ବ୍ରହ୍ମରୂପୀ ଯେ ଅଟନ୍ତି । ସଂସାର ହିତ ମନେ ଚିନ୍ତି ॥ 102
ବିଷ୍ଣୁଭକତ ପରୀକ୍ଷିତ । ତାଙ୍କୁ ସଂସାରୁ କଲେ ମୁକ୍ତ ॥ 103
ସେ ମୁନି ପାଦଯୁଗେ ମୁହିଁ । ଭକତିଭାବେ ପ୍ରଣମଇଁ ॥ 104

ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଯେ ପୁରାଣ । ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 105
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ତ୍ରୟୋଦଶ । ଅଧ୍ୟାରେ କହିଲୁ ବିଶେଷ ॥ 106
ସୂତ କହନ୍ତି ତୋଷମନେ । ଶୁଣ ଶୌନକ ମୁନିଜନେ ॥ 107
କହିଲୁ ସର୍ବଶାସ୍ତ୍ର ସାର । ତା ଶୁଣି ସଂସାରୁ ନିସ୍ତର ॥ 108
ଜ୍ଞାନେ ଅଜ୍ଞାନେ ଯେ ଶୁଣନ୍ତି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଗୁଣନ୍ତି ॥ 109
ସେ ସର୍ବଦୁଃଖ ପରିହରେ । ସମିଧ ଯେହ୍ନେ ବୈଶ୍ୱାନରେ ॥ 110
ସ୍ୱରଶେ କରଇ ଦହନ । ସାର ଅସାର ଭସ୍ମମାନ ॥ 111
ଏମନ୍ତ କୃଷ୍ଣର ଚରିତ । ବ୍ରହ୍ମଚଣ୍ଡାଳ ଏକମତ ॥ 112
ଏ ଭାଗବତ ଗ୍ରନ୍ଥ ଯେବେ । ଦୃଢ଼େ ଶୁଣିବ ପ୍ରିୟଭାବେ ॥ 113
ରାତ୍ର ଦିବସ ମଧ୍ୟଗତେ । ଶ୍ରବଣ ପଠନ ନିରତେ ॥ 114
ସକଳ ଚେଷ୍ଟା ପରିହରି । ସାଧୁସଙ୍ଗତେ ଚିତ୍ତ ଧରି ॥ 115
ସାଧୁଙ୍କ ମୁଖାମୃତ ବାଣୀ । ସାଦରେ ଯେବା ଶୁଣେ ପ୍ରାଣୀ ॥ 116
ସେ ଭବବ୍ୟାଧି ବିନାଶନ୍ତି । ଆରୋଗ୍ୟେ ସୁଖେ ବିହରନ୍ତି ॥ 117
ଶୁଣ ଶୌନକ ମୁନିଜନେ । ଆନନ୍ଦେ ସୂତ ମୁନିଗଣେ ॥ 118
ପ୍ରଶଂସା କରି ଜଣେ ଜଣେ । ସୂତଙ୍କୁ କୋଳ ସମ୍ଭାଷଣେ ॥ 119
ହେ ସୂତ ଧନ୍ୟ ତୋ ମହିମା । କେ କହିପାରେ ଗୁଣସୀମା ॥ 120
ଏ ଯେ ପୁରାଣ ଭାଗବତ । ତୁମ୍ଭର ମୁଖରୁ ଗଳିତ ॥ 121
ଶୁଣି କୃତାର୍ଥ ଆମ୍ଭେ ହେଲୁ । ସଂସାର ଚକ୍ରୁ ନିସ୍ତରିଲୁ ॥ 122
ଏମନ୍ତ କହି ଶୌନକାଦି । ସୂତଙ୍କୁ ବିନୟେ ପ୍ରବୋଧି ॥ 123
ନିଶ୍ଚଳଚିତ୍ତେ ସେ ରହିଲେ । ହରିଚରଣେ ଆଶ୍ରେ କଲେ ॥ 124
କହଇ ବିପ୍ର ଜଗନ୍ନାଥ । ଧର୍ମ ପ୍ରତିପାଳନ ଅର୍ଥ ॥ 125
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ଶୁଣିଲେ ହରଇ ଦୁରିତ ॥ 126
ବଦନେ ସକୃତ ଉଚ୍ଚାରେ । ସେ କୃଷ୍ଣଲାଞ୍ଛନେ ବିହରେ ॥ 127
କେବେହେଁ ସଂସାରେ ନ ପଡେ । ଏ ଅନୁକ୍ରମେ ମାୟା ଛିଡେ ॥ 128
ନାମର ମହିମା ଏମନ୍ତ । ଅଜ୍ଞାନେ ନ ଜାଣେ ଜଗତ ॥ 129
ଶୁଣ ସୁଜନେ ତୋଷମନେ । ଏ ଭାଗବତ ଅନୁଦିନେ ॥ 130
ବିଷ୍ଣୁ ପୂର୍ବବାଣୀ ନିମିତ୍ତେ । ଧର୍ମ ପରିପାଳନ ଅର୍ଥେ ॥ 131

ସମ୍ଭବ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ହୋଇ । ଧର୍ମ ପ୍ରବର୍ତ୍ତେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇ ॥ 132
ବିଷ୍ଣୁଅଂଶକୁ ପ୍ରାଣୀ ବହି । ସାଧୁ ବୈଷ୍ଣବ ବିଷ୍ଣୁଦେହୀ ॥ 133
ଶ୍ରୀଧର ନାମେ ବିପ୍ରବର । କଳିଯୁଗରେ ଜନ୍ମ ତାର ॥ 134
ସେ ବିପ୍ର ଅତି ବିଚକ୍ଷଣ । ସଂସ୍କାର ଟୀକାରେ ନିପୁଣ ॥ 135
ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଏ ପୁରାଣ । ଅଠରସହସ୍ର ଶ୍ଳୋକେଣ ॥ 136
ତା ଟୀକା ଚଉବିଂଶସସ୍ର । କରଇ ଶ୍ରୀଧର ପ୍ରକାଶ ॥ 137
ବିପ୍ରକୁଳରେ ଜନ୍ମ ହୋଇ । ସେ ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ବହି ॥ 138
ପ୍ରାକୃତବନ୍ଧେ ଭାଗବତ । କହିଲେ ସଜ୍ଜନ ହିତ ॥ 139
ସୁଜନେ ଦୋଷ ମୋ ନ ଧର । ଅଶେଷ ମହିମା କୃଷ୍ଣର ॥ 140
ତାଙ୍କର ଗୁଣ କର୍ମ ଯଶ । ପୁରାଣ କଲେ ଗୀତରସ ॥ 141
ସାଧୁଚରଣରେଣୁ ଆଶେ । ସୁଚିତ୍ତେ ଅନୁକ୍ଷଣେ ଘୋଷେ ॥ 142
ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତ । ଯା ନାମ ଶିରୀଭାଗବତ ॥ 143
ତିନିଶତ ଉନତିରିଶ । ଏକାଦଶ ଯାଏଁ ପ୍ରକାଶ ॥ 144
ଅଧ୍ୟା ନାମେଣ ଯେ ବିଶେଷ । ଶ୍ରୀଭାଗବତ ଗୀତରସ ॥ 145
ଏଣୁ ଚିତ୍ତ ବୋଧିବା ଅର୍ଥେ । ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ଶ୍ରୁତିପଥେ ॥ 146
ବିପ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣି ମନେ । ଚିନ୍ତୋଇ କଲଇଁ ଲେଖନେ ॥ 147
ଯେଣୁ ସେ ଗୀତରେ ବିଶୁଦ୍ଧ । ଜଗନ୍ନାଥ ନାମ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ॥ 148
ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନାମ ବଖାଣ । ସେ ଯେ ମହତ ମହାଜନ ॥ 149
ସେ ବିପ୍ର ଜାଣି କୃଷ୍ଣରସ । ପୁରାଣ ଗୀତରେ ପ୍ରକାଶ ॥ 150
ଜଗତ ଉଦ୍ଧାର ନିମନ୍ତେ । ରଚିଲେ ଶିରୀଭାଗବତେ ॥ 151
ତାଙ୍କ ଚରଣେ ତେଣୁ ମନ । ସୁଜନେ ଦୋଷ ମୋ ନ ଘେନ ॥ 152
ଆଶା ମୋ ସାଧୁଙ୍କ ଚରଣ । ଶରଣ ମହାଦେବ ହୀନ ॥ 153
ସୁଜନେ ଦୋଷ ନ ଧରିବ । ବିଷ୍ଣୁମହିମା ଅନୁଭବ ॥ 154
ପ୍ରାକୃତ ସଂସ୍କାର ହିଁ ନାହିଁ । ଭକତଭାବେ ବଶ ହୋଇ ॥ 155
ଆଗମ ନିଗମ ପୁରାଣେ । ଧ୍ୟାନ ସମାଧି ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞାନେ ॥ 156
ଖୋଜି ନ ପାନ୍ତି ତାଙ୍କ ଲେଶ । କିଞ୍ଚିତ ଭାବେ ପରକାଶ ॥ 157

ଶାମୁକୁଁ ମୁକୁତା ଯେସନ । ପ୍ରାକୃତ ତେଜି ତତ୍ତ୍ୱ ଘେନ ॥ 158
ବ୍ୟାଧ ଗଣିକା ଅଜାମିଳେ । ତାଙ୍କ ଭାବ ଘେନି ତରିଲେ ॥ 159
ପୂତନା ଆଦି ପାପୀ ଯେତେ । ତରିଲେ ତାଙ୍କୁ ଭାବି ନିତ୍ୟେ ॥ 160
ଗୋପୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲମ୍ପଟରେ । କେଳି ଯେ ବୃନ୍ଦାବନେ କଲେ ॥ 161
ଗୋପୀଏ କାମଭାବେ ତରି । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କାନ୍ତଭାବେ ବରି ॥ 162
ଏ ଗୁଣ ଘୋଷି ପ୍ରାଣୀ ତରି । ଏମନ୍ତ ମହିମା ଯେ ହରି ॥ 163
ଶିଶୁପାଳ ଯେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ । କଂସାଦି ଅଷ୍ଟମଲ୍ଲମାନ ॥ 164
ଏ ଆଦି ଯେତେ ଶତ୍ରୁଗଣେ । ହିଂସା ବହିଣ ନିତ୍ୟେ ମନେ ॥ 165
ସାୟୁଜ୍ୟ ମୁକ୍ତି ଯେ ପାଇଲେ । ସେ ବିଷ୍ଣୁଅଙ୍ଗେ ଲୀନ ହେଲେ ॥ 166
ଭାବ ଅଭାବ ଯାର ନାହିଁ । ମହିମା ଗୋଚର ନୋହଇ ॥ 167
ବ୍ରହ୍ମା ଶିବ ଦେବ ଅନନ୍ତ । ସର୍ବଭୂତଆତ୍ମା ଅଚ୍ୟୁତ ॥ 168
ଏଣୁ ମହିମା ଅନ୍ତ କରି । କେ ଜାଣି କହିବ ବିସ୍ତାରି ॥ 169
ନାମ ମାତ୍ରକ ଯାର ସାର । ସେ ଜାଣେ ଗତିର ବିଚାର ॥ 170
ଏ ସୂତ-ଶୌନକ ସମ୍ବାଦ । ଶୁକ ପରୀକ୍ଷଙ୍କ ପ୍ରମୋଦ ॥ 171
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧ ସମାପତ । ନାମ ଯେ ଶିରୀଭାଗବତ ॥ 172
ତ୍ରିଦଶଅଧ୍ୟା ହରିଗୁଣ । ଦ୍ୱାଦଶ ହୋଇଲା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 173
ଏ ବାରସ୍କନ୍ଧ ଭାଗବତ । ପୁରାଣ ଅଧାରେ ବିଖ୍ୟାତ ॥ 174
ତିନିଶତ ବୟାଳିଶେଣ । ବାରସ୍କନ୍ଧ ହୋଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ॥ 175
କହଇ ଦାସ ଜଗନ୍ନାଥ । କୃଷ୍ଣ ଚରଣେ ଦେଇ ଚିତ୍ତ ॥ 176
ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ହରିଲୀଳା । ଭବସିନ୍ଧୁ ତରଣେ ଭେଳା ॥ 177

ଇତି ଶ୍ରୀମଦ୍‌ଭାଗବତେ ମହାପୁରାଣେ ବୈୟାସିକ୍ୟାଂ ଅଷ୍ଟାଦଶ ସାହସ୍ର୍ୟାଂ
ପାରମହଂସ୍ୟାଂ ସଂହିତାୟାଂ ଦ୍ୱାଦଶସ୍କନ୍ଧେ ତ୍ରୟୋଦଶୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅକାରାଦି ଚଉଦବର୍ଣ୍ଣ - ଅ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଔ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଉଦଟି ସ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ।

ଅକୁଣ୍ଠ - ସଙ୍କୋଚଶୂନ୍ୟ, ଦ୍ୱିଧାହୀନ ।

ଅଗ୍ରହାୟଣ - ମାର୍ଗଶିର ମାସ ।

ଅଙ୍ଗଣ (ନ) - ଅଗଣା ।

ଅଜ୍ରାମର - ବୃଦ୍ଧ ନହେବା, ମୃତ୍ୟୁ ନ ହେବା ।

ଅଦୃଷ୍ଟ - ଭାଗ୍ୟ, ଯାହା ଦେଖି ହୁଏ ନାହିଁ, ପରମାତ୍ମା ।

ଅଧିକ୍ଷେପ - ତିରସ୍କାର ।

ଅଧୋକ୍ଷକ - ବିଷ୍ଣୁ, ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ।

ଅଧାପନ - ପଢାଇବା ।

ଅନଳ - ଅଗ୍ନି, ନିଆଁ ।

ଅନାହତଚକ୍ର - ହୃଦସ୍ଥ ପଦ୍ମରେ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ନିବାସସ୍ଥାନ, ତାହା ସୁଷୁମ୍ନା ନାଡି ମଧରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଅନୁଦିନ - ପ୍ରତିଦିନ

ଅନୁଯାନ - ପଛେ ପଛେ ଯିବା, ନିଉଛାଳି ହେବା ।

ଅନୁସଙ୍ଗ - ବାରମ୍ବାର ଲାଗି ରହିବା, ପଛେ ପଛେ ଗୋଡାଇବା ।

ଅନ୍ଧକ - ଅନ୍ଧକ ନାମକ ଯାଦବଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ବଂଶ, ଚକ୍ଷୁହୀନ, ଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ହୀନ ।

ଅପକ୍ୱଯୋଗ - ତପସ୍ୟା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନ ହେବା ।

ଅପଚୟ - କ୍ଷତି, କ୍ଷୟ, ବିନାଶ ।

ଅପବର୍ଗ - ମୋକ୍ଷ, ଜନ୍ମରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ।

ଅପ୍ରମେୟ - ଯାହାକୁ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ, ଯାହାକୁ ମାପି ହୁଏ ନାହିଁ ।
ପରମେଶ୍ୱର, ଅଗୋଚର ।

ଅବଧାରି - ଧାରଣା କରି, ସ୍ମରଣ କରି, ଭାବି, ଚିନ୍ତାକରି ।

ଅବଲମ୍ବ - ଆଶ୍ରୟ, ନିର୍ଭର, ଭରା, ଏହା ଅବଲମ୍ବନ ଶବ୍ଦର ଅନ୍ୟରୂପ ।

ଅବିଦ୍ୟା - ଅଜ୍ଞନତା, ମୂର୍ଖତା, ମାୟାଯୁକ୍ତ ଜ୍ଞାନ, ଈଶ୍ୱର ବିରୋଧୀ ଧାରଣା ।

ଅବ୍ୟାହତ ଇଷ୍ଟଗତି - ଯାହାଙ୍କର ଗମନ ଆଗମନକୁ ବାଧା ଦିଆଯାଇପାରେ ନାହିଁ, ବା ବିରୋଧ କରାଯାଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଅଭାବେ - ଭକ୍ତିବିହୀନ ମନରେ ।

ଅଭିଗମନ - ପଛେ ପଛେ ଯିବା, କାକୁତିମିନତି କରିବା । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ସମ୍ଭୋଗ ।

ଅଭିରାମ - ସୁନ୍ଦର, ମନୋହର ।

ଅଭ୍ୟଙ୍ଗ - ଅଙ୍ଗ, ଉପାଙ୍ଗ ।

ଅଭ୍ୟନ୍ତର - ଭିତର, ଉହାଡ ।

ଅମାନନା - ଅବଜ୍ଞା, ଅନାଦର ।

ଅମାନୀ - ଅଭିମାନ ତ୍ୟାଗ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି, ଆପଣା ସତ୍କାର ଯେ ଇଚ୍ଛା କରେ ନାହିଁ ।

ଅମେଧ - ଅପବିତ୍ର, ମଳପୂର୍ଣ୍ଣ, ଅଖାଦ୍ୟ, ବିଜାତୀୟଖାଦ୍ୟ ।

ଅରି - ଶତ୍ରୁ, ବିରୋଧୀ ।

ଅରୀ - ଅର ଯାହାର ଅଛି - ଚକ୍ର ।

ଅରୁଣ - ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସାରଥି, ଅରୁଣ ପ୍ରକାଶ ଅର୍ଥାତ୍ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ।

ଅଳକା - କେଶଜାଳ, କୁଞ୍ଚିତକେଶ, ଝିଲିରି ବାଳ, କୁବେରଙ୍କ ପୁରୀ ।

ଅଶ୍ୱୀ - ଅଶ୍ୱିନୀ, ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ସ୍ୱର୍ଗ ବୈଦ୍ୟ ।

ଅଷ୍ଟନିଧି - ହୀରା, ନୀଳା, ମଣି, ମୁକ୍ତା, ବୈଦୂର୍ଯ୍ୟ, ପ୍ରବାଳ, ଶଙ୍ଖନିଧି, ପଦ୍ମନିଧି ।

ଅଷ୍ଟସିଦ୍ଧି - ଯୋଗରେ ଲାଭ କରାଯାଇଥିବା ଆଠ ପ୍ରକାର ସିଦ୍ଧି । ଯଥା - ଅଣିମା, ଲଘିମା, ମହିମା, ପ୍ରାକାମ୍ୟ, ଈଷିତା, ପ୍ରାପ୍ତି, ବଶିତା, କାମବଶାୟିତ ।

ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ - ଯମ, ନିୟମ, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର, ଧ୍ୟାନ, ଧାରଣା, ସମାଧି ଏହି ଆଠ ପ୍ରକାରର ଯୋଗ ସାଧନକୁ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗଯୋଗ କୁହାଯାଏ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶପାଟକ - ଅଠର ପ୍ରକାର ଜାତି ବିଶେଷ । ଓଡିଶାରେ ଛତିଶପାଟକ ଅର୍ଥାତ୍ ଛତିଶ ପ୍ରକାର ଜାତିର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଏ । ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରରେ ଛତିଶା ନିଯୋଗ ଅର୍ଥାତ୍ ଛତିଶ ପ୍ରକାର ସେବକ ଅଛନ୍ତି ।

ଅଷ୍ଟାଦଶସିଦ୍ଧି - ଅଷ୍ଟସିଦ୍ଧି ଅନୁବିସିଦ୍ଧି, ଦୂରଶ୍ରବଣ ସିଦ୍ଧି, ଦୂରଦର୍ଶନ ସିଦ୍ଧି, ମନୋଜବ ସିଦ୍ଧି, କାମରୂପସିଦ୍ଧି, ପରକାୟପ୍ରବେଶ ସିଦ୍ଧି, ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ମୃତ୍ୟୁସିଦ୍ଧି, ଅମର ସିଦ୍ଧି, ସଂକଳ୍ପସିଦ୍ଧି, ବଚନସିଦ୍ଧି । ଏହି ଅଷ୍ଟାଦଶ ସିଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲେ ଯୋଗୀପକ୍ଷରେ ଅଲଭ୍ୟ କିଛି ରହେ ନାହିଁ ।

ଅସଙ୍ଗୀ - ସଙ୍ଗବିହୀନ, ସଙ୍ଗଛଡା ।

ଆକାଶବର୍ଣ୍ଣ - ଶ୍ୟାମବର୍ଣ୍ଣ, ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ, ଏହା ହେଉଛି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶରୀରର ରଙ୍ଗ ।

ଆଗମ - ତନ୍ତ୍ରଶାସ୍ତ୍ର ।

ଆଦିଅସୁର - କଶ୍ୟପଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଦିତିଙ୍କ ଗର୍ଭରୁ ଜାତ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ ଓ ହିରଣ୍ୟାକ୍ଷ ।

ଆଧାର - ଧରି ରଖିବା ପାତ୍ର ।
ଆଧାରଶକ୍ତି - ମୂଳଶକ୍ତି, ଦୁର୍ଗା, ଇଷ୍ଟଦେବୀ ।
ଆତ୍ମାଚାରୀ - ଆତ୍ମାରେ ବିଚରଣକାରୀ, ଯୋଗୀ ।
ଆନନ - ମୁଖ
ଆନୁଆନ - ଅଧିକରୁ ଅଧିକ, ଏଣୁତେଣୁ, ଅର୍ଥହୀନ ବାଣୀ ।
ଆପ - ଜଳ
ଆବର୍ତ୍ତ - ଭଉଁରୀ, ଜଳଭଉଁରୀ ।
ଆମୋଦ - ସୁଗନ୍ଧ ।
ଆମୋଦନେ - ସୁଗନ୍ଧରେ, ଭଲ ଗନ୍ଧଯୁକ୍ତ ।
ଆସ୍ୱେ - ବେଶଭୂଷଣ, ଅଳଙ୍କାର
ଆରମ୍ଭମାନ - ଭଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ।
ଆରମ୍ଭୀ - ଯେ ଯୋଗାଡ କରିପାରେ ।
ଆରୂଢଯୋଗୀ - ଯୋଗସିଦ୍ଧ ମହାତ୍ମା ।
ଆର୍ଜବ - ସରଳତା ।
ଆସ୍ତିକ - ଆସ୍ତିକ ହେଉଛନ୍ତି ନାଗକୁଳର ତ୍ରାତା ବା ରକ୍ଷକ, ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କ ପୁତ୍ର ଜନମେଜୟ ନାଗମେଧ ଯଜ୍ଞ କରୁଥିବା ସମୟରେ, ଆସ୍ତିକ ସେ ଯଜ୍ଞରୁ ନିବୃତ ହେବା ଲାଗି ରାଜାଙ୍କୁ ବୁଝାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ନାଗକୁଳରେ ଆସ୍ତିକଙ୍କ ସମ୍ମାନ ଥିଲା ଶୀର୍ଷରେ । ଏପରିକି, ଆସ୍ତିକଙ୍କ ନାମ ଜପ କଲେ ସର୍ପ ଦଂଶନରୁ ରକ୍ଷା ମିଳେ ।
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ - ଆଧୁନିକ ଦିଲ୍ଲୀ ନଗରୀର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ । ମହାଭାରତ ଯୁଗରେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ରାଜଧାନୀ ଥିଲା ।
ଇନ୍ଦ୍ରିୟପଞ୍ଚ - ପାଞ୍ଚଗୋଟି ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ । ଯଥା - କର୍ଣ୍ଣର ଶୁଣିବା ଶକ୍ତି, ଚର୍ମର ସ୍ପର୍ଶ ଶକ୍ତି, ଚକ୍ଷୁର ଦୃଷ୍ଟିଶକ୍ତି, ଜିହ୍ୱାର ଆସ୍ୱାଦନ ଶକ୍ତି ଓ ନାସିକାର ଘ୍ରାଣଶକ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବା ମାତ୍ରେ, ଦେହଧାରୀ ଏହି ପଞ୍ଚଶକ୍ତି ସହିତ ମନର ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ହରାଇବସେ ।
ଇନ୍ଧନ - କାଠ, ସମିଧ, ଜାଳେଣି ।
ଈଶିତା - ମାୟାକୁ ଜିଣିବାର ଶକ୍ତି ।
ଉଚ୍ଛିଷ୍ଟ - ଅଇଁଠା ।
ଉଦକ - ଜଳ, କିନ୍ତୁ 11/14/14ରେ ଜଳ ଉଦକ କାଳ କର୍ମ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜନ୍ମରୁ

ମୃତ୍ୟୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତ ସଂସ୍କାର ।
ଉନ୍ନିଦ୍ର - ଉଜାଗର
ଉପସ୍ଥ -ଲିଙ୍ଗ, ଯୋନି, ନିକଟସ୍ଥ ।
ଉପସ୍ଥାନ - ସ୍ୱାଗତ, ଆଗତ, ଆବାହନ ।
ଉଭାରି - ଛିଡା ହୋଇ ।
ଊର୍ଣ୍ଣନାଭ - ବୁଢିଆଣୀ, ମାଙ୍କଡସା ।
ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେତା - ସଂଯମୀ, ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ, ଶିବ ।
ଉଲ୍ଲୋଳ - ଲହରୀ, ଢେଉ ।
ଉଶୀର - ବେଣାଚେର,
ବେଣାଚେରକୁ ଘୋରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରଲେପ ।
ଊଷର - ଅନୁର୍ବର, ଭୂମି, ପତିତ ଭୂମି, ବାଲିଆ ଓ ପଥୁରିଆ ଭୂମି ।
ଉଷ୍ଣ - ଗରମ ।
ଉଷ୍ମ - ଗରମ, ତେଜସ୍କ୍ରିୟ ।
ଏକାର୍ଣ୍ଣବ - ସାତଗୋଟି ସାଗର ମିଶି ଏକାକାର ହେବା, ତଥା ସସାଗରଧରା ଜଳମଗ୍ନ ହେବା ।
ଏମନ୍ତ.. ସ୍ଥାପିବଶେ...
ଏହିପରି ଭାବରେ ଏକମାସ ପ୍ରାଣାୟମ କଲେ, ପ୍ରାଣବାୟୁ ବଶୀଭୂତ ହୋଇଥାଏ ।
ଏରକା - କାଣ୍ଡଶର, ତଣ୍ଡି, ମୁନିଙ୍କ ଅଭିଶାପରୁ ଯଦୁ କୁମାର ଶାମ୍ବଙ୍କ ଉଦରରୁ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ଜାତ ହୋଇଥିବା ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଲୌହପିଣ୍ଡର ଘର୍ଷଣ ଫଳରେ ପ୍ରଭାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜାତ ହୋଇଥିବା ତ୍ରିଶୂଳ ପରି କାଣ୍ଡଯୁକ୍ତ ଗୁଳ୍ମ ।
ଐତିହ୍ୟ - ଏହି ଜଗତ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ନଷ୍ଟଶୀଳ ।
ଔଦାର୍ଯ୍ୟ - ଉଦାରତା, ଉଦାରଗୁଣ, ସମଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ପନ୍ନ ଗୁଣ ।
କକଡାଦି ଛଅରାଶି - କକଡା, ସିଂହ, କନ୍ୟା, ତୁଳା, ବିଛା ଓ ଧନୁ ଏହି ଛଅ ଗୋଟି ଦକ୍ଷିଣାୟନରେ ପଡିଥାଏ ।
କଥାର୍ଣ୍ଣବ - କଥା ରୂପକ ସାଗର, ବହୁ କଥା ।
କନ୍ଦଳ - କଳି, କଳହ, ପରସ୍ପର ବିବାଦ ।
କର୍କଶ - ଆବୁଡାଖାବୁଡା, ଟାଣ, ଗୁଟିକଟୁ ।

କର୍ଣ୍ଣଧାର - ନାଉରିଆ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ ।
କର୍ଣ୍ଣରୋଚନ - କାନକୁ ଭଲ ଶୁଣାଯିବା ।
କର୍ମତନ୍ତ୍ର - ସାଂସାରିକ ବିଷୟବାସନାରେ ଜଡିତ ।
କର୍ମନ୍ୟାସ - ସକଳ ପ୍ରକାର କର୍ମ ବିଭୁପଦାରବିନ୍ଦରେ ଅର୍ପଣ ।
କଳତ୍ର - ଭାର୍ଯ୍ୟା, ପତ୍ନୀ, ସ୍ତ୍ରୀ, ବିଷୟବାସନା ।
କଳିମଳ - କଳିଯୁଗର ପାପ, କଳିଯୁଗର ଦୁଷ୍କର୍ମ ।
କଳେବର - ଦେହ ।
କାକତୀର୍ଥ - ଅଳ୍ପ ଜଳଥିବା ଗାଡିଆ, ଦୂଷିତ ତୀର୍ଥ ।
କାଞ୍ଚନ - ସୁନା, ଧନସମ୍ପତ୍ତି ।
କାଦମ୍ବରୀ - କଦମ୍ବ ରସ, ଏକ ପ୍ରକାର ମଦ୍ୟ, ବାଣଭଟ୍ଟଙ୍କ ରଚିତ କଥାକାବ୍ୟ ।
କାମବଶାୟିତା - ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାର କାମନାକୁ ବଶ କରିବାର ଶକ୍ତି ।
କାୟାଘର - ଶରୀରରୂପକ ଘର ।
କାର୍ପଣ୍ୟ - ଦୀନତା, କୃପଣତା, ନମ୍ରତା ।
କିରୀଟ - ମୁକୁଟ
କିଂ ଦେବ - ଦେବତା ଓ କିନ୍ନରଙ୍କ ସଂଯୋଗରୁ ଜାତ ସନ୍ତାନ ।
କୁଟିଳକୁନ୍ତଳ - କୁଞ୍ଚୁକୁଞ୍ଚିଆ କେଶ ।
କୁମାର - କାର୍ତ୍ତିକେୟ, ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ।
କୁରର - ଛଞ୍ଚାଣ, ଇଗଲ ଜାତୀୟ ପକ୍ଷୀ ।
କୁଲ୍ୟା - ଛୋଟନଈ, ପରିଖା, କୁଳଜା ନାରୀ ।
କୃପାବାରିଧୀ - କରୁଣାସାଗର ।
କୈତବ - କପଟ
କୈବଲ୍ୟ - ମୋକ୍ଷ,
ଦେବତା - ପ୍ରସାଦ, ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୁଖ ।
କୋଳ - ଘୁଷୁରୀ, ବରାହ, ବରାହ ଅବତାର ।
କ୍ଷଣଭଙ୍ଗୁର - ଯାହା ଅଳ୍ପକ୍ଷଣ ସ୍ଥାୟୀ, ଯାହା ଶୀଘ୍ର ନଷ୍ଟହୁଏ ।
କ୍ଷିତି - ପୃଥିବୀ, ମହୀ ।
କ୍ଷୀରବିକାର - କ୍ଷୀରରୁ ତିଆରି ଦହି, ଛେନା, ଲହୁଣି ଆଦି ।

କ୍ଷୀରୋଦ - କ୍ଷୀର ସମୁଦ୍ର ।
ଖଗେଶ୍ୱର - ଗରୁଡ ।
ଖର - ଗଧ ।
ଗଙ୍ଗାଦ୍ୱାର - ହରିଦ୍ୱାର ନାମକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ତୀର୍ଥ ।
ଗଜକୁମ୍ଭାକୃତି - ହାତୀର ମସ୍ତକ ପରି ଗଠନ ।
ଗଞ୍ଜଣା - ଅପମାନ, ଖୁଣ୍ଟା, ଲାଞ୍ଛନା, କଟୁକ୍ତି ।
ଗଞ୍ଜିନୋହିବା - ଅପମାନ ବା ଲାଞ୍ଛନା ନ ସହିବା ।
ଗବ୍ୟଘୃତ - ଗୁଆଘିଅ ।
ଗାତ୍ର - ଶରୀର ।
ଗୃହକାରୀ - ଗୃହସ୍ଥ, ବିଷୟବାସନାରେ ଲିପ୍ତଜନ ।
ଗୋଷ୍ପଦ - ଗାଈଖୁରା ।
ଗୋଷ୍ପଦ ସଲିଳ - ଅଳ୍ପଜଳ, ଗାଈ ଖୁରାରେ ହୋଇଥିବା ଗର୍ତ୍ତରେ ଥିବା ପାଣି ।
ଗ୍ରନ୍ଥ - ପ୍ରାଚୀନ ପୁସ୍ତକ, ଶ୍ଳୋକ - ଶ୍ରୀମଦ୍ ଭାଗବତରେ ଅଠର ହଜାର ଶ୍ଳୋକ ରହିଛି ।
ଗ୍ରହ - ଅନିଷ୍ଟ, ସୂର୍ଯ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରାଦି ନବଗ୍ରହ ।
ଘଟଆକାଶ - ନ୍ୟାୟଶାସ୍ତ୍ର ମତରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଅନୁମାନ । ଅସଂଖ୍ୟ ଜଳଘଟ ଥୋଇ ଦେଖିଲେ, ଆକାଶ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଟରେ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ଭାବେ ଦେଖାଯାଏ । ତାପରେ ସମସ୍ତ ଘଟକୁ ଉଠାଇ ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଜଳ ପୂର୍ଣ୍ଣଘଟକୁ ଚାହିଁଲେ ଆକାଶ ମଧ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦେଖାଯାଏ । ସେହିପରି ପରମାତ୍ମା ଏକ ଏବଂ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ତଥା ଅନନ୍ୟ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀର ହୃଦୟ କନ୍ଦରରେ ସେ ବାସ କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ନାମ ଘଟଘଟବାସୀ ।
ଘର୍ମ - ଝାଳ ।
ଚକ୍ର - ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଆୟୁଧ, ତନ୍ତ୍ରରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ମଣ୍ଡଳ, ଶରୀର ମଧସ୍ଥ ଷଡଚକ୍ର - ମୂଳାଧାରଚକ୍ର, ଲିଙ୍ଗଚକ୍ର, ନାଭିଚକ୍ର, ଅନାହତ ଚକ୍ର, କଣ୍ଠଚକ୍ର, ଆଜ୍ଞାଚକ୍ର । ଏ ଚକ୍ରଗୁଡିକ ଦେହମଧସ୍ଥ ଛଅଟି ସ୍ଥାନରେ ଥାଆନ୍ତି । ଏହି ଚକ୍ରଗୁଡିକ ଯଥାକ୍ରମେ ଆଧାରଚକ୍ର (ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାରରେ ଉପରେ) ସ୍ୱାଧୀଷ୍ଠାନ ଚକ୍ର (ଲିଙ୍ଗମୂଳରେ) ମଣିପୁରକ ଚକ୍ର (ନାଭିମୂଳରେ) ହୃଦୟଚକ୍ର (ହୃଦୟ ମଧରେ) ବିଶୁଦ୍ଧଚକ୍ର (କଣ୍ଠଦେଶରେ) ରାଧାଚକ୍ର ବା ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ର ଚକ୍ର (ଦୁଇ ଭୁରୁ ମଧ ଭାଗରେ) କୁହାଯାଏ । ତାନ୍ତ୍ରିକ ଯୋଗୀମାନେ ଏହି

ଚକ୍ରପୂଜା ମାଧ୍ୟମରେ ଯୋଗୀସାଧନା କରନ୍ତି ।
ସକଳଚକ୍ର ଉପରେ ବ୍ରହ୍ମରନ୍ଧ୍ର ତାଳୁରେ ରହିଥିବାର କୁହାଯାଏ ।
ଚତୁଃସନ - ସନକ, ସନନ୍ଦନ, ସନତ୍ କୁମାର, ସନାତନ ନାମକ ଚାରିଜଣ ଆଦିଋଷିଙ୍କ ଚତୁଃସନ କୁହାଯାଏ ।
ଚତୁର୍ବିଧମୁକ୍ତି - ସାରୂପ୍ୟ, ସାଲୋକ୍ୟ, ସାଯୁଜ୍ୟ ଓ ସାମୀପ୍ୟ ମୁକ୍ତି ।
ଚତୁରାକ୍ଷରନାମ - ନାରାୟଣ ।
ଚତ୍ୱର - ଚଉତରା, ଅଗଣା ।
ଚଳାଚଳ - ସ୍ଥାୟୀ ଓ ଅସ୍ଥାୟୀ
ଚାଟୁଆଇ - ତୋଷାମଦ କରି, ମନ ରଞ୍ଜାଇ ।
ଚେଦିନାଥ - ଚେଦିଦେଶରେ ରାଜା - ଶିଶୁପାଳ ।
ଛତ୍ର - ଛତା, ମହୁଫେଣା
ଜଟା - କେଶଗୁଚ୍ଛ, ବେଦରେ ଏକପ୍ରକାର ପଠନ ଶୈଳୀକୁ ଜଟାପାଠ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।
ଜନନୀଜଠର - ମାତୃଗର୍ଭ, ମାତାର ଉଦର ।
ଜବାଙ୍ଗୁଷ୍ଠ - ବୃଦ୍ଧାଙ୍ଗୁଳିର ଗୋଟିଏ ପବ ।
ଜଳଧି - ସମୁଦ୍ର ।
ଜାତିସ୍ମର - ଯେଉଁବ୍ୟକ୍ତି ପୂର୍ବଜନ୍ମର ଘଟଣା ପରଜନ୍ମରେ ମନେ ପକାଇ ପାରନ୍ତି ।
ଜାରପୁରୁଷ - ଚରିତ୍ରହୀନ ପରପୁରୁଷ ।
ଜାଳ - ସମୂହ, ଜାଲେଣି ।
ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମନ୍ତ - ପ୍ରକାଶ୍ୱାନ୍, ତେଜୀୟାନ୍ ।
ତଡାଗ - ପୋଖରୀ, ଜଳାଶୟ ।
ତଣ୍ଡୁଳ - ଚାଉଳ ।
ତନୁଜ - ପୁତ୍ର, ସନ୍ତାନ
ତନ୍ମନ - ସେହି ପରମେଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ମନ ।
ତମ - ଅନ୍ଧକାର, କ୍ରୋଧ ।
ତରଙ୍ଗିଣୀ - ନଦୀ, ସଂସାର ରୂପକ ନଦୀ ।
ତାପତ୍ରୟ - ପ୍ରାଣୀ ତିନିପ୍ରକାର ତାପ ଦୁଃଖ ଭୋଗ କରନ୍ତି ।

ଆଧିଭୌତିକ - ଯାହା ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଜାତ ସର୍ପ ବ୍ୟାଘ୍ର ଓ ଚୌର ଆଦିଙ୍କ ଠାରୁ ଜାତ ଦୁଃଖ ।
ଆଧିଦୈବିକ - ବଜ୍ରପାତ, ବନ୍ୟା ଓ ଗୃହଦାହ ଆଦିରୁ ଜାତ ଦୁଃଖ ।
ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ - ଶରୀରରୁ ଜାତ ରୋଗ ଜନିତ ଦୁଃଖ ।
ତିତିକ୍ଷା - କ୍ଷମା, ସହିଷ୍ଣୁତା
ତିନିଶତ ପଞ୍ଚତିରିଶ - ସଂସ୍କୃତ ଅନୁସାରେ ଭାଗବତର ଅଧ୍ୟାୟସଂଖ୍ୟା 335, କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଅନୁସାରେ 341 ଅଧ୍ୟାୟ ।
ତିମିର - ଅନ୍ଧକାର, ଅଜ୍ଞାନ ।
ତୀର୍ଯ୍ୟକ୍ - ପକ୍ଷୀ
ତୁରଙ୍ଗମ - ଘୋଡା, ଚିତ୍ତ, କିନ୍ନର ।
ତୁରୀୟ - ଚତୁର୍ଥ, ମାୟାତୀତ ଅବସ୍ଥା, ପରଂବ୍ରହ୍ମ
ତୁଳାଧାର - ବଣିକ, ବେପାରୀ ।
ତୁଷ୍ଟି - ତୃପ୍ତି, ସୁଖ ଲାଭ ।
ତ୍ରିଗୁଣ - ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ, ତମ ।
ତ୍ରିଗୁଣତାପ - ଆଧିଭୌତିକ, ଆଧିଦୈବିକ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ତାପତ୍ରୟ ।
ତ୍ରିଧାମବ୍ରହ୍ମ - ଅ, ଉ, ମ, ଅର୍ଥାତ୍ ଓଁକାର । ସ୍ୱର୍ଗ, ମର୍ତ୍ତ୍ୟ, ପାତାଳ, ଭୂ, ଭୁବ, ସ୍ୱ, ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ, ତମ ।
ତ୍ରିବର୍ଗ - ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ।
ଦନ୍ତବିକଟ - ଦନ୍ତବକ୍ର ନାମକ ମହାଭାରତ ଯୁଗର ବୀର ।
ଦମୀ - ଦମନକାରୀ, ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ।
ଦଶବିଧି - ଜନ୍ମ, ଉଦକ, କାଳ, କର୍ମ, ଶାସ୍ତ୍ର, ପ୍ରଜା, ଧ୍ୟାନ, ମନ୍ତ୍ର, ଦେଶ, ସଂସ୍କାର ପ୍ରମୁଖ ଦଶବିଧ ସାତ୍ତ୍ୱିକ କର୍ମ ।
ଦାନ୍ତ - ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ, ସଂଯମୀ, ପରିଶ୍ରମୀ ।
ଦାରୁ - କାଠ, ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ, ବଳଭଦ୍ର, ସୁଭଦ୍ରା ଓ ସୁଦର୍ଶନଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିନିମିତ୍ତ ଦରକାରୀ କାଠ ।
ଦିଗମ୍ବର - ଲଙ୍ଗଳା, ମହାଦେବ ।
ଦିବାକର - ସୂର୍ଯ୍ୟ ।
ଦୀର୍ଘିକା - ବାପ୍ପୀ, ପକ୍କାକୂଅ, ଚାରିପଟେ ପକ୍କାବନ୍ଧଥିବା ଛୋଟ ପୋଖରୀ ।

ଦୁରିତ – ପାପ ।

ଦୁର୍ବାସନା – ନାନାପ୍ରକାର ଖରାପ ଅଭିଳାଷ, ସାଂସାରିକ ଇଚ୍ଛା ।

ଦେବମତେ ବର୍ଷଗଣନା – ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏକ ବର୍ଷ ହେଲେ, ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଏକଦିନ । ଏହି କ୍ରମରେ ଗଣନା ।

ଦେବସ୍ଥାନ – ମନ୍ଦିର ।

ଦେହକୁ ... ହୁତାଶନ – କାଠ ମଧରେ ରହିଥିବା ନିଆଁ ଯେପରି ବାହାରେ ଜଳୁଥିବା ନିଆଁଠାରୁ ପୃଥକ୍, ସେହିପରି ଆତ୍ମା ଦେହ ବା ଶରୀରଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୃଥକ୍ ।

ଦେହାତ୍ମଭାବ – ଶରୀର ଓ ଆତ୍ମାର ସମ୍ବନ୍ଧ ।

ଦ୍ୱିସପ୍ତଲୋକ – ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଲୋକ, ଭୂ, ଭୁବ, ସ୍ୱ, ମହ, ଜନ,ତପ, ସତ୍ୟ ଭୂମିଠାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଏବଂ ଅତଳ, ବିତଳ, ସୁତଳ, ମହାତଳ, ତଳାତଳ, ରସାତଳ, ପାତାଳ, ଭୂମିର ଅଧୋଭାଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଦ୍ୟୁତକ୍ରୀଡା – ଜୁଆଖେଳ, ପଶାଖେଳ ।

ଧର୍ମର ଚତୁର ଚରଣ – ତପ, ଶୌଚ, ଦୟା, ସତ୍ୟ ଅଥବା ସତ୍ୟ, ପବିତ୍ରତା, ଦୟା, କ୍ଷମା ।

ଧର୍ମସେତୁ – ଧର୍ମରୂପକ ସଂଯୋଗକାରୀ ବନ୍ଧ ।

ଧର୍ମାଦିଅଷ୍ଟମୂର୍ତ୍ତି – ଧର୍ମ, ଅଧର୍ମ, ଜ୍ଞାନ, ଅଜ୍ଞାନ, ବୈରାଗ୍ୟ, ଅବୈରାଗ୍ୟ, ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ, ଅନୈଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ।

ଧାନୁକୀ – ଧନୁର୍ଦ୍ଧର, ଯେ ଧନୁ ଧାରଣ କରେ ।

ଧୃତିମନ୍ତ – ଧୈର୍ଯ୍ୟଶାଳୀ, ଧୀରଭାବ ପୋଷଣକାରୀ ।

ନବଦ୍ୱାର – ଦୁଇଚକ୍ଷୁ, ଦୁଇକର୍ଣ୍ଣ, ଦୁଇନାକପୁଡା, ମୁଖ, ଗୁହ୍ୟଦ୍ୱାର, ମୂତ୍ରଦ୍ୱାର ।

ନବଧାରୂପସୂର୍ଯ୍ୟ – କାଳ, ଦେଶ, ଯଜ୍ଞାଦିକ୍ରିୟା, କର୍ତ୍ତା ଶ୍ରୁବଆଦି କରଣ, ଯଜ୍ଞାଦି-କର୍ମନୁଷ୍ଠାନ, ବେଦମନ୍ତ୍ର, ସ୍ୱର୍ଗାଦିଫଳ ।

ନବଶକ୍ତି – ବିମଳା, ଉତ୍‌କର୍ଷିଣୀ, ଜ୍ଞାନା, କ୍ରିୟା, ଯୋଗା, ପ୍ରହ୍ୱୀ, ସତ୍ୟ, ଈଶାନା, ଅନୁଗ୍ରହା ଅଥବା ବୈଷ୍ଣବୀ, ବ୍ରହ୍ମାଣୀ, ରୁଦ୍ରାଣୀ, ମାହେଶ୍ୱରୀ, ନାରସିଂହୀ, ବାରାହୀ, ଇନ୍ଦ୍ରାଣୀ, କୌମାରୀ, ସର୍ବମଙ୍ଗଳା ଆଦି ଦେବୀଙ୍କର ନବ ଶକ୍ତି ।

ନଶ୍ୱର – ନଷ୍ଟଶୀଳ, ଅଳ୍ପକ୍ଷଣସ୍ଥାୟୀ ।

ନାନାବିଧ ଶ୍ରୁତି – ବେଦ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଆରଣ୍ୟକ, ଉପନିଷଦାଦି ଗ୍ରନ୍ଥ ।

ନାରାଚଫଳ – ଧନୁଶରର ଅଗ୍ରଭାଗ ।

ନିଆଡେ – ଅଲଗାଭାଗେ, ନିକଟରେ ।

ନିଗଡ – ଟାଣ, କଠିନ, ଶକ୍ତ, ଦୃଢ ।

ନିଗମ – ବେଦଶାସ୍ତ୍ର ।

ନିତ୍ୟନିଧି – ଅକ୍ଷୟସମ୍ପତ୍ତି ।

ନିଦାନ – ମୂଳକାରଣ ।

ନିଧାନ – ଭଣ୍ଡାର

ନିପୁଣ – ଦକ୍ଷ, କୁଶଳ, କର୍ମଠ ।

ନିବୃତ୍ତି – ସାଂସାରିକ କର୍ମ ପ୍ରତି ଅନିଚ୍ଛା ।

ନିମଗ୍ନ – ବୁଡି ରହିବା, ମଜ୍ଜିବା ।

ନିୟତକର୍ମ – ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କର୍ମ, ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରଣୀୟ, ବେଦନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟକର୍ମ, ସଦାଚାରଯୁକ୍ତ କର୍ମ ।

ନିରବଧି – ସର୍ବଦା, ସବୁବେଳେ ।

ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ – ସର୍ବଦା, ନିରନ୍ତର, ଅତୁଟ, ଧାରାବାହିକ, କ୍ରମାଗତ ।

ନିରାଧାର – ଯାହାକୁ କେହି ଧରି ରଖେ ନାହିଁ, ନିରାଲମ୍ବ, ଆଧାର ଶୂନ୍ୟ ।

ନିରାଲମ୍ବ – ଯାହାର କାହାରି ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ପରମେଶ୍ୱର ।

ନିରୁପଦ୍ରବ – ଗଣ୍ଡଗୋଳ ଶୂନ୍ୟ, ଉପଦ୍ରବହୀନ ।

ନିରୋଳ – ଏକାନ୍ତ, ଗୁପ୍ତ, ଏକୁଟିଆ ।

ନିରୋଳି – ଲକ୍ଷ୍ୟକରି, ଏକାଗ୍ରତାର ସହିତ ଚାହିଁ ।

ନିର୍ଗୁଣ – ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ, ତମ ସହିତ ପରମାତ୍ମା ।

ନିର୍ବଇର – ଶତ୍ରୁହୀନ, ଯାହାର ଶତ୍ରୁ ନଥାଏ ।

ନିର୍ବାଣ ପଦ – ମୋକ୍ଷପଦ, ଚିରକାଳ ଲାଗି ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁର ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତ ।

ନିର୍ବିକଳ୍ପ – ସଂଶୟହୀନ, ଯାହାର ଅନ୍ୟ ରୂପ ନାହିଁ, ନିତ୍ୟ, ଯାହାର ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ ।

ନିର୍ଲେପ – ଯାହାର କାହାରି ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ନଥାଏ ।

ନିସୂଦନ – ବିଶେଷ ଭାବରେ ବିନାଶ ।

ନିସ୍ତାର – ରକ୍ଷା, ଉଦ୍ଧାର ।

ନିସ୍ପୃହମତି – କିଛି କରିବାକୁ ଯାହାର ଇଚ୍ଛା ନଥାଏ, ଚେଷ୍ଟାହୀନ ବୁଦ୍ଧି, ଯାହାର କିଛି

କାମନା ବା ଅଭିଳାଷ ନଥାଏ ।
ନୀରୁଜ - ନୀରୋଗ, ରୋଗବ୍ୟାଧିହୀନ ।
ନୀଳଜଳଦ - କଳା ବଉଦ ।
ନୀଳଜୀମୂତ - ନୀଳମେଘ, କଳାହାଣ୍ଡିଆ ମେଘ ।
ନୀଳଲୋହିତ - ଶିବ ।
ପଖାଳ - ଧୋଇଦିଅ, ପ୍ରକ୍ଷାଳନ ଶବ୍ଦରୁ ଆନୀତ । ପାଣିଦିଆ ଭାତ ।
ପଞ୍ଚଅନଳ - ଚାରିପାଖେ ନିଆଁଜାଳି ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହିଁବା ।
ପଞ୍ଚନାରାଚ - ପଞ୍ଚବାଣ, କନ୍ଦର୍ପ, ପଦ୍ମ, ଅଶୋକ, ଆମ୍ବ ବଉଳ, ନବମଲ୍ଲିକା ଓ ନୀଳକଇଁକୁ ପଞ୍ଚବାଣ ରୁପେ ଫୁଲଶରରେ ଯୋଚି ବିରହୀ ଓ ବିରହୀଣୀଙ୍କଠାରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଥାନ୍ତି ।
ପଞ୍ଚମାତ୍ର - ପାଞ୍ଚଗୋଟି ତନ୍ମାତ୍ରା ।
ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞ - ବ୍ରହ୍ମଯଜ୍ଞ, ବେଦଅଧ୍ୟୟନ, ପିତୃଯଜ୍ଞ, ପିତୃତର୍ପଣ ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧ, ଦେବଯଜ୍ଞ - ହୋମଯାଗ ।
ଭୂତଯଜ୍ଞ - ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ସେବା ।
ନୃଯଜ୍ଞ - ଅତିଥି ସତ୍କାର ।
ଏହି ପଞ୍ଚଯଜ୍ଞ କରିବା ଗହସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରତିଦିନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।
ପଦ୍ମଯୋନିତନୁଜ ।
ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପୁତ୍ର ନାରଦାଦି ମୁନିଗଣ ।
ପନ୍ନଗ - ସର୍ପ ।
ପବିତ୍ର - କୁଶ, ଶୁଦ୍ଧ, ଆଚାରନିଷ୍ଠା ।
ପରକାୟପ୍ରବେଶ - ନିଜ ଆତ୍ମାକୁ ଅନ୍ୟ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରାଇବା ।
ପରଜ୍ଞାନ - ଶ୍ରେଷ୍ଠଜ୍ଞାନ, ଉତ୍ତମଜ୍ଞାନ ।
ପରମଆନନ୍ଦୀ - ଯେ ଖୁବ୍ ଆନନ୍ଦରେ ଥାଏ ।
ପରମେଷ୍ଠୀ - ବ୍ରହ୍ମା, ପ୍ରଜାପତି ।
ପରିକଳି - ଆଚରଣ କରି, ପରିକଳ୍ପନା କରି ।
ପରିଗ୍ରହ - ଧାରଣ ।
ପରିଚାର - ସେବକ ।
ପରିଛିନ୍ନ - ବ୍ୟାପ୍ତ, ପୂରିରହିବା ।

ପରିହରି - ଛାଡି, ତ୍ୟାଗକରି ।
ପର୍ଯ୍ୟୁସିତ -ବାସି, ନିବିଡ ଭାବରେ ।
ପଶୁପତି - ଶିବ, ପଶୁମାନଙ୍କ ରକ୍ଷକ ।
ପାଦ୍ୟପାତ୍ର - ପାଦଧୁଆ ଜଳପାତ୍ର ।
ପାୟୁ - ମଳଦ୍ୱାର ।
ପାର୍ବତୀନନ୍ଦନ - ଗଣେଶ, କାର୍ତ୍ତିକେୟ ।
ପିଙ୍ଗଳ - ତମ୍ବାଳିଆ ବର୍ଣ୍ଣ, ଲାଲ ଓ କଳା ମିଶ୍ରିତ ବର୍ଣ୍ଣ ।
ପିଚ୍ଛିଳ - ଖସରା, ଲାଳପୂର୍ଣ୍ଣ ।
ପିତୃଯଜ୍ଞ - ଶ୍ରାଦ୍ଧ, ତର୍ପଣ, ବୃଷୋତ୍ସର୍ଗ ।
ପିଷ୍ଟ - ପୀଠା ।
ପୀଠକ - ପୀଢା, କାଷ୍ଠଆସନ ।
ପୀତବସନ - ହଳଦିଆ ଲୁଗା ।
ପୀତବାସ - ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ପୁଣ୍ଡରୀକ - ପଦ୍ମ ।
ପୁରନ୍ଦର - ଇନ୍ଦ୍ର ।
ପୁଷ୍ପକୋଦଣ୍ଡ - ଫୁଲଧନୁ, କନ୍ଦର୍ପର ଫୁଲକାଣ୍ଡ ।
ପୁଷ୍ଟି - ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା, ଜୀବନୀ ଶକ୍ତିର ସଞ୍ଚାର ।
ପୂରକ କୁମ୍ଭକ - ପ୍ରାଣାୟମର ଅଙ୍ଗ ସ୍ୱରୂପ ପବନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଓ ନିଃଶ୍ୱାସ ରୋଧ କରିବା ।
ପେଶସ୍କାରୀ - ଭ୍ରମର ଓ ବିରୁଡି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟକୀଟକୁ ନେଇ ନିଜ ଗର୍ତ୍ତ ମଧ୍ୟରେ ରଖି ତାକୁ ନିଜ ସ୍ୱରୂପରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ କରନ୍ତି ।
ପ୍ରକୃତି ପୁରୁଷ ଅଷ୍ଟାବିଂଶ - ପ୍ରକୃତି, ପୁରୁଷ, ମହତ୍ତତ୍ତ୍ୱ, ଅହଙ୍କାର, ପୃଥିବୀ, ତେଜ, ଜଳ, ପବନ, ଆକାଶ, ପଞ୍ଚଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ରିୟ, ପଞ୍ଚକର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟ, ମନ, ପଞ୍ଚତନ୍ମାତ୍ରା, ସତ୍ତ୍ୱ, ରଜ, ତମ ମିଶି, ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ।
ପ୍ରଚରଇ - ବୁଲଇ, ଭ୍ରମଣ କରଇ । ଯିବା ଆସିବା କରଇ ।
ପ୍ରଣବ - ଓଁକାର, ଅ,ଉ,ମ ।
ପ୍ରତିଗ୍ରହ - ମାଗିକରି ନେବା, ଦାନଦେବା ।
ପ୍ରତୀତି - ଜ୍ଞାନ ହେବା ।

ପ୍ରପଞ୍ଚ - ଖଳନୀତି, ଦୁଷ୍ଟନୀତି ।

ପ୍ରପାନ - ପ୍ରପାନକ, ପଣା, ସରବତ୍ ।

ପ୍ରବୃତ୍ତି - ଇଚ୍ଛା, ସାଂସାରିକ ବିଷୟବାସନା ପ୍ରତି ଅଭିଳାଷ ।

ପ୍ରାକାମ୍ୟସିଦ୍ଧି - ଶୁଣିଥିବା ଓ ଦେଖିଥିବା ବସ୍ତୁର ଉପଭୋଗ କରିବା ଶକ୍ତି ।

ପ୍ରାକୃତ - କନିଷ୍ଠ, ଅଧମ, ସାଧାରଣ, ନୀଚ ।

ପ୍ରାକୃତ ସଂସ୍କାର - ବିଶୁଦ୍ଧ ଜ୍ଞାନ, ପୂର୍ବଜନ୍ମର ଜ୍ଞାନ ।

ପ୍ରାକ୍ତନ - ପୂର୍ବଜନ୍ମର କର୍ମ ।

ପ୍ରାପ୍ତିସିଦ୍ଧି - ସମଗ୍ର ପ୍ରାଣୀ ଜଗତକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିବା ଶକ୍ତି ।

ପ୍ରାୟୋପବେଶନ - ଜୀବନ ଉସର୍ଗ ପାଇଁ ଅନଶନ ବ୍ରତ, ଆମରଣ ଅନଶନ ।

ପ୍ରୋକ୍ଷଣ - ସ୍ପର୍ଶ, ଛିଞ୍ଚିବା, ଛୁଇଁବା, କାହାରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅର୍ପଣ କରିବା ।

ଫଳଶ୍ରୁତି - ବିଷୟର ଗୁଣ ଶ୍ରବଣ, ବିଷୟର ମହାତ୍ମ୍ୟ ।

ଫଳା - ଶରର ଅଗ୍ରଭାଗ ।

ବଞ୍ଚିତକାୟ - ଦେହ ବିଷୟକ ଜ୍ଞାନମୁକ୍ତ, ଜ୍ଞାନୀ, ଯୋଗୀ ।

ବଡଶୀ - ମାଛ ଧରିବା ବନ୍ଶୀ କଣ୍ଟା, ଖଡା ।

ବଣିଜାର - ବଣିକ, ବ୍ୟାପାରୀ ।

ବନିତା - ସ୍ତ୍ରୀ, ପତ୍ନୀ, ନାରୀ ।

ବୟସତୃତୀୟ - ତୃତୀୟ ବୟସ ଅର୍ଥାତ୍ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ବୟସ ।

ବର୍ଣ୍ଣ - ଜାତି, ରଙ୍ଗ, ପ୍ରକାର ।

ବଶିତା - ବିଷୟ ଭୋଗ ପ୍ରତି ଅନାଶକ୍ତି ।

ବାଛୁରୀ ଖୋଜେ ଜଳ - ଅତି ଅଳ୍ପ ପାଣି, ବାଛୁରୀ ଖୁରାଦ୍ୱାରା ହୋଇଥିବା ଖାତରେ ଯେତିକି ପାଣି ଥାଏ, ସେତିକି ପାଣି ।

ବାତ - ପବନ ।

ବାଦରାଣ - ବାଦରାୟଣ ଶବ୍ଦର ସଙ୍କୋଚନ ରୂପ, ବ୍ୟାସଦେବ ।

ବାଦରାୟଣ - ବ୍ୟାସଦେବ, ସେ ବଦରୀ ବନରେ ବାସ କରୁଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ନାମକରଣ ଏପରି ହୋଇଛି ।

ବାମ - ବିରୋଧ, ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ।

ବାସବ - ଇନ୍ଦ୍ର ।

ବ୍ରାସ୍କଳି - ବାସ୍କଳ ମୁନିଙ୍କ ପୁତ୍ର ।

ବାହ୍ୟପବିତ୍ର - ପୂଜାସ୍ଥାନ ଓ ପୂଜକର ପରିସର ।

ବିକଚ - ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ, ଫୁଟିଥିବା ।

ବିକୁଣ୍ଠ - ନାନା ପ୍ରକାର ମାୟାଯୁକ୍ତ । ବିଶେଷ ଭାବରେ ସଂକୋଚ ।

ବିତସ୍ତି -ଏକଚାଖଣ୍ଡ, ବାରଆଙ୍ଗୁଳି

ବିଦ୍ୟମାନ - ସ୍ଥିତ, ବର୍ତ୍ତମାନ, ରହିବା ।

ବିଦ୍ୟା - ନିର୍ମଳ-ବିଶୁଦ୍ଧ-ଜ୍ଞାନ, ପାଠ

ବିଭୋଗ - ନାନା ପ୍ରକାର ଭୋଗ ।

ବିମୁକ୍ତବନ୍ଧ - ବିଷୟ ବା ସାଂସାରିକ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକୁଳିବା ।

ବିରଞ୍ଚି - ବ୍ରହ୍ମା, ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା, ପିତାମହ ।

ବିଲଗ - ଅଲଗା, ପୃଥକ୍ ।

ବିଲଂଘନ - ନିୟମ ନ ମାନିବା, ଡେଇଁଯିବା, ଲଂଘିଯିବା, ପାରହେବା ।

ବିଷାଦ - ଦୁଃଖ ।

ବିଷ୍ଣୁରାତ - ପରୀକ୍ଷିତଙ୍କ ପ୍ରଥମ ନାମ, ଜନ୍ମ ସମୟରେ ମାତୃଗର୍ଭରେ ବିଷ୍ଣୁ ତାହାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିଥିବାରୁ, ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ନାମ ଥିଲା ବିଷ୍ଣୁରାତ ।

ବୁଧ - ପଣ୍ଡିତ, ଚତୁର୍ଥଗ୍ରହ, ଚତୁର୍ଥ ବାର ।

ବୃଜିନ - ପାପ

ବୃତ୍ତି - ଜୀବିକା ।

ବୃଷପର୍ବା - ରାକ୍ଷସରାଜ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁରାଣନାୟିକା ଶର୍ମିଷ୍ଠାଙ୍କ ପିତା । ଶୁକ୍ରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଶିଷ୍ୟ । ଯେଉଁ ବୃଷପର୍ବା ରାକ୍ଷସ କୁଳର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ନିଜ କନ୍ୟା ଶର୍ମିଷ୍ଠାଙ୍କୁ ଗୁରୁପୁତ୍ରୀ ଦେବଯାନୀଙ୍କ ଦାସୀ ରୂପେ ନିଯୁକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ବେଣୁ - ବାଉଁଶ ।

ବେନିଗୁଣ - ରଜ ଓ ତମୋଗୁଣ ।

ବେନିନଦୀ - ବିଷ୍ଣୁକଥା ରୂପକ ନଦୀ ଓ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ।

ବେନିପରିହରେ - ଇହ ଓ ପରଲୋକ ସୁଖ ନାଶକରେ ।

ବେନିମୂର୍ତ୍ତି - ସ୍ଥାୟୀ ଓ ଅସ୍ଥାୟୀ ପ୍ରତିମା ।

ବୈଶ୍ୱାନର - ଅଗ୍ନି

ବୋଡି - ପାଞ୍ଚଗଣ୍ଡା, ସେରର ଏକ ଚତୁର୍ଥାଂଶ ।

ବ୍ୟପନ - ଛେଦନ, କ୍ଷୌର, କାଟିବା, ଅପସାରଣ, ପରିହାର ।